

Gelijke kansenindicatoren in Vlaanderen

Statistieken en indicatoren voor een gelijke kansenbeleid
voor mannen en vrouwen

Onderzoeksters: Nico Steegmans
Marjan Van Aerschot
Elke Valgaeren
Tinne Mertens

Promotor: Prof. Dr. Mieke Van Haegendoren

Steunpunt gelijkekansenbeleid
consortium Universiteit Antwerpen en Limburgs Universitair Centrum

Dit onderzoek kon gerealiseerd worden met de financiële steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Gelijke Kansen in Vlaanderen.

Steunpunt Gelijkekansenbeleid – consortium UA en LUC – 2002

ISBN 90-77271-01-5

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk- en bindwerk : Reprografie Universiteit Antwerpen – UIA

Voorwoord

In de opdracht van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid (S-GKB) spelen “Indicatoren” een belangrijke rol. De ontwikkeling van beleidsindicatoren omvat volgende stappen: inventarisatie en eerste analyse van bestaande beleidsindicatoren, ontwikkelen van algemene beleidsindicatoren over gelijke kansen, specificatie van deze algemene indicatoren naar de doelgroepen toe. Het geheel wordt ondersteund door een permanente verzameling en analyse van wetenschappelijke data. Zo staat het geformuleerd in het Meerjarenplan van het S-GKB.

Binnen het Steunpunt Gelijkekansenbeleid wordt beleidsondersteunend onderzoek verricht. Het beleid heeft inzichten en doelstellingen nodig die op rationele en wetenschappelijke gronden steunen, binnen de lijnen die door het beleid worden aangegeven. Het beleid, de overheid, de politiek volgt zijn eigen politieke en strategische doelstellingen, gebruikmakend van de instrumenten die o.a. door wetenschappelijk onderzoek worden aangedragen. Onderzoek kan steunen en mede de richting bepalen.

Basisvoorwaarde om dit samenspel te kunnen realiseren is dat de feiten bekend zijn. Een strategisch planningsproces is een illusie indien de feiten ontbreken. Een ‘feit’, hoe vreemd het ook is, is echter een relatief begrip. Wat zijn de feiten: “xx % meisjes kiezen voor een sociaal beroep”. Vooraleer dit als een feit kan beschouwd worden moeten we ook weten of ‘meisjes’ hier wel zuiver bepaald is (welke leeftijd, welke nationaliteit, welke culturele achtergrond, welk beroep van de ouders, enz. ...) – misschien zitten er wel alle meisjes in, maar dan dient dat duidelijk te zijn, misschien zitten ze er niet allemaal in en dan dient het zeker duidelijk te zijn, misschien zit er wel een hele grote groep in waaraan de lezer of de beleidsvoerder niet aan denkt dat ze bestaan en dan zou het voor de verdere begripsvorming wel beter vermeld worden om te voorkomen dat bij de lezer het ‘feit’ helemaal niet dekt wat er oorspronkelijk werd bedoeld.

Kiezen: is het duidelijk welk het proces hier bedoeld wordt? Hebben Centra voor Leerlingen Begeleiding (CLB’s) iets met de keuze te maken, of schooldirecteuren, vriendinnen, geografische spreiding van scholen, ouders? En wat betekent dan de keuze van de meisjes? Misschien bestaan er wel andere ‘feiten’ die niet gebaseerd zijn op het resultaat van een proces dat men arbitrair ‘kiezen’ heeft genoemd, maar die steunen op een onderzoek dat rechtstreeks peilde naar het schoolkeuzeprocess van meisjes, of van meisjes tussen 11 en 13 jaar in een grote stad.

Eerst moeten er dus uitgezuiverde statistieken voor handen zijn. Dat is voor al de doelgroepen waarop het S-GKB zich richt een absolute noodzaak. De doelgroepen zijn: vrouwen, migranten, ouderen/kinderen en holebi’s. Dit spoort met het beleid van de Minister voor Gelijke Kansen, met dien verstande dat ook gelijke kansen voor ‘gehandicapten’ onder het gelijke kansenbeleid van de Minister vallen, maar niet onder het Steunpunt Gelijkekansenbeleid. Over dat terrein waakt een ander steunpunt.

Er is reeds veel ervaring opgedaan met ‘gender statistics’. Daar waar men de voorbije jaren een gelijke kansenbeleid heeft willen voeren voor vrouwen/mannen heeft men

in vele gevallen vastgesteld dat men de 'feiten', 'the facts and figures' niet kende. Men kende ze in vele gevallen eenvoudig niet omdat ze niet geregistreerd werden. Het onderscheid in geslacht werd niet in alle administratieve en onderzoeksdata gemaakt. Het is een lange weg om dit te corrigeren, maar er is op dat punt veel vooruitgang geboekt. Steeds meer registrerende instanties houden rekening met geslachts-verschillen. Om tot gender indicatoren voor gelijke kansen te komen diende dus eerst veel werk verzet te worden op het terrein van gender statistieken.

Is het verschil tussen geslacht en gender hier belangrijk? Enerzijds niet, want in de registratie gaat het steeds over biologische mannen en vrouwen. Anderzijds wel, om twee redenen:

- als de nadruk gelegd wordt op gender in plaats van biologisch geslacht is de stimulans groter om in de interpretatie van de 'feiten' om op de factoren te letten die de omstandigheden en gedragingen van mannen en vrouwen bepalen;
- als de nadruk wordt gelegd op gender in plaats van op biologisch geslacht is de aansporing groter om mannen en vrouwen te vergelijken en bijgevolg de aandacht te vestigen op de factoren die de gelijkheid tussen mannen en vrouwen kunnen bevorderen.

De argumenten zijn sterk genoeg om voor gender te kiezen, ondanks het feit dat we ervan bewust zijn dat er veel negatieve kanten zitten aan het importeren van Engelse termen in andere talen.

Hebben we ook zuivere statistieken voor de andere doelgroepen van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid? Voor de doelgroep 'Migranten en Nieuwkomers', of 'Allochtonen'¹ is de verzameling van 'facts and figures' ernstig verstoord door het feit dat een grote meerderheid van de (jonge) allochtonen Belg zijn. Het verzamelen van cijfergegevens is hierdoor een moeilijk proces geworden en statistieken over de populatie van niet-Belgische oorsprong zijn dan ook heel moeilijk te construeren. Ten behoeve van onderzoek en beleid zullen vele instanties en onderzoeksgroepen zich methodologisch over deze problematiek dienen te buigen.

Voor de doelgroep 'Ouderen' en 'Kinderen' zijn vele gegevens beschikbaar. Als er iets geregistreerd wordt van mensen dan is het zeker de geboortedatum. Dat betekent nog niet dat men in verband met verschillende sociale thematieken ook de leeftijd van de betrokken mensen weet (bv. ouderen en huisvesting; ouderen en mobiliteit; ouderen en consumptiegedrag). Vaak is er gericht onderzoek nodig om de gegevens te achterhalen. Hetzelfde geldt voor 'Kinderen'. Vaak zijn zij slechts in statistieken terug te vinden als kenmerk of aanhangsel van de volwassenen over wie de cijfers over gaan.

Specifieke aandacht voor gelijke kansen is hier nodig, maar vanuit welzijn en vanuit gelijke onderwijskansen is al veel werk verzet. Het vertrekpunt is er.

Voor homo-en biseksuele mannen en vrouwen zijn geen holebi-statistieken beschikbaar, zeker geen administratieve gegevens. Het recht op de privacy verhindert hier – terecht - het verwerven van administratieve gegevens. Dit terrein is in volle evolutie. Naarmate de officiële herkenning stijgt zal de hoeveelheid

¹ De terminologische problematiek zal de lezers niet onbekend zijn en we zullen er hier niet verder op ingaan.

geregistreerde gegevens stijgen. De gegevens die de basis kunnen vormen voor de formulering van beleidsindicatoren zullen hier vooral uit onderzoek moeten komen.

Terug naar gender.

De speurtocht naar de cijfers gaat langs vele bronnen. Veel opsporen, uitzuiveren en aanvullen, veel voorzichtige interpretaties formuleren en relevante verbanden leggen.

Als we over deze cijfers en statistieken beschikken hebben we nog geen indicatoren. Wat hebben we verder nodig om indicatoren te formuleren?

- knelpunten: overzicht en inzicht, om aan te geven waar de belangrijke problemen of potentiële problemen zijn. Er dienen immers selecties gemaakt te worden. Een overvloed aan data brengt geen wijsheid.
- beleidsterreinen: beleidsvoering gebeurt in afzonderlijke departementen, met afzonderlijke verantwoordelijkheid. Er dient met deze opsplitsing rekening gehouden te worden indien men diensten wil ondersteunen met wetenschappelijk materiaal.
- beleidsdoeleinden: cijfers spreken niet vanzelf. Er dient een relatie gelegd te worden met expliciet geformuleerd doelstellingen vooraleer de relevantie van gegevens kan beoordeeld worden.
- aggregaties: gegevens hangen met elkaar samen. Het is aan het wetenschappelijk onderzoek om te zien op welke wijze dit het geval is, en vervolgens de diversiteit aan indicatoren te comprimeren tot een beperkt aantal richtingaanwijzers.

In deze publicatie is er eerst een selectie gemaakt van beleidsdomeinen.

Binnen de verschillende domeinen is gekeken naar de belangrijkste knelpunten, op basis van de bestaande kennis van het veld en op basis van de beschikbare statistieken.

Het wordt in het rapport uitvoerig ontvouwd.

Het werk is in de schoot van SEIN gedaan vóór het Steunpunt Gelijkekansenbeleid van start ging, als een project ondersteund door Gelijke Kansen Vlaanderen. De resultaten en de opvolging met de beleidsvoerders is in het Steunpunt gebeurd. En er moet nog veel werk in die zin verzet worden:

- de genderstatistieken dienen actueel gehouden te worden;
- de genderindicatoren dienen blijvend afgestemd te worden op de knelpunten en de beleidsdoelen;
- de andere doelgroepen binnen het Steunpunt dienen het voorbeeld van de genderindicatoren te volgen: in onderlinge samenspraak dienen gelijke kansen indicatoren uitgewerkt te worden voor de verschillende doelgroepen en de verschillende knelpunten.

Het ontwikkelen van indicatoren is binnen het Steunpunt Gelijkekansenbeleid een project dat zal lopen voor de hele duur van het steunpunt en dat van fundamenteel belang is. De lijnen zijn uitgezet.

Martha Franken Directeur Gelijke Kansen Vlaanderen
Magda Michielsens Directeur Steunpunt Gelijkekansenbeleid

Inhoudstafel

Inleiding

Lijst van indicatoren

DEMOGRAFIE	13
1 LOOP VAN DE BEVOLKING: BEVOLKINGSOMVANG, GEBOORTEN EN STERFTE	16
2 LEEFTIJDOPBOUW VAN DE BEVOLKING	19
2.1 BEVOLKINGSPIRAMIDE	19
2.2 EVOLUTIE VAN DE LEEFTIJDOPBOUW VAN DE BEVOLKING	20
3 EVOLUTIE VAN DE LEVENSVERWACHTING	22
4 EVOLUTIE VAN DE LEEFTIJD VAN DE MOEDER BIJ DE EERSTE EN VOLGENDE GEBOORTEN	24
5 VRUCHTBAARHEIDSMATEN	25
5.1 ALGEMEEN VRUCHTBAARHEIDSCIJFER	25
5.2 TOTAAL VRUCHTBAARHEIDSCIJFER	26
6 AANTAL HUISHOUDENS NAAR AARD	29
7 BESLUITEN	31
GEZONDHEID	33
1 ALGEMEEN	36
1.1 OVERLIJDENSOORZAKEN	36
1.2 ZELFMOORD	38
1.3 ALGEMENE GEZONDHEIDSTOESTAND	40
1.4 SUBJECTIEF WELBEVINDEN	44
1.5 MEDISCHE CONSUMPTIE	48
1.6 TOEGANKELIJKHEID VAN DE GEZONDHEIDSZORG	53
1.7 VACCINATIE	56
2 RISICOGEDRAG	58
2.1 ROKEN	58
2.2 ALCOHOLGEBRUIK	61
2.3 DRUGGEBRUIK	65
2.4 SEKSUEEL RISICOGEDRAG	68
2.4.1 Seksueel overdraagbare aandoeningen	68

2.4.2	Contraceptie	71
2.4.3	Tienermoeders	72
2.4.4	Abortus	74
2.5	VOEDINGSGEWOONTEN, BODY MASS INDEX EN HOUDING TEN OPZICHTE VAN GEWICHT	76
2.5.1	Voedingsgewoonten	76
2.5.2	Body Mass Index en houding ten opzichte van gewicht	78
2.6	SPORTBEOEFENING EN LICHAAMSBEWEGING	81
3	BESLUITEN	84
3.1	ALGEMEEN	84
3.2	RISICOGEDRAG	84

WELZIJN **85**

1	ARMOEDE	88
1.1	BESTAANSMINIMUM	88
1.2	MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	92
1.3	GEWAARBORGD INKOMEN VOOR BEJAARDEN	96
2	SCHOLINGSGRAAD VROUWEN	98
3	ARBEID – ZORG	101
3.1	KINDERZORG	101
3.2	ZORG VOOR HULPBEHOEVENDEN	106
3.3	RELATIE MET BETAALDE ARBEID	110
4	BESLUITEN	112
4.1	ARMOEDE	112
4.2	SCHOLINGSGRAAD	112
4.3	ARBEID EN ZORG	112

ARBEID **115**

1	FORMELE ARBEID	118
1.1	BEROEPSSTATUUT	118
1.2	NOMENCLATUUR VAN BEROEPEN ISCO	121
1.2.1	ISCO1	121
1.2.2	ISCO2 en feminisatiegraden	126
1.2.3	ISCO1 en de economische sectoren (NACE-code)	129
2	ONBETAALDE ARBEID	133

2.1	ONBETAALDE HUISHOUDELIJKE ARBEID IN GEZINNEN	133
2.2	VRIJWILLIGERSWERK	135
3	BESLUITEN	141
3.1	FORMELE, BETAALDE ARBEID	141
3.2	ONBETAALDE ARBEID	141
CULTUUR		143
<hr/>		
1	TWERKSTELLING	147
1.1	ALGEMEEN	147
1.2	CULTURELE SECTOREN	149
2	ADVIESORGANEN	159
3	CULTUURPARTICIPATIE	162
3.1	PODIUMKUNSTEN	162
3.2	BEZOEK MUSEA EN TENTOONSTELLINGEN	166
3.3	BIBLIOTHEEKBEZOEK	166
3.4	VOLKSONTWIKKELINGSWERK	167
4	BESLUITEN	170
4.1	TWERKSTELLING	170
4.2	ADVIESORGANEN	170
4.3	PARTICIPATIE	170
ONDERWIJS		171
<hr/>		
1	SCHOOLBEVOLKING	175
1.1	SECUNDAIR ONDERWIJS	175
1.1.1	Algemeen overzicht	175
1.1.2	Tweede en derde graad S.O..	177
1.1.2.1	Algemeen secundair onderwijs	178
1.1.2.2	Technisch secundair onderwijs	182
1.1.2.3	Beroepssecundair onderwijs	188
1.1.2.4	Kunstsecundair onderwijs	194
1.2	ONDERWIJS NA DE LEERPLICHT	198
1.3	HOGER ONDERWIJS	201
1.3.1	Hogescholenonderwijs 1 cyclus	201
1.3.1.1	Studiegebieden	201

1.3.1.2	Opties met afwijkende genderverdeling	204
1.3.2	Hogescholenonderwijs 2 cycli	207
1.3.2.1	Studiegebieden	207
1.3.2.2	Opties met afwijkende genderverdeling	210
1.3.3	Universitair onderwijs	213
1.3.3.1	Algemeen	213
1.3.3.2	Studiegebieden	215
1.3.3.3	Basisopleidingen met afwijkende genderverdeling	219
1.4	ONDERWIJS VOOR SOCIALE PROMOTIE	226
1.4.1	Secundair onderwijs	226
1.4.2	Hoger onderwijs	233
2	PERSONEEL	238
2.1	ALGEMEEN OVERZICHT	238
2.2	BASISONDERWIJS	240
2.3	SECUNDAIR ONDERWIJS	242
2.4	HOGER ONDERWIJS	245
2.4.1	Hogescholenonderwijs	245
2.4.2	Universitair Onderwijs	247
2.4.2.1	AAP en ZAP naar graad	247
2.4.2.2	AAP en ZAP naar universitaire instelling	251
2.4.2.3	AAP en ZAP naar soorten academische vorming en wetenschappelijke discipline	253
2.5	ONDERWIJS VOOR SOCIALE PROMOTIE	262
2.5.1	Het secundair onderwijs voor sociale promotie	262
2.5.2	Het hoger onderwijs voor sociale promotie	264
3	BESTUURS- EN BEHEERSFUNCTIES IN HET ONDERWIJS	266
3.1	HET BESTUURSPERONEEL IN HET BASIS- EN SECUNDAIR ONDERWIJS	266
3.2	INRICHTENDE MACHTEN VAN HET KATHOLIEK ONDERWIJS	268
3.3	BESTUUR VAN DE PROVINCIALE HOGESCHOLEN	269
3.4	BEHEERS- EN ADVIESORGANEN VAN UNIVERSITEITEN	270
4	BESLUITEN	255
POLITIEKE BESLUITVORMING		275
<hr/>		
1	GEMEENTELIJKE BESLUITVORMING	277
1.1	RESULTATEN VAN VROUWEN BIJ DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN	277

1.2	AANWEZIGHEID VAN VROUWEN IN DE GEMEENTERAAD EN HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN	281
1.3	AANWEZIGHEID VAN VROUWEN IN HET OCMW	286
2	PROVINCIALE BESLUITVORMING	292
2.1	RESULTATEN VAN VROUWEN BIJ DE PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN	292
2.2	AANWEZIGHEID VAN VROUWEN IN DE PROVINCIE EN DE BESTENDIGE DEPUTATIE	296
3	VLAAMSE BESLUITVORMING	298
3.1	RESULTATEN VAN VROUWEN BIJ DE VERKIEZINGEN VOOR HET VLAAMS PARLEMENT IN 1999	298
3.2	AANWEZIGHEID VAN VROUWEN IN HET VLAAMS PARLEMENT EN IN DE MINISTERRAAD	302
3.3	VLAAMSE ADVIESRADEN	304
4	BESLUITEN	309

Inleiding

Dit rapport is de afronding van de eerste fase van een strategisch planningsproces. Dit moet uiteindelijk leiden naar het formuleren van de belangrijkste knelpunten op weg naar gelijke kansen voor mannen en vrouwen, het formuleren van strategische beleidsdoelstellingen en de monitoring van de resultaten van het beleid en de middelen die worden gehanteerd om deze ongelijkheden op te heffen.

Wezenlijk voor dit soort prestatiesturing is dat alle betrokkenen – beleidsmakers, overheidsmanagers en wetenschappers – het eens zijn over de te realiseren kerndoelstellingen en dat ze resultaatafspraken maken. De monitoring moet gebeuren op basis van meetinstrumenten die men indicatoren noemt. Ook over deze indicatoren moet consensus bestaan: zijn ze zinvol als maatstaf en zijn ze betrouwbaar?

We hebben een brede waaier van data uit uiteenlopende bronnen geanalyseerd.

Op vlak van gezondheid vindt u zowel algemene gegevens rond gezondheid als over risicogedrag. In het hoofdstuk welzijn belichten we als indicatoren voor armoede de begunstigden van het bestaansminimum en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Verder besteden we aandacht aan de mantelzorg.

Wanneer we spreken over een gendergap op het vlak van arbeid komen we zonder meer terecht bij de horizontale en verticale segregatie op de arbeidsmarkt. Vermits wij het begrip arbeid ruimer definiëren dan betaalde, formele arbeid is het evident dat we ook oog hebben voor de onbetaalde huishoudelijke arbeid in gezinnen.

De verticale segregatie in de tewerkstelling illustreren wij door de culturele sector door te lichten. Er worden instrumenten aangereikt om die segregatie cijfermatig uit te drukken. Ook de deelname van mannen en vrouwen aan het culturele leven komt aan bod.

Het onderwijs in Vlaanderen is eveneens aan de orde. De cijferanalyse is voor wat de schoolbevolking betreft, beperkt tot het onderwijs na het basisonderwijs. Zowel het dagonderwijs als het onderwijs voor sociale promotie worden doorgelicht. De sekseratio van het personeel, de bestuurs- en beheersfuncties van de verschillende onderwijsniveaus wordt geanalyseerd.

Tenslotte besteden we aandacht aan de rol die vrouwen (en mannen) spelen in de politieke besluitvorming op alle bestuursniveaus.

De cijfermatige analyse die in dit rapport wordt weergegeven, heeft geleid tot het construeren van omgevingsindicatoren maar zeker ook tot het formuleren van knelpunten.

Vermits de acceptatie van de missie en het meetinstrument door alle betrokkenen essentieel is voor de doelmatigheid en effectiviteit van het beleid, werden van bij aanvang van dit project de respectieve kabinetten en administraties betrokken. Bij de presentatie van het eindrapport via workshops zijn met dezelfde actoren, aangevuld door een representatie van het middenveld, de knelpunten besproken. Het is de bedoeling om dit netwerk per beleidsdomein verder uit te bouwen.

Ondertussen werd het verzamelen, analyseren en/of aanmaken van beleidsindicatoren als permanente opdracht overgenomen door het Steunpunt Gelijke Kansenbeleid en dit voor alle doelgroepen van dit steunpunt. Het is voor ons een signaal dat de overheid het cijfermatig onderbouwen en monitoren van beleid en beleidsmaatregelen serieus neemt.

Mieke Van Haegendoren

promotor

Nico Steegmans

projectcoördinator

Lijst van indicatoren

DEMOGRAFIE **13**

1 LOOP VAN DE BEVOLKING: BEVOLKINGSOMVANG, GEBOORTEN EN STERFTE **16**

Indicator 1: Aantal mannen en vrouwen in Vlaanderen 16

Indicator 2: Aantal geboorten in Vlaanderen, naar geslacht 16

Indicator 3: Sterftcijfers bij mannen en vrouwen in Vlaanderen 16

2 LEEFTIJDOPBOUW VAN DE BEVOLKING **19**

Indicator 4: Aantal mannen en vrouwen in Vlaanderen naar leeftijd 19

Indicator 5: Procentuele verdeling van de leeftijdscategorieën in de Vlaamse bevolking 20

3 EVOLUTIE VAN DE LEVENSV ERWACHTING **22**

Indicator 6: Evolutie van de levensverwachting bij geboorte bij Vlaamse mannen en vrouwen 22

4 EVOLUTIE VAN DE LEEFTIJD VAN DE MOEDER BIJ DE EERSTE EN VOLGENDE GEBOORTEN **24**

Indicator 7: Evolutie van de leeftijd van de moeder bij de eerste en volgende geboorten in Vlaanderen 24

5 VRUCHTBAARHEIDSMATEN **25**

Indicator 8: Evolutie van het algemeen vruchtbaarheidscijfer in Vlaanderen 25

Indicator 9: Evolutie van het (geschatte) totaal vruchtbaarheidscijfer in Vlaanderen 26

6 AANTAL HUISHOUDENS NAAR AARD **29**

Indicator 10: Verdeling van de Vlaamse huishoudens naar aard 29

7 BESLUIT **31**

GEZONDHEID **33**

1 ALGEMEEN **36**

Indicator 1: Proportioneel sterftcijfer naar overlijdensoorzaak en geslacht 36

Indicator 2: Aantal zelfmoorden bij mannen en vrouwen 38

Indicator 3: Sekseratio van het aantal zelfmoorden 38

Indicator 4: Sekseratio van algemene gezondheidsproblemen 40

Indicator 5: Percentage jongens en meisjes dat meerder malen per week last heeft van gezondheidsklachten 42

Indicator 6: Gemiddelde score voor gezondheidsbeleving voor mannen en vrouwen 44

Indicator 7: Sekseratio van depressie en psychische gezondheidsproblemen 45

Indicator 8: Gemiddelde score voor gevoelens of indrukken in verband met gezondheid 46

Indicator 9: Sekseratio van het gebruik van voorgeschreven psychotrope geneesmiddelen in de afgelopen veertien dagen 48

Indicator 10: Sekseratio van het tijdstip van het laatste contact met arts en tandarts	50
Indicator 11: Sekseratio van jongeren die de voorbije maand een geneesmiddel namen	51
Indicator 12: sekseratio van financiële problemen in verband met gezondheidskosten	53
Indicator 13: Sekseratio van gezondheidsdiensten en/of –verzekering aangeboden door werkgevers	55
Indicator 14: Vaccinatiegraad voor tetanus, griep en rubella	56
2 RISICOGEDRAG	58
Indicator 15: Percentage van de Vlaamse bevolking dat nooit, occasioneel of dagelijks rookt, naar geslacht	58
Indicator 16: Percentage jongeren in Vlaanderen dat dagelijks rookt, naar leeftijd en geslacht	59
Indicator 17: Sekseratio van het gebruik van alcohol	61
Indicator 18: Sekseratio van alcoholafhankelijkheid en alcoholmisbruik	63
Indicator 19: Sekseratio jongeren die ooit drugs gebruikten naar de verschillende drugs en leeftijd	65
Indicator 20: Sekseratio van druggebruik en drugverkoop bij jongeren	67
Indicator 21: Evolutie van het aantal Belgische HIV-geïnfecteerden naar geslacht	68
Indicator 22: Aandeel mannen en vrouwen dat ondoeltreffende beschermingsmethodes voor seksueel overdraagbare aandoeningen kan identificeren	70
Indicator 23: Procentueel gebruik van contraceptieve methodes door vrouwen	71
Indicator 24: Aantal verlossingen bij moeders jonger dan 20 jaar, naar leeftijd en geboortjaar van het kind	72
Indicator 25: Aantal abortusingrepen in België, naar leeftijd en jaartal	74
Indicator 26: Percentages van goede en slechte voedingsgewoonten naar geslacht	76
Indicator 27: Procentuele verdeling van mannen en vrouwen op de Body Mass Index	78
Indicator 28: Houding ten opzichte van gewicht bij mannen en vrouwen in Vlaanderen	80
Indicator 29: Mate van fysieke activiteit van mannen en vrouwen	81
Indicator 30: Procentuele verdeling van mannen en vrouwen naar intensiviteit van sportbeoefening	82
3 BESLUIT	84
WELZIJN	85
1 ARMOEDE	88
Indicator 1: Sekseratio van de gerechtigden op het bestaansminimum, naar categorie van gerechtigden	88
Indicator 2: Sekseratio van de gerechtigden op het bestaansminimum, naar leeftijdscategorie	90
Indicator 3: Sekseratio van de alleenstaande gerechtigden op financiële maatschappelijke dienstverlening	92
Indicator 4: Sekseratio van de alleenstaande ouders die financiële maatschappelijke	94
Indicator 5: Aantal gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, naar geslacht	96
2 SCHOLINGSGRAAD VROUWEN	98
Indicator 6: Sekseratio van de scholingsgraad	98

3	ARBEID – ZORG	101
	Indicator 7: Sekseratio van het verrichten van zorgarbeid voor kinderen	101
	Indicator 8: Gemiddeld aantal uren zorgarbeid voor kinderen per week naar geslacht	101
	Indicator 9: Sekseratio van uitspraken over kindzorg	103
	Indicator 10: Sekseratio van het verrichten van zorgarbeid voor hulpbehoevenden	106
	Indicator 11: Gemiddeld aantal uren zorgarbeid voor hulpbehoevenden per week naar geslacht	106
	Indicator 12: Sekseratio van mannen en vrouwen die instaan voor de opvang van een andere persoon, naar soort band met hulpbehoevende	107
	Indicator 13: Sekseratio van de soort zorg die geboden wordt	109
	Indicator 14: Sekseratio van de personen die door zorgtaken minder betaald gaan werken	110
4	BESLUIT	112
ARBEID		115
<hr/>		
1	FORMELE ARBEID	118
	Indicator 1: Procentuele verdeling van de beroepsstatuten bij werkende mannen en vrouwen	118
	Indicator 2: Sekseratio van de werkende beroepsbevolking in de verschillende beroepsstatuten	119
	Indicator 3: Aandeel vrouwen in de verschillende beroepsstatuten naar grootte van het bedrijf.	120
	Indicator 4: Verdeling van de mannelijke en vrouwelijke werkende beroepsbevolking over de ISCO-beroeps categorieën	121
	Indicator 5: Sekseratio van de werkende beroepsbevolking in de ISCO-beroeps categorieën	125
	Indicator 6: Aandeel van de mannelijke en vrouwelijke werkende beroepsbevolking per feminisatiegraad	126
	Indicator 7: Sekseratio in de beroepen classificatie binnen de economische sectoren	129
	Indicator 8: Relatief tekort aan vrouwen in de categorie bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel in de verschillende economische sectoren.	130
	Indicator 9: Vrouwelijk tekort op 100 in de categorie bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel in de verschillende economische sectoren op basis van de genderverdeling per sector	130
2	ONBETAALDE ARBEID	133
	Indicator 10: Frequentie van het verrichten van onbetaalde huishoudelijke arbeid in gezinnen door mannen en vrouwen	133
	Indicator 11: Participatiegraad vrijwilligerswerk van mannen en vrouwen	135
	Indicator 12: Participatiegraad vrijwilligerswerk op verschillende maatschappelijke terreinen door mannen en vrouwen.	136
	Indicator 13: Gemiddeld aantal uren dat vrijwilligerswerk wordt verricht door mannen en vrouwen.	139
	Indicator 14: Sekseratio binnen de verschillende vormen van vrijwilligerswerk.	139
3	BESLUITEN	141
CULTUUR		143
<hr/>		

1 TEWERKSTELLING	147
Indicator 1: Sekseratio in directiefuncties in de culturele sector	147
Indicator 2: Sekseratio in staffuncties in de culturele sector	147
Indicator 3: Relatief tekort aan vrouwen in directiefuncties in de culturele sector	147
Indicator 4: Relatief tekort aan vrouwen in staffuncties in de culturele sector	147
Indicator 5: Sekseratio in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector	149
Indicator 6: Sekseratio in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector	149
Indicator 7: Relatief tekort aan vrouwen in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector	149
Indicator 8: Relatief tekort aan vrouwen in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector	149
Indicator 9: Vrouwelijk tekort op 100 in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de sectorverdeling	155
Indicator 10: Vrouwelijk tekort op 100 in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de sectorverdeling	155
Indicator 11: Vrouwelijk tekort op 100 in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de totale verdeling	155
Indicator 12: Vrouwelijk tekort op 100 in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de totale verdeling	155
2 ADVIESORGANEN	159
Indicator 13: Sekseratio van de adviesorganen.	159
3 CULTUURPARTICIPATIE	162
Indicator 14: Algemene participatiegraad podiumkunsten minimum 1 maal per jaar	162
Indicator 15: Algemene participatiegraad podiumkunsten meer dan 1 maal per jaar	162
Indicator 16: Participatiegraad van mannen en vrouwen aan podiumkunsten minimum 1 maal per jaar	164
Indicator 17: Participatiegraad van mannen en vrouwen aan podiumkunsten meer dan 1 maal per jaar	164
Indicator 18: Participatiegraad musea en tentoonstellingen van mannen en vrouwen.	166
Indicator 19: Participatiegraad bibliotheken van mannen en vrouwen.	166
Indicator 20: Participatiegraad culturele vereniging	167
Indicator 21: Participatiegraad sociaal-culturele vereniging	167
Indicator 22: Participatiegraad bestuursfuncties	167
4 BESLUITEN	170
ONDERWIJS	171
1 SCHOOLBEVOLKING	175

Indicator 1: Relatief aantal jongens en meisjes per graad en studievorm	175
Indicator 2: Sekseratio in de graden en studievormen	175
Indicator 3: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studievorm naar geslacht	177
Indicator 4: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studiegebied in het ASO naar geslacht	178
Indicator 5: Sekseratio van de studierichtingen in het ASO.	180
Indicator 6: Spreiding van 75% de schoolbevolking over de grootste studierichtingen in het TSO bij meisjes en jongens	182
Indicator 7: Sekseratio van de schoolbevolking in het TSO	186
Indicator 8: Spreiding van 75% de schoolbevolking over de grootste studierichtingen in het BSO	188
Indicator 9: Sekseratio van de schoolbevolking in het BSO	192
Indicator 10: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studierichting in het KSO naar geslacht	194
Indicator 11: Sekseratio van de schoolbevolking in het KSO	196
Indicator 12: Sekseratio in de verschillende onderwijsvormen en per studiejaar na de leerplicht	198
Indicator 13: Procentuele verdeling van de schoolbevolking in de 4 ^{de} graad van het beroepsonderwijs naar geslacht	199
Indicator 14: Sekseratio van de schoolbevolking in de 4 ^{de} graad van het beroepsonderwijs.	199
Indicator 15: Procentuele verdeling van de schoolbevolking in het hogescholenonderwijs 1 cyclus per studiegebied naar geslacht	201
Indicator 16: Sekseratio van de schoolbevolking in het hogescholenonderwijs 1 cyclus per studiegebied	203
Indicator 17: Sekseratio in de opties van het studiegebied handelswetenschappen/bedrijfskunde.	204
Indicator 18: Sekseratio in de opties van het studiegebied gezondheidszorg.	205
Indicator 19: Procentuele verdeling van de schoolbevolking in het hogescholenonderwijs 2 cycli per studiegebied naar geslacht	207
Indicator 20: Sekseratio van de schoolbevolking in het hogescholenonderwijs 2 cycli per studiegebied	209
Indicator 21: Sekseratio in de opties van het studiegebied architectuur	210
Indicator 22: Sekseratio in de opties van het studiegebied audiovisuele en beeldende kunst	211
Indicator 23: Sekseratio in de opties van het studiegebied industriële wetenschappen en technologie	212
Indicator 24: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs	213
Indicator 25: Procentuele verdeling van de studenten in het universitair onderwijs per studiegebied naar geslacht	215
Indicator 26: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs per studiegebied	217
Indicator 27: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied taal- en letterkunde	219
Indicator 28: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	219

Indicator 29: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied economische en toegepaste economische wetenschappen	220
Indicator 30: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied sociale gezondheidswetenschappen	221
Indicator 31: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied lichamelijke opvoeding, revalidatiewetenschappen en kinesitherapie	222
Indicator 32: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied wetenschappen	223
Indicator 33: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied toegepaste wetenschappen	224
Indicator 34: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studiegebied in het OSP secundair onderwijs naar geslacht	226
Indicator 35: Sekseratio van de schoolbevolking in het OSP secundair onderwijs per studiegebied	229
Indicator 36: Sekseratio van de schoolbevolking in het OSP secundair onderwijs in de studierichtingen van het studiegebied handel	231
Indicator 37: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per categorie in het OSP hoger onderwijs – lineair systeem naar geslacht	233
Indicator 38: Sekseratio van de schoolbevolking per categorie in het OSP hoger onderwijs – lineair systeem	234
Indicator 39: Sekseratio van de schoolbevolking in het OSP hoger onderwijs – lineair systeem in de studierichtingen van de categorie economisch onderwijs korte type	235
Indicator 40: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per categorie in het OSP hoger onderwijs - modulair systeem naar geslacht	236
2 PERSONEEL	238
Indicator 41: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel naar onderwijsniveau en geslacht	238
Indicator 42: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel naar onderwijsniveau	238
Indicator 43: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het basisonderwijs naar statuut en geslacht	240
Indicator 44: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het basisonderwijs naar statuut	240
Indicator 45: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar statuut en geslacht	242
Indicator 46: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar statuut	242
Indicator 47: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar inrichtende macht en geslacht	243
Indicator 48: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar inrichtende macht	243

Indicator 49: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hogescholenonderwijs naar statuut en geslacht	245
Indicator 50: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hogescholenonderwijs naar statuut	245
Indicator 51: Procentuele verdeling van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad en geslacht	247
Indicator 52: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad	247
Indicator 53: Procentuele verdeling van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad en geslacht	248
Indicator 54: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad	248
Indicator 55: Sekseratio aan de Vlaamse universiteiten naar academische loopbaan	250
Indicator 56: Procentuele verdeling van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit en geslacht	251
Indicator 57: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit	251
Indicator 58: Procentuele verdeling van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit en naar geslacht	252
Indicator 59: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit	252
Indicator 60: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij humane wetenschappen	254
Indicator 61: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij humane wetenschappen	254
Indicator 62: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij wetenschappen en toegepaste wetenschappen	254
Indicator 63: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij wetenschappen en toegepaste wetenschappen	254
Indicator 64: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij medische wetenschappen	254
Indicator 65: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij medische wetenschappen	254
Indicator 66: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs voor sociale promotie naar statuut en geslacht	262
Indicator 67: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs voor sociale promotie naar statuut	262
Indicator 68: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hoger onderwijs voor sociale promotie naar statuut en geslacht	264

Indicator 69: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hoger onderwijs voor sociale promotie naar statuut 264

3 BESTUURS- EN BEHEERSFUNCTIES IN HET ONDERWIJS 266

Indicator 70: Sekseratio van het bestuurspersoneel in het basis- en het secundair onderwijs. 266

Indicator 71: Sekseratio van de inrichtende machten en schoolbesturen van het Katholiek onderwijs in Vlaanderen 268

Indicator 72: Sekseratio van de raden van bestuur van het provinciaal hoger onderwijs 269

Indicator 73: Sekseratio van de directiecomités van het provinciaal hoger onderwijs 269

Indicator 74: Sekseratio van de bestuurs- en adviesorganen van universiteiten die bevoegdheid hebben inzake selectie en bevordering van het academisch personeel 270

POLITIEKE BESLUITVORMING 275

1 GEMEENTELIJKE BESLUITVORMING 277

Indicator 1: Aandeel vrouwen bij de verkozenen van de gemeenteraadsverkiezingen (uitgesplitst per provincie) 277

Indicator 2: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde vrouwelijke verkozenen te hebben (uitgedrukt in % verkozenen en absolute cijfers) 277

Indicator 3: Gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor vrouwen versus het gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor mannen (uitgesplitst per partij) 279

Indicator 4: Verschil in het gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor vrouwen versus het gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor mannen met neutralisering van de partijsterkte 279

Indicator 5: Aandeel vrouwen op het totaal aantal gemeenteraadsleden in Vlaanderen op een bepaald moment van de legislatuur (exclusief en inclusief de schepenen en burgemeester) 281

Indicator 6: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van het college van burgemeester en schepenen in Vlaanderen (inclusief en exclusief de burgemeester) 281

Indicator 7: Aandeel vrouwen op het totaal aantal burgemeesters in Vlaanderen 281

Indicator 8: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwelijke gemeenteraadsleden binnen het totaal aantal gemeenten (inclusief en exclusief het college van burgemeester en schepenen) 283

Indicator 9: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwelijke leden van het schepencollege binnen het totaal aantal gemeenten 283

Indicator 10: Aandeel vrouwen op het totaal aantal OCMW-raadsleden op een bepaald moment van de legislatuur uitgesplitst per provincie (inclusief vast bureau) 286

Indicator 11: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om de helft vrouwelijke OCMW-raadsleden te hebben (uitgedrukt in % raadsleden en absolute cijfers) 286

Indicator 12: Aandeel vrouwen in de OCMW-raad op een bepaald moment van de legislatuur (exclusief vast bureau)	287
Indicator 13: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van het bureau van het OCMW op een bepaald moment van de legislatuur	287
Indicator 14: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwelijke OCMW-raadsleden binnen het totaal aantal gemeenten	289
Indicator 15: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwen in het vast bureau van het OCMW binnen het totaal aantal gemeenten	289
2 PROVINCIALE BESLUITVORMING	292
Indicator 16: Aandeel vrouwen bij de verkozenen van de provincieraadsverkiezingen (uitgesplitst per provincie en per partij)	292
Indicator 17: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde of één tweede vrouwelijke verkozenen te hebben bij de provincieraadsverkiezingen (uitgedrukt in % verkozenen en absolute cijfers)	294
Indicator 18: Aandeel vrouwen in elke Vlaamse provincieraad op een bepaald moment van de legislatuur	296
Indicator 19: Aandeel vrouwen in elke bestendige deputatie op een bepaald moment van de legislatuur	296
3 VLAAMSE BESLUITVORMING	298
Indicator 20: Aandeel vrouwen bij de kandidaten op de verschillende kieslijsten voor de parlementsverkiezingen, onderverdeeld naar effectieven, plaatsvervangers en verkiesbare plaatsen	298
Indicator 21: Aandeel vrouwen bij de rechtstreeks verkozenen van de parlementsverkiezingen (uitgesplitst per partij)	300
Indicator 22: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde en één tweede vrouwelijke verkozenen te hebben (uitgedrukt in % verkozenen en absolute cijfers)	300
Indicator 23: Aandeel vrouwen op het totaal aantal parlementsleden in Vlaanderen op een bepaald moment van de legislatuur	302
Indicator 24: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van de ministerraad	302
Indicator 25: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van de Vlaamse adviesraden	304
Indicator 26: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde of één tweede vrouwelijke leden te hebben in de Vlaamse adviesraden	306
Indicator 27: Aantal adviesraden dat aan de norm voldoet	307
4 BESLUIT	309

DEMOGRAFIE

We selecteerden en construeerden demografische indicatoren voor Vlaanderen die het meest relevant zijn voor wat in de volgende delen besproken wordt.

Indicatoren

De volgende indicatoren komen in dit deel aan bod:

- loop van de bevolking: bevolkingsomvang, geboorten en sterfte
- bevolkingspiramide en evolutie van de leeftijdsopbouw van de bevolking
- evolutie van de levensverwachting
- evolutie van de leeftijd van de moeder bij eerste en volgende geboorten
- vruchtbaarheidsmaten: algemeen vruchtbaarheidscijfer en totaal vruchtbaarheidscijfer
- aantal huishoudens naar aard

Bronnen:

We gebruiken vooral cijfermateriaal afkomstig van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. Daarnaast baseren we ons op gegevens uit Profiel Vlaanderen 1999, VRIND 2000 en de elektronische VRIND van de Administratie Planning en Statistiek van de Vlaamse Gemeenschap. Gegevens voor de berekening en de weergave van de vruchtbaarheidsmaten vonden we bij het Steunpunt Demografie van de Vrije Universiteit Brussel en het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie.

1 Loop van de bevolking: bevolkingsomvang, geboorten en sterfte

Indicator 1: Aantal mannen en vrouwen in Vlaanderen

Indicator 2: Aantal geboorten in Vlaanderen, naar geslacht

Indicator 3: Sterftcijfers bij mannen en vrouwen in Vlaanderen

TABEL 1: BEVOLKINGSOMVANG, GEBOORTEN EN STERFTE NAAR GESLACHT, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

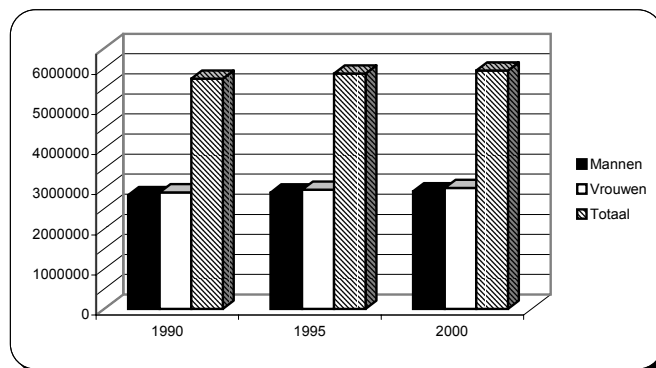
		1990	1995	2000	
		Aantal	Aantal	Aantal	%
I1 Bevolking	Mannen	2834516	2896623	2929510	49,3
	Vrouwen	2905220	2969483	3010741	50,7
	Totaal	5739736	5866106	5940251	100,0
I2 Geboorten	Mannen	35601	32893	31572	51,0
	Vrouwen	33891	31407	30305	49,0
	Totaal	69492	64300	61877	100,0
I3 Sterfte	Mannen	29185	29299	29241	50,9
	Vrouwen	26884	27595	28261	49,1
	Totaal	56069	56894	57502	100,0

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

Bron

We kregen van het Nationaal Instituut voor de Statistiek via e-mail de cijfergegevens over de bevolkingsomvang, de geboorten en sterfte in Vlaanderen voor de jaren 1990, 1995 en 2000. Dezelfde cijfers zijn terug te vinden in de jaarlijkse publicaties 'Bevolkingsstatistieken' van het NIS. Zelf berekenden we het aandeel van mannen en vrouwen in de geboorten, sterfte en bevolkingsomvang.

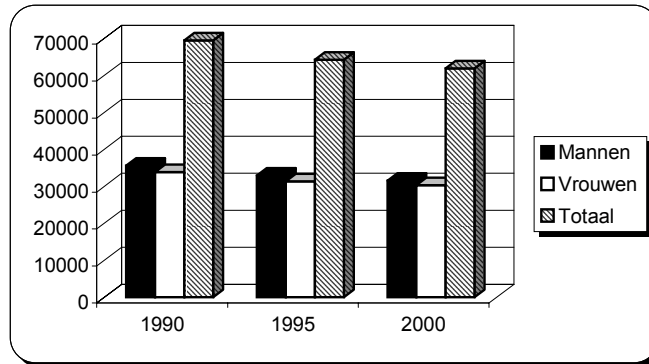
GRAFIEK 1: EVOLUTIE VAN DE BEVOLKINGSOMVANG NAAR GESLACHT, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

In het jaar 2000 telt Vlaanderen 5.940.251 inwoners, waarvan 49% mannen en 51% vrouwen. De Vlaamse bevolking is tussen 1990 en 2000 met ongeveer 200.000 mensen toegenomen. Dit is een stijging van 3,5% ten opzichte van 1990. Bij de vrouwen is deze stijging iets groter dan bij de mannen. Er is dus zeker geen sprake van een stagnatie in de bevolkingsgroei.

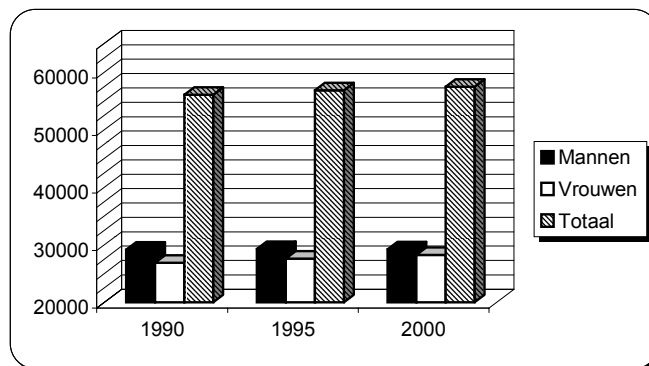
GRAFIEK 2: EVOLUTIE VAN HET AANTAL GEBOORTEN NAAR GESLACHT, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

In Vlaanderen werden er in het jaar 2000 61.877 kinderen geboren. Het aantal geboorten is sinds 1990 gedaald met 7615 geboorten of 11%. Ondanks deze sterke daling, blijft de Vlaamse bevolking wel stijgen. Voor elke 100 meisjes die geboren worden, worden er 105 jongens geboren.

GRAFIEK 3: EVOLUTIE VAN DE STERFTECIJFERS NAAR GESLACHT, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

In 2000 stierven er in Vlaanderen 57.502 mensen, waarvan iets meer mannen dan vrouwen. Er worden meer jongens dan meisjes geboren, maar door de hogere sterftecijfers bij mannen, zien we in de totale bevolking een overwicht aan vrouwen. Het aantal overledenen steeg tussen 1990 en 2000 met 1433 mensen of 2,6%. Deze stijging is bijna volledig toe te

schrijven aan de vrouwen. Bij mannen was er slechts een toename met 56 overledenen of 0,1%. Bij vrouwen is de toename 50 keer groter: 1377 overledenen of 5%. Indien deze trend zich op dezelfde manier voortzet, zullen in de toekomst de sterftcijfers van vrouwen deze van mannen evenaren.

Indien de geboorte- en sterftcijfers in de toekomst op dezelfde manier evolueren zoals ze dit de laatste tien jaar deden, namelijk een sterke daling van het aantal geboorten en een stijging van het aantal overledenen, zal de bevolkingsgroei op een bepaald moment stagneren en daarna zelfs omslaan naar een inkrimping.

2 Leeftijdsofbouw van de bevolking

2.1 Bevolkingspiramide

Indicator 4: Aantal mannen en vrouwen in Vlaanderen naar leeftijd

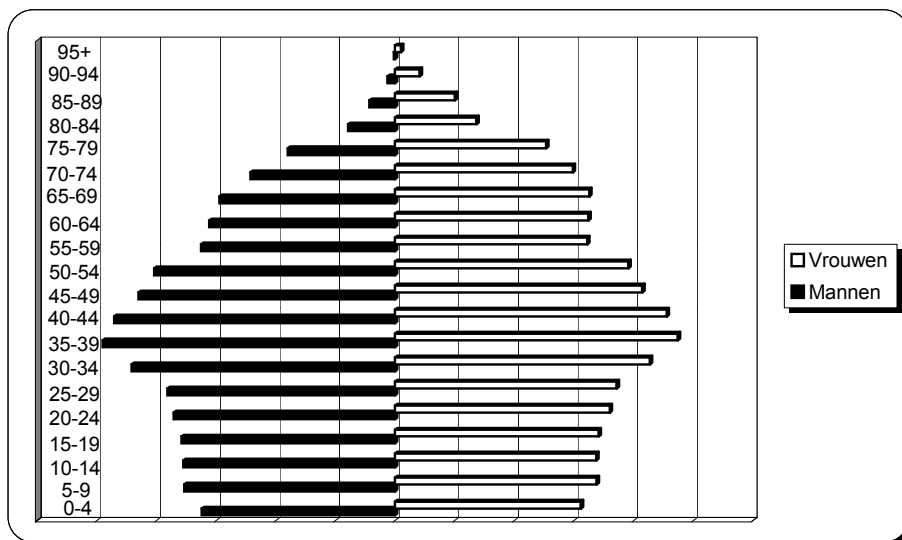
TABEL 2: BEVOLKINGSOMVANG NAAR LEEFTIJD EN GESLACHT, VLAANDEREN, TOESTAND OP 01/01/2001

Leeftijd	I4 Mannen			I4 Vrouwen			Totaal	
	Aantal	%	Sekseratio	Aantal	%	Sekseratio	Aantal	%
0-4	162064			155684			317748	
5-9	176747	23,69	51,83	169140	22,01	48,17	345887	22,84
10-14	177501			168684			346185	
15-19	178968			170759			349727	
20-24	185439			180106			365545	
25-29	190911			185825			376736	
30-34	220924			213689			434613	
35-39	245141			237129			482270	
40-44	235663	61,79	51,29	227794	58,68	48,71	463457	60,21
45-49	215063			207305			422368	
50-54	201980			195645			397625	
55-59	162555			161208			323763	
60-64	155714			162030			317744	
65-69	147119			162950			310069	
70-74	121071			149076			270147	
75-79	89762			126631			216393	
80-84	39378	14,52	42,93	68100	19,31	57,07	107478	16,95
85-89	21537			50246			71783	
90-94	6284			20622			26906	
95+	1119			4989			6108	
Totaal	2934940			100			49,31	

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

Bron

Ook deze cijfers kregen we van het Nationaal Instituut voor de Statistiek toegestuurd via e-mail. Zelf berekenden we het aandeel van de leeftijdsgroepen in de totale bevolking en de sekseratio's.

GRAFIEK 4: BEVOLKINGSPIRAMIDE, VLAANDEREN, TOESTAND OP 01/01/2001

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

De bevolkingspiramide van Vlaanderen vormt geen driehoek meer, het is een veelhoek geworden. Na de babyboomgeneratie werden er elk jaar stelselmatig minder kinderen geboren, wat ervoor gezorgd heeft dat er geen brede basis en een smalle top meer is, maar een smalle top, een brede middenmoot en een kleinere basis.

Er zijn meer vrouwen dan mannen van 65 jaar of ouder. In de andere leeftijdsklassen, vinden we meer mannen dan vrouwen. Mannen sterven immers op jongere leeftijd dan vrouwen, zodat ondanks het overwicht aan mannelijke borelingen, vrouwen de meerderheid vormen van de Vlaamse bevolking. Bijna een kwart van de Vlaamse bevolking is jonger dan 20 jaar, 17% is 65 jaar of ouder en 60% zit in de middencategorie.

2.2 Evolutie van de leeftijdsopbouw van de bevolking

Indicator 5: Procentuele verdeling van de leeftijdscategorieën in de Vlaamse bevolking

TABEL 3: AANDEEL VAN LEEFTIJDGROEPEN IN DE TOTALE BEVOLKING, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

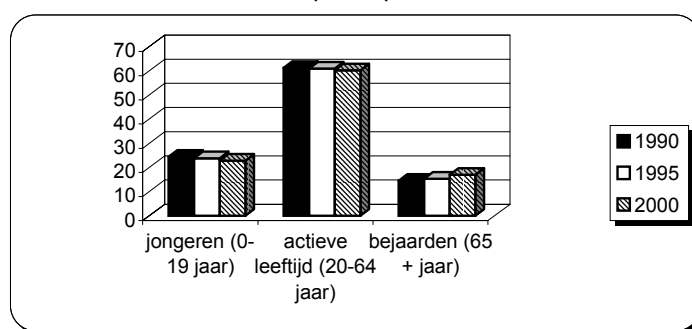
Leeftijd	1990	1995	I5 2000
Jongeren (0-19 jaar)	24,4	23,7	22,8
Actieve leeftijd (20-64 jaar)	61,2	60,9	60,2
Bejaarden (65 + jaar)	14,5	15,3	16,9
<i>Totaal</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Bron: Profiel Vlaanderen 1999 en NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

Bron

De cijfergegevens voor 1990 en 1995 komen uit Profiel Vlaanderen 1999, de cijfers voor 2000 verkregen we via mail van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. Profiel Vlaanderen is een jaarlijkse publicatie van de Administratie Planning en Statistiek van de Vlaamse Gemeenschap waarin sleutelindicatoren worden opgenomen die een beeld geven van de positie van Vlaanderen in internationaal perspectief. De gegevens die hier werden gebruikt, kan men ook op de website van Profiel Vlaanderen 1999 consulteren¹.

GRAFIEK 5: AANDEEL VAN LEEFTIJDGROEPEN IN DE TOTALE BEVOLKING, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

Bron: Profiel Vlaanderen 1999 en NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

We kunnen een duidelijke evolutie zien in de leeftijdsopbouw van de Vlaamse bevolking tussen 1990 en 2000. Het aandeel van de groep Vlamingen jonger dan 20 jaar, wordt steeds kleiner, evenals het aandeel van de middengroep. De groep ouderen wordt daarentegen alsmaar groter. In 1990 was 14,5% van de bevolking 65 jaar of ouder, in 2000 is dit al 16,9%.

¹ http://fred.vlaanderen.be/statistieken/basissta/excel/pro99/bev_pr99.xls

3 Evolutie van de levensverwachting

Indicator 6: Evolutie van de levensverwachting bij geboorte bij Vlaamse mannen en vrouwen

TABEL 4: EVOLUTIE VAN DE LEVENSVERWACHTING BIJ GEBOORTE, NAAR GESLACHT, VLAANDEREN, 1990, 1995, 1998

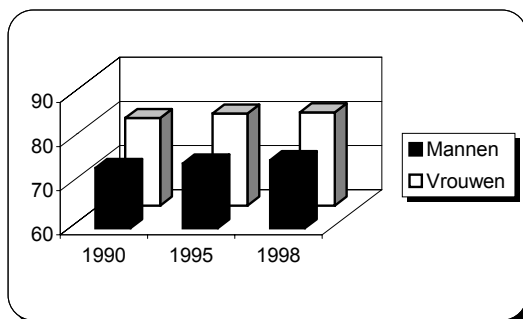
Jaartal	I6	I6
	Mannen	Vrouwen
1990	73,6	79,8
1995	74,6	80,8
1998	75,4	81,1

Bron: Profiel Vlaanderen 1999 en VRIND 2000, p 97. Bewerking SEIN.

Bron

In Profiel Vlaanderen 1999 vonden we de gegevens over levensverwachting voor de jaren 1990 en 1995. Deze zijn ook op internet ter beschikking gesteld van de geïnteresseerden.² Daar de cijfers van de levensverwachting voor 2000 nog niet beschikbaar zijn, gebruiken we de levensverwachting bij geboorte voor 1998 uit VRIND 2000. In deze laatste cijfers zijn de gegevens van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest inbegrepen, wat tot een lichte onderschatting van de levensverwachting in Vlaanderen kan leiden. De levensverwachting in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is immers lager dan in Vlaanderen.

GRAFIEK 6: EVOLUTIE VAN DE LEVENSVERWACHTING BIJ GEBOORTE, NAAR GESLACHT, VLAANDEREN, 1990, 1995, 1998

Bron: Profiel Vlaanderen 1999 en VRIND 2000, p 97. Bewerking SEIN.

De levensverwachting van mannen en vrouwen vertoont grote verschillen. Vrouwen leven langer dan mannen. In 1990 bedroeg het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen nog 6,2 jaren, in 1998 is dit 5,7 jaren. Vrouwen die in 1990 geboren werden,

² http://fred.vlaanderen.be/statistieken/basissta/excel/pro99/bev_pr99.xls

hebben een levensverwachting van 79,8 jaar, mannen 73,6 jaar. In 1998 is die levensverwachting al gestegen tot 75,4 jaar voor de mannen en 81,1 jaar voor de vrouwen.

4 Evolutie van de leeftijd van de moeder bij de eerste en volgende geboorten

Indicator 7: Evolutie van de leeftijd van de moeder bij de eerste en volgende geboorten in Vlaanderen

TABEL 7: EVOLUTIE VAN DE LEEFTIJD VAN DE MOEDER BIJ DE EERSTE EN VOLGENDE GEBORNTEN, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

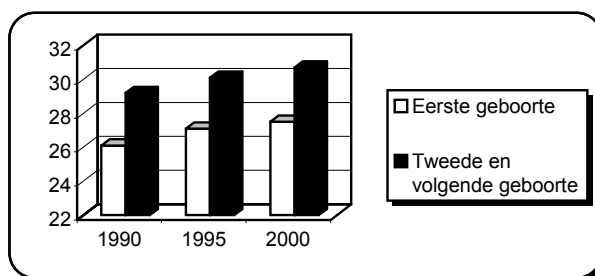
	I7 1990	I7 1995	I7 2000
Eerste geboorte	26,1	27,1	27,5
Tweede en volgende geboorte	29,2	30,1	30,7

Elektronische VRIND.

Bron

De jaarlijkse publicatie VRIND van de Administratie Planning en Statistiek van de Vlaamse Gemeenschap is ook in elektronische vorm te consulteren op het internet.³ Deze elektronische VRIND bevat onder andere de cijfers over de evolutie van de leeftijd van de moeder bij de eerste en volgende geboorten in Vlaanderen.

GRAFIEK 7: EVOLUTIE VAN DE LEEFTIJD VAN DE MOEDER BIJ DE EERSTE EN VOLGENDE GEBORNTEN, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

Elektronische VRIND. Bewerking SEIN.

De leeftijd van de moeder bij de eerste en volgende geboorten stijgt tussen 1990 en 2000. Er is een trend om steeds op latere leeftijd een eerste kindje te krijgen. Vervolgens wordt ook de volgende geboorte uitgesteld tot een latere leeftijd. Waar de gemiddelde leeftijd van de moeder bij een eerste geboorte in 1990 26,1 jaar bedroeg, is die in 2000 gestegen tot 27,5 jaar. De tweede en volgende geboorten vinden gemiddeld plaats op een leeftijd van 29,2 jaar in 1990 en 30,7 jaar in 2000.

³ <http://fred.vlaanderen.be/statistieken/basissta/vrind/gezondheid/nataliteit%20en%20mortaliteit/GEZONATA006.xls>

5 Vruchtbaarheidsmaten

5.1 Algemeen vruchtbaarheidscijfer

Indicator 8: Evolutie van het algemeen vruchtbaarheidscijfer in Vlaanderen

TABEL 8: ALGEMEEN VRUCHTBAARHEIDSCIJFER, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

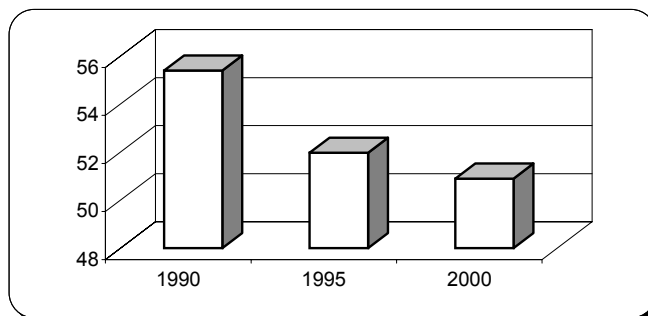
	Aantal levendgeborenen	Vrouwen 15 - <45 jaar	I8 Algemeen Vruchtbaarheidscijfer
1990	69330	1251,4 (*1000)	55,40
1995	64619	1243,5 (*1000)	51,97
2000	61852	1215,3 (*1000)	50,89

Bronnen: NIS Bevolkingsstatistieken 1995, nummer 1, tabel 14, p 50 en NIS Bevolkingsstatistieken 2000, geboorten in 1995, tabel 14, p 48 en NIS, e-mail 28/02/2002 en SPE, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2000, p34. *Bewerking SEIN.*

Bron

De gegevens over het algemeen vruchtbaarheidscijfer in 1990 en 1995 komen respectievelijk uit de Bevolkingsstatistieken 1995 en de Bevolkingsstatistieken 2000 van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. Het algemeen vruchtbaarheidscijfer voor 2000 berekenden we aan de hand van het aantal levendgeborenen in 2000 in 'Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2000' van het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie en het aantal vrouwen tussen 15 en 45 jaar in Vlaanderen in 2000 dat ons via e-mail door het Nationaal Instituut voor de Statistiek werd meegedeeld.

Het algemeen vruchtbaarheidscijfer (AV) is een maat voor de fertiliteit van de bevolking. Het AV wordt berekend door het aantal levendgeborenen in een bepaald jaar te delen door het aantal vrouwen tussen 15 en 45 jaar oud en vervolgens te vermenigvuldigen met 1000. Het AV drukt voor een bepaald jaar het aantal levendgeborenen bij 1000 vrouwen in die leeftijdscategorie uit. In tegenstelling tot andere vruchtbaarheidsmaten, houdt deze maat dus rekening met het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd. Een daling van het aantal geboorten leidt niet automatisch tot een daling van het AV. Het AV zal pas dalen als de daling van het aantal geboorten groter is dan de daling van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd. Als de daling van het aantal geboorten kleiner is dan de daling van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd, dan zal het AV stijgen.

GRAFIEK 8: ALGEMEEN VRUCHTBAARHEIDSCIJFER, VLAANDEREN, 1990, 1995, 2000

Bronnen: NIS Bevolkingsstatistieken 1995, nummer 1, tabel 14, p 50 en NIS Bevolkingsstatistieken 2000, geboorten in 1995, tabel 14, p 48 en NIS, e-mail 28/02/2002 en SPE, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2000, p34. Bewerking SEIN.

In 2000 bedroeg het AV 50,89. Dit betekent dat er in 2000 per 1000 vrouwen op vruchtbare leeftijd ongeveer 51 kinderen werden geboren. Het AV is tussen 1990 en 2000 gedaald met bijna 5 geboorten per 1000 vrouwen op vruchtbare leeftijd. Dit is een daling met 8% op tien jaar tijd. Zowel het aantal levendgeborenen als het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd daalde tussen 1990 en 2000. Het aantal levendgeborenen daalde met 11%, het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd verminderde met 3%.

5.2 Totaal vruchtbaarheidscijfer

Indicator 9: Evolutie van het (geschatte) totaal vruchtbaarheidscijfer in Vlaanderen

TABEL 9: GESCHATTE TOTAAL VRUCHTBAARHEIDSCIJFER, VLAANDEREN, 1993-1999

Jaartal	I9
	TVC
1993	1,56
1994	1,51
1995	1,52
1996	1,54
1997	1,57
1998	1,56
1999*	1,56

* Berekend op basis van de geschatte middenpopulatie voor 1/7/1999
Bron: DEBOOSERE e.a., 2000, p 6bis. Bewerking SEIN.

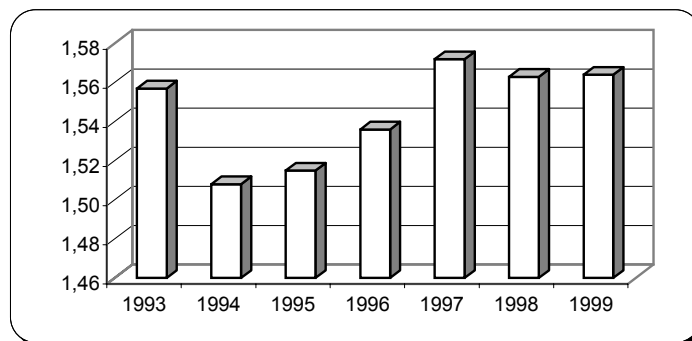
Bron

Het Steunpunt Demografie van de Vrije Universiteit Brussel doet onderzoek op het domein van demografie en methodologie. In hun publicatie over de evolutie van de nationale, regionale en gemeentelijke vruchtbaarheidsniveaus in België, schatten ze de totale vruchtbaarheidscijfers aan de hand van een specifieke methode. Het totale

vruchtbaarheidscijfer (TVC) is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van een bepaald jaar voor alle vrouwen van 15 tot en met 49 jaar. Het TVC drukt het gemiddeld aantal kinderen per vrouw uit, op voorwaarde dat de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in de toekomst niet veranderen. Indien het TVC 2,1 bedraagt, bereikt men het vervangingsniveau: de bevolking zal niet krimpen, maar ook niet groeien.

Omdat men ook prognoses naar de toekomst wil kunnen maken en er niet voor elk jaartal leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ter beschikking zijn, maakt het Steunpunt Demografie gebruik van een set leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van een bepaalde periode en past deze toe op latere jaartallen. De enige informatie die zij dan nog nodig hebben is het totaal aantal geboorten in een jaar en de leeftjidsverdeling van de vrouwen. De schatting van het TVC die aldus bekomen wordt, wijkt slechts minimaal af van het direct berekende TVC. Het geschatte TVC blijkt meestal iets hoger te liggen dan het direct berekende TVC (Deboosere, e.a., 2000, p 6bis). Het rapport kan men bekijken op de website van de VUB.⁴

GRAFIEK 9: GESCHATTE TOTAAL VRUCHTBAARHEIDSCIJFER, VLAANDEREN, 1993-1999

Bron: DEBOOSERE e.a., 2000, p 6bis. Bewerking SEIN.

In 1993 bedroeg het totaal vruchtbaarheidscijfer 1,56. Dit is ver onder de vervangingswaarde van 2,1. Dit betekent dat de bevolking in Vlaanderen, zonder rekening te houden met migratie, in de toekomst zal krimpen door het gebrek aan borelingen in deze periode. In 1994 zien we een plotse daling van het TVC, gevolgd door een lichte stijging tot in 1997. Daarna stagneert het TVC op hetzelfde niveau van in 1993.

Het totaal vruchtbaarheidscijfer kent dus een andere evolutie dan het algemeen vruchtbaarheidscijfer. Waar we bij het algemeen vruchtbaarheidscijfer duidelijk een dalende trend waarnemen, is deze bij het totaal vruchtbaarheidscijfer niet zo eenduidig. Het direct

⁴ <http://www.vub.ac.be/SOCO/SD2000-7.pdf>

berekende totaal vruchtbaarheidscijfer voor Vlaanderen bedroeg in 1991 1,58 (Deboosere, e.a., 2000, p 6bis), waardoor we wel kunnen stellen dat zowel het AV als het TVC sinds begin jaren '90 gedaald is en er dus minder kinderen geboren worden per vrouw.

6 Aantal huishoudens naar aard

Indicator 10: Verdeling van de Vlaamse huishoudens naar aard

TABEL 10: AANTAL EN VERDELING VAN DE HUISHOUDENS NAAR AARD, VLAANDEREN, TOESTAND OP 01/01/2001

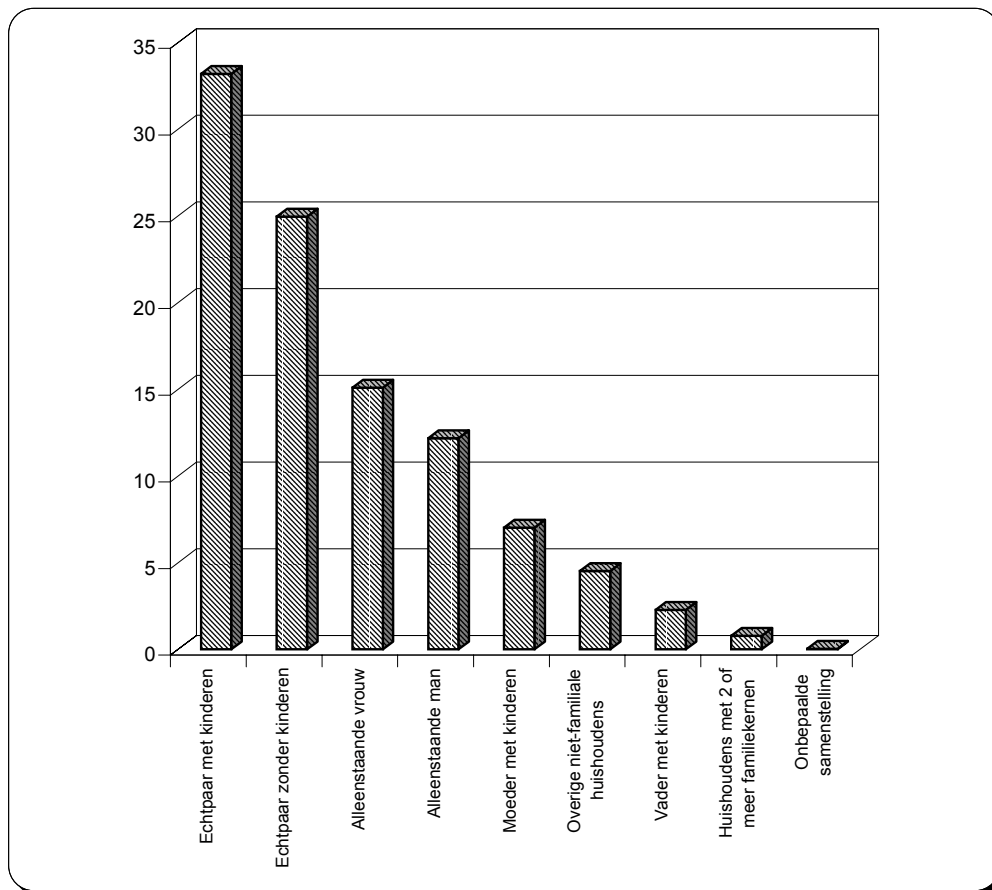
Aard van de huishoudens	Aantal	I10 %
Niet-familiale huishoudens	759960	31,77
Alleenstaande man	291223	12,18
Alleenstaande vrouw	360944	15,09
Overige	107793	4,51
Huishoudens met 1 kern	1612196	67,41
Echtpaar zonder kinderen	596503	24,94
Echtpaar met kinderen	793614	33,18
Vader met kinderen	54512	2,28
Moeder met kinderen	167567	7,01
Huishoudens met 2 of meer familiekeren	18642	0,78
Onbepaalde samenstelling	896	0,04
<i>Totaal</i>	<i>2391694</i>	<i>100</i>

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

Bron

Het Nationaal Instituut voor de Statistiek bezorgde ons de gegevens over de huishoudens per e-mail. Het gaat om het aantal huishoudens in Vlaanderen op 1 januari 2001, naar aard van het huishouden.

GRAFIEK 10: VERDELING VAN DE HUISHOUDENS NAAR AARD, VLAANDEREN, TOESTAND OP 01/01/2001

Bron: NIS, e-mail 28/02/2002. Bewerking SEIN.

Er zijn 2.391.694 aparte huishoudens in Vlaanderen op 1 januari 2001. Gesteld dat Vlaanderen 5.952.552 inwoners heeft (zie indicator 4), leven er gemiddeld 2,5 personen in een Vlaams huishouden. Een op drie huishoudens bestaat uit een echtpaar met kinderen. Een op vier huishoudens betreffen echtparen zonder kinderen. De derde en vierde grootste groepen zijn respectievelijk alleenstaande vrouwen en alleenstaande mannen. 7% van de huishoudens zijn alleenstaande moeders met kinderen. Alleenstaande vaders met kinderen maken slechts 2% uit van het totaal aantal huishoudens.

7 Besluiten

Vlaanderen telt 5.940.251 inwoners, waarvan iets meer vrouwen dan mannen. Sinds 1990 zijn er veel minder geboorten en iets meer sterfte, vooral bij vrouwen. Toch blijft de Vlaamse bevolking nog aangroeien. We stellen een veroudering van de bevolking vast: 17% is 65 jaar of ouder, 23% is jonger dan 20 jaar. De levensverwachting blijft stijgen. Vrouwen leven 5,7 jaar langer dan mannen.

Kinderen krijgen wordt steeds vaker uitgesteld: de leeftijd van de moeder bij de geboorte van een eerste kind en van volgende kinderen stijgt. De vruchtbaarheid van de vrouwen op vruchtbare leeftijd daalt, per vrouw op vruchtbare leeftijd worden er steeds minder kinderen geboren. Een op drie huishoudens is een echtpaar met kinderen. Er is ook een relatief grote groep van alleenstaande moeders met kinderen.

GEZONDHEID

De indicatoren voor het gelijke kansenbeleid binnen het domein gezondheid situeren zich op het vlak van preventie van risicogedrag, wat binnen de bevoegdheid valt van de Vlaamse Gemeenschap.

Algemene gezondheidsindicatoren

Eerst komen de meer algemene indicatoren aan bod, met specifieke aandacht voor de genderverhouding.

- overlijdensoorzaken
- subjectief welbevinden
- toegankelijkheid van de gezondheidszorg
- medische consumptie
- vaccinatie

Indicatoren risicogedrag

Vervolgens schenken we aandacht aan indicatoren die te maken hebben met (risico)gedrag. We bekijken de prevalentie bij mannen en vrouwen en de sekseratio wat betreft

- roken
- alcoholgebruik
- druggebruik
- seksueel risicogedrag: SOA, contraceptie, tienermoeders en abortus
- voedingsgewoonten, Body Mass Index en houding ten opzichte van gewicht
- sportbeoefening en lichaamsbeweging

Bronnen:

De cijfergegevens in dit deel zijn gebaseerd op VRIND 2000 van de Administratie Planning en Statistiek van de Vlaamse Gemeenschap, de Gezondheidsenquête 1997 van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, de Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998 van de Universitaire Instelling Antwerpen, en de Gezondheidsindicatoren 1999 van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. We gebruiken ook gegevens van de Vereniging voor Alcohol en andere Drugproblemen, het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie, de Dienst Epidemiologie van het WIV, het Centrum voor Geboorteregeling en Seksuele Opvoeding, de Rijksuniversiteit Gent en het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde.

1 Algemeen

1.1 Overlijdensoorzaken

Indicator 1: Proportioneel sterftcijfer naar overlijdensoorzaak en geslacht

TABEL 11: ABSOLUUT EN PROPORZIONEEL STERFTECIJFER NAAR OVERLIJDENSOORZAAK EN GESLACHT, VLAAMS GEWEST, 1999

Overlijdensoorzaak	Mannen		Vrouwen		Totaal
	n	I1 %	n	I1 %	n
Alle hart- en vaatziekten	9.674	33,7	11.478	41,0	21.152
Alle nieuwvormingen	9.079	31,6	6.517	23,3	15.596
Alle longaandoeningen	3.739	13,0	2.818	10,1	6.557
Andere oorzaken	2.331	8,1	3.251	11,6	5.582
Alle uitwendige doodsoorzaken	2.104	7,3	1.167	4,2	3.271
Dementie	517	1,8	1.077	3,9	1.595
Slecht gedefinieerde condities	632	2,2	907	3,2	1.539
Diabetes	342	1,2	585	2,1	927
Chronisch leverlijden / cirrose	322	1,1	182	0,7	504
Totaal	28.741	100,0	27.981	100,0	56.722

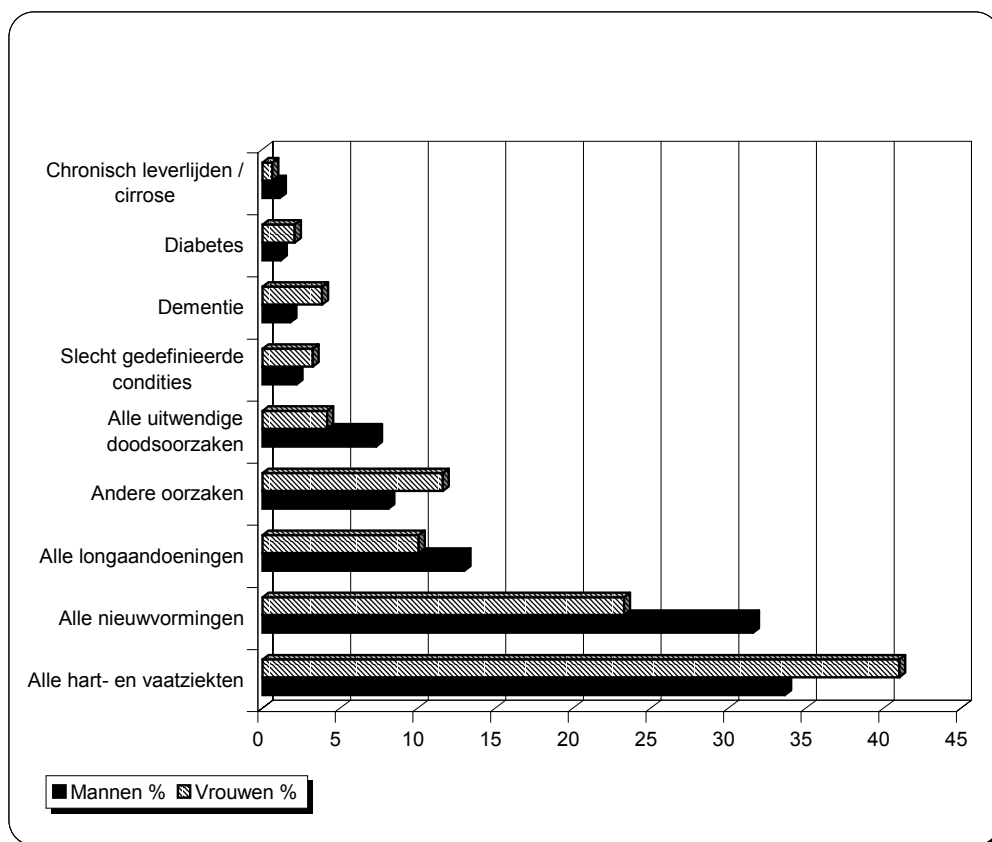
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Gezondheidsindicatoren 1999, p 14. Bewerking SEIN.

Bron

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap publiceert sinds 1993 jaarlijks de Gezondheidsindicatoren. De cijfers over overlijdensoorzaken zijn gebaseerd op registratiegegevens van artsen en gemeentelijke diensten. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest levert sinds 1998 cijfermateriaal over sterfgevallen op hun grondgebied zodat ook Vlaamse residenten die in Brussel sterven, opgenomen worden in de statistieken. De cijfergegevens kan men ook raadplegen op de website van de Vlaamse Gemeenschap.⁵

⁵ <http://www.wvc.vlaanderen.be/gezondheidsindicatoren/>

GRAFIEK 11: PROPORCIONEEL STERFTECIJFER NAAR OVERLIJDENSOORZAAK EN GESLACHT, VLAAMS GEWEST, 1999

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Gezondheidsindicatoren 1999, p 14. Bewerking SEIN.

De belangrijkste doodsoorzaak voor zowel mannen als vrouwen zijn hart- en vaatziekten. Er zijn meer vrouwen dan mannen die hieraan sterven. De tweede belangrijkste doodsoorzaak is kanker. Iets minder dan een derde van de mannen en een vierde van de vrouwen sterft aan een vorm van kanker. Bij mannen betreft het vooral longkanker, bij vrouwen borstkanker. Ongeveer tien procent van de sterfgevallen heeft een longaandoening als oorzaak, wat de derde belangrijkste doodsoorzaak is.

In vergelijking met vrouwen sterven opvallend veel mannen omwille van uitwendige oorzaken, zoals verkeersongevallen of zelfmoord. In de volgende paragraaf komen we hierop terug. Een doodsoorzaak die dan weer veel vaker bij vrouwen voorkomt dan bij mannen is dementie. Er is discussie of dementie al dan niet rechtstreeks leidt tot de dood, of dat demente mensen sterven aan een secundaire oorzaak, zoals longontsteking of uitputting. Deze onduidelijkheid heeft een invloed op de nauwkeurigheid van de registratiegegevens, zodat we voorzichtig moeten zijn bij de interpretatie van de cijfers.

1.2 Zelfmoord

Indicator 2: Aantal zelfmoorden bij mannen en vrouwen

Indicator 3: Sekseratio van het aantal zelfmoorden

TABEL 12: EVOLUTIE VAN HET AANTAL ZELFMOORDEN NAAR GESLACHT, VLAAMS GEWEST, 1993-1998

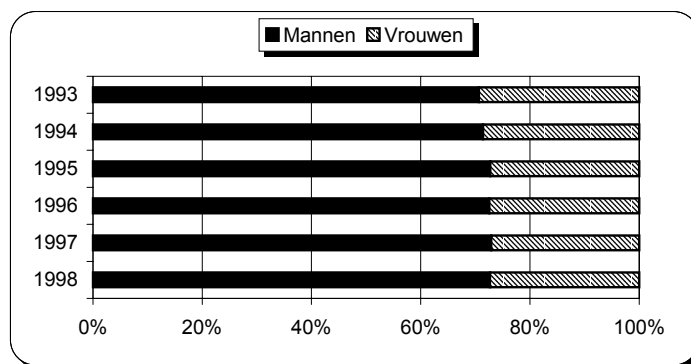
Jaar	Mannen		Vrouwen		Totaal
	I2 n	I3 Sekseratio	I2 n	I3 Sekseratio	
1993	716	70,6	298	29,4	1014
1994	790	71,4	316	28,6	1106
1995	793	72,8	297	27,2	1090
1996	745	72,5	282	27,5	1027
1997	770	72,9	286	27,1	1056
1998	771	72,7	290	27,3	1061

Bron: VRIND 2000, p 109. Bewerking SEIN

Bron

De Vlaamse Regionale Indicatoren is een jaarlijkse publicatie van de Administratie Planning en Statistiek van de Vlaamse Gemeenschap. Het boek bevat omgevings- en beleidsindicatoren die nuttig zijn bij de voorbereiding en de evaluatie van het Vlaamse beleid. Voor de cijfers in verband met zelfmoord baseert VRIND zich op gegevens van de Administratie Gezondheidszorg, Team Beleidsevaluatie.

GRAFIEK 12: SEKSERATIO VAN HET AANTAL ZELFMOORDEN NAAR GESLACHT, VLAAMS GEWEST, 1993-1998

Bron: VRIND 2000, p 109. Bewerking SEIN.

Het aantal zelfmoorden is de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven. Mannen plegen meer dan dubbel zo vaak zelfmoord dan vrouwen. Hieruit kunnen we echter niet concluderen dat mannen ongelukkiger zouden zijn of sneller de stap zetten om effectief zelfmoord te plegen.

Daarvoor moeten we eerst kijken naar de verdeling van het aantal zelfmoordpogingen. De zelfmoordcijfers geven immers enkel een beeld van het aantal gelukke zelfmoordpogingen.

TABEL 13: AANTAL ZELFMOORDPOGINGEN IN DE REGIO GENT, NAAR GESLACHT, 1996-1997-1998

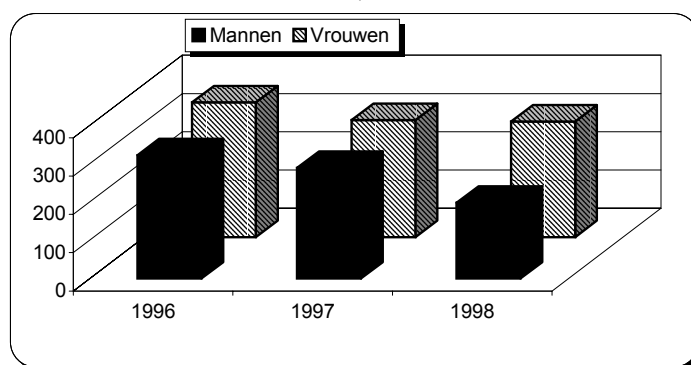
	Mannen			Vrouwen			Totaal		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998	1996	1997	1998
Aantal zelfmoordpogingen	373	334	218	391	360	366	764	694	584
Aantal betrokken personen	322	289	198	352	306	302	674	595	500
Rate / 100.000 inwoners	355	320	219	356	311	308	356	315	265

Bron: VRIND 2000, p 109

Bron

VRIND 2000 kreeg de gegevens van de Eenheid voor Zelfmoordonderzoek van de Universiteit van Gent. Omdat de cijfers enkel over de regio Gent gaan, mogen we deze niet veralgemenen naar de Vlaamse bevolking toe. De cijfers geven enkel een indicatie van de evolutie en de man/vrouwverhouding bij zelfmoordpogingen in de regio Gent.

GRAFIEK 13: AANTAL PERSONEN IN DE REGIO GENT BETROKKEN BIJ MINSTENS 1 ZELFMOORDPOGING, 1996-1997-1998

Bron: VRIND 2000, p 109. Bewerking SEIN.

Hoewel we de cijfers dus niet kunnen veralgemenen voor heel Vlaanderen, kunnen we wel duidelijk zien dat in Gent meer vrouwen dan mannen (minstens) een zelfmoordpoging achter de rug hebben. Als we kijken naar de rate/100.000 inwoners, zien we dat enkel voor het jaar 1997 bij de mannen meer zelfmoordpogingen voorkomen dan bij de vrouwen. Zowel bij het aantal betrokken personen als het aantal zelfmoordpogingen zien we een daling over de jaren heen, vooral bij de mannen. Hoewel mannen dus vaker zelfmoord plegen dan vrouwen, begaan vrouwen volgens deze cijfers meer zelfmoordpogingen dan mannen.

1.3 Algemene gezondheidstoestand

Indicator 4: Sekseratio van algemene gezondheidsproblemen

TABEL 14: PERCENTAGE EN SEKSERATIO VAN ALGEMENE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

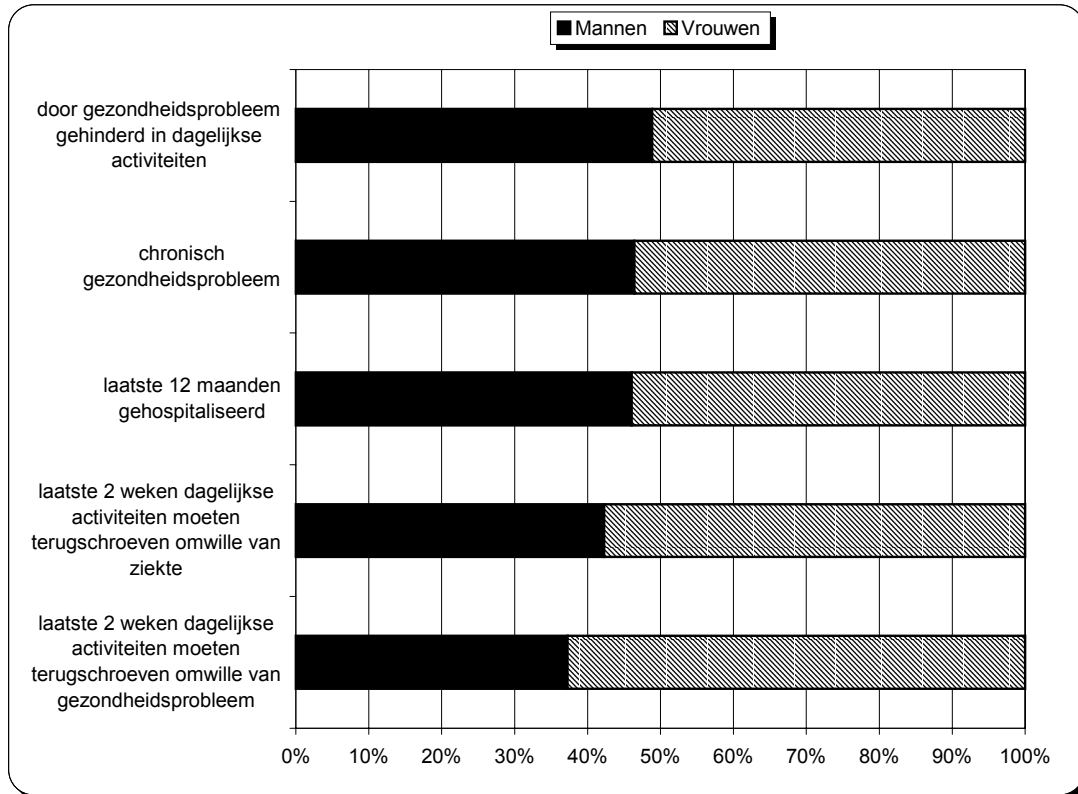
	% Mannen	I4 Sekseratio	% Vrouwen	I4 Sekseratio
laatste 2 weken dagelijkse activiteiten moeten terugschreeven omwille van geestelijk gezondheidsprobleem	2,3	37,2	3,9	62,8
laatste 2 weken dagelijkse activiteiten moeten terugschreeven omwille van ziekte	8,6	42,3	11,7	57,7
laatste 12 maanden gehospitaliseerd	10,7	46,1	12,5	53,9
chronisch gezondheidsprobleem	20,6	46,4	23,7	53,6
door gezondheidsprobleem gehinderd in dagelijkse activiteiten	79,8	48,8	83,7	51,2

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

Bron

Sinds 1992 worden in België op regelmatige tijdstippen dezelfde huishoudens bevroegd over demografie, beroep, inkomen, uitgaven, tijdsbesteding, enzovoort. Deze bevraging levert gegevens op over ruim 11000 gezinsleden. Wij gebruikten de Panel Studie van Belgische Huishoudens van 1998 en selecteerden enkel de Vlaamse huishoudens voor onze analyse. We gebruikten voor de bovenstaande tabel de gegevens van vijf vragen uit de enquête:

- Hebt u een chronisch gezondheidsprobleem (fysisch of psychisch), een ziekte of een handicap? ja/nee
- Wordt u erdoor gehinderd in uw dagelijkse activiteiten? ja/nee
- Hebt u gedurende de laatste twee weken uw dagelijkse activiteiten thuis, op het werk of in uw vrije tijd moeten terugschreeven omwille van
 - ziekte of verwonding ja/nee
 - een emotioneel of geestelijk gezondheidsprobleem ja/nee
- Bent u in de laatste 12 maanden gehospitaliseerd geweest? ja/nee

GRAFIEK 14: SEKSERATIO VAN ALGEMENE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

Een op vijf mannen en bijna een op vier vrouwen beweert een chronisch gezondheidsprobleem te hebben. Van deze mensen zegt 80% door dit gezondheidsprobleem gehinderd te worden in het dagelijks leven. Een op tien respondenten geeft aan dat ze tijdens de laatste 12 maanden gehospitaliseerd werden, vrouwen nog iets meer dan mannen. Meer mensen moesten de laatste twee weken hun dagelijkse activiteiten terugschroeven omwille van ziekte of verwonding (8%-12%) dan wegens een psychisch gezondheidsprobleem (2%-4%).

Als we kijken naar de grafiek met de sekseratio's kunnen we duidelijk zien dat vrouwen in vergelijking met mannen vaker last hebben van zowel psychische als fysieke gezondheidsproblemen. Ze werden vaker gehospitaliseerd, moesten meer hun activiteiten verminderen en hebben frequenter een chronisch gezondheidsprobleem.

Indicator 5: Percentage jongens en meisjes dat meerder malen per week last heeft van gezondheidsklachten

TABEL 15: PERCENTAGE JONGEREN (11-18 JAAR) DAT MEERDERE MALEN PER WEEK LAST HEEFT VAN GEZONDHEIDSKLACHTEN, NAAR GESLACHT

	I5 jongens	I5 meisjes
maagdarmklachten	4,4	7,7
duizeligheid	6,9	9,9
slaapstoornissen	10,4	11,5
rugpijn	8,0	12,1
slecht gehumeurdheid	12,4	14,5
hoofdpijn	9,4	17,0
vermoeidheid/futloosheid	15,1	18,2
zenuwachtigheid	15,1	19,8

Bron: VRIND 2000, p 102

Bron

VRIND haalde deze gegevens bij Carine Vereecken en Prof. Dr. Lea Maes. Zij werken mee aan de internationale studie Health Behaviour in School-Aged Children. Sinds 1983 worden op deze manier internationaal gegevens verzameld over jongeren en gezondheid. Vlaanderen deed voor de vijfde keer mee in 2000. In Vlaanderen werden leerlingen uit 65 scholen bevraagd. De steekproef bestaat uit een representatieve staal van de bevolking van 11, 13 en 15 jaar oud. Voor Vlaanderen werden ook leerlingen van 17 jaar bij het onderzoek betrokken, zodat er gegevens voorhanden zijn voor de ganse Vlaamse schoolbevolking. De resultaten van het onderzoek kan men consulteren op de website van Jongeren en gezondheid.⁶ Ook het internationaal rapport kan men hier bekijken.

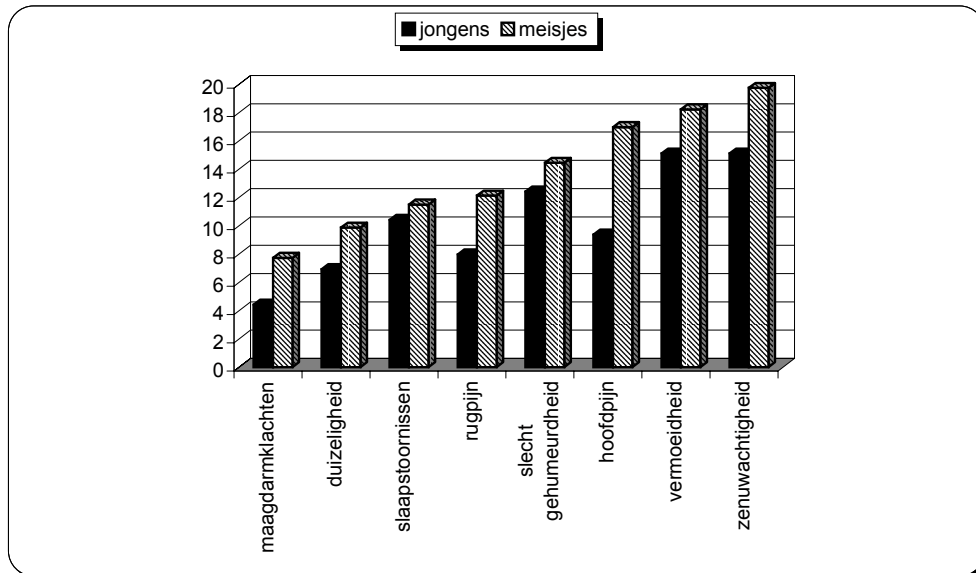
Op de website staan de cijfers uitgesplitst naar leeftijd. Hieruit kan men alvast concluderen dat het aantal gezondheidsklachten bij jongeren stijgt naarmate ze ouder worden. Ook een opdeling naar onderwijstype werd gebruikt. Daaruit blijkt dat jongeren uit het BSO meer gezondheidsklachten hebben dan jongeren uit het TSO. De jongeren uit het ASO geven het minst gezondheidsklachten op.

Wij gebruiken voor de bovenstaande tabel de antwoorden op de vraag 'Hoe vaak had je gedurende de laatste zes maanden last van maagdarmklachten / duizeligheid /

⁶⁶ <http://allserv.rug.ac.be/~cvereeck/hbsc/index.htm>

slaapstoornissen / hoofdpijn / vermoeidheid / rugpijn / slechtgehumeurdheid / zenuwachtigheid?' De antwoordmogelijkheden waren: zelden of nooit, bijna elke maand, bijna elke week, meer dan 1 keer per week, bijna elke dag.

GRAFIEK 15: PERCENTAGE JONGEREN (11-18 JAAR) DAT MEERDERE MALEN PER WEEK LAST HEEFT VAN GEZONDHEIDSKLACHTEN, NAAR GESLACHT

Bron: VRIND 2000, p 102. Bewerking SEIN.

Jongens hebben vooral last van zenuwachtigheid, vermoeidheid en slecht gehumeurdheid, meisjes van zenuwachtigheid, vermoeidheid en hoofdpijn. Iets meer dan 15% van de jongens en 18% van de meisjes heeft meerdere malen per week last van vermoeidheid of futloosheid.

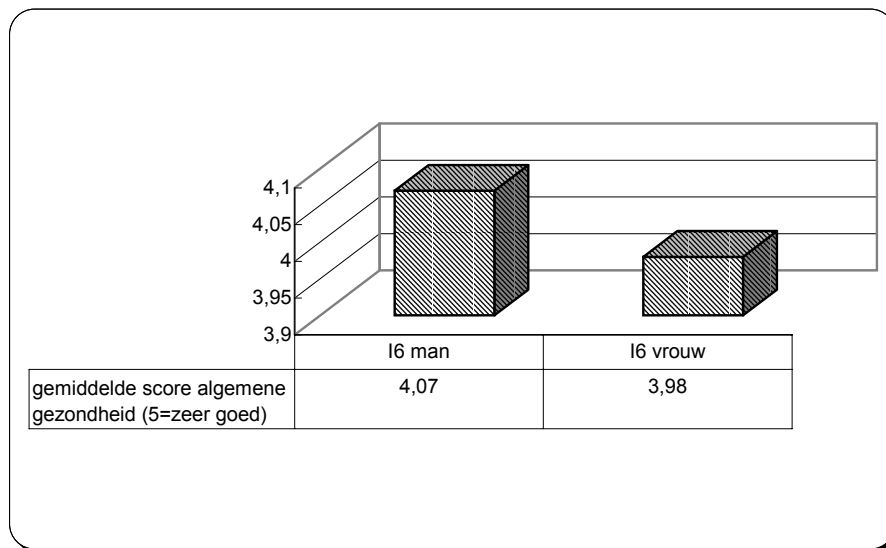
Dit zijn nog lage cijfers in vergelijking met de antwoorden op een andere vraag die in dit onderzoek werd gesteld. Op de vraag 'Hoe dikwijls ben je nog moe wanneer je 's morgens naar school gaat?' antwoordde 40% van de 17 en 18jarige jongens en 31% van de meisjes van dezelfde leeftijd dat dit meer dan drie keer per week het geval is.

Bij het bekijken van de grafiek valt op dat ook hier de meisjes meer gezondheidsklachten uiten dan de jongens. We weten echter niet of dit veroorzaakt wordt door het feit dat meisjes makkelijker zouden praten over hun gezondheidsklachten, dan wel of ze effectief meer last hebben van diverse kwalen dan jongens. Het grootste verschil tussen jongens en meisjes vinden we bij de klachten over hoofdpijn. Bijna dubbel zoveel meisjes dan jongens zeggen meerdere keren per week last te hebben van hoofdpijn.

1.4 Subjectief welbevinden

Indicator 6: Gemiddelde score voor gezondheidsbeleving voor mannen en vrouwen

GRAFIEK 16: GEMIDDELTE SCORE VOOR GEZONDHEIDSBELEVING NAAR GESLACHT

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

Bron

In de Panel Studie bij Belgische Huishoudens werd de respondenten ook gevraagd 'Hoe is uw gezondheid in het algemeen?' De antwoordmogelijkheden variëren van zeer goed tot zeer slecht. Wij gaven een score 1 aan het antwoord 'zeer slecht', 2 aan het antwoord 'slecht', 3 aan 'redelijk', 4 aan 'goed' en 5 aan 'zeer goed'. Vervolgens berekenden we een gemiddelde score voor gezondheidsbeleving voor mannen en vrouwen.

De gemiddelde score voor gezondheidsbeleving bedraagt 4,07 voor de mannen. Dit betekent dat de mannen gemiddeld gezien vinden dat hun gezondheid in het algemeen goed is. Voor de vrouwen ligt deze score iets lager, maar het verschil is niet significant. Ook vrouwen vinden gemiddeld gezien dat hun algemene gezondheid goed is.

Indicator 7: Sekseratio van depressie en psychische gezondheidsproblemen

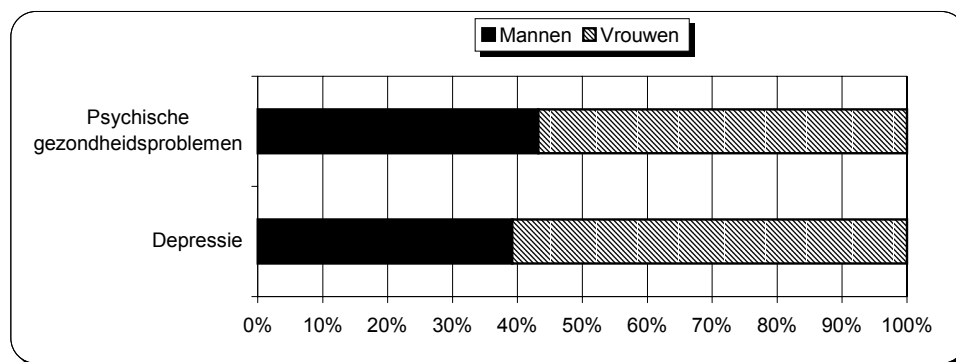
TABEL 16: PERCENTAGE EN SEKSERATIO VAN DEPRESSIE EN PSYCHISCHE GEZONDHEIDSPROBLEMEN BIJ MANNEN EN VROUWEN

	Mannen		Vrouwen		Totaal
	%	I7 Sekseratio	%	I7 Sekseratio	%
Depressie	4,00	39,22	6,20	60,78	5,10
Psychische gezondheidsproblemen	24,00	43,24	31,50	56,76	27,70

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

Het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid bevroeg in 1997 meer dan 10.000 mensen over onderwerpen in verband met gezondheid. Het betrof een steekproef over heel België, met als steekproefeenheid de huishoudens. Er werd gewerkt met drie soorten vragenlijsten: een huishoudvragenlijst (die per geselecteerd huishouden werd ingevuld), een mondelinge en een schriftelijke vragenlijst. Onderwerpen die aan bod komen in het onderzoek zijn onder andere de algemene gezondheidsperceptie, chronische aandoeningen, gebruik van gezondheidsdiensten, leefstijl en gezondheidsgedragingen en socio-economische karakteristieken. De resultaten van de Gezondheidsenquête van 1997 kan men bekijken op de website van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid.⁷

GRAFIEK 17: SEKSERATIO VAN DEPRESSIE EN PSYCHISCHE GEZONDHEIDSPROBLEMEN BIJ MANNEN EN VROUWEN

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Op de vraag of ze in de laatste 12 maanden een depressie doormaakten, antwoordt 4% van de mannen en 6,2% van de vrouwen bevestigend. Ook hier zien we dus een overwicht van

⁷ <http://www.iph.fgov.be/epidemiologie/epinl/index4.htm>

de vrouwen. Teleonthaal maakte onlangs nieuwe cijfers bekend van het aantal oproepen.⁸ Daaruit blijkt dat er een enorme stijging is van het aantal mannelijke hulpvragers. Het gaat vooral om mannen tussen 45 en 55 jaar die vroegtijdig op pensioen gaan of hun job verliezen. Depressie is dus zeker niet enkel een probleem voor vrouwen, ook mannen krijgen er mee te maken. Bijna een op vier mannen en een op drie vrouwen zegt te kampen met psychische gezondheidsproblemen. Het kan echter ook zijn dat vrouwen hier makkelijker mee naar buiten durven komen dan mannen en dat er dus een onderrapportering bestaat van het aantal mannen met psychische gezondheidsproblemen.

Indicator 8: Gemiddelde score voor gevoelens of indrukken in verband met gezondheid

TABEL 17: GEMIDDELDE SCORES VOOR GEVOELENS OF INDRUKKEN IN VERBAND MET GEZONDHEID

	I8		
	Mannen	Vrouwen	Totaal
Futloos, niet uitgerust	1,42	1,64	1,53
Niet stil kunnen zitten	1,42	1,43	1,43
Nood aan bevestiging	1,24	1,56	1,40
Lichtgeraakt, prikkelbaar	1,24	1,47	1,36
Slaapproblemen	1,03	1,32	1,18
Niet goed in vel	1,00	1,30	1,15
Concentratieproblemen	1,00	1,15	1,08
Schuldgevoel, jezelf onderschatten	0,85	1,17	1,01
Depressief voelen	0,77	1,10	0,94
Pessimistisch zijn	0,79	1,05	0,92
Gemakkelijk wenen	0,47	1,28	0,89
Aan de dood denken	0,77	0,98	0,88
Fysische ziekteverschijnselen	0,74	0,97	0,86
Sombere gedachten	0,75	0,97	0,86
Geen trek hebben in eten, vermageren	0,52	0,70	0,61
Vreemde gedachten	0,52	0,50	0,51
Zelfmoordgedachten	0,14	0,14	0,14

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

Bron

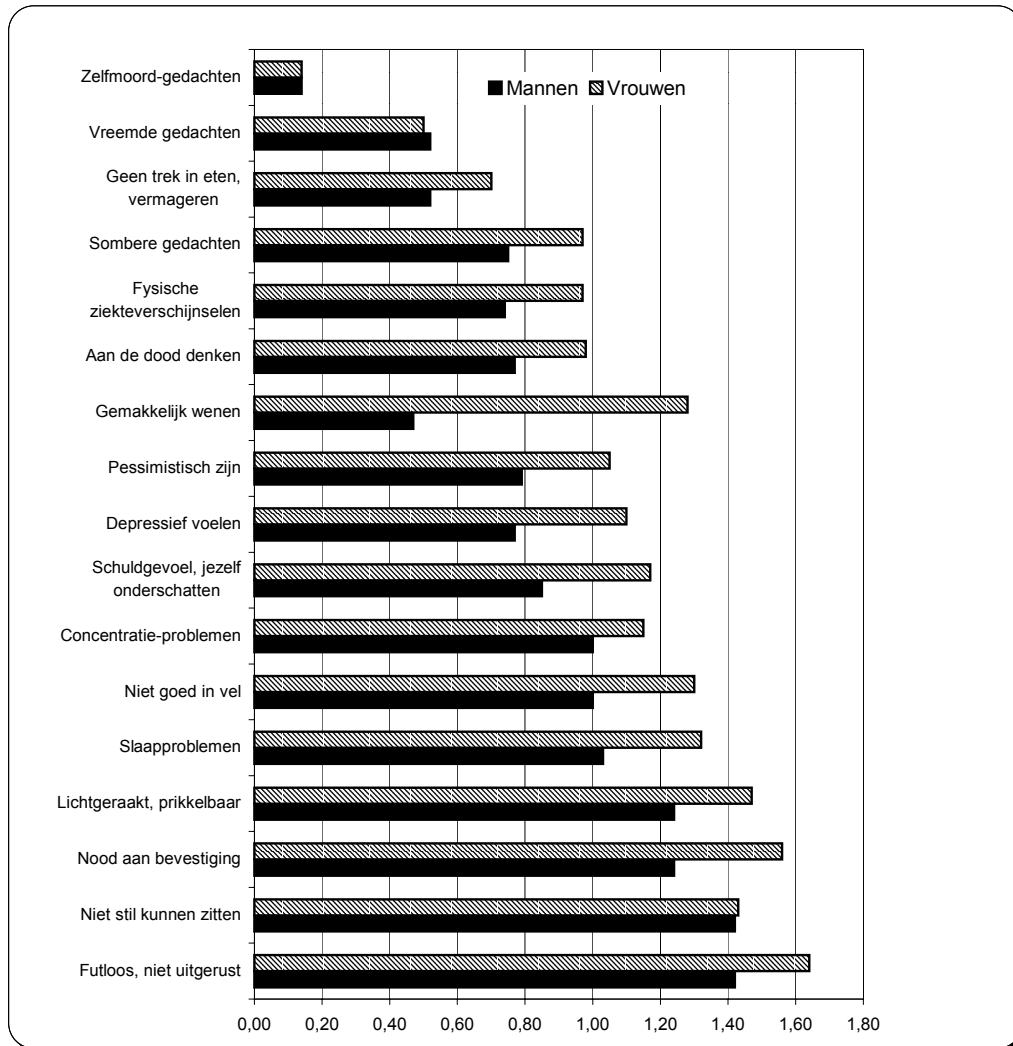
De bovenstaande tabel bevat de resultaten van de analyse van de antwoorden op de vraag 'Hebt u gedurende de afgelopen drie maanden de volgende gevoelens gekend of indrukken ervaren?' uit de PSBH-vragenlijst van 1998. Wij gaven een score 0 aan het antwoord 'nooit', score 1 aan het antwoord 'zelden', score 2 aan 'nu en dan', score 3 aan 'regelmatig' en score

⁸ Het Laatste Nieuws, 07/02/2002, via

<http://fred.vlaanderen.be/statistieken/nieuwsarch/2002februari/depressief.htm>

4 aan het antwoord 'vaak'. Vervolgens berekenden we de gemiddelde score voor mannen vrouwen per gevoel of indruk.

GRAFIEK 18: GEMIDDELDE SCORES VOOR GEVOELENS OF INDRUKKEN IN VERBAND MET GEZONDHEID

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

De drie gevoelens of indrukken die zowel mannen als vrouwen het minst gehad hebben tijdens de afgelopen drie maanden zijn zelfmoordgedachten, vreemde gedachten en geen trek hebben in eten, vermageren. Dit laatste gevoel hebben vrouwen wel iets meer dan mannen, maar ook bij hen komt dit gevoel slechts zelden tot nooit voor. Mannen en vrouwen hebben even vaak zelfmoordgedachten.

De top vier van gevoelens of indrukken in verband met gezondheid is voor mannen en vrouwen gelijk. Het gaat om het gevoel futloos en niet uitgerust te zijn, niet stil te kunnen zitten, nood te hebben aan bevestiging en het gevoel prikkelbaar te zijn. De gemiddelde scores voor die gevoelens of indrukken liggen vrij laag, wat betekent dat ze slechts zelden tot nu en dan voorkomen.

Het grootste verschil tussen mannen en vrouwen wat betreft gevoelens of indrukken in verband met gezondheid, is duidelijk te zien in de grafiek. Gemakkelijk wenen blijkt vooral bij vrouwen een probleem te zijn. Zij geven aan dat ze deze indruk nu en dan tot zelden hebben, mannen hebben dit slechts zelden tot nooit.

1.5 Medische consumptie

Indicator 9: Sekseratio van het gebruik van voorgeschreven psychotrope geneesmiddelen in de afgelopen veertien dagen

TABEL 18: GEBRUIK VAN VOORGESCHREVEN PSYCHOTROPE GENEESMIDDELEN TIJDENS DE AFGELOPEN 2 WEKEN

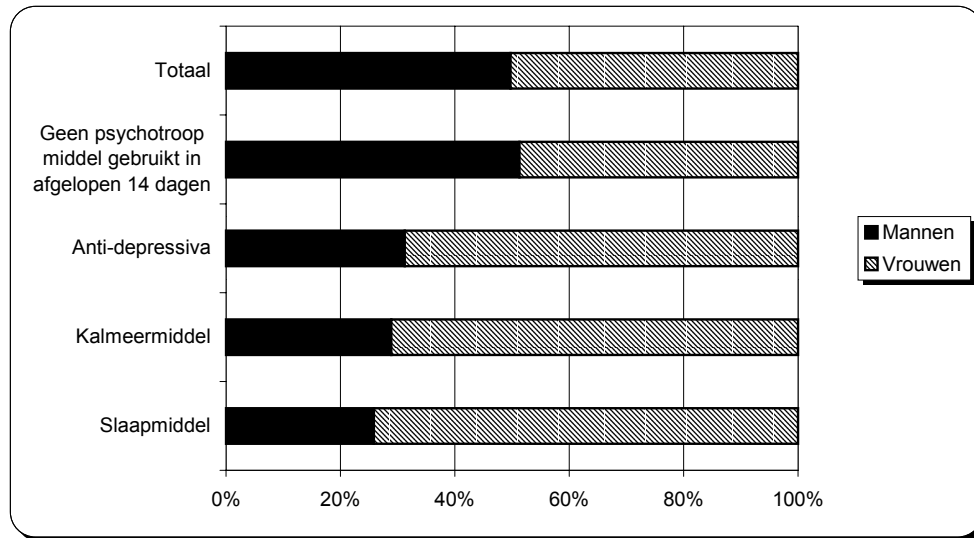
	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	N	%	I9 Sekseratio	N	%	I9 Sekseratio	N	%
Slaapmiddel	26	1,5	25,9	76	4,3	74,1	102	2,9
Kalmeermiddel	23	1,3	28,9	57	3,2	71,1	79	2,2
Anti-depressiva	26	1,5	31,3	58	3,3	68,8	85	2,4
Geen psychotroop middel gebruikt in afgelopen 14 dagen	1691	96,5	51,3	1621	91,5	48,7	3312	94,1
Totaal	1752		49,7	1772		50,3	3524	

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

In de Gezondheidsenquête van 1997 werd aan de respondenten gevraagd of ze in de afgelopen twee weken voorgeschreven psychotrope geneesmiddelen gebruikten. Mensen die een psychotroop geneesmiddel hadden gebruikt, konden meerdere soorten geneesmiddelen aanduiden. Hierdoor is de som van de aantallen groter dan 100%.

GRAFIEK 19: SEKSERATIO VAN HET GEBRUIK VAN VOORGESCHREVEN PSYCHOTROPE GENEESMIDDELEN TIJDENS DE AFGELOPEN 2 WEKEN

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

De meerderheid van de respondenten gebruikte de afgelopen twee weken geen voorgeschreven psychotrope geneesmiddelen. Hier vinden we een klein overwicht aan mannen: 96,5% van hen heeft geen psychotrope geneesmiddelen gebruikt, tegenover 91,5% bij de vrouwen. De sekseratio mannen/vrouwen bedraagt hier 51/49.

Het meest gebruikte psychotroop geneesmiddel is een slaapmiddel. Vrouwen gebruiken dit middel veel meer dan mannen. Anti-depressiva staan op de tweede plaats van het gebruik van psychotrope geneesmiddelen. De man/vrouwverhouding bedraagt hier 31/69. Ook kalmeermiddelen worden door vrouwen meer gebruikt dan door mannen.

Indicator 10: Sekseratio van het tijdstip van het laatste contact met arts en tandarts

TABEL 19: TIJDSTIP VAN LAATSTE CONTACT MET DOKTER OF TANDARTS NAAR GESLACHT (SEKSERATIO)

		Mannen		Vrouwen	
		%	I10 Sekseratio	%	I10 Sekseratio
laatste contact met huisarts	minder dan 1 jaar geleden	76,1	47,7	83,4	52,3
	meer dan 1 jaar geleden	22,8	59,1	15,8	40,9
	nog nooit contact gehad	1,1	55,0	0,9	45,0
laatste contact met arts-specialist	minder dan 1 jaar geleden	35,3	39,2	54,7	60,8
	meer dan 1 jaar geleden	50,5	57,5	37,3	42,5
	nog nooit contact gehad	14,2	64,0	8,0	36,0
laatste contact met tandarts	minder dan 1 jaar geleden	49,5	48,3	53,0	51,7
	meer dan 1 jaar geleden	44,3	51,0	42,5	49,0
	nog nooit contact gehad	6,2	57,9	4,5	42,1

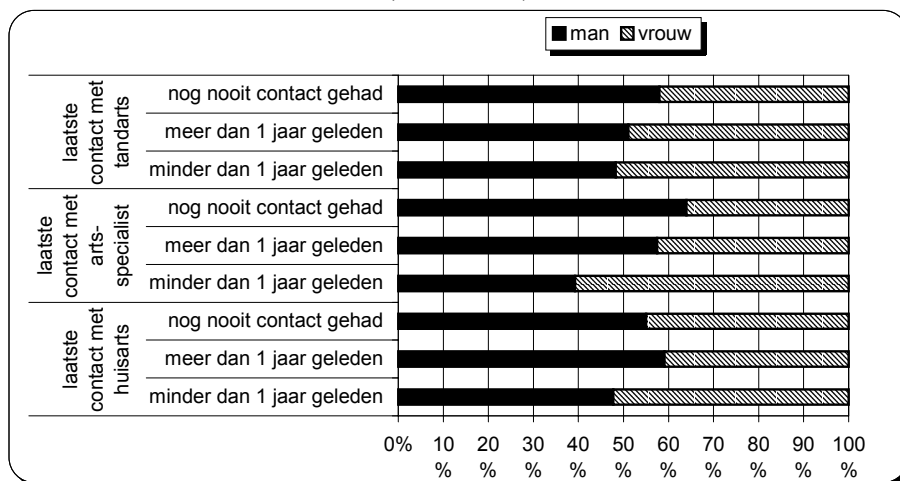
Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

Er werden in de Gezondheidsenquête van 1997 ook vragen gesteld met betrekking tot het laatste contact dat de respondenten hadden met hun huisarts, arts-specialist en tandarts. Met deze vragen kan men vaststellen in welke mate de respondenten gebruik maken van de medische diensten die aangeboden worden.

We berekenden de sekseratio op basis van de percentages zodat we voor de interpretatie van de sekseratio moeten vergelijken met een man/vrouwverdeling van 50/50.

GRAFIEK 20: TIJDSTIP VAN LAATSTE CONTACT MET DOKTER OF TANDARTS NAAR GESLACHT (SEKSERATIO)

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

De overgrote meerderheid van de respondenten had het laatste jaar nog contact met de huisarts, vrouwen nog meer dan mannen. Slechts 1% van de respondenten had nog nooit contact met een huisarts. Het laatste contact met een arts-specialist had bij de meerderheid van de mannen meer dan een jaar geleden plaats. De meerderheid van de vrouwen ging minder dan een jaar geleden op consultatie bij een arts-specialist. Veertien procent van de mannen en acht procent van de vrouwen zegt nog nooit contact gehad te hebben met een arts-specialist. Wat betreft het contact met een tandarts zegt een kleine meerderheid van zowel mannen als vrouwen dat het minder dan een jaar geleden is. Toch beweert 6% mannen en 4,5% vrouwen nog nooit bij de tandarts geweest te zijn.

Indicator 11: Sekseratio van jongeren die de voorbije maand een geneesmiddel namen

TABEL 20: SEKSERATIO EN PERCENTAGE JONGEREN (11-18 JAAR) DAT AFGELOPEN MAAND EEN GENEESMIDDEL NAM TEGEN DE VOLGENDE KWALEN, VLAANDEREN 2000

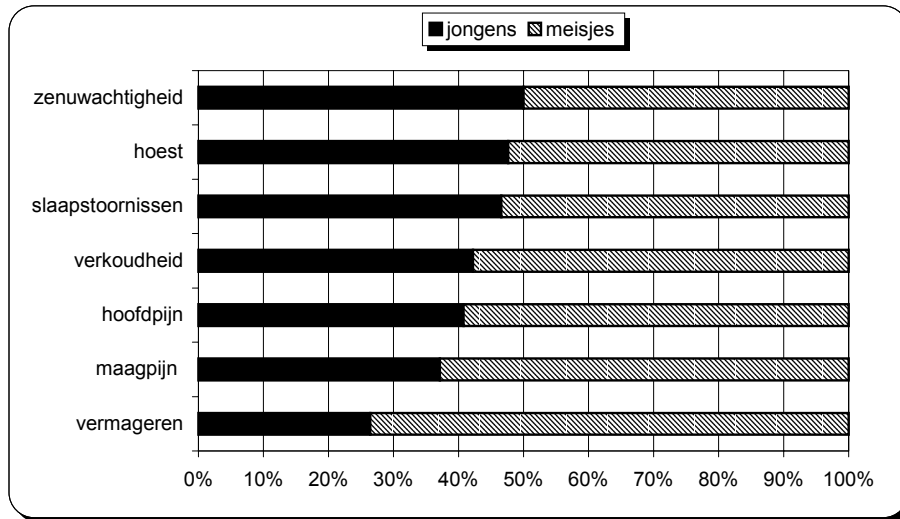
	Jongens		Meisjes	
	%	I11 Sekseratio	%	I11 Sekseratio
Hoofdpijn	31,0	40,8	45,0	59,2
Verkoudheid	19,0	42,2	26,0	57,8
Hoest	20,0	47,6	22,0	52,4
Maagpijn	13,0	37,1	22,0	62,9
Zenuwachtigheid	5,0	50,0	5,0	50,0
Slaapstoornissen	3,4	46,6	3,9	53,4
Vermageren	1,4	26,4	3,9	73,6

Bron: VRIND 2000, p 105. Bewerking SEIN.

Bron

Deze informatie kreeg VRIND van Carine Vereecken en Prof. Dr. Lea Maes die meewerken aan de internationale studie Health Behaviour in School-Aged Children (zie indicator 5). Aan de jongeren werd gevraagd of zij in de afgelopen maand een geneesmiddel namen tegen hoofdpijn, verkoudheid, hoest, maagpijn, zenuwachtigheid, slaapstoornissen of om te vermageren.

GRAFIEK 21: SEKSERATIO VAN JONGEREN (11-18 JAAR) DIE AFGELOPEN MAAND EEN GENEESMIDDEL NAMEN TEGEN DE VOLGENDE KWALEN, VLAANDEREN 2000

Bron: VRIND 2000, p 105. Bewerking SEIN.

De geneesmiddelen die jongeren het meest gebruiken zijn geneesmiddelen tegen hoofdpijn, verkoudheid en hoest. Geneesmiddelen tegen slaapstoornissen en om te vermageren, worden het minst gebruikt. Ook voor zenuwachtigheid worden niet vaak geneesmiddelen genomen, hoewel bij dezelfde jongeren zenuwachtigheid de meest voorkomende gezondheidsklacht is (zie indicator 5).

Het medicatiegebruik van meisjes ligt hoger dan dat van jongens. Dit komt overeen met de vaststelling dat meisjes meer gezondheidsklachten opgeven dan jongens. Enkel bij geneesmiddelen tegen zenuwachtigheid is de genderverhouding gelijk. Het grootste verschil tussen jongens en meisjes zien we bij het gebruik van geneesmiddelen om te vermageren. Meer meisjes dan jongens willen vermageren en nemen hiervoor geneesmiddelen.

1.6 Toegankelijkheid van de gezondheidszorg

Indicator 12: sekseratio van financiële problemen in verband met gezondheidskosten

TABEL 21: PROBLEMEN MET GEZONDHEIDSKOSTEN, GEBRUIK VAN DIENSTEN EN GENEESMIDDELEN NAAR GESLACHT

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	N	%	I12 Sekseratio	N	%	I12 Sekseratio	N	%
Moest gebruik geneesmiddelen stopzetten vanwege vermindering terugbetaling	13	1,1	22,4	12	3,8	77,6	25	1,4
Moest gebruik diensten uitstellen omwille van financiële redenen	41	3,5	26,5	31	9,7	73,5	73	4,2
Moeilijk gezondheidskosten te betalen	242	22,3	32,9	140	45,4	67,1	382	25,1
Goedkoper geneesmiddelen vanwege vermindering terugbetaling	9	72,3	58,2	6	51,9	41,8	14	65,7

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

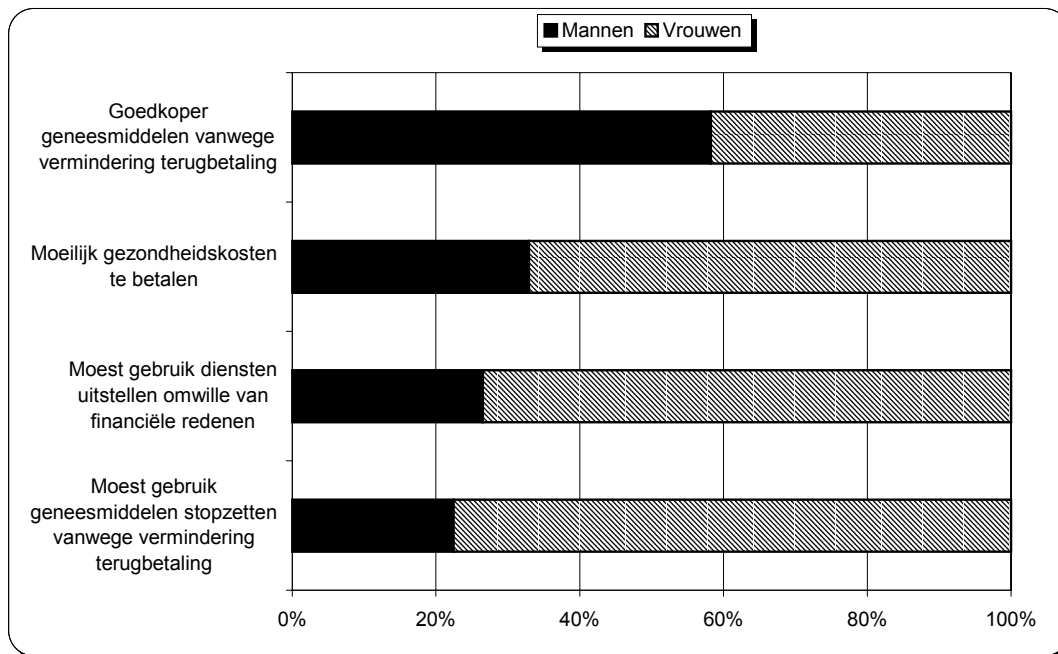
Bron

In de Gezondheidsenquête van 1997 werd de respondenten gevraagd om te antwoorden op een paar vragen in verband met het betalen van gezondheidskosten. Zo kunnen we nagaan of er zich in Vlaanderen veel financiële moeilijkheden voordoen bij het gebruik van medische voorzieningen. Omdat de gegevens over de sekse geregistreerd werden, kunnen we ook de genderverhouding bestuderen.

We stelden eerder al vast dat vrouwen meer gezondheidsklachten opgeven dan mannen en dat de medicatieconsumptie bij vrouwen hoger ligt dan bij mannen. Met de informatie in de bovenstaande tabel kunnen we achterhalen of vrouwen meer dan mannen financiële moeilijkheden ondervinden bij het gebruik maken van medische voorzieningen en geneesmiddelen. De vragen waarop deze gegevens gebaseerd zijn, werden gesteld in de huishoudvragenlijst. Bij de analyse van de gegevens moeten we er dus rekening mee houden dat de respondenten antwoorden geven in functie van hun hele gezin.

De vraag 'Verving u (of leden van het gezin) bepaalde geneesmiddelen door goedkopere geneesmiddelen omwille van de verminderde terugbetaling?' werd enkel gesteld aan respondenten die vermeldden dat ze het gebruik van bepaalde geneesmiddelen hadden stopgezet vanwege de verminderde terugbetaling. Hierdoor zijn er erg weinig respondenten voor deze vraag en moeten we voorzichtig zijn bij de interpretatie van de antwoorden op die vraag.

GRAFIEK 22: PROBLEMEN MET GEZONDHEIDSKOSTEN, GEBRUIK VAN DIENSTEN EN GENEESMIDDELEN: SEKSERATIO

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Een vierde van de respondenten zegt het moeilijk te hebben om de gezondheidskosten van het gezin te betalen. Van de vrouwelijke respondenten gaf zelfs 45,4% te kennen dat ze de gezondheidskosten moeilijk kunnen betalen. De man/vrouwverhouding is hier 33/67.

Bijna tien procent van de vrouwelijke respondenten zegt dat haar gezin het gebruik van bepaalde gezondheidsdiensten of -voorzieningen heeft moeten uitstellen of ervan afzien omwille van financiële redenen. Bij de mannen is dit slechts 3,5%. Het gaat hier vooral over een bezoek aan de tandarts, het beroep doen op een specialist en het kopen van een nieuwe bril. De man/vrouwverhouding bedraagt 26,5/73,5.

Slechts een klein aantal van de respondenten gaf te kennen dat ze het gebruik van bepaalde geneesmiddelen moesten stopzetten vanwege de verminderde terugbetaling. Bij de vrouwen gaat het om 3,8% en bij de mannen om 1,1%. De helft van deze vrouwen en bijna driekwart van deze mannen vervingen de te duur geworden geneesmiddelen door goedkopere geneesmiddelen.

Indicator 13: Sekseratio van gezondheidsdiensten en/of -verzekering aangeboden door werkgevers

TABEL 22: GEZONDHEIDSDIENSTEN EN/OF -VERZEKERING AANGEBODEN DOOR WERKGEVER

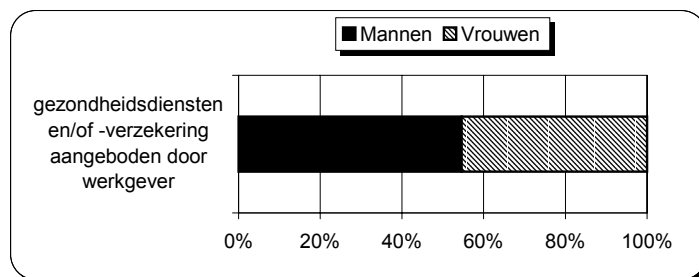
	Mannen	%	I13		I13	
			Sekseratio	Vrouwen	%	Sekseratio
ja	585	57,9	54,6	380	48,2	45,4

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

Bron

In de Panel Studie van Belgische Huishoudens werd de respondenten gevraagd of er gezondheidsdiensten of een gezondheidsverzekering aangeboden wordt door hun werkgever(s) of het bedrijf waarin ze werken. Enkel mensen die minstens 15 uren per week bij een werkgever werken (inclusief leercontract en/of onbetaald werk in een familiebedrijf), moesten deze vraag beantwoorden. Een gezondheidsverzekering die door de werkgever wordt aangeboden, kan de kosten voor gezondheidszorgen voor de werknemer verminderen en zo de toegankelijkheid verbeteren.

GRAFIEK 23: SEKSERATIO VAN GEZONDHEIDSDIENSTEN EN/OF -VERZEKERING AANGEBODEN DOOR WERKGEVER

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

Van de mannen die minstens 15 uren per week werken, krijgt 58% gezondheidsdiensten en/of een gezondheidsverzekering aangeboden door de werkgever. Bij de vrouwen is dit 48%. De man/vrouwverhouding bedraagt hier 55/45. In vergelijking met mannen krijgen dus minder vrouwen een gezondheidsverzekering aangeboden door hun werkgever, hoewel ze deze minstens zo goed kunnen gebruiken.

1.7 Vaccinatie

Indicator 14: Vaccinatiegraad voor tetanus, griep en rubella

TABEL 23: VACCINATIEGRAAD VOOR TETANUS, GRIEP, RUBELLA, 15 JAAR EN OUDER, VLAAMS GEWEST

	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	N	I14 %	N	I14 %	N	I14 %
Tetanus	1406	73	1422	54	2828	64
Griep *	410	35	494	32	904	34
Rubella			809	75		

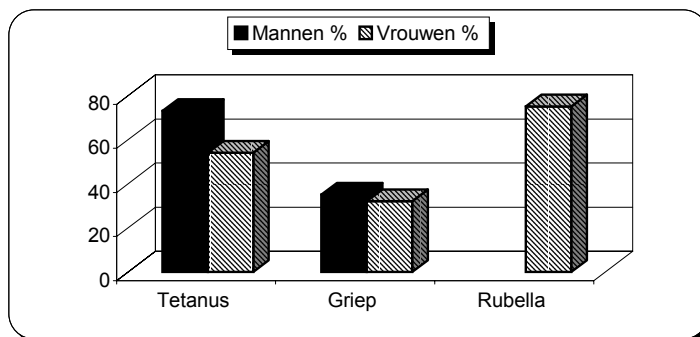
* Doelpopulatie voor griepvaccinatie : 65 jaar en ouder, of 15-64 jaar met chronische aandoeningen (hart, longen, nieren, diabetes)

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

In de gezondheidsenquête werd de respondenten van 15 jaar en ouder gevraagd of ze inentingen hebben gehad tegen tetanus, griep en rubella. Voor tetanus is er een herhaling van de vaccinatie om de tien jaar nodig. Een rubella-inenting krijgen meisjes als ze 12 jaar oud zijn. De griepinenting is bedoeld voor alle mensen van 65 jaar en ouder en voor mensen die lijden aan chronische ademhalingsproblemen, cardiovasculaire aandoeningen, suikerziekte of chronische nierziekten.

GRAFIEK 24: VACCINATIEGRAAD VOOR TETANUS, GRIEP, RUBELLA, 15 JAAR EN OUDER, VLAAMS GEWEST

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

In Vlaanderen is 64% van de mensen ouder dan 15 jaar voldoende gevaccineerd tegen tetanus. In verhouding zijn er meer mannen dan vrouwen gevaccineerd tegen tetanus; 73% van de mannen en 54% van de vrouwen hebben de voorbije tien jaar hun vaccin toegediend gekregen. Dit betekent dat een groot deel van de bevolking niet beschermd is tegen tetanus, waaronder zeer veel vrouwen. De belangrijkste redenen die de respondenten opgeven voor het niet laten vaccineren, zijn nalatigheid en denken dat het niet nuttig of zelfs gevaarlijk is. Hoe ouder men wordt, hoe minder men zich laat vaccineren tegen tetanus.

Van de Vlaamse bevolking van 15 jaar en ouder werd 14% de laatste 12 maanden gevaccineerd tegen griep. Van de doelpopulatie voor een griepinenting (65 jaar en ouder of lijden aan specifieke gezondheidsproblemen) werd 34% de laatste 12 maanden gevaccineerd tegen griep. Mannen en vrouwen laten zich in verhouding ongeveer evenveel inenten. Ook hier zijn de redenen voor het niet laten vaccineren de nuttigheid ervan in twijfel trekken en nalatigheid. Hoe ouder men wordt, hoe meer men zich laat inenten tegen griep.

Een vaccinatie tegen rubella is enkel nodig bij meisjes. Van alle Vlaamse meisjes is 75% gevaccineerd tegen deze ziekte. De redenen om zich niet te laten vaccineren zijn vooral een verworven immuniteit tegen rubella door het doormaken van de ziekte of nalatigheid. Jonge mensen zijn in verhouding meer ingeënt tegen rubella dan oudere mensen.

2 Risicogedrag

2.1 Roken

Indicator 15: Percentage van de Vlaamse bevolking dat nooit, occasioneel of dagelijks rookt, naar geslacht

TABEL 24: SEKSERATIO EN PERCENTAGE VAN DE BEVOLKING DAT NOOIT, OCCASIONEEL OF DAGELIJKS ROOKT, NAAR GESLACHT, 1999

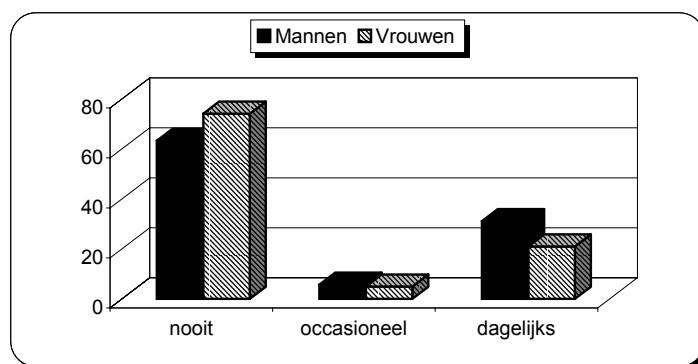
	I15 Mannen	Sekseratio	I15 Vrouwen	Sekseratio
Nooit	63,3	46,1	74,1	53,9
Occasioneel	5,7	53,4	4,9	46,6
Dagelijks	31,1	59,7	21,0	40,3

Bron: VRIND 2000. Bewerking SEIN.

Bron

VRIND baseert zich voor deze gegevens op de Panel Studie bij Belgische Huishoudens. In de Panel Studie bij Belgische Huishoudens werd gevraagd naar de rookgewoonten van de respondenten. De vraag die we hier gebruiken, luidde 'Rookt u dagelijks, occasioneel of nooit?' Iedereen moest deze vraag beantwoorden. De sekseratio werd berekend op basis van de percentages, zodat we uitgaan van een situatie waarin evenveel mannen als vrouwen bevroegd werden. We vergelijken de resultaten met een 50/50 verdeling mannen en vrouwen.

GRAFIEK 25: PERCENTAGE VAN DE BEVOLKING DAT NOOIT, OCCASIONEEL OF DAGELIJKS ROOKT, NAAR GESLACHT, 1999

Bron: VRIND 2000. Bewerking SEIN.

63% van de mannen en 74% van de vrouwen in Vlaanderen rookt nooit. In vergelijking met cijfers uit de Gezondheidsenquête van 1997 is dit een daling van het aantal niet-rokers met

4 procentpunten voor de vrouwen en 1,5 procentpunten voor de mannen. Volgens de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen moet het aantal rokers tegen 2002 gedaald zijn met 10%, zowel bij mannen als vrouwen en specifiek bij jongeren.⁹ Aangezien het aantal rokers in Vlaanderen in 1999 gestegen is in vergelijking met 1997, zal het moeilijk zijn deze doelstelling tegen 2002 te bereiken.

Er zijn meer mannen dan vrouwen die roken. Indien men rookt, rookt men meestal dagelijks. Het aandeel occasionele rokers is zeer klein. Een op vijf vrouwen en bijna een op drie mannen rookt dagelijks.

Indicator 16: Percentage jongeren in Vlaanderen dat dagelijks rookt, naar leeftijd en geslacht

TABEL 25: SEKSERATIO EN PERCENTAGE JONGEREN DAT DAGELIJKS ROOKT, NAAR LEEFTIJD EN GESLACHT, 1990-2000

Leeftijd	Jaartal	I16 Jongens	Sekseratio	I16 Meisjes	Sekseratio
15-16 jaar	1990	10,0	55,6	8,0	44,4
	1994	21,0	63,6	12,0	36,4
	1996	23,0	57,5	17,0	42,5
	1998	21,0	51,2	20,0	48,8
	2000	19,0	55,9	15,0	44,1
17-18 jaar	1990	25,0	65,8	13,0	34,2
	1994	32,0	65,3	17,0	34,7
	1996	35,0	57,4	26,0	42,6
	1998	31,0	50,8	30,0	49,2
	2000	31,0	51,7	29,0	48,3

Bron: VRIND 2000, p 104. Bewerking SEIN.

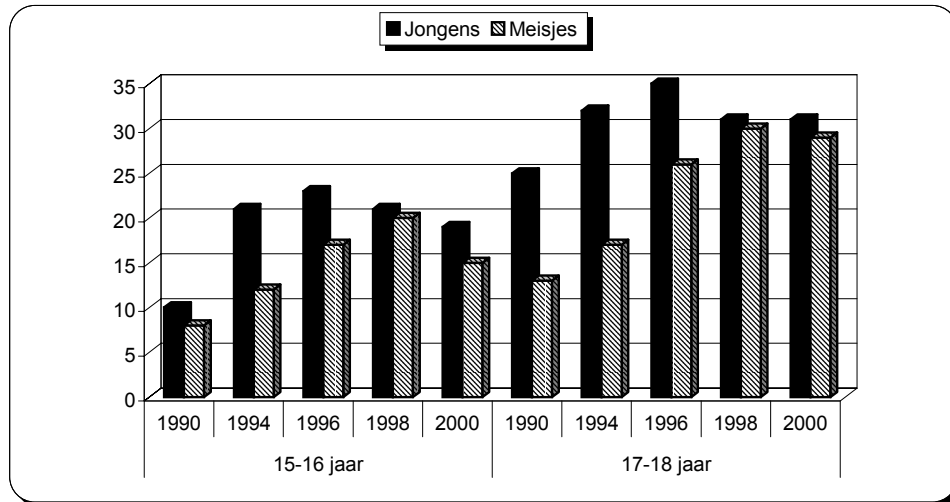
Bron

Longaandoeningen staan op de derde plaats van de meest voorkomende doodsoorzaken. Roken veroorzaakt ook kanker en is dus een risicogedrag dat preventief moet worden aangepakt om gezondheidsproblemen te voorkomen. VRIND kreeg de gegevens over jongeren en roken van Carine Vereecken en Prof. Dr. Lea Maes die een onderzoek doen over Jongeren en Gezondheid (zie indicator 5). Er werd aan de jongeren gevraagd hoeveel ze

⁹ Gezondheidsenquête, Resultaten voor de Vlaamse Gemeenschap; Gezondheidsdoelstellingen 1998-2002, België, 1997.

momenteel roken. Voor de bovenstaande tabel behielden we enkel de gegevens over de jongeren tussen 15 en 18 jaar die dagelijks roken.

GRAFIEK 26: PERCENTAGE JONGEREN DAT DAGELIJKS ROOKT, NAAR LEEFTIJD EN GESLACHT, 1990-2000

Bron: VRIND 2000, p104. Bewerking SEIN.

Als we de grafiek bekijken, zien we dat het percentage rokers in vergelijking met 1990 enorm gestegen is, zowel bij jongens als bij meisjes en bij beide leeftijdsgroepen. Bij jongens stellen we vanaf 1998 een daling vast, bij meisjes komt die daling er twee jaar later, in 2000. Om de gezondheidsdoelstellingen van de Vlaamse Gemeenschap te halen, moet er een daling zijn met 10% rokers tussen 1998 en 2002. Voor de jongeren is deze doelstelling nog niet bereikt, maar de dalende trend is alvast ingezet.

Tot 1996 was er een grote kloof tussen jongens en meisjes wat betreft het roken. Jongens rookten opvallend meer dan meisjes. In 1996 bereikte het roken bij jongens een piek, waarna een daling zich inzette. Bij meisjes groeide het aantal rokers na 1996 verder aan en werd de piek pas in 1998 bereikt. Hierdoor was het aandeel rokers bij meisjes en jongens in 1998 nagenoeg gelijk bij beide leeftijdscategorieën. Door een sterkere daling van het aantal rokers bij meisjes in vergelijking met jongens, is de kloof weer groter geworden bij 15-16 jarigen. In de leeftijdsgroep van 17 tot 18 jaar rookt bijna 1 jongen op drie. Met 29% dagelijkse rokers moeten de meisjes hier niet voor onder doen.

2.2 Alcoholgebruik

Indicator 17: Sekseratio van het gebruik van alcohol

TABEL 26: PERCENTAGE EN SEKSERATIO VAN HET GEBRUIK VAN ALCOHOL NAAR GESLACHT

Alcoholgebruik	Mannen		Vrouwen		Totaal
	%	I17 Sekseratio	%	I17 Sekseratio	%
gebruik alcohol tijdens weekend	72,5	59,0	50,3	41,0	61,6
gebruik alcohol tijdens week	39,3	66,5	19,8	33,5	29,7
dagelijks gebruik alcohol	10,3	77,4	3,0	22,6	6,7
geen	24,3	33,5	48,3	66,5	36,2
aantal glazen per week					
1 tot 7	37,6	50,5	36,9	49,5	37,3
8 tot 14	18,3	63,5	10,5	36,5	14,4
>=15	19,9	82,2	4,3	17,8	12,2

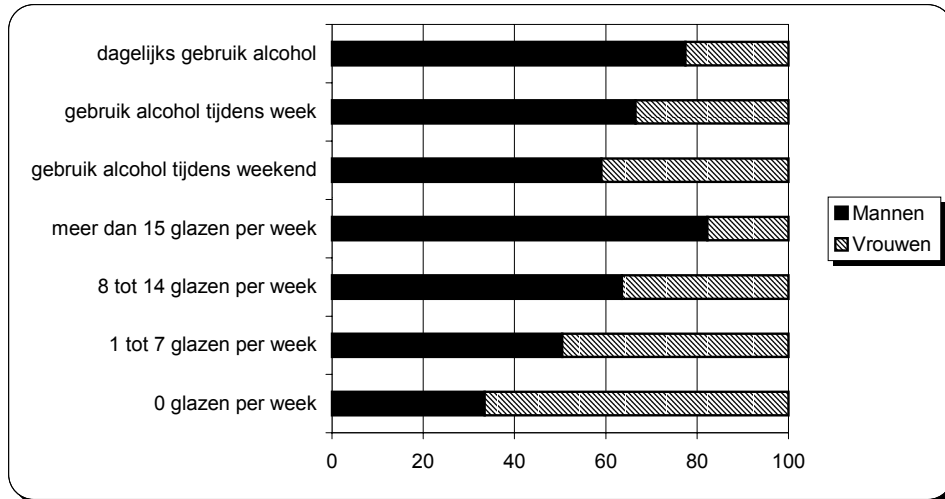
Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

Overmatig alcoholgebruik leidt tot gezondheidsproblemen, ongevallen en sociale complicaties. Alcoholisten en hun omgeving lijden onder de gevolgen van alcoholverslaving. Alcoholmisbruik preventief helpen voorkomen is een stap in de goede richting van een betere volksgezondheid en draagt bij tot het algemene welzijn van de bevolking.

De Gezondheidsenquête van 1997 bevat enkele vragen over alcoholgebruik. Deze vragen zijn opgesteld overeenkomstig met de indicators die opgesteld werden door de Wereld Gezondheidsorganisatie.¹⁰ Bepaalde groepen van onze samenleving, zoals daklozen, konden niet worden bereikt bij de afname van de vragenlijsten. Indien hun alcoholverbruik hoger ligt dan het gemiddelde alcoholverbruik in onze samenleving, kunnen de bekomen cijfers een vertekend beeld geven. Verder kunnen sommige respondenten geneigd zijn hun alcoholgebruik te minimaliseren bij het beantwoorden van de vragen, zodat ook hierdoor de cijfers wat lager zijn dan in werkelijkheid.

¹⁰ Third consultation to develop common methods and instruments for Health interview surveys, 22-24, September 1992. Copenhagen. WHO - CBS, 1993.

GRAFIEK 27: SEKSERATIO VAN HET GEBRUIK VAN ALCOHOL

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Van de mannelijke respondenten zegt 10% dat ze dagelijks alcohol drinken, van de vrouwelijke respondenten 3%. Mannen drinken dus duidelijk meer dan vrouwen. Het percentage dagelijkse drinkers stijgt ook met de leeftijd. Bij de vrouwen is het aandeel dagelijkse drinkers tot 30 jaar 0%.

Meer mensen drinken alcohol in het weekend in vergelijking met tijdens de week. Van de mannen zegt 73% in het weekend alcohol te drinken, bij de vrouwen is dit 50%. Tijdens de week is dit respectievelijk 39% en 20%. Het percentage personen die tijdens de week alcohol drinken, stijgt met de leeftijd. In het weekend daarentegen zijn de jongeren tussen 15 en 24 jaar de grootste alcoholverbruikers. Zoals te zien is in de grafiek, drinken mannen vaker alcohol dan vrouwen, zowel tijdens de week als in het weekend.

De laatste vier balken van de grafiek stellen de sekseratio van het alcoholverbruik in aantal glazen per week voor. Het gemiddeld aantal glazen alcohol per persoon in Vlaanderen is 6,2 glazen per week. Mannen drinken gemiddeld 9,1 glazen per week, vrouwen 3,2. De voorstelling van de sekseratio's in de grafiek toont een overwicht aan mannen bij de categorieën 'meer dan 15 glazen per week' en '8 tot 14 glazen per week', een 50/50 verdeling in de categorie '1 tot 7 glazen per week' en een overwicht aan vrouwen in de categorie '0 glazen per week'.

Opvallend is ook dat zware rokers en ex-rokers meer of vaker alcohol drinken dan niet-rokers.

Indicator 18: Sekseratio van alcoholafhankelijkheid en alcoholmisbruik

TABEL 27: PREVALENTIE VAN ALCOHOLAFHANKELIJKHEID EN ALCOHOLMISBRUIK BIJ HUISARTSPATIËNTEN IN VLAANDEREN, 1997-1998

Alcoholgebruik	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	(N= 970)		(N= 1 019)		(N= 1 989)	
	%	I18 Sekseratio	%	I18 Sekseratio	%	
nooit alcohol	16,6	39,2	25,8	60,8	22,1	
DSM-III-R-positief	voorbije jaar	13,6	75,1	4,5	24,9	8,9
	lifetime	20,5	74,0	7,2	26,0	13,7
alcoholmisbruik	voorbije jaar	7,6	79,2	2,0	20,8	4,7
	lifetime	13,2	76,7	4,0	23,3	8,5
alcoholafhankelijk	voorbije jaar	6,0	69,8	2,6	30,2	4,2
	lifetime	9,4	72,3	3,6	27,7	6,4

Bron: Aertgeerts e.a., 2000, p 182. Bewerking SEIN.

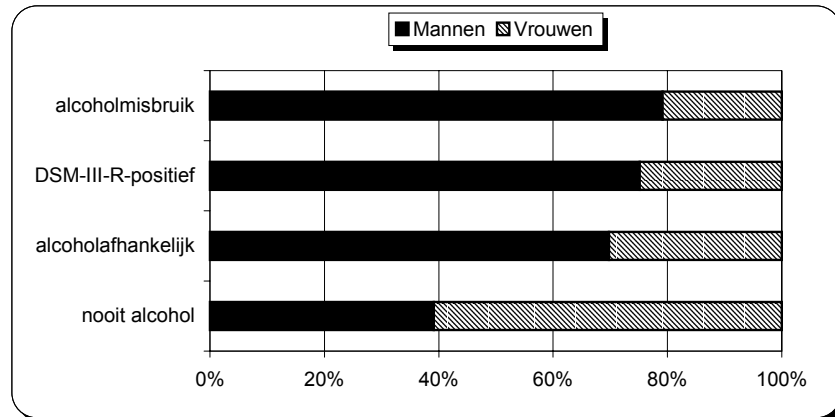
Bron

Aertgeerts e.a. onderzochten in de regio Mechelen-Leuven-Tienen bij 69 huisartsen meer dan 2000 patiënten in verband met alcoholafhankelijkheid en -misbruik. Zowel de huisarts als de patiënt werd verzocht een vragenlijst in te vullen. De vragenlijsten werden opgesteld naar analogie van het Composite International Diagnostic Interview, dat onderzoekers in staat stelt een juiste diagnose te stellen op basis van de DSM III R-criteria voor geestesziekten. De DSM-III-R is een standaard die in de medische wereld gebruikt wordt om een diagnose te stellen bij geestesziekten.

De term 'DSM-III-R-positief' betekent in deze context dat de patiënt beantwoordt aan de criteria voor alcoholafhankelijkheid en/of -misbruik. Alcoholafhankelijkheid duidt op een verslaving. Alcoholmisbruik is een overmatig gebruik van alcohol waardoor de drinker bepaalde verplichtingen niet meer nakomt en/of juridische, fysieke of andere problemen krijgt.

Omdat het onderzoek gevoerd werd in een beperkte geografische regio en de patiënten geclusterd zijn tot 69 groepen, is dit onderzoek niet representatief voor heel Vlaanderen. De cijfers zijn wel een goede indicator om in te schatten hoe groot het probleem van alcoholafhankelijkheid en -misbruik is bij de doorsnee patiëntenpopulatie in de regio. Omdat er geen representatieve cijfers voor Vlaanderen voorhanden zijn, kunnen we deze cijfers beschouwen als een voorzichtige schatting.

GRAFIEK 28: SEKSERATIO VAN ALCOHOLAFHANKELIJKHEID EN ALCOHOLMISBRUIK TIJDENS HET AFGELOPEN JAAR BIJ HUISARTSPATIËNTEN IN VLAANDEREN, 1997-1998

Bron: Aertgeerts e.a., 2000, p 182. Bewerking SEIN.

22% van de patiëntenpopulatie zegt nooit alcohol te drinken: 40% hiervan zijn mannen, 60% vrouwen. Dit is minder dan het percentage Vlamingen in de vorige tabel dat zegt nul glazen alcohol per week te drinken. Hieraan kunnen we merken dat de patiëntenpopulatie niet representatief is voor heel Vlaanderen: er zijn aanwijzingen dat zij meer alcohol drinken dan de gemiddelde Vlaming.

Van de mannelijke respondenten werd voor het voorbije jaar 13,6% positief bevonden volgens de DSM-III-R-criteria, bij de vrouwen is dit 4,5%. Procentueel meer mannen dan vrouwen kregen dus de diagnose alcoholafhankelijkheid en/of -misbruik. Ook bij de lifetime-prevalentie bestaat dit verschil tussen mannen en vrouwen, alleen liggen de cijfers voor beide groepen hoger.

Alcoholmisbruik werd vastgesteld bij 7,6% van de mannen en 2,0% van de vrouwen voor het voorbije jaar. De lifetime-prevalentie ligt bijna dubbel zo hoog en er blijft een overwicht van de mannen. Alcoholafhankelijkheid tijdens het voorbije jaar komt voor bij 6,0% van de mannen en bij 2,6% van de vrouwen uit de patiëntenpopulatie. De lifetimeprevalentie van alcoholafhankelijkheid ligt hoger: respectievelijk 9,4% en 3,6%.

Bij mannen werd dus veel meer alcoholafhankelijkheid en -misbruik vastgesteld dan bij vrouwen. De man/vrouwverhoudingen zijn respectievelijk 70/30 en 79/21. Opvallend is wel dat bij mannen meer alcoholmisbruik voorkomt dan alcoholafhankelijkheid, terwijl bij vrouwen het voorbije jaar meer alcoholafhankelijkheid werd vastgesteld dan alcoholmisbruik.

2.3 Druggebruik

Indicator 19: Sekseratio jongeren die ooit drugs gebruikten naar de verschillende drugs en leeftijd

TABEL 28: SEKSERATIO EN PERCENTAGE JONGEREN DAT OOIT EN DE LAATSTE MAAND DRUGS GEBRUIKTE, NAAR LEEFTIJD EN GESLACHT

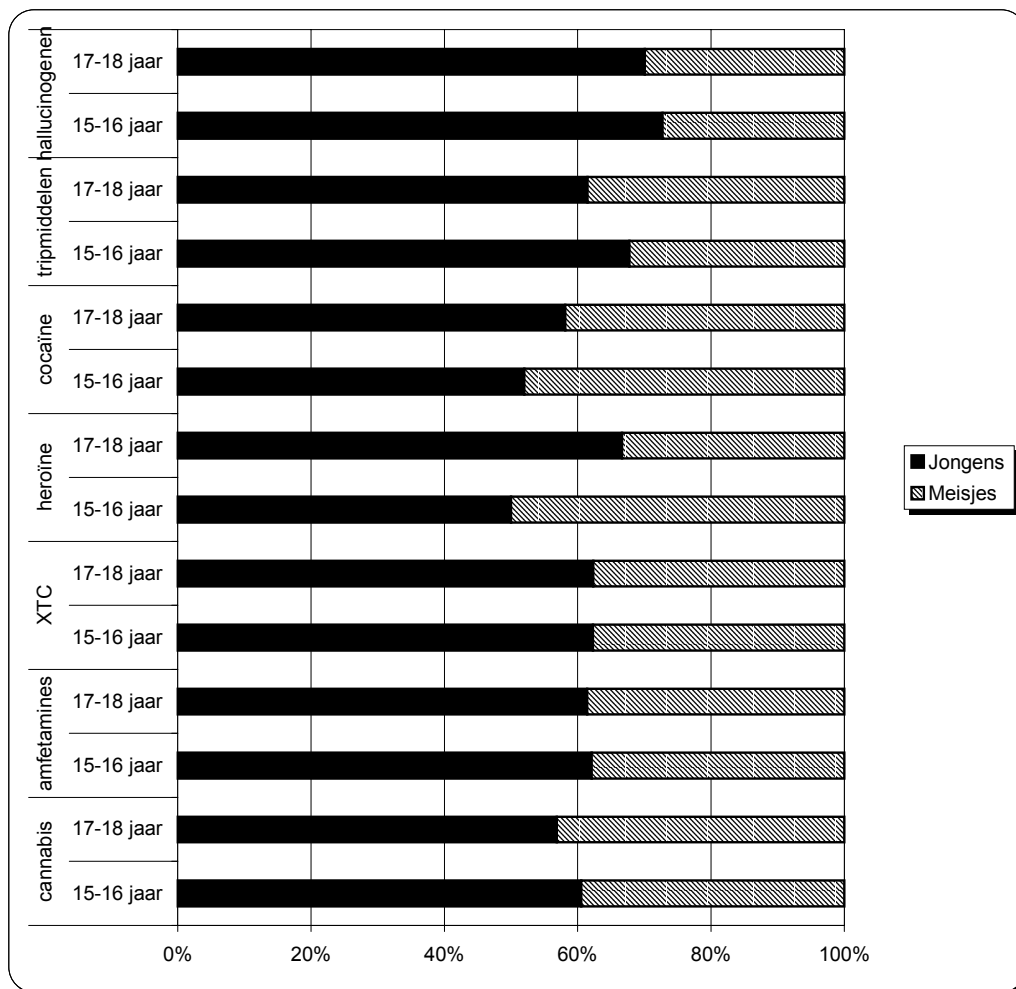
Drug	Leeftijd	ooit gebruikt				afgelopen maand gebruikt			
		Jongens	I19 Sekse- ratio	Meisjes	I19 Sekse- ratio	Jongens	Sekse- ratio	Meisjes	Sekse- ratio
cannabis	15-16 jaar	25,0	60,5	16,3	39,5	15,1	64,0	8,5	36,0
	17-18 jaar	44,6	56,9	33,8	43,1	25,4	63,0	14,9	37,0
amfetamines	15-16 jaar	4,1	62,1	2,5	37,9	1,8	69,2	0,8	30,8
	17-18 jaar	10,2	61,4	6,4	38,6	3,3	58,9	2,3	41,1
XTC	15-16 jaar	3,3	62,3	2,0	37,7	1,5	55,6	1,2	44,4
	17-18 jaar	10,1	62,3	6,1	37,7	5,0	63,3	2,9	36,7
heroïne	15-16 jaar	1,0	50,0	1,0	50,0	0,0		0,0	
	17-18 jaar	2,0	66,7	1,0	33,3	0,0		0,0	
cocaine	15-16 jaar	1,3	52,0	1,2	48,0	0,6	66,7	0,3	33,3
	17-18 jaar	4,3	58,1	3,1	41,9	1,0	52,6	0,9	47,4
tripmiddelen	15-16 jaar	4,2	67,7	2,0	32,3	1,9	82,6	0,4	17,4
	17-18 jaar	7,5	61,5	4,7	38,5	1,3	52,0	1,2	48,0
hallucinogenen	15-16 jaar	3,2	72,7	1,2	27,3	1,0	83,3	0,2	16,7
	17-18 jaar	11,0	70,1	4,7	29,9	2,2	81,5	0,5	18,5

Bron: Vereecken, 2000. Bewerking SEIN.

Bron

We geven hier enkel cijfers over druggebruik bij jongeren, omdat er geen gegevens zijn over druggebruik bij volwassenen in Vlaanderen naar geslacht. De gegevens in de bovenstaande tabel bekwamen we op de website van Jongeren en Gezondheid.¹¹ Over elke genoemde drug werd gevraagd of de leerlingen ze ooit gebruikt hebben en of ze de drug afgelopen maand gebruikten. De antwoordmogelijkheden waren 'ken ik niet', 'nooit', '1 tot 2 keer' en '3 keer of meer'. Wij voegden de twee laatste categorieën samen en behielden zo de jongeren die ooit en/of afgelopen maand de drug minstens 1 keer gebruikten.

¹¹ <http://allserv.rug.ac.be/~cvereeck/hbsc/index.htm>

GRAFIEK 29: SEKSERATIO VAN JONGEREN DIE OOIIT DRUGS GEBRUIKTEN, NAAR LEEFTIJD

Bron: Vereecken, 2000. Bewerking SEIN.

Van de 15- tot 16-jarigen zegt een op vier jongens en een op zes meisjes dat ze ooit cannabis gebruikten. Bij de 17- en 18-jarigen lopen de percentages op tot 44,6% bij de jongens en 33,8% bij de meisjes. Het gebruik tijdens de afgelopen maand ligt een stuk lager: 15% van de jongens en 8,5% van de meisjes bij de jongste leeftijdsgroep en 25,4% van de jongens en 14,9% van de meisjes bij de oudste groep. Meer jongens dan meisjes gebruik(t)en cannabis en dit bij beide leeftijdsgroepen. Het gebruik stijgt duidelijk met de leeftijd.

Het aantal jongeren dat ooit andere drugs dan cannabis gebruikte, ligt opmerkelijk lager. Amfetamines en XTC zijn naast cannabis de meest populaire drug. Bij de jongste leeftijdsgroep schommelt het gebruik van deze drug tussen de 3% en 4% bij de jongens, bij de meisjes tussen de 2% en 2,5%. In de oudste groep gebruikten ongeveer 10% van de jongens en 6% van de meisjes deze drugs ooit.

Indicator 20: Sekseratio van druggebruik en drugverkoop bij jongeren

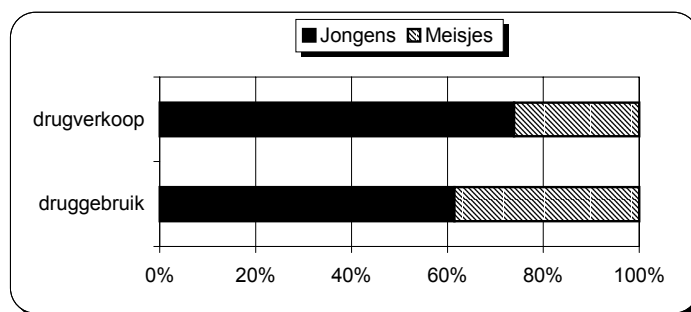
TABEL 29: DRUGGEBRUIK EN DRUGVERKOOP HET AFGELOPEN JAAR DOOR LEERLINGEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS IN VLAANDEREN NAAR SEKSE, PERCENTAGES EN SEKSERATIO

	Jongens %	I20 Sekseratio	Meisjes %	I20 Sekseratio	Totaal %
druggebruik	21,5	61,4	13,5	38,6	17,4
drugverkoop	8,5	73,9	3,0	26,1	5,7

Bron: De Witte e.a., 2000, p 258 In: VAD, p36, 2001. Bewerking SEIN.

Bron

De Witte e.a. bevroegen bijna 5000 jongeren tussen 12 en 18 jaar oud over een hele reeks onderwerpen in verband met hun leefwereld. Jongeren uit 95 verschillende scholen over heel Vlaanderen vulden schriftelijke vragenlijsten in. Ook drugs kwamen in het onderzoek 'Jongeren in Vlaanderen' aan bod. Ze vroegen de leerlingen of ze het afgelopen jaar drugs gebruikt en/of verkocht hadden. De resultaten van dit onderzoek zijn representatief voor de jongeren tussen 12 en 18 jaar in Vlaanderen.

GRAFIEK 30: SEKSERATIO VAN HET DRUGGEBRUIK EN DE DRUGVERKOOP HET AFGELOPEN JAAR DOOR LEERLINGEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS IN VLAANDEREN

Bron: De Witte e.a., 2000, p 258 In: VAD, p36, 2001. Bewerking SEIN.

Van de jongens tussen 12 en 18 jaar oud zegt 21,5% het afgelopen jaar drugs te hebben gebruikt. Bij de meisjes is dit 13,5%. Van deze jongeren gebruikte 90% cannabis, 2,6% speed, 1,5% heroïne, cocaïne, LSD, ecstasy of een combinatie van verschillende drugs. Wat de verkoop van drugs betreft, geeft 8,5% van de jongens en 3% van de meisjes toe dat ze dit delict gepleegd hebben. Ook hier gaat het vooral over cannabis. Zowel bij de gebruikers van drugs als bij de verkopers, zijn de jongens in de meerderheid. De verhouding jongens/meisjes is respectievelijk 61/39 en 74/26.

2.4 Seksueel risicogedrag

2.4.1 Seksueel overdraagbare aandoeningen

Indicator 21: Evolutie van het aantal Belgische HIV-geïnficeerden naar geslacht

TABEL 30: EVOLUTIE VAN HET AANTAL BELGISCHE HIV-GEÏNFECTEERDEN NAAR GESLACHT EN DIAGNOSEJAAR

Jaar van diagnose	I21			M/V verhouding
	Mannen	Vrouwen	Niet gekend	
<1995	2286	516	2	4,4
1995	177	53		3.3
1996	150	46		3.3
1997	157	47		3.3
1998	142	34		4.2
1999	115	45		2.6
2000	173	39		4.4
<i>Totaal</i>	<i>3200</i>	<i>780</i>	<i>2</i>	<i>4.1</i>

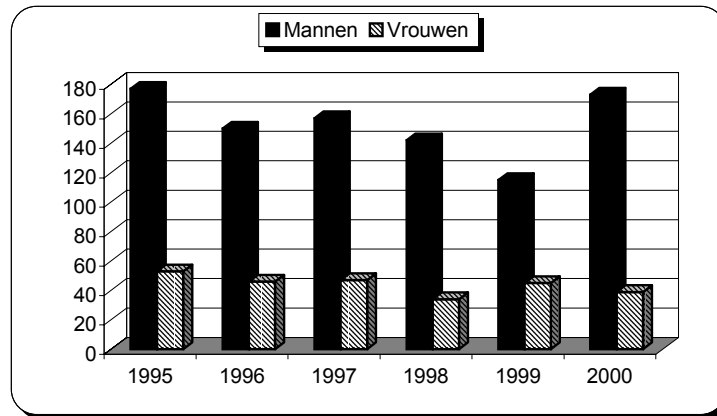
Bron: Sasse e.a., 2001. Bewerking SEIN.

Bron

Op de website van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid kan men een rapport van Sasse e.a. raadplegen over de toestand van de hiv-infectie en het aantal aidsgevallen in België.¹² Slechts een deel van het cijfermateriaal werd opgedeeld naar Vlaanderen en Wallonië. De bovenstaande tabel geeft het aantal Belgische hiv-geïnficeerden per jaar van diagnose en naar geslacht. 1393 of 40,3% van het totaal aantal Belgische hiv-geïnficeerden met gekende woonplaats komt uit Vlaanderen.

¹² <http://www.iph.fgov.be/epidemiologie/epinl/aidsnl/aidsannl/aids00.pdf>

GRAFIEK 31: EVOLUTIE VAN HET AANTAL BELGISCHE HIV-GEÏNFECTEERDEN NAAR GESLACHT EN DIAGNOSEJAAR

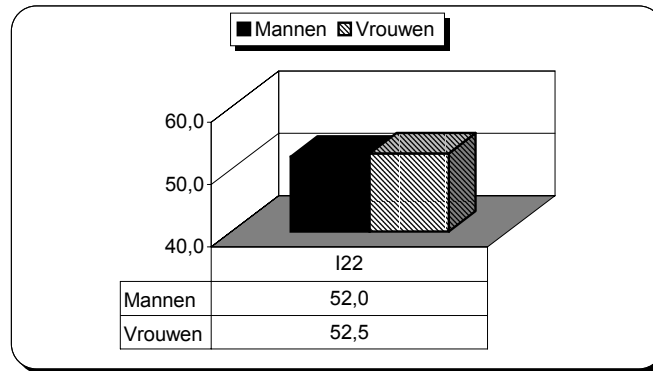

Bron: Sasse e.a., 2001. Bewerking SEIN.

Op 31 december 2000 waren er in België 3982 hiv-geïnfecteerden met een Belgische nationaliteit, waarvan 3200 mannen en 780 vrouwen. De laatste jaren was er een daling van het aantal nieuwe hiv-geïnfecteerden, maar in 2000 was er weer een plotse stijging met 52 nieuwe geïnfecteerden. In België zijn er vier keer meer Belgische mannen dan vrouwen waarbij een hiv-infectie werd vastgesteld. Deze cijfers bevatten enkel de personen die positief bevonden werden op een hiv-test. Waarschijnlijk zijn er nog mensen die niet getest werden, maar die toch een hiv-infectie hebben. De belangrijkste manier van overdracht van de infectie in Vlaanderen is zowel voor mannen als vrouwen seksueel contact. Intraveneus druggebruik is voor 8,3% bij de mannen en voor 3,5% bij de vrouwen verantwoordelijk voor de virusinfectie. In Vlaanderen ontwikkelden 452 hiv-geïnfecteerden aids. Er hebben in Vlaanderen 6 keer meer Belgische mannen aids dan Belgische vrouwen.

Indicator 22: Aandeel mannen en vrouwen dat ondoeltreffende beschermingsmethodes voor seksueel overdraagbare aandoeningen kan identificeren

GRAFIEK 32: HET IDENTIFICEREN VAN ONDOELTREFFENDE BESCHERMINGSMETHODES NAAR GESLACHT (PERCENTAGES)

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

In de gezondheidsenquête van 1997 werd de respondenten gevraagd een aantal onveilige beschermingsmaatregelen tegen aids te beoordelen op hun veiligheid. De onveilige methodes zijn gekend door 52% van de mannen en 52,5% van de vrouwen. Dit verschil is niet significant. Bijna de helft van de Vlamingen denkt dus dat bepaalde onveilige methodes een goede bescherming bieden tegen aids, zoals zich wassen na seksueel contact, het nemen van de pil of partners kiezen die gezond lijken.

2.4.2 Contraceptie

Indicator 23: Procentueel gebruik van contraceptieve methodes door vrouwen

TABEL 31: PROCENTUEEL GEBRUIK VAN DE CONTRACEPTIEVE METHODES DIE VROUWEN GEBRUIKEN

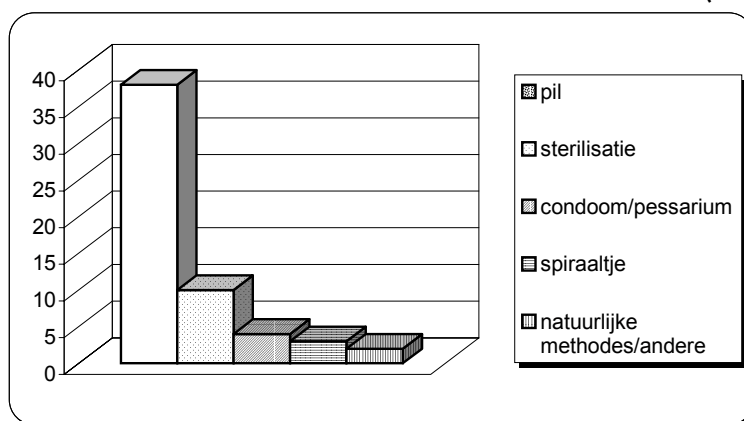
Contraceptieve methodes	Vrouwen (n=516)	
	aandeel	I23 %
pil	67,2	38,0
sterilisatie	18,7	10,0
condoom/pessarium	6,7	4,0
spiraaltje	6,0	3,0
natuurlijke methodes/andere	1,6	2,0
Totaal	100,0	57,0

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

In het kader van de Gezondheidsenquête werd de vrouwelijke respondenten van 15 tot 55 jaar gevraagd om aan te duiden welke contraceptiva zij of hun partner gebruiken. In de bovenstaande tabel geven we in de eerste kolom het aandeel van het gebruik van een bepaalde contraceptiemethode in het totale gebruik van contraceptiva. De tweede kolom bevat de percentages vrouwen die een bepaalde contraceptiemethode gebruiken.

GRAFIEK 33: DE CONTRACEPTIEVE METHODES DIE VROUWEN GEBRUIKEN (PERCENTAGES)

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

57% van de vrouwen (en/of hun partners) tussen 15 en 54 jaar gebruikt een vorm van contraceptie. Bij vrouwen tussen 20 en 39 jaar oud is dit zelfs 62 tot 72%. Na die leeftijd

daalt het gebruik van contraceptiva. De pil is het meest gebruikte contraceptieve middel, het wordt door 38% van de vrouwelijke respondenten gebruikt. Sterilisatie komt op de tweede plaats, met 10% van de vrouwen. 4% van de vrouwen tussen 15 en 54 jaar gebruikt het condoom of een ander barrièremiddel.

2.4.3 Tienermoeders

Indicator 24: Aantal verlossingen bij moeders jonger dan 20 jaar, naar leeftijd en geboortjaar van het kind

TABEL 32: EVOLUTIE VAN HET AANTAL VERLOSSINGEN BIJ TIENERMOEDERS, NAAR LEEFTIJD, 1995-2000

Leeftijd	I24					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
13 of minder	0	0	1	1	1	3
14	7	1	3	4	6	4
15	12	19	18	19	22	26
16	57	68	61	71	63	74
17	132	167	176	165	146	167
18	341	376	363	326	379	352
19	628	675	677	670	695	744
<i>Totaal</i>	<i>1177</i>	<i>1306</i>	<i>1299</i>	<i>1256</i>	<i>1313</i>	<i>1370</i>
<i>%</i>	<i>1,89</i>	<i>2,10</i>	<i>2,08</i>	<i>2,06</i>	<i>2,18</i>	<i>2,25</i>
<i>Totaal aantal verlossingen</i>	<i>62133</i>	<i>62304</i>	<i>62376</i>	<i>61038</i>	<i>60190</i>	<i>60993</i>

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie, 2002. Bewerking SEIN.

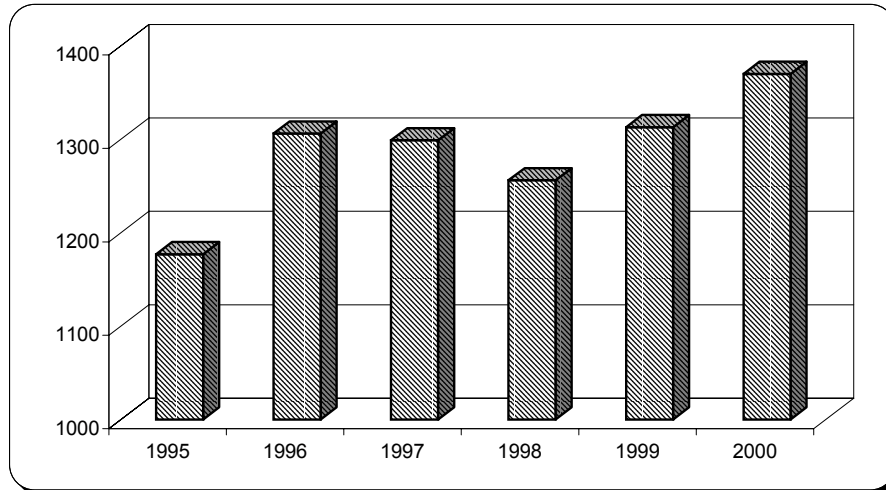
Bron

Het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie baseert haar cijfers op de informatie die ze krijgt van de kraamklinieken in Vlaanderen. Zij werken op basis van de perinatale, obstetrische en neonatale dossiers die de kraamklinieken opstellen. Deze dossiers bevatten gegevens over de zwangerschappen en de geboorten. De geboortedatum van de moeder wordt ook er ook in opgenomen, waardoor het SPE in staat wordt gesteld om het aantal geboorten per leeftijdscategorie van de moeder weer te geven.

Het SPE maakt een onderscheid tussen geboorten en verlossingen. Een geboorte duidt op het geboren worden van een kind, een verlossing is de bevalling zelf. Er kunnen meerdere geboorten zijn per verlossing, zoals bij de geboorte van een meerling. Door het aantal verlossingen als uitgangspunt te nemen, weten we niet om hoeveel geboorten het gaat,

maar wel hoeveel tienermoeders er zijn. We berekenden het aandeel van de verlossingen bij tieners in het totaal aantal verlossingen.

GRAFIEK 34: EVOLUTIE VAN HET AANTAL VERLOSSINGEN BIJ TIENERMOEDERS, 1995-2000

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie, 2002. Bewerking SEIN.

Het aantal verlossingen bij tienermoeders steeg sterk in 1996, kende daarna een daling tot in 1998 en steeg daarna weer sterk tot in 2000. Vooral het aantal tienermoeders van 15, 16 en 17 jaar oud kende een sterke stijging in vergelijking met 1999. Ook bij de 13jarigen zijn er meer verlossingen geweest in 2000 dan in het jaar ervoor. Enkel bij de 14- en 18jarigen was er een daling. In vergelijking met 1995 is er een sterke daling in het aantal tienermoeders van 14 jaar oud. Bij de andere categorieën zien we een stijging, vooral bij de 15jarigen (+116%), de 16jarigen (+30%) en de 17jarigen (+26,5%). Het aandeel van de verlossingen bij moeders jonger dan 20 jaar in het totaal aantal verlossingen in Vlaanderen, bedroeg in 2000 2,25%. Ook dit is een stijging ten opzichte van het jaar daarvoor en ten opzichte van 1995.

2.4.4 Abortus

Indicator 25: Aantal abortusingrepen in België, naar leeftijd en jaartal

TABEL 33: DE EVOLUTIE VAN HET AANTAL ABORTUSINGREPEN IN BELGIË, NAAR LEEFTIJD, 1993-1999

Leeftijd	I25							1999	%
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999		
10-14 jaar	35	48	41	37	46	58	33	0,3	
15-19 jaar	1.250	1.336	1.520	1.790	1.744	1.781	1.989	15,6	
20-24 jaar	2.643	2.763	2.801	3.042	2.897	2.854	3.118	24,5	
25-29 jaar	2.506	2.584	2.610	2.961	2.860	2.750	2.861	22,5	
30-34 jaar	2.105	2.140	2.257	2.544	2.425	2.324	2.387	18,7	
35-39 jaar	1.368	1.361	1.473	1.645	1.672	1.601	1.715	13,5	
40-44 jaar	391	447	483	552	575	584	576	4,5	
45-49 jaar	34	42	39	49	34	44	54	0,4	
onbekend/+50	48	16	19	8	13	3	1	0,0	
Totaal	10.380	10.737	11.243	12.628	12.266	11.999	12.734	100,0	
<i>Herschating</i>	<i>13.474</i>	<i>13.215</i>	<i>13.398</i>	<i>14.533</i>	<i>13.857</i>	<i>13.582</i>	<i>13.937</i>		

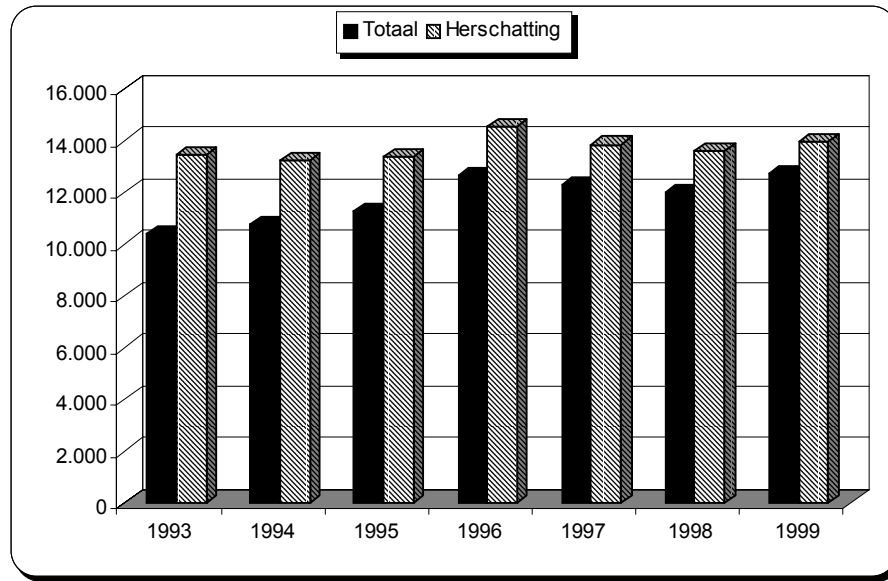
Bron: CGSO Trefpunt, 2000. Bewerking SEIN.

Bron

Op de website van het Centrum voor Geboorteregeling en Seksuele Opvoeding wordt cijfermateriaal ter beschikking gesteld over abortus in België.¹³ Zij baseren zich op de rapporten van de Nationale commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking. Aangezien elke in België uitgevoerde abortus moet worden aangegeven, zijn dit de meest betrouwbare cijfers over abortus.

Er stelt zich wel een probleem wat betreft de nationaliteit van de vrouwen die de abortus laten uitvoeren. Buitenlandse vrouwen komen naar België voor een abortus en Belgische vrouwen gaan naar een ander land voor de ingreep. Daarom werd van de totaalcijfers een herschatting gemaakt, zodat alle Belgische vrouwen die een zwangerschapsafbreking laten uitvoeren in de cijfers zijn opgenomen. Omdat het voor ons echter belangrijk is te weten hoe de verdeling van het aantal abortussen over de leeftijden is, maken wij gebruik van de originele cijfers. Er werd immers geen herschatting gemaakt van de cijfers per leeftijd.

¹³ <http://www.cgso.be/feiten/feiten.htm>

GRAFIEK 35: DE EVOLUTIE VAN HET AANTAL ABORTUSINGREPEN IN BELGIË, 1993-1999

Bron: CGSO Trefpunt, 2000. Bewerking SEIN.

In ons land werden er in 1999 12734 abortusingrepen uitgevoerd. Dit zijn er 700 meer dan het jaar ervoor of een stijging met 6%. In vergelijking met 1993 is het aantal zwangerschapsafbrekingen in 1999 gestegen met 23%. Als we de herschatte cijfers bekijken, krijgen we een veel genuanceerder beeld te zien. De cijfers liggen hoger, maar er is geen sprake van een ondubbelzinnige stijging van het aantal abortussen. Tussen 1993 en 1999 steeg het aantal abortussen met 3,4%. Deze stijging kan voor een deel ook verklaard worden door een betere registratie.

Bekijken we de cijfers per leeftijd, dan valt onmiddellijk op dat er wel een grote stijging is van het aantal tieners die een abortus laten uitvoeren. De stijging tussen 1993 en 1999 bedraagt 57%. Bij de 15- en 16jarigen is er bijna een verdubbeling van het aantal abortussen in vergelijking met 1993. Het aandeel van de abortussen bij tieners in het totaal aantal abortussen in België is gestegen van 12,4% in 1993 tot 15,9% in 1999. Van alle geregistreerde zwangerschapsafbrekingen vindt 43,2% plaats in Vlaanderen, 33,4% in Wallonië, 20,4% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 3% in het buitenland.

2.5 Voedingsgewoonten, Body Mass Index en houding ten opzichte van gewicht

2.5.1 Voedingsgewoonten

Indicator 26: Percentages van goede en slechte voedingsgewoonten naar geslacht

TABEL 34: VOEDINGSGEWOONTEN : PERCENTAGES EN SEKSERATIO

Voedingsgewoonten	I26 Mannen	Sekseratio	I26 Vrouwen	Sekseratio	I26 Totaal
dagelijks ontbijt	88,9	49,8	89,6	50,2	88,9
dagelijks warme maaltijd met groenten	84,8	49,5	86,5	50,5	85,7
Magere/halfvolle melk drinken	76,9	48,9	80,5	51,1	78,7
dagelijks melkproducten	69,4	47,7	76,0	52,3	72,7
minstens wekelijks vis	70,6	49,7	71,4	50,3	71,0
dagelijks snoep of gesuikerde dranken	63,2	52,3	57,6	47,7	60,4
bruin brood eten	58,9	49,3	60,5	50,7	59,7
minstens 2 porties vers fruit en groenten per dag	47,5	45,7	56,4	54,3	51,9

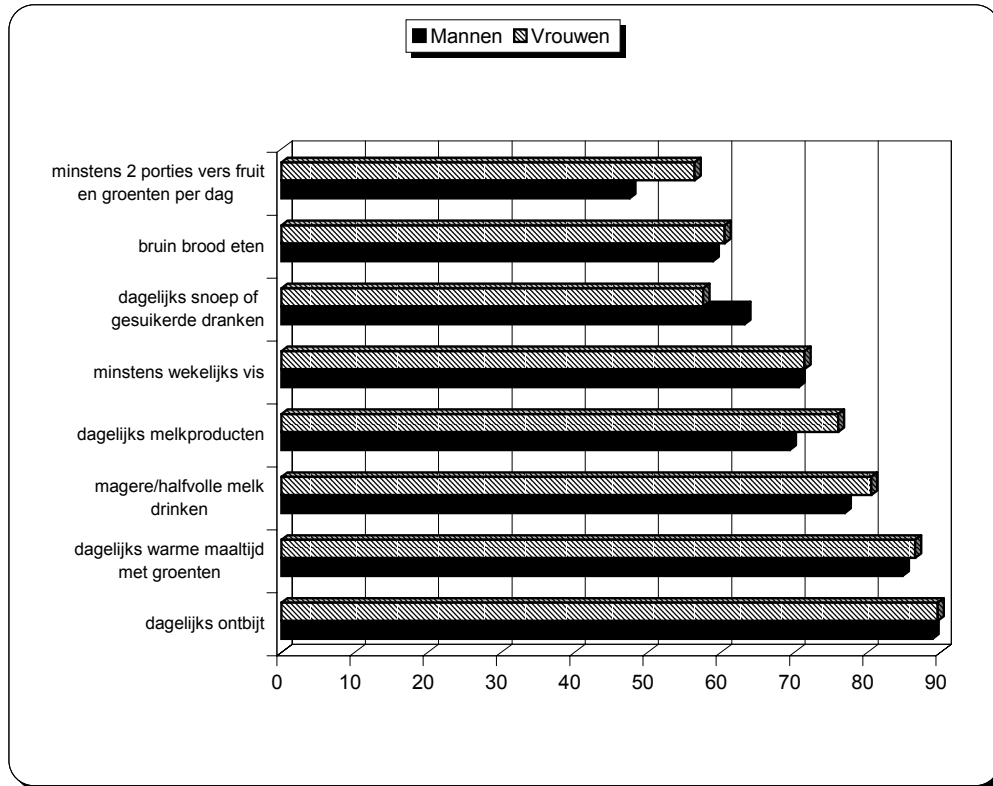
Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

Goede voedingsgewoonten dragen bij tot een goede gezondheid. Voor de preventie van bepaalde kankers, overgewicht en andere aandoeningen staat het belang van de juiste voeding vast. Wij gebruiken de gegevens van de Gezondheidsenquête van 1997 voor de analyse van de voedingsgewoonten van de Vlamingen.

De vragen over het dagelijks ontbijt en de warme maaltijd met groenten in de Gezondheidsenquête van 1997 werden opgesteld volgens de aanwijzingen van de Wereld Gezondheidsorganisatie. De overige vragen over voedingsgewoonten werden bepaald door een panel van Belgische experts op het vlak van voedingsgewoonten.

Met de gegevens uit de bovenstaande tabel kunnen we nagaan hoeveel procent van de Vlaamse mannen en vrouwen goede voedingsgewoonten heeft. De enige ongezonde voedingsgewoonte in de tabel is het dagelijks eten en drinken van snoep en gesuikerde dranken. Door de opdeling naar geslacht kunnen we zien of mannen en vrouwen dezelfde voedingsgewoonten hebben of niet.

GRAFIEK 36: VOEDINGSGEWOONTEN: PERCENTAGES NAAR GESLACHT

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Negen op tien Vlamingen zeggen dagelijks een ontbijt te nemen. Ook een warme maaltijd met groenten staat bij 86% van de Vlamingen dagelijks op het menu. Er is geen significant verschil tussen mannen en vrouwen. Acht op tien Vlamingen verkiezen magere of halfvolle melkproducten ten opzichte van volle melkproducten en 73% zegt dagelijks melkproducten te gebruiken. Zeven op tien Vlamingen eten minstens 1 keer per week vis. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn erg klein en meestal niet significant.

Er is wel een verschil tussen mannen en vrouwen wat betreft het dagelijks eten van snoep of drinken van gesuikerde dranken. Van de mannen zegt 63% dit te doen en bij de vrouwen 57%. Bruin brood wordt door zes op tien Vlamingen verkozen boven wit brood. De helft van de Vlamingen eet minstens twee porties fruit en groenten per dag: 56% van de vrouwen en 47% van de mannen.

Mannen en vrouwen hebben globaal gezien dezelfde voedingsgewoonten. Vrouwen zeggen iets minder dan mannen te snoepen en gesuikerde dranken te drinken en eten wat vaker groenten en fruit. Het grootste deel van de Vlamingen houdt er gezonde

voedingsgewoonten op na. Enkel de consumptie van snoep en gesuikerde dranken ligt hoog en te weinig Vlamingen eten twee maal per dag fruit en groenten.

2.5.2 Body Mass Index en houding ten opzichte van gewicht

Indicator 27: Procentuele verdeling van mannen en vrouwen op de Body Mass Index

TABEL 35: BODY MASS INDEX NAAR GESLACHT

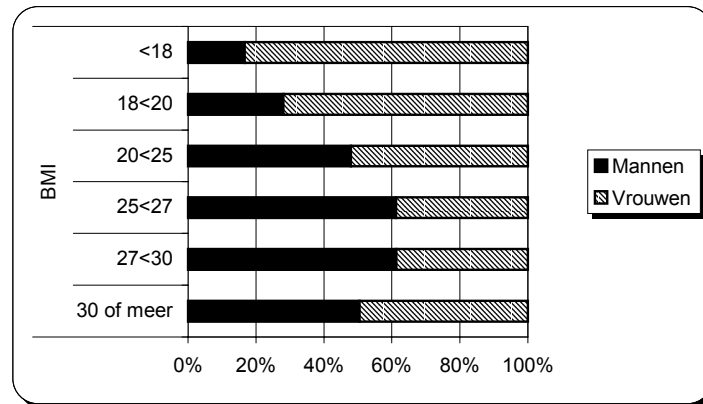
BMI	Mannen		Vrouwen		Totaal
	I27 %	Sekseratio	I27 %	Sekseratio	%
<18	0,9	16,7	4,5	83,3	2,7
18<20	4,1	28,1	10,5	71,9	7,2
20<25	47,6	47,9	51,7	52,1	49,6
25<27	20,7	61,2	13,1	38,8	16,9
27<30	17,1	61,3	10,8	38,7	13,9
30 of meer	9,7	50,5	9,5	49,5	9,6

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

In de Gezondheidsenquête van 1997 vroeg men aan de respondenten om hun gewicht en lengte in te vullen. Voor de berekening van de score op de Body Mass Index, deelt men het gewicht (uitgedrukt in kilogram) door het kwadraat van de lengte (uitgedrukt in meter). De cijfers bevatten enkel de antwoorden van respondenten van 18 jaar of ouder.

De score op de Body Mass Index geeft aan in welke mate iemands gewicht normaal is in vergelijking met de lengte. Een score lager dan 18 wijst op een extreem ondergewicht, een score tussen 18 en 20 betekent ondergewicht, een score tussen 20 en 25 is een normaal gewicht, tussen 25 en 30 een overgewicht en vanaf 30 spreekt men van zwaarlijvigheid.

GRAFIEK 37: BODY MASS INDEX: SEKSERATIO

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

De gemiddelde score van de Vlamingen op de BMI bedraagt voor de vrouwen 24,1 en voor de mannen 25,0. Dit gemiddelde ligt op de grens tussen normaal gewicht en overgewicht. Er zijn zeer weinig mannen met een extreem ondergewicht. Bij vrouwen komt dit vijf keer meer voor. Een op twintig vrouwen heeft een BMI kleiner dan 18. De verdeling mannen/vrouwen bij de mensen met een ondergewicht is 17/83. Extreem ondergewicht kan wijzen op een gezondheidsprobleem, maar dit hoeft niet het geval te zijn. Een op tien vrouwen en een op vijfentwintig mannen lijdt aan ondergewicht. Vooral meisjes worden door het beeld dat de media verspreiden aangespoord tot het nastreven van een laag gewicht. Het slankheidsideaal is een van de oorzaken van het groot aantal vrouwen met ondergewicht en extreem ondergewicht. Bijna de helft van de Vlamingen heeft een normaal gewicht. In deze groep zitten ongeveer evenveel mannen als vrouwen.

Van de hele Vlaamse bevolking heeft 40% een BMI-score van 25 of meer: bijna de helft van de mannen en een op drie vrouwen. Overgewicht komt voor bij vier op tien mannen en een op vier vrouwen. Obesitas of zwaarlijvigheid komt voor bij een op tien Vlamingen. Er is geen verschil tussen mannen en vrouwen. Eetstoornissen kunnen leiden tot overgewicht, maar ook erfelijke aanleg speelt een rol. Overgewicht, en zeker zwaarlijvigheid, kan de oorzaak zijn van bepaalde gezondheidsproblemen. Overgewicht voorkomen door goede eetgewoonten aan te nemen en veel te bewegen, kan de prevalentie van hart- en vaatziekten en andere gezondheidsproblemen verlagen. In Vlaanderen sterven een op drie mannen en vier op tien vrouwen aan hart- en vaatziekten (zie indicator 1), wat obesitas tot de belangrijkste (onrechtstreekse) doodsoorzaak maakt. Volgens wetenschappers die internationaal onderzoek doen, is obesitas een probleem op wereldschaal geworden, waarbij de wereldgezondheid bedreigd wordt (Radford, 2002). Zelfs in ontwikkelingslanden vormt overgewicht al een probleem in de meer verstedelijkte gebieden.

Indicator 28: Houding ten opzichte van gewicht bij mannen en vrouwen in Vlaanderen

TABEL 36: HOUDING TEN OPZICHTE VAN GEWICHT: PERCENTAGES EN SEKSERATIO

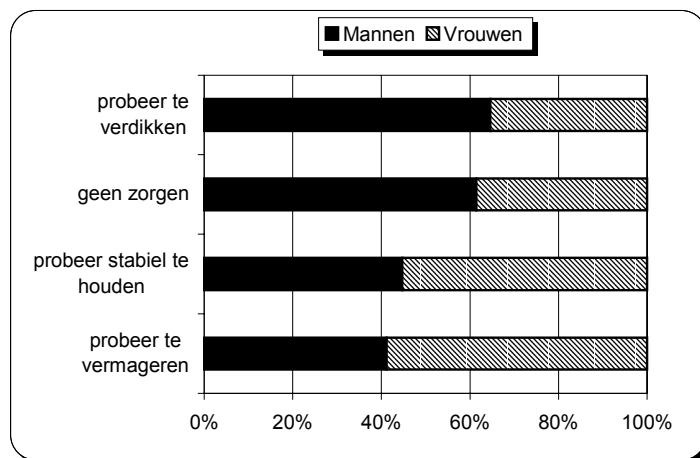
	I28				Totaal
	Mannen		Vrouwen		
	%	Sekseratio	%	Sekseratio	%
probeer te vermageren	17,7	41,2	25,3	58,8	21,5
probeer stabiel te houden	38,3	44,7	47,3	55,3	42,8
geen zorgen	40,8	61,4	25,6	38,6	33,3
probeer te verdikken	3,1	64,6	1,7	35,4	2,4

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

Aangezien een groot deel van de bevolking een overgewicht heeft, is het nuttig om na te gaan hoe de bevolking denkt over haar gewicht. In de schriftelijke vragenlijst van de Gezondheidsenquête van 1997 werd de respondenten gevraagd of zij proberen af te slanken, te verdikken, hun gewicht stabiel te houden of dat ze zich geen zorgen maken over hun gewicht.

GRAFIEK 38: HOUDING TEN OPZICHTE VAN GEWICHT: SEKSERATIO

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

De meeste Vlamingen proberen hun gewicht stabiel te houden: bijna de helft van de vrouwen en een vier op tien mannen. Dit betekent niet dat deze mensen allemaal tevreden zijn over hun gewicht. Indien men een overgewicht heeft en vermageren niet haalbaar lijkt, is stabilisering van het gewicht een meer bereikbaar doel. Een op drie Vlamingen maakt zich

geen zorgen over zijn gewicht. In deze groep zitten veel meer mannen dan vrouwen. De man/vrouwverhouding bedraagt 61/39.

Bij de Vlamingen die proberen te vermageren vinden we veel meer vrouwen dan mannen. Een op vier vrouwen probeert te vermageren, tegenover 18% van de mannen. Ondanks het relatief grote aandeel van vrouwen in de categorie met ondergewicht, zijn er minder vrouwen dan mannen die proberen te verdikken. De verhouding mannen/vrouwen is hier 65/35.

2.6 Sportbeoefening en lichaamsbeweging

Indicator 29: Mate van fysieke activiteit van mannen en vrouwen

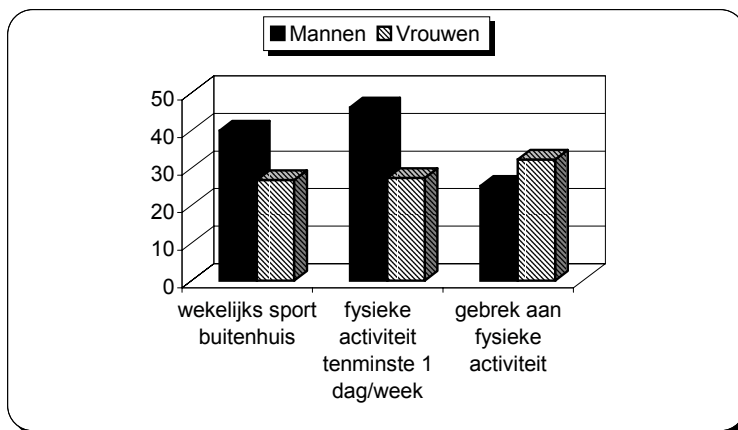
TABEL 37: FYSIEKE ACTIVITEIT VAN MANNEN EN VROUWEN: PERCENTAGES EN SEKSERATIO

	Mannen		Vrouwen	
	I29 %	Sekseratio	I29 %	Sekseratio
wekelijks sport buitenhuis	39,9	59,8	26,8	40,2
Fysieke activiteit tenminste 1 dag/week	46,1	62,8	27,3	37,2
Gebrek aan fysieke activiteit	25,2	43,9	32,2	56,1

Bron: PSBH 1998 en Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

Voor de bovenstaand tabel gebruiken we gegevens uit de Gezondheidsenquête van 1997 en van de Panel Studie van Belgische Huishoudens. De vraag in de Panel Studie van Belgische Huishoudens luidde :‘Doet u in uw vrije tijd wekelijks sportieve activiteiten buitenshuis?’ Van de Gezondheidsenquête gebruiken we de analyseresultaten voor fysieke activiteiten. Met fysieke activiteit bedoelen ze een activiteit die transpiratie veroorzaakt.

GRAFIEK 39: FYSIEKE ACTIVITEIT VAN MANNEN EN VROUWEN: PERCENTAGES

Bron: PSBH 1998 en Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Vier op tien mannen en een op vier vrouwen doet wekelijks aan sport buitenshuis. Bijna 30% van de vrouwen zegt minstens een keer per week een fysieke activiteit te beoefenen waarvan ze gaan transpireren, de groep mannen die dit doet is veel groter. Een op drie vrouwen en een op vier mannen heeft een gebrek aan fysieke activiteit.

Indicator 30: Procentuele verdeling van mannen en vrouwen naar intensiviteit van sportbeoefening

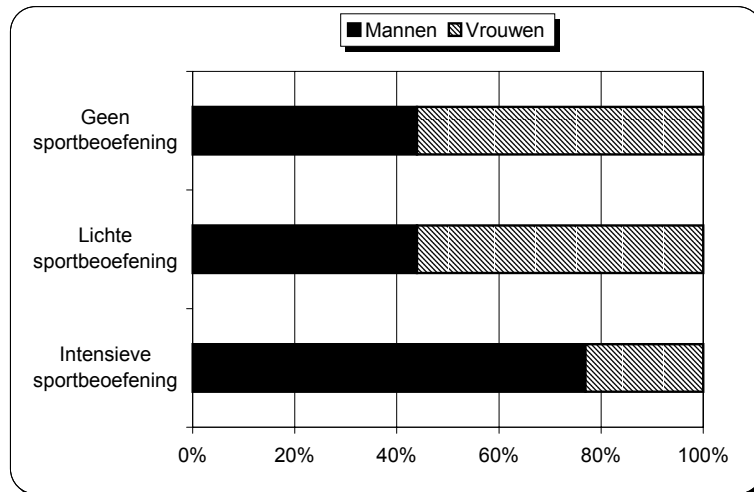
TABEL 38: MATE VAN SPORTBEOEFENING: PERCENTAGES EN SEKSERATIO

	Mannen		Vrouwen		Totaal
	I30 %	Sekseratio	I30 %	Sekseratio	
Intensieve sportbeoefening	28,4	77,0	8,5	23,0	18,4
Lichte sportbeoefening	46,4	43,9	59,3	56,1	52,9
Geen sportbeoefening	25,2	43,9	32,2	56,1	28,7

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

Bron

De Gezondheidsenquête van 1997 bevat een vraag over de vrijetijdsbesteding van de respondenten gedurende het afgelopen jaar. De antwoorden hierop werden geclassificeerd in drie categorieën: intensieve sportbeoefening, lichte sportbeoefening en geen sportbeoefening.

GRAFIEK 40: MATE VAN SPORTBEOEFENING: SEKSERATIO

Bron: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Louis Pasteur, Gezondheidsenquête te 1997. Bewerking SEIN.

De meerderheid van de Vlamingen doet aan lichte sportbeoefening: 5 op tien mannen en 6 op tien vrouwen. Mannen doen veel meer dan vrouwen aan intensieve sportbeoefening. Slechts 8% van de Vlaamse vrouwen behoort tot deze categorie ten opzichte van 28% van de mannen. Een op drie vrouwen en een op vier mannen doet niet aan enige vorm van sportbeoefening. Dit komt overeen met het percentage mannen en vrouwen dat gebrek heeft aan fysieke activiteit uit de vorige tabel.

3 Besluiten

3.1 Algemeen

Mannen sterven vaker aan uitwendige oorzaken zoals zelfmoord en ongevallen, vrouwen vaker aan hart- en vaatziekten. Vrouwen doen meer zelfmoordpogingen, mannen sterven er meer aan. Vrouwen utoiten meer gezondheidsproblemen dan mannen, beleven hun gezondheid als minder goed, hebben meer psychische gezondheidsproblemen en depressies, gebruiken meer geneesmiddelen en gaan vaker naar een dokter, arts of tandarts. Bovendien hebben ze meer dan mannen problemen om hun gezondheidskosten te betalen en krijgen ze minder vaak gezondheidsvoorzieningen of een gezondheidsverzekering van hun werkgever. Vrouwen laten zich minder dan mannen inenten tegen griep en tetanus.

3.2 Risicogedrag

Mannen vertonen meer risicogedrag dan vrouwen. Ze roken meer, drinken frequenter en meer alcohol, zijn vaker alcoholafhankelijk en doen meer aan alcoholmisbruik. Jongens gebruiken en verkopen vaker drugs dan meisjes. Vier keer meer mannen dan vrouwen zijn hiv-positief.

Wat betreft de kennis over contraceptie is er nog werk aan de winkel. De helft van de Vlaamse bevolking kan de ondoeltreffende beschermingsmethodes tegen aids niet identificeren. Hoewel meer dan de helft van de vrouwen (of hun partner) zegt dat ze zich beschermt tegen zwangerschap, waarvan de meerderheid met de pil, stijgen het aantal tienermoeders en het aantal abortussen onrustwekkend.

De voedingsgewoonten van de Vlamingen zijn op het eerste zicht redelijk goed. Toch snoept de Vlaming nog te veel en drinkt hij teveel gesuikerde dranken. Bovendien beweegt de gemiddelde Vlaming veel te weinig. Dit alles resulteert in een Vlaamse bevolking waarvan de helft van de mannen en een op drie vrouwen overgewicht heeft. Aan de andere kant vinden we 15% vrouwen en 5% mannen met een ondergewicht.

Mannen vertonen dus meer risicogedrag dan vrouwen, vrouwen voelen zich ongezonder dan mannen, maar vrouwen leven het langst.

WELZIJN

Voor het domein welzijn beperken we ons tot indicatoren voor armoede, de scholingsgraad van vrouwen en de combinatie van arbeid en zorg.

Indicatoren armoede

Als indicator voor armoede nemen we de genderverhouding

- bij de gerechtigden op het bestaansminimum, naar categorie van gerechtigden en naar leeftijdscategorie
- bij diegenen die maatschappelijke dienstverlening van financiële aard hebben gekregen, naar
 - soorten dienstverlening voor alleenstaande ouders en naar soorten dienstverlening voor alleenstaanden
- bij de gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden

Indicator scholingsgraad vrouwen

Per onderwijsniveau berekenden we de sekseratio, die als indicator voor de scholingsgraad van vrouwen dienst doet.

Indicatoren combinatie arbeid en zorg

De indicatoren voor de combinatie van arbeid en zorg betreffen

- de genderverhouding bij het dagelijks verrichten van onbetaalde zorgarbeid voor kinderen
- het gemiddeld aantal uren per week dat mannen en vrouwen onbetaald kinderen opvangen
- de genderverhouding bij het dagelijks verrichten van onbetaalde zorgarbeid voor hulpbehoevenden
- het gemiddeld aantal uren per week dat mannen en vrouwen onbetaald hulpbehoevenden opvangen
- de band die de verzorgende met de hulpbehoevende heeft
- de soort zorg die geboden wordt
- de genderverhouding bij de invloed van zorgarbeid op betaald werken

Bronnen:

In dit deel gebruiken we registratiegegevens van het Ministerie van Sociale Zaken, gegevens uit VRIND 1998 van de Administratie Planning en Statistiek en cijfermateriaal uit het jaarverslag 2000 op de website van de Rijksdienst voor Pensioenen. Daarnaast maken we gebruik van de resultaten van de Enquête naar de arbeidskrachten 2000 van het Nationaal Instituut voor de Statistiek en de Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998 van de Universiteit van Antwerpen.

1 Armoede

1.1 Bestaansminimum

Indicator 1: Sekseratio van de gerechtigden op het bestaansminimum, naar categorie van gerechtigden

TABEL 39: VERDELING VAN DE BESTAANSMINIMUMTREKKERS PER CATEGORIE EN NAAR GESLACHT (1998) EN SEKSERATIO BIJ DE GERECHTIGDEN OP HET BESTAANSMINIMUM

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	I1 Sekseratio	n	%	I1 Sekseratio	n	%
Samenwonende echtparen	1639	12,85	78,38	452	2,71	21,62	2091	7,10
Alleenstaande ouders	253	1,98	4,80	5023	30,12	95,20	5276	17,92
Alleenstaanden	8457	66,29	50,31	8353	50,08	49,69	16810	57,11
Samenwonende personen	2409	18,88	45,80	2851	17,09	54,20	5260	17,87
Totaal	12758	100	43,34	16679	100	56,66	29437	100

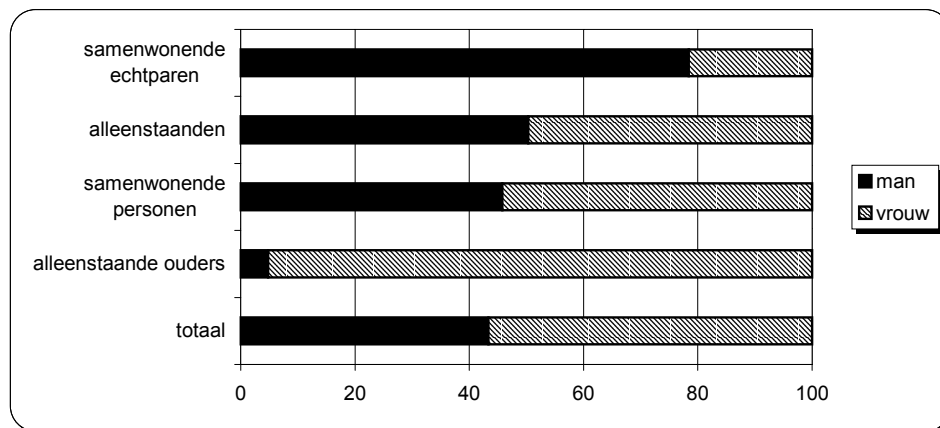
Bron: Registratiegegevens Ministerie van Sociale Zaken. Bewerking SEIN.

Bron

De cijfers in de bovenstaande tabel zijn gebaseerd op registratiegegevens van het Ministerie van Sociale Zaken. We gebruiken de cijfers van 1998 omdat we voor elke tabel in dit deel hetzelfde jaartal willen gebruiken en bepaalde gegevens enkel beschikbaar zijn voor het jaar 1998. De sekseratio geeft de verdeling van de mannen en vrouwen binnen een bepaalde categorie bestaansminimumtrekkers weer, het percentage toont het aandeel van een bepaalde categorie bestaansminimumtrekkers in het totaal aantal mannen en vrouwen die recht hebben op het bestaansminimum. De cijfers geven de toestand in januari 1998 weer.

Een alleenstaande ouder is een persoon die enkel samenwoont met hetzij een minderjarig ongehuwd kind ten zijnen laste, hetzij meerdere kinderen onder wie minstens één ongehuwde minderjarige ten zijnen laste (Wet van 29 december 1990, BS 9 januari 1991). Met samenwonende personen bedoelen we alle personen die samenwonen en nog niet tot een van de andere categorieën behoren.

In de tabel staan de gegevens gerangschikt volgens categorie van gerechtigden. Om echter het effectief aantal mensen te kennen die van het bestaansminimum moeten leven, moeten we ook de huwelijkspartner van de personen in categorie 1 en de kinderen ten laste meetellen. Voor de berekening van het bedrag waarop de rechthebbende aanspraak kan maken, wordt de kinderlast niet in rekening gebracht.

GRAFIEK 41: SEKSERATIO VAN CATEGORIEËN BESTAANSMINIMUMTREKKERS

Bron: Registratiegegevens Ministerie van Sociale Zaken. Bewerking SEIN.

Er zijn meer vrouwen dan mannen rechthebbende op het bestaansminimum: de man/vrouwverdeling bedraagt 43/57. Meer dan de helft van de bestaansminimumtrekkers behoort tot de categorie 'alleenstaanden'. De categorieën 'alleenstaande ouders' en 'samenwonende personen' zijn ongeveer even groot. Slechts 7% van de gerechtigden op bestaansminimum zijn samenwonende echtparen. Van deze laatste groep leven er echter twee volwassenen van het hetzelfde bestaansminimum, zodat deze categorie het dubbel aantal personen vertegenwoordigt dan wat wordt weergegeven in de tabel.

Bij de categorie 'alleenstaande ouders' zijn de vrouwen oververtegenwoordigd, er zijn slechts 5% mannen terug te vinden in deze categorie. Dit komt onder meer doordat vrouwen meestal in de bijstandspopulatie komen als gevolg van een gezinsontbinding. Ze verliezen daardoor in veel gevallen de kostwinner van het gezin en moeten elders financiële hulp zoeken. Mannen komen eerder door het verlies van hun job of werkloosheidsvergoeding in de populatie van bestaansminimumtrekkers terecht. Bovendien krijgen meer vrouwen dan mannen de kinderen toegewezen na een echtscheiding en zijn er dus meer vrouwen dan mannen alleenstaande ouder.

Bij de samenwonende echtparen domineren de mannen. De man is immers in de meeste gevallen de titularis van deze bijstandsregeling. De man/vrouwverdeling is in deze categorie niet erg relevant, aangezien het steeds gaat om een man en een vrouw die van hetzelfde bestaansminimum leven. Bij de alleenstaanden en de samenwonende personen zien we ongeveer evenveel mannen als vrouwen. In vergelijking met de totaalverdeling mannen/vrouwen bij de gerechtigden op het bestaansminimum, betekent dit een oververtegenwoordiging van mannen in deze twee categorieën. Mannen hebben, eens ze in

de bestaansminimumpopulatie terechtkomen, meer kans om tot deze categorieën te behoren dan vrouwen.

Indicator 2: Sekseratio van de gerechtigden op het bestaansminimum, naar leeftijdscategorie

TABEL 40: VERDELING VAN DE BESTAANSMINIMUMTREKKERS PER LEEFTIJDSCATEGORIE EN NAAR GESLACHT EN SEKSERATIO BIJ DE GERECHTIGDEN OP HET BESTAANSMINIMUM

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	I2 Sekseratio	n	%	I2 Sekseratio	n	%
<18	23	0,18	28,75	57	0,34	71,25	80	0,27
18-20	1594	12,49	48,85	1669	10,00	51,15	3263	11,08
21-24	1772	13,89	53,21	1558	9,34	46,79	3330	11,31
25-29	1396	10,94	51,55	1312	7,86	48,45	2708	9,20
30-34	1163	9,11	44,82	1432	8,58	55,18	2595	8,81
35-39	1184	9,28	39,34	1826	10,94	60,66	3010	10,22
40-44	1136	8,90	36,98	1936	11,60	63,02	3072	10,43
45-49	1086	8,51	37,67	1797	10,77	62,33	2883	9,79
50-54	1037	8,13	35,68	1869	11,20	64,32	2906	9,87
55-59	896	7,02	33,46	1782	10,68	66,54	2678	9,09
60-64	746	5,85	52,06	687	4,12	47,94	1433	4,87
>65	727	5,70	48,89	760	4,55	51,11	1487	5,05
<i>Totaal</i>	<i>12760</i>	<i>100</i>	<i>43,34</i>	<i>16685</i>	<i>100</i>	<i>56,66</i>	<i>29445</i>	<i>100</i>

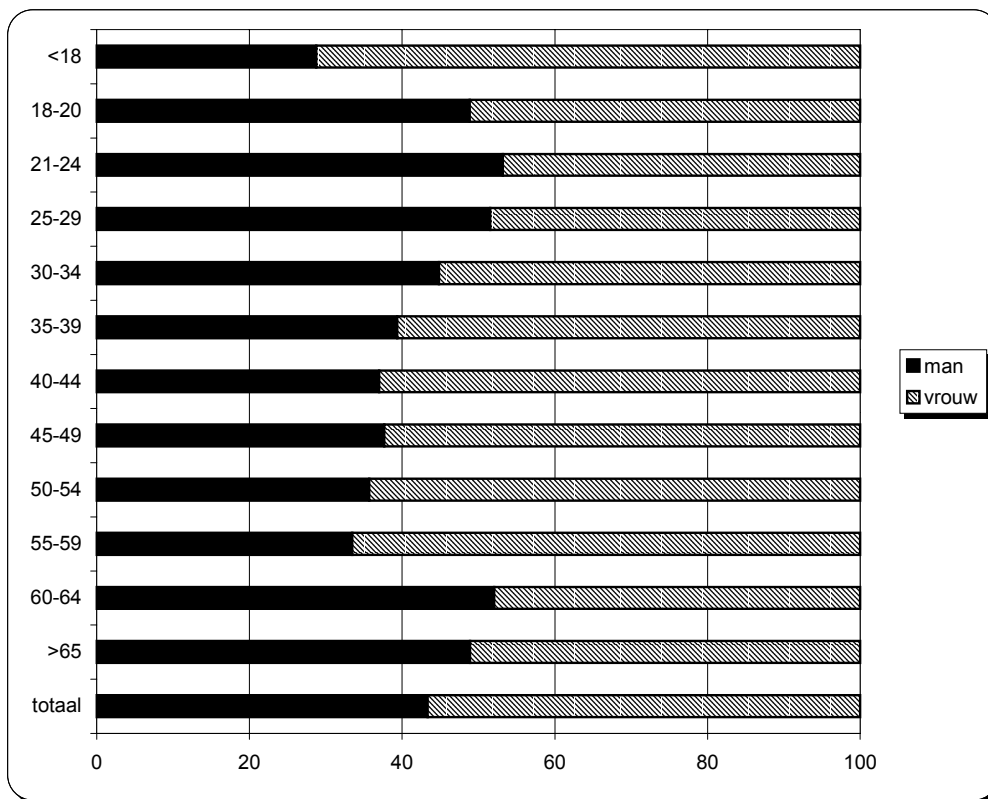
Bron: Registratiegegevens Ministerie van Sociale Zaken. Bewerking SEIN.

Bron

Ook deze gegevens verkregen we van het Ministerie van Sociale Zaken. Zij baseren hun cijfers op de registratiegegevens die ze krijgen van de verschillende OCMW's. De gegevens betreffen de toestand in januari 1998.

Om het bestaansminimum te bekomen moet er een leeftijdsvoorwaarde vervuld zijn. Men moet meerderjarig zijn of minderjarig en ontvoegd door het huwelijk of minderjarig, ongehuwd en één of meer kinderen ten laste of minderjarig en zwanger. De categorie – 18jarigen is een kleine, maar zeer kwetsbare categorie.

Voor mensen die ouder zijn dan 65 jaar, bestaat het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Indien daar geen aanspraak op kan worden gemaakt, kan het bestaansminimum een oplossing bieden.

GRAFIEK 42: SEKSERATIO VAN LEEFTIJDSCLASSEN BIJ BESTAANSMINIMUMTREKKERS

on: Registratiegegevens Ministerie van Sociale Zaken. Bewerking SEIN.

Br

De categorie van de gerechtigden jonger dan 18 jaar is het kleinst. Dit is niet verwonderlijk aangezien de meeste minderjarigen nog ten laste zijn van hun ouders en zodoende niet als gerechtigde kunnen optreden. De vrouwen zijn in deze categorie oververtegenwoordigd. Dit kan te maken hebben met de voorwaarden die gesteld worden aan minderjarigen om als gerechtigde in aanmerking te komen, zoals kinderen ten laste hebben of zwanger zijn.

De leeftijdscategorie met het grootst aantal bestaansminimumgerechtigden bij de mannen is die van 21 tot 24 jaar. Dit is niet te verwonderen, rekening houdend met het feit dat mannen vooral in de bijstandspopulatie terechtkomen door verlies van job of werkloosheidsuitkering. Op deze jonge leeftijd hebben veel jongeren nog niet voldoende rechten opgebouwd voor het verkrijgen van een werkloosheidsvergoeding. Indien zij geen werk vinden of hun job verliezen, kunnen zij aanspraak maken op het bestaansminimum. Het aantal mannelijke gerechtigden neemt af met de leeftijd. De vrouwelijke bestaansminimumtrekkers zijn meer gespreid over de leeftijdscategorieën dan de mannelijke. Enkel de categorieën -18 en 60+ zijn minder goed bevolkt.

Er zijn meer vrouwelijke dan mannelijke bestaansminimumtrekkers. Alleen in de categorieën van 21 tot 24 jaar, 25 tot 29 jaar en 60 tot 64 jaar zijn er iets meer mannen dan vrouwen. De vrouwelijke bestaansminimumtrekkers zijn oververtegenwoordigd in de twee jongste leeftijdsklassen en de leeftijdsklassen tussen 35 en 59 jaar.

1.2 Maatschappelijke dienstverlening

Indicator 3: Sekseratio van de alleenstaande gerechtigden op financiële maatschappelijke dienstverlening

TABEL 41: SEKSERATIO EN VERDELING VAN ALLEENSTAANDEN DIE FINANCIËLE MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING KREGEN NAAR GESLACHT EN SOORT VAN DIENSTVERLENING

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	I3 Sekseratio	n	%	I3 Sekseratio	n	%
Equivalent bestaansminimum	4257	20,87	80,46	1034	7,34	19,54	5291	15,34
Aanvullende steun	1721	8,44	47,20	1925	13,66	52,80	3646	10,57
Eenmalige steun	1519	7,45	63,42	876	6,21	36,58	2395	6,94
Ziekteverzekering	2243	11,00	63,87	1269	9,00	36,13	3512	10,18
Medische kosten/onderstandskosten	3271	16,04	58,07	2362	16,76	41,93	5633	16,33
Huur/waarborg	2855	14,00	54,27	2406	17,07	45,73	5261	15,25
Energie	1636	8,02	42,22	2239	15,89	57,78	3875	11,26
Opvoeding kinderen	79	0,39	60,31	52	0,37	39,69	131	0,38
Hulp in natura	774	3,79	61,97	475	3,37	38,03	1249	3,62
Andere	2041	10,01	58,38	1455	10,32	41,62	3496	10,14
<i>Totaal</i>	<i>20396</i>	<i>100</i>	<i>59,14</i>	<i>14093</i>	<i>100</i>	<i>40,86</i>	<i>34489</i>	<i>100</i>

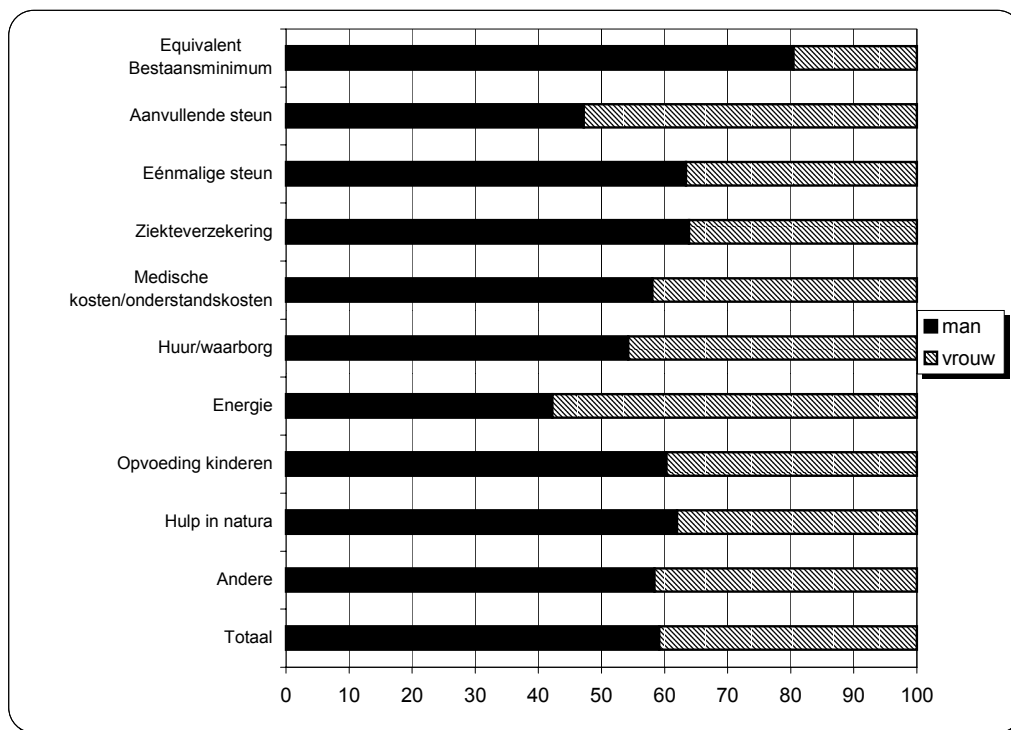
Bron: MIS Departement WVC(ontsluiting registratiegegevens OCMW). Bewerking SEIN.

Bron

Via het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur bekwamen we de gegevens over de toekenning van financiële maatschappelijke dienstverlening aan alleenstaanden gedurende heel het jaar 1998. Financiële maatschappelijke dienstverlening wordt verleend door de OCMW's aan iedereen die geen toegang heeft tot andere mogelijkheden om een menswaardig bestaan te leiden. Mensen die niet voldoen aan de voorwaarden voor het bekomen van het bestaansminimum of die met enkel het bestaansminimum geen leven kunnen leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid, kunnen beroep doen op de maatschappelijke dienstverlening.

De dienstverlening kent vele vormen, zoals een (bijkomende) maandelijkse financiële toelage, eenmalige financiële hulp, warme maaltijden, betalen van de huurwaarborg. Het equivalent bestaansminimum neemt hier een bijzondere plaats in. Dit equivalent wordt toegekend aan de personen die niet in aanmerking komen voor het bestaansminimum, omdat ze minderjarig zijn, of politiek vluchteling of niet gedomicilieerd zijn in België of omdat andere voorwaarden niet vervuld zijn. Het equivalent treedt in deze gevallen op als vervanging van het bestaansminimum.

GRAFIEK 43: SEKSERATIO BIJ DE ALLEENSTAANDEN DIE FINANCIËLE MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING KREGEN

Bron: MIS Departement WVC(ontsluiting registratiegegevens OSMW). Bewerking SEIN.

In tegenstelling tot bij het bestaansminimum, zijn er meer alleenstaande mannen dan vrouwen die financiële maatschappelijke dienstverlening krijgen. De financiële maatschappelijke dienstverlening die aan alleenstaande mannen het meest wordt toegekend, is het equivalent bestaansminimum. Een op vijf alleenstaande mannelijke gerechtigden ontvangt dit van het OCMW. Bij de alleenstaande vrouwelijke gerechtigden is deze groep veel kleiner. Zij ontvangen vooral steun voor het betalen van energierekeningen, huurwaarborg en medische kosten. De terugbetaling van deze laatste twee kosten komt eveneens bij mannelijke gerechtigden vaak voor. Aan alleenstaande vrouwen wordt ook dikwijls aanvullende steun toegekend. Voor de opvoeding van de kinderen wordt het minst hulp geboden, bij vrouwen nog minder dan bij mannen.

Er is een sterke oververtegenwoordiging van de alleenstaande mannen in de categorieën 'equivalent bestaanminimum', 'ziekteverzekering', 'eenmalige steun', 'hulp in natura' en 'opvoeding kinderen'. Alleenstaande vrouwen krijgen meer dan mannen aanvullende steun en terugbetaling van de kosten voor energie.

Indicator 4: Sekseratio van de alleenstaande ouders die financiële maatschappelijke dienstverlening kregen

TABEL 42: VERDELING VAN ALLEENSTAANDE OUDERS DIE FINANCIËLE MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING KREGEN NAAR GESLACHT EN SEKSERATIO BIJ DE GERECHTIGDEN OP MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	I4 Sekseratio	n	%	I4 Sekseratio	n	%
Equivalent bestaanminimum	174	13,46	14,77	1004	11,6	85,22	1178	11,84
Aanvullende steun	133	10,29	11,30	1044	12,06	88,70	1177	11,83
Enmalige steun	147	11,37	14,15	892	10,31	85,52	1039	10,45
Ziekteverzekering	75	5,80	11,72	565	6,53	88,28	640	6,43
Medische kosten/onderstandskosten	143	11,06	12,06	1043	12,05	87,94	1186	11,92
Huur/waarborg	148	11,45	9,57	1399	16,17	90,43	1547	15,55
Energie	83	6,42	9,50	791	9,14	90,50	874	8,79
Opvoeding kinderen	69	5,30	15,30	382	4,41	84,70	451	4,53
Hulp in natura	63	4,87	12,21	453	5,23	87,79	516	5,19
Andere	258	19,95	19,27	1081	12,49	80,73	1339	13,46
Totaal	1293	100	12,99	8654	100	87,01	9947	100

Bron: MIS Departement WVC(ontsluiting registratiegegevens OSMW). Bewerking SEIN.

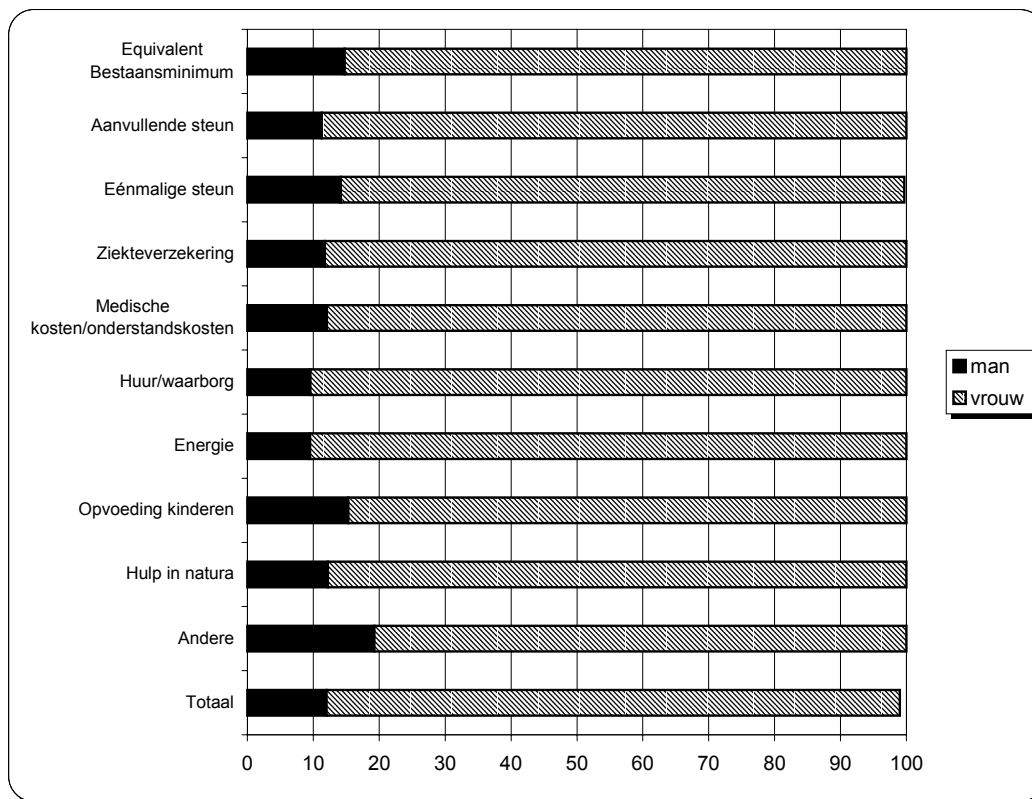
Bron

Ook hier betreft het gegevens afkomstig van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur over heel het jaar 1998. Transitie gedurende het jaar werden in de cijfers opgenomen. Een aantal gerechtigden kreeg op een bepaald moment financiële maatschappelijke dienstverlening en verdween in de loop van het jaar uit de bijstandspopulatie vanaf het moment dat ze deze steun niet meer kregen. Bovenstaande gegevens betreffen enkel de alleenstaande ouders die in de loop van 1998 financiële maatschappelijke dienstverlening kregen.

Om de verdeling van alleenstaande mannen en vrouwen met kinderen binnen de categorieën van financiële maatschappelijke dienstverlening te interpreteren, moeten we

vergelijken met de totaalverdeling mannen en vrouwen in de populatie van alleenstaande ouders die financiële maatschappelijke dienstverlening krijgen.

GRAFIEK 44: SEKSERATIO BIJ ALLEENSTAANDE OUDERS DIE FINANCIËLE STEUN KREGEN

Bron: MIS Departement WVC(ontsluiting registratiegegevens OSMW). Bewerking SEIN.

Bij de alleenstaande ouders die gebruik maken van financiële maatschappelijke dienstverlening domineren de vrouwen in elke categorie. De belangrijkste oorzaak voor vrouwen om in de bijstandpopulatie terecht te komen, is immers het verlies van hun partner en kostwinner door echtscheiding. Zij blijven achter als alleenstaande ouder zonder bestaansmiddelen en kunnen dan beroep doen op de financiële maatschappelijke dienstverlening van het OCMW. Slechts een op tien alleenstaande ouders die beroep doen op de financiële maatschappelijke dienstverlening is een man.

In vergelijking met de totaalverdeling mannen/vrouwen in de grafiek, is er een oververtegenwoordiging van mannen in de categorieën 'equivalent bestaansminimum', 'éénmalige steun', 'opvoeding kinderen' en 'andere'. Eens mannen in de populatie van alleenstaande ouders die recht hebben op financiële maatschappelijke dienstverlening terechtkomen, hebben ze meer kans om dit soort steun te krijgen dan de vrouwen in deze

populatie. Vrouwen krijgen proportioneel gezien meer aanvullende steun en hulp bij de betaling van de kosten voor energie, huur of waarborg en ziekteverzekering.

1.3 Gewaarborgd inkomen voor bejaarden

Indicator 5: Aantal gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, naar geslacht

TABEL 43: SEKSERATIO EN EVOLUTIE VAN HET AANTAL GERECHTIGDEN OP HET GEWAARBORGD INKOMEN VOOR BEJAARDEN IN BELGIË, 1990-2000

	Mannen		Vrouwen		Totaal
	I5 n	Sekseratio	I5 n	Sekseratio	N
1990	29061	27,62	76155	72,38	105216
1992	30120	27,97	77574	72,03	107694
1994	30602	27,62	80201	72,38	110803
1996	28718	27,56	75480	72,44	104198
1998	27104	27,38	71893	72,62	98997
2000	26186	27,93	67576	72,07	93762

Bronnen: VRIND 1998, p 352 en Rijksdienst voor Pensioenen. Bewerking SEIN.

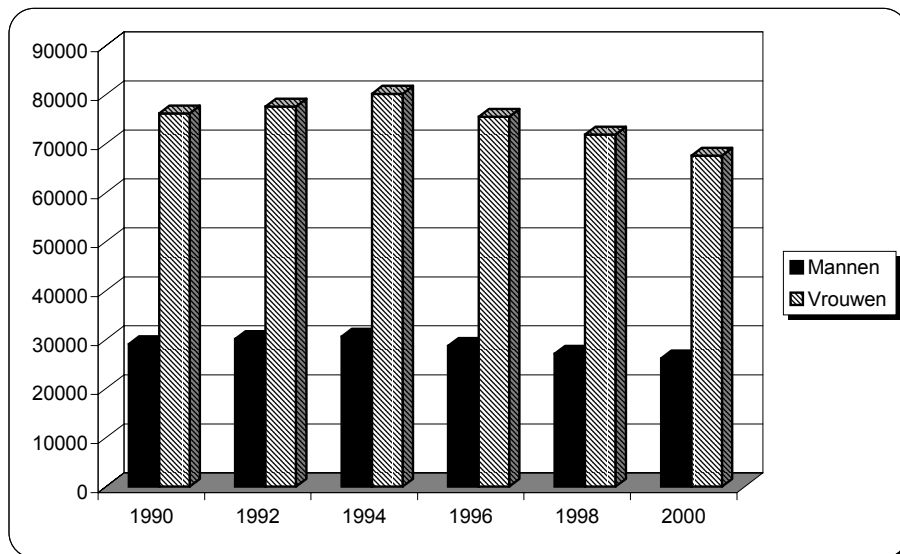
Bron

De gegevens over het gewaarborgd inkomen voor bejaarden in de bovenstaande tabel betreffen alle gerechtigden in België. Er zijn ook cijfer beschikbaar over Vlaanderen, maar deze zijn niet opgesplitst naar geslacht. Bij de bespreking van de tabel geven we ook enkele cijfers over Vlaanderen, zodat we toch een algemeen beeld krijgen over de situatie in Vlaanderen. De gegevens voor de jaren 1990 tot 1998 komen uit VRIND 1998, die voor 2000 zijn afkomstig van de website van de Rijksdienst voor Pensioenen¹⁴.

Het gewaarborgd inkomen voor bejaarden biedt personen die geen of onvoldoende pensioenrechten hebben opgebouwd een minimuminkomen. Er zijn wel voorwaarden verbonden aan de toekenning ervan. Mannen kunnen vanaf 65 jaar en vrouwen vanaf 62 jaar een toekenning krijgen. Verder zijn er nog voorwaarden wat betreft de nationaliteit, de verblijfplaats en de bestaansmiddelen waarover de persoon of het gezin reeds beschikt.

¹⁴ <http://www.onprvp.fgov.be>

GRAFIEK 45: EVOLUTIE VAN HET AANTAL GERECHTIGDEN OP HET GEWAARBORGD INKOMEN VOOR BEJAARDEN IN BELGIË, 1990-2000

Bronnen: VRIND 1998, p 352 en Rijksdienst voor Pensioenen. Bewerking SEIN.

Het overgrote deel van de gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden zijn vrouwen. Er is weinig of geen evolutie in de sekseratio over de jaren heen. Aangezien vrouwen 60% van de categorie 60-plussers uitmaken, is dit niet verwonderlijk. Bovendien was de activiteitsgraad van vrouwen in het verleden zeer laag en hebben veel vrouwen hierdoor weinig of geen pensioenrechten opgebouwd.

Er is wel een evolutie in het aantal gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Tot 1994 was er een stijging van het aantal gerechtigden, daarna volgde een daling die zich tot nu toe doorzet. Bij de mannelijke gerechtigden betreft het een daling met 14,4%, bij de vrouwelijke met 15,7%. Deze daling kan te maken hebben met de verhoging van de pensioenen voor zelfstandigen. Veel zelfstandigen krijgen sinds 1994 een hoger pensioen en moeten hierdoor geen beroep meer doen op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

In Vlaanderen zijn er bijna 55000 gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Dit is 5,5% van de totale bevolking ouder dan 65 jaar. In Wallonië bedraagt dit percentage 4,6% en in Brussel 6,9%.

2 Scholingsgraad vrouwen

Indicator 6: Sekseratio van de scholingsgraad

TABEL 44: SEKSERATIO EN VERDELING VAN DE SCHOLINGSGRAAD NAAR GESLACHT

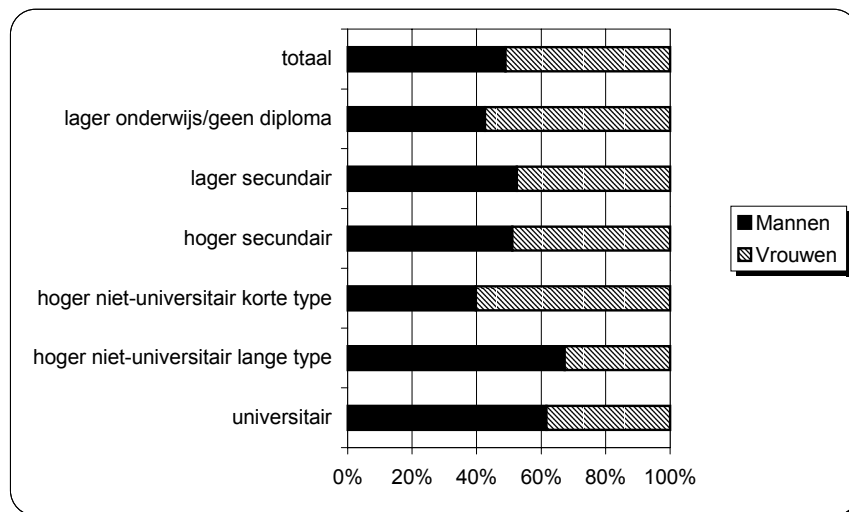
Scholingsgraad	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	I6 Sekseratio	n	%	I6 Sekseratio	n	%
lager onderwijs/geen diploma	546560	22,7	42,6	735849	29,2	57,4	1282409	26,0
lager secundair	583252	24,2	52,5	527475	21,0	47,5	1110727	22,5
hoger secundair	786380	32,6	51,1	752732	29,9	48,9	1539112	31,2
hoger niet-universitair één cyclus	228652	9,5	39,8	346472	13,8	60,2	575124	11,7
hoger niet-universitair twee cycli	93788	3,9	67,3	45488	1,8	32,7	139276	2,8
universitair	172917	7,2	61,6	107917	4,3	38,4	280834	5,7
<i>Totaal</i>	<i>2411550</i>	<i>100</i>	<i>48,9</i>	<i>2515934</i>	<i>100</i>	<i>51,1</i>	<i>4927482</i>	<i>100</i>

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten 2000, p 28-29. Bewerking SEIN.

Bron

De Enquête naar de Arbeidskrachten wordt sinds 1983 elk jaar gehouden door het NIS. Het betreft een steekproefonderzoek waaraan de uitgelote individuen verplicht moeten deelnemen. De steekproef wordt getrokken uit alle inwoners uit privé-huishoudens in heel België. Op deze manier worden jaarlijks bijna 90000 inwoners bevestigd. Na de gegevensverzameling worden de resultaten geëxtrapoleerd naar de volledige bevolking van België.

De scholingsgraad van moeders is een goede indicator voor kansarmoede. Omdat bij de extrapolatie naar de Belgische bevolking moederschap niet in rekening wordt gebracht, beschikken wij enkel over de gegevens over de scholingsgraad van vrouwen, niet van moeders. We kunnen met deze cijfers gaan kijken of er een verschil is tussen de scholingsgraad van mannen en vrouwen. De scholingsgraad kan bepalend zijn voor de hoogte van het inkomen en geeft hiermee ook aanwijzingen over het risico op kansarmoede.

GRAFIEK 46: SEKSERATIO VAN SCHOLINGSGRADEN

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten 2000, p 28-29. Bewerking SEIN.

Een kwart van de Vlamingen heeft geen diploma of enkel een diploma van lager onderwijs. Tot deze groep behoren iets meer vrouwen dan mannen. Meer dan een op vijf Vlamingen, waaronder meer mannen dan vrouwen, heeft als hoogste diploma een diploma van het lager secundair onderwijs. Dit betekent dat 50% van de vrouwen en 47% van de mannen ten hoogste een diploma van lager secundair onderwijs heeft. Dit verschilt wel naar leeftijd. Hoe ouder de bevolkingsgroep, hoe meer mensen met een laag diploma. Zo heeft 58% van de bevolking van 60 jaar en ouder geen diploma of enkel een diploma lager onderwijs, terwijl dit percentage bij de bevolking van 25 tot 29 jaar slechts 4,6% bedraagt.

Bijna een derde van de Vlamingen heeft een diploma van het hoger secundair onderwijs, met kleine verschillen tussen mannen en vrouwen. Een op vijf Vlamingen heeft een diploma hoger onderwijs. In het hoger onderwijs buiten de universiteit van één cyclus behaalt iets meer dan een op tien Vlamingen zijn hoogste diploma. We vinden meer vrouwen dan mannen in deze groep terug. Een diploma van het hoger niet-universitair onderwijs van twee cycli wordt veel vaker door mannen behaald dan door vrouwen. Een diploma van dit niveau heeft een aandeel van nog geen 3% in het totaal aantal behaalde diploma's door Vlamingen. Slechts 6% van de Vlamingen is in het bezit van een diploma van universitair onderwijs, waarvan 62% mannen. Ook dit verschilt naar leeftijd. In de leeftijdsgroep van 25 tot 29 jaar heeft 11% een universitair diploma, waarvan 53% vrouwen. Bij de Vlamingen van 60 jaar en ouder zijn er 2% universitair, waarvan 15% vrouwen.

Hoe hoger de leeftijd, hoe lager de scholingsgraad en hoe lager het aandeel vrouwen in de hoogste diplomagroepen. Het onderwijs is meer toegankelijk geworden, zodat meer mensen en in het bijzonder meer vrouwen een hoger diploma kunnen behalen.

3 Arbeid – zorg

3.1 Kinderzorg

Indicator 7: Sekseratio van het verrichten van zorgarbeid voor kinderen

Indicator 8: Gemiddeld aantal uren zorgarbeid voor kinderen per week naar geslacht

TABEL 45: VERDELING VAN HET AL DAN NIET VERRICHTEN VAN ZORGARBEID VOOR KINDEREN NAAR GESLACHT EN SEKSERATIO VAN DE ZORG VOOR KINDEREN

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	I7 Sekseratio	n	%	I7 Sekseratio	n	%
Ja	474	25,09	38,30	802	40,42	61,70	1276	32,95
Nee	1415	74,91	55,70	1182	59,58	44,30	2597	67,05
Totaal	1889	100		1984	100		3873	100

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

TABEL 46: GEMIDDELD AANTAL UREN ZORGARBEID VOOR KINDEREN PER WEEK NAAR GESLACHT

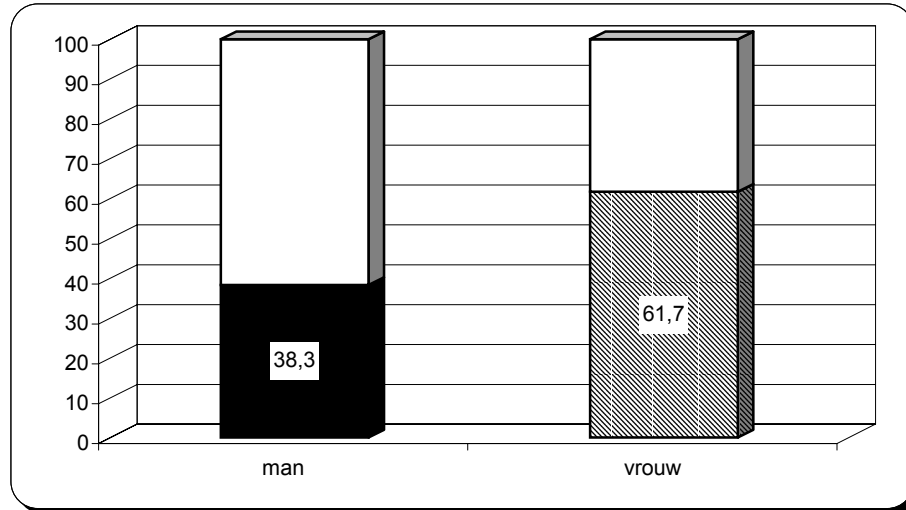
	I8 Man	I8 Vrouw	Totaal
	Gemiddeld aantal uren	25,36	46,27

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Bron

In de Panel Studie van Belgische Huishoudens werd de respondenten gevraagd of ze instaan voor de opvang van kinderen (eigen kinderen of andere) zonder dat ze daarvoor betaald worden. De antwoorden op deze vraag zijn voorgesteld in de bovenstaande tabel. De andere tabel geeft het gemiddeld aantal uren per week dat mannen en vrouwen zeggen te besteden aan de onbetaalde opvang van kinderen. Respondenten die niet instaan voor de opvang van kinderen, worden niet meegeteld in de berekening van het gemiddeld aantal uren zorgarbeid voor kinderen per week.

De sekseratio's voor het al dan niet verrichten van zorgarbeid voor kinderen, werden berekend op basis van de percentages in plaats van de absolute aantallen. De totale man/vrouwverdeling van de respondenten voor die vraag is irrelevant, want die geeft enkel informatie over hoeveel mannen en vrouwen de vraag beantwoordden. Door de berekening van de sekseratio's op basis van de percentages, worden ze niet beïnvloed door het aantal mannelijke en vrouwelijke respondenten voor deze vraag. We kunnen de resultaten dan vergelijken met een 50/50-verdeling van mannen en vrouwen.

GRAFIEK 47: SEKSERATIO VAN DE ZORG VOOR KINDEREN

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Een op drie Vlamingen zegt in te staan voor de opvang van kinderen zonder daarvoor betaald te worden. Er is wel een groot verschil tussen mannen en vrouwen: een op vijf mannen en vier op tien vrouwen vangt onbetaald kinderen op. De man/vrouwverdeling bedraagt 38/62.

De mannen die zeggen in te staan voor de opvang van kinderen besteden er gemiddeld 25 uren per week aan. Bij de vrouwen die voor kinderopvang instaan, is dit gemiddeld 46 uren per week. Er zijn dus niet alleen meer vrouwen dan mannen die instaan voor de zorgarbeid voor kinderen. Indien mannen kinderen opvangen, besteden zij er minder tijd aan dan vrouwen die kinderen opvangen. Als we afgaan op de cijfers van de Panel Studie van Belgische Huishoudens, kunnen we stellen dat als mannen kinderen opvangen, ze dit eerder deeltijds doen, terwijl het voor vrouwen die kinderen opvangen gemiddeld een voltijdse bezigheid is.

Indicator 9: Sekseratio van uitspraken over kinderopvang

TABEL 47: SEKSERATIO VAN UITSPRAKEN OVER KINDEROPVANG

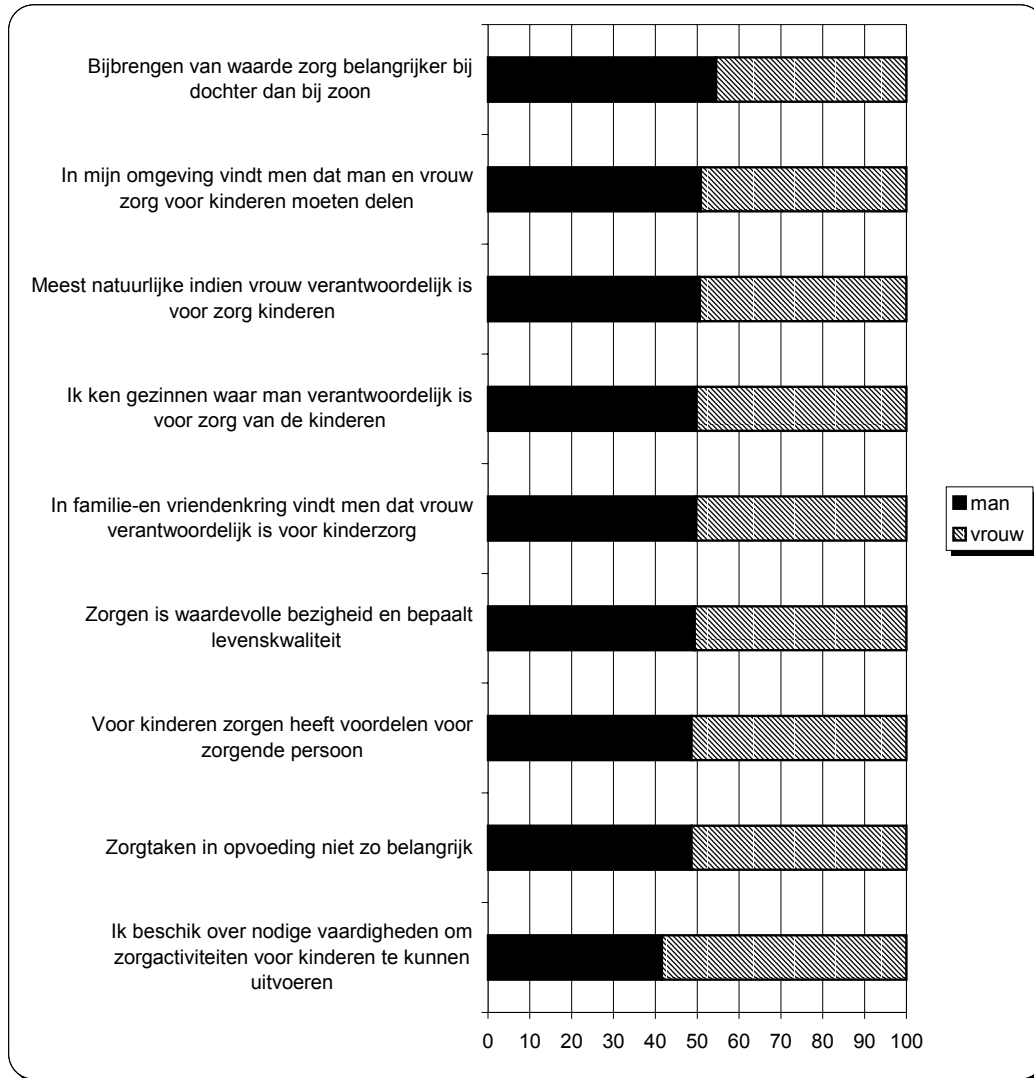
	Mannen			Vrouwen		
	N	%	I9 Sekseratio	N	%	I9 Sekseratio
Zorgen is waardevolle bezigheid en bepaalt levenskwaliteit	1624	90,98	49,42	1761	93,13	50,58
In mijn omgeving vindt men dat man en vrouw kinderopvang moeten delen	1448	80,85	50,86	1481	78,11	49,14
Voor kinderen zorgen heeft voordelen voor zorgende persoon	1275	71,83	48,60	1425	75,96	51,40
Ik beschik over nodige vaardigheden om zorgactiviteiten voor kinderen te kunnen uitvoeren	1108	62,14	41,58	1649	87,29	58,42
In familie- en vriendenkring vindt men dat vrouw verantwoordelijk is voor kinderopvang	1042	58,64	49,82	1115	59,06	50,18
Meest natuurlijke indien vrouw verantwoordelijk is voor zorg kinderen	1018	56,71	50,68	1053	55,19	49,32
Ik ken gezinnen waar de man verantwoordelijk is voor zorg van de kinderen	938	52,23	49,88	997	52,47	50,12
Zorgtaken in opvoeding niet zo belangrijk	332	18,53	48,60	370	19,60	51,40
Bijbrengen van waarde zorg belangrijker bij dochter dan bij zoon	215	11,99	54,55	190	9,99	45,45

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Bron

De respondenten van de Panel Studie van Belgische Huishoudens kregen een aantal uitspraken voorgelegd, met de vraag of ze het ermee eens waren. De respondenten die het eens waren met de uitspraken zijn opgenomen in de bovenstaande tabel. Ook hier werden de sekseratio's berekend op basis van de percentages, zodat we uitgaan van een 50/50-verdeling van mannen en vrouwen.

GRAFIEK 48: SEKSERATIO VAN UITSPRAKEN OVER KINDERZORG

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

De meeste mannen en vrouwen vinden dat zorgen een waardevolle bezigheid is die de levenskwaliteit bepaalt. Verder denken de meeste Vlamingen dat hun omgeving vindt dat mannen en vrouwen de zorg voor kinderen moeten delen. Dit is wel vreemd, aangezien de helft van de respondenten ook beweert dat hun familie- en vriendenkring vindt dat de vrouw verantwoordelijk is voor de kinderopvang en dat het het meest natuurlijke is indien de vrouw voor de kinderen zorgt. Driekwart van de respondenten vindt dat voor kinderen zorgen voordelen biedt voor de zorgende persoon.

Wat betreft de uitspraken over zorgen voor kinderen, zijn de vrouwen en mannen het hoofdzakelijk met elkaar eens. We vinden weinig verschillen tussen de meningen van mannen en vrouwen. Uitzondering hierop is de uitspraak "ik beschik over de nodige vaardigheden om zorgactiviteiten voor kinderen uit te kunnen voeren". De mannen hebben op dit vlak blijkbaar minder zelfvertrouwen dan de vrouwen. Bijna negen op tien vrouwen is het met deze uitspraak eens, tegenover zes op tien mannen. Een ander, veel kleiner verschil zien we bij de uitspraak 'het bijbrengen van de waarde van zorg is belangrijker bij een dochter dan bij een zoon'. Mannen zijn het vaker eens met deze uitspraak dan vrouwen. Slechts 10% van de vrouwen en 12% van de mannen is het hiermee eens.

3.2 Zorg voor hulpbehoevenden

Indicator 10: Sekseratio van het verrichten van zorgarbeid voor hulpbehoevenden

Indicator 11: Gemiddeld aantal uren zorgarbeid voor hulpbehoevenden per week naar geslacht

TABEL 48: VERDELING VAN HET AL DAN NIET VERRICHTEN VAN ZORGARBEID VOOR HULPBEHOEVENDEN NAAR GESLACHT EN SEKSERATIO VAN DE ZORG VOOR HULPBEHOEVENDEN

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	N	%	I10 Sekseratio	N	%	I10 Sekseratio	N	%
Ja	85	4,55	38,56	144	7,25	61,44	229	5,91
Nee	1803	95,45	50,72	1841	92,75	49,28	3644	94,09
Totaal	1888	100		1985	100		3873	100

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

TABEL 49: GEMIDDELD AANTAL UREN ZORGARBEID VOOR HULPBEHOEVENDEN NAAR GESLACHT

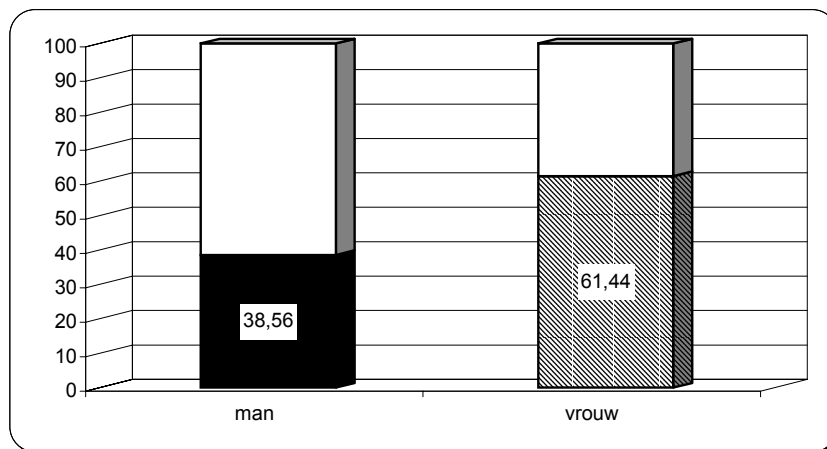
	I11	I11	Totaal
	Mannen	Vrouwen	
Gemiddeld aantal uren	18,19	21,75	20,43

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Bron

We kunnen hier dezelfde opmerkingen maken als bij de zorgarbeid voor kinderen. De gegevens over zorgarbeid voor hulpbehoevenden komen uit de Panel Studie van Belgische Huishoudens. De respondenten werd gevraagd of ze onbetaald instaan voor de opvang van een andere persoon, al dan niet lid van het huishouden, die speciale hulp behoeft omwille van ouderdom, ziekte of handicap. Aan de respondenten die hier bevestigend op antwoordden, werd eveneens gevraagd hoeveel uren per week ze hier gemiddeld mee bezig zijn. Ook hier werden de sekseratio's berekend op basis van de percentages.

Met deze indicatoren kunnen we nagaan of evenveel mannen en vrouwen onbetaald de opvang verzorgen van een hulpbehoevende en of ze er dan evenveel tijd aan spenderen. We zullen ook vergelijken met het aandeel mannen en vrouwen dat zorgarbeid voor kinderen verricht en het gemiddeld aantal uren per week dat ze daarmee bezig zijn.

GRAFIEK 49: SEKSERATIO VAN DE ZORG VOOR HULPBEHOEVENDEN

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Meer vrouwen dan mannen nemen de opvang van een hulpbehoevende voor hun rekening. Van alle Vlamingen zegt 5% van de mannen en 7% van de vrouwen dat ze iemand opvangen die hulp nodig heeft, zonder dat ze hiervoor betaald worden. Het verschil tussen mannen en vrouwen is ongeveer even groot als bij de zorg voor kinderen. De sekseratio bedraagt 39/61. Als we kijken naar het gemiddeld aantal uren dat de mannen en vrouwen besteden aan de zorg voor een hulpbehoevende, dan zien we dat dit niet zo veel is als bij de zorg voor kinderen. De Vlamingen die de opvang van een hulpbehoevende verzorgen, spenderen daar gemiddeld 20 uren per week aan. De t-test wijst uit dat er geen verschil is tussen de gemiddelden van mannen en vrouwen.

De zorg voor hulpbehoevenden wordt dus niet in gelijke mate verdeeld over mannen en vrouwen. Vrouwen nemen deze zorg vaker op zich dan mannen. Indien een man toch de zorg voor een zieke, gehandicapte of oudere op zich neemt, neemt hij daar gemiddeld evenveel tijd voor als een vrouw.

Indicator 12: Sekseratio van mannen en vrouwen die instaan voor de opvang van een andere persoon, naar soort band met hulpbehoevende

TABEL 50: SEKSERATIO: ZORG VOOR WELKE HULPBEHOEVENDEN?

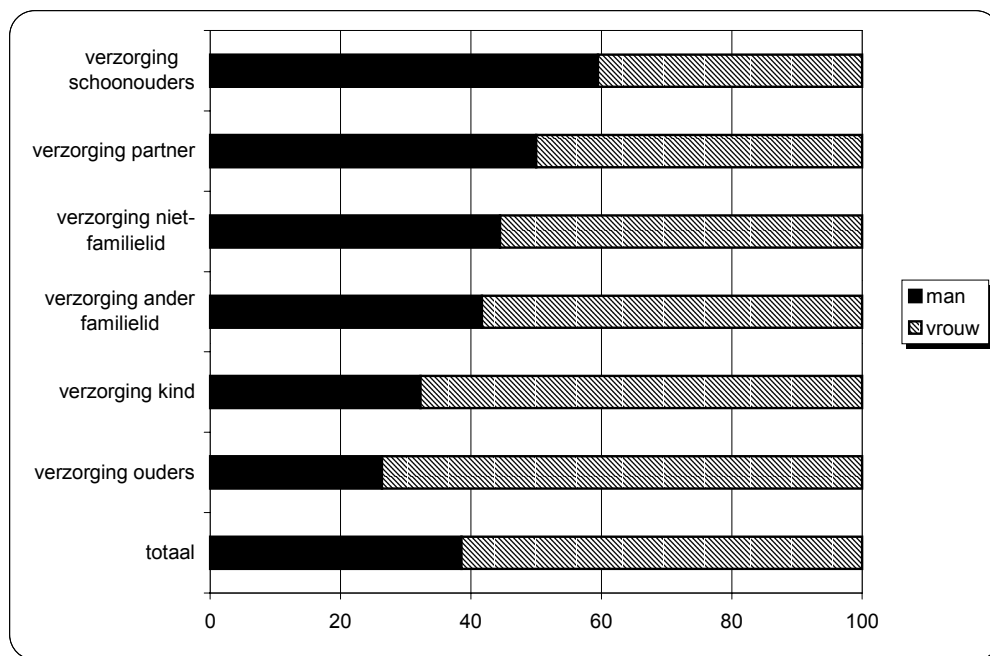
	Mannen			Vrouwen		
	n	%	I12	n	%	I12
Verzorging partner	13	15,85	50,00	13	9,56	50,00
Verzorging ouders	29	34,94	26,36	81	58,27	73,64
Verzorging schoonouders	22	26,51	59,46	15	11,03	40,54
Verzorging kind	10	12,35	32,26	21	15,44	67,74
Verzorging ander familielid	15	18,52	41,67	21	15,44	58,33
Verzorging niet-familieid	8	9,88	44,44	10	7,30	55,56

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Bron

De respondenten van de Panel Studie van Belgische Huishoudens die zeggen in te staan voor de opvang van een persoon, werd gevraagd welke persoon ze opvangen. Aangezien sommigen voor meer dan een persoon tegelijk zorgen, komt de som van de percentages uit op meer dan 100. De sekseratio's werden berekend op basis van de absolute aantallen, aangezien de totaalverdeling van mannen en vrouwen voor deze vraag wel belangrijk is.

GRAFIEK 50: SEKSERATIO: ZORG VOOR WELKE HULPBEHOEVENDEN?

on: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

De Vlamingen vangen vooral hun eigen ouders op. Dit is het geval bij een op drie mannelijke en zes op tien vrouwelijke verzorgenden. Meer mannen dan vrouwen vangen hun schoonouders op. Bij de mannelijke verzorgenden is dit de tweede grootste groep hulpbehoevenden waarvoor ze zorgen, bij vrouwen komen zij slechts op de vierde plaats. Vrouwen zorgen vaker voor een ziek of gehandicapt kind en voor een ander familieelid.

Rekening houdend met het feit dat er minder mannen dan vrouwen instaan voor de opvang van een zieke of gehandicapte, vinden we opvallend veel mannen terug bij de verzorgenden die zorgen voor hun partner, hun schoonouders en de bij verzorging van een niet-familieelid. Vrouwen zorgen meer dan mannen voor hun ouders en voor een ziek of gehandicapt kind.

Indicator 13: Sekseratio van de soort zorg die geboden wordt

TABEL 51: SEKSERATIO: WELKE SOORT ZORG WORDT GEBODEN?

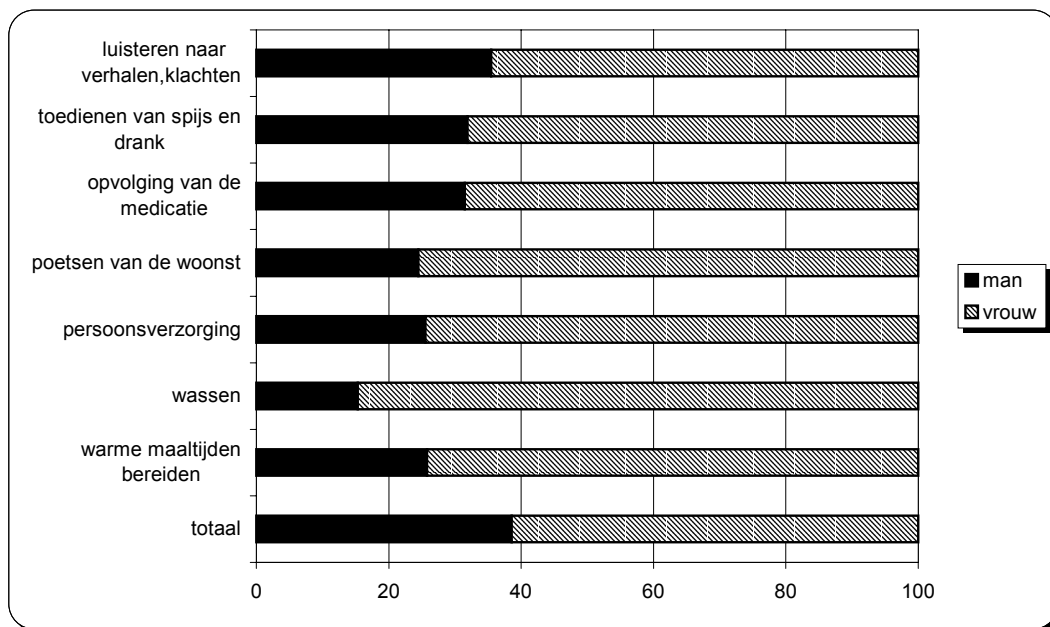
	Mannen			Vrouwen		
	n	%	I13 Sekseratio	n	%	I13 Sekseratio
Luisteren naar verhalen / klachten	66	79,52	35,48	120	86,70	64,52
Toedienen van spijs en drank	22	26,51	31,88	47	35,34	68,12
Opvolging van de medicatie	34	40,96	31,48	74	54,81	68,52
Poetsen van de woonst	24	28,92	24,49	74	55,64	75,51
Persoonsverzorging	23	27,71	25,56	67	49,26	74,44
Wassen	17	20,24	15,32	94	68,61	84,68
Warme maaltijden bereiden	25	29,76	25,77	72	52,55	74,23

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Bron

Na de vraag over wie er verzorgd wordt, werd de respondenten In de Panel Studie van Belgische Huishoudens gevraagd welke zorg geboden wordt. De respondenten mochten meer dan een soort zorg aankruisen, waardoor de som van de percentages 100 overschrijdt. Ook hier werden de sekseratio's berekend op basis van de percentages.

GRAFIEK 51: SEKSERATIO: WELKE SOORT ZORG WORDT GEBODEN?

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

De zorg voor hulpbehoevenden is voornamelijk een vrouwenzaak. Bij geen enkele soort zorg die genoemd wordt, vinden we meer mannen dan vrouwen. De zorg die het meest wordt geboden, is luisteren naar verhalen en klachten. Bij vrouwen komt ook wassen en warme maaltijden bereiden vaak voor. Mannen luisteren vaak naar de verhalen en de klachten van de patiënt en helpen bij de opvolging van de medicatie. De typische huishoudelijke taken, zoals wassen, koken, persoonsverzorging en poetsen laten ze aan de vrouwen over.

3.3 Relatie met betaalde arbeid

Indicator 14: Sekseratio van de personen die door zorgtaken minder betaald gaan werken

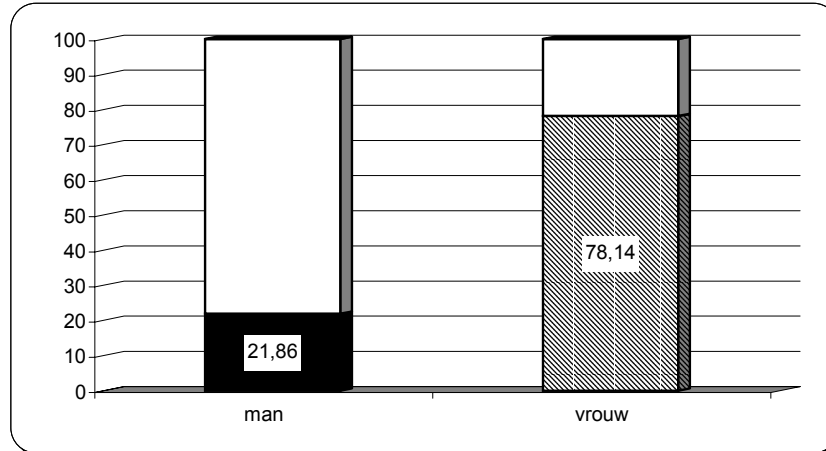
TABEL 52: SEKSERATIO: DOOR ZORGTAKEN MINDER BETAALD WERKEN

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	I14 Sekseratio	n	%	I14 Sekseratio	n	%
Ja	25	5,01	21,86	144	17,91	78,14	169	12,97
Nee	474	94,99	53,64	660	82,09	46,36	1134	87,03
<i>Totaal</i>	499	100		804	100		1303	100

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Bron

‘Verplichten deze taken (kinderopvang of zorgen voor andere personen) u om minder betaald te werken dan u in andere omstandigheden zou wensen?’, luidt de vraag in de Panel Studie van Belgische Huishoudens. We kunnen nu nagaan of mannen en vrouwen evenredig hun betaalde arbeid verminderen om hulpbehoevenden of kinderen op te vangen.

GRAFIEK 52: SEKSERATIO: DOOR ZORGTAKEN MINDER BETAALD WERKEN

Bron: UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens, 1998. Bewerking SEIN.

Acht op tien personen die omwille van hun zorgarbeid minder betaald werken dan ze zouden wensen, zijn vrouwen. Slechts 5% van de mannen die zorgarbeid verrichten, gaat minder betaald werken vanwege de verantwoordelijkheid voor de opvang van een hulpbehoevende of een kind. Bij de vrouwen is dit percentage veel hoger: 18% van de verzorgende vrouwen vermindert haar betaalde arbeid in functie van de hulpbehoevende die ze verzorgt. Dit verschil tussen mannen en vrouwen is niet verwonderlijk, aangezien verzorgende mannen gemiddeld 25 uren per week aan opvang van kinderen besteden, terwijl dit voor vrouwen die zorgarbeid verrichten 46 uren per week is.

4 Besluiten

4.1 Armoede

Meer vrouwen dan mannen zijn gerechtigd op het bestaansminimum. Meer dan de helft van de bestaansminimumtrekkers is alleenstaande. Meer dan 95% van de alleenstaande ouders die recht hebben op het bestaansminimum zijn vrouwen. Het aantal mannelijke gerechtigden daalt met de leeftijd, de vrouwelijke gerechtigden zijn meer over de leeftijdsklassen verspreid.

Meer alleenstaande mannen dan alleenstaande vrouwen krijgen financiële maatschappelijke dienstverlening. Mannen krijgen vooral het equivalent bestaansminimum, vrouwen meer aanvullende steun en de terugbetaling van kosten voor energie. Bij alleenstaande ouders met recht op financiële maatschappelijke dienstverlening hebben vrouwen een groot overwicht. Dit overwicht is het grootst bij het terugbetalen van de kosten voor energie of huurwaarborg en het kleinst bij steun bij de opvoeding van kinderen, het equivalent bestaansminimum en de eenmalige steun.

Meer vrouwen dan mannen krijgen het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Het aantal gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden daalt.

4.2 Scholingsgraad

De helft van de Vlaamse bevolking heeft als hoogste diploma een diploma van lager secundair onderwijs. Een op vijf Vlamingen heeft een diploma van hoger onderwijs. Hoe hoger de leeftijd, hoe lager de scholingsgraad is. Er zijn meer vrouwen dan mannen met een diploma van hoger onderwijs van één cyclus. Mannen hebben vaker dan vrouwen een diploma van het hoger onderwijs van twee cycli en een universitair diploma.

4.3 Arbeid en zorg

Een op vijf mannen en vier op tien vrouwen vangt onbetaald minstens een kind op. Deze mannen besteden daar gemiddeld ongeveer 25 uren per week aan, bij de vrouwen is dit

gemiddeld 46 uren per week. De overgrote meerderheid van de Vlamingen vindt dat zorgen een waardevolle bezigheid is, dat mannen en vrouwen de zorg voor kinderen moeten delen en dat voor kinderen zorgen voordelen biedt voor de verzorgende persoon. Mannen denken minder dan vrouwen dat ze over de nodige vaardigheden beschikken om zorgactiviteiten uit te voeren voor kinderen.

Hulpbehoevenden worden onbetaald opgevangen door 5% van de mannen en 7% van de vrouwen. De verzorgenden spenderen daar ongeveer 20 uren per week aan. Het gaat vooral over de zorg voor ouders en schoonouders. Mannen luisteren vaak naar verhalen en klachten, vrouwen nemen het wassen, het koken en de persoonsverzorging voor hun rekening. Slechts 5% van de mannen en 18% van de vrouwen die zorgarbeid verrichten gaan hiervoor minder betaald werken.

ARBEID

Indicatoren betreffende arbeid zijn geconstrueerd op basis van een ruim begrip van arbeid. Hier vindt men dan ook indicatoren voor zowel formele als informele arbeid, betaalde en onbetaalde arbeid terug.

Indicatoren beroepsstatuut en beroepscategorieën in de formele, betaalde arbeid

- tewerkstelling van mannen en vrouwen binnen de ISCO-beroeps categorieën
- feminisatiegraden binnen de ISCO-beroeps categorieën
- de combinatie van de beroeps categorieën (ISCO) en de economische sectoren (NACE)
- beroepsstatuut van mannen en vrouwen en sekseratio naar grootte van het bedrijf (per vestiging)

Bron

Enquête naar de arbeidskrachten van het NIS

Indicatoren formele en informele onbetaalde arbeid

Heeft de toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen in betaalde arbeid in evenredige mate geleid tot een toenemende participatie van mannen in onbetaalde zorgarbeid? In het hoofdstuk over arbeid komt de huishoudelijke arbeid aan bod. De zorg voor kinderen en/of andere familieleden zijn opgenomen in het hoofdstuk welzijn.

- De man-vrouw verdeling van onbetaalde huishoudelijke arbeid in gezinnen: poetsen, boodschappen doen, dagelijks koken, wassen en strijken, tuinwerk, administratie, beheer uitgaven, bankoperaties, sparen.

Bron

UIA en ULg, Panel Studie van Belgische Huishoudens. 1998.

Het vrijwilligerswerk heeft in 2001 sterk in de kijker gestaan. Welk zijn op dit vlak de verschillen tussen mannen en vrouwen?

- Taken waaruit het vrijwilligerswerk bestaat
- Terreinen waarop vrijwilligerswerk wordt verricht

Bron

Survey van de Administratie Planning en Statistiek

1 Formele arbeid

Het gedeelte Formele arbeid is volledig gebaseerd op de Enquête naar de Arbeidskrachten.

Bron

Sedert 1983 organiseert het Nationaal Instituut voor de Statistiek jaarlijks in het voorjaar een Enquête naar de arbeidskrachten. Het gaat om een op Europees vlak gecoördineerde steekproefenquête bij de huishoudens. In 1999 is dit een continue (doorlopende) enquête geworden. Dank zij die hervorming zullen voortaan de seizoensverschijnselen en de evolutie van de toestand trimester na trimester kunnen worden opgevolgd.

Jaarlijks worden 48.000 huishoudens willekeurig uitgeloot. De leden van die huishoudens worden twee maal (met een interval van drie maanden) ondervraagd over hun werk-, of werkloosheidssituatie, of over hun toestand van niet-actief-zijn.

De resultaten kunnen volgens leeftijd, geslacht, studieniveau, economische sector, statuut en per gewest worden opgesplitst.

Meer info over deze enquête vindt u op de website van het NIS.

http://statbel.fgov.be/products/pm31_nl.asp#5

1.1 Beroepsstatuut

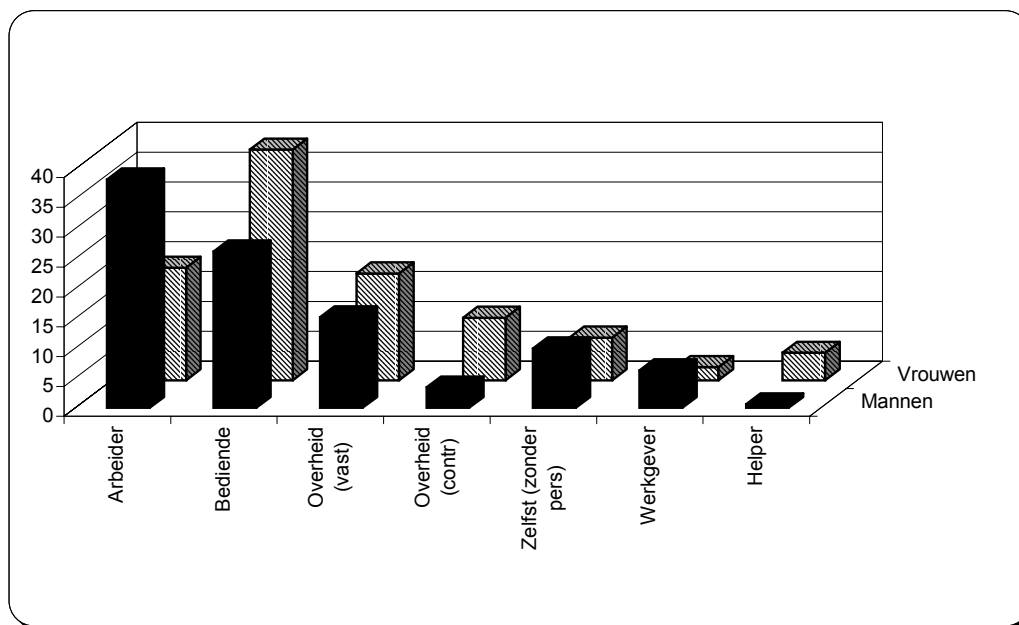
Indicator 1: Procentuele verdeling van de beroepsstatuten bij werkende mannen en vrouwen

TABEL 53: VERDELING VAN DE WERKENDE BEROEPSVOLKING NAAR BEROEPSSTATUUT NAAR GESLACHT, 2000

Beroepsstatuut	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I1 %	n	I1 %	n	%
Arbeider	560.152	38,3	201.078	18,9	761.230	30,1
Bediende	383.423	26,2	412.045	38,7	795.468	31,5
Overheid (statutair)	222.328	15,2	190.977	17,9	413.305	16,3
Overheid (contractueel)	50.234	3,4	111.923	10,5	162.157	6,4
Zelfstandige (zonder personeel)	145.664	10,0	76.335	7,2	221.999	8,8
Werkgever	91.956	6,3	23.669	2,2	115.625	4,6
Helper	8.951	0,6	49.201	4,6	58.152	2,3
Totaal	1.462.708	100,0	1.065.228	100,0	2.527.936	100,0

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten.

GRAFIEK 53: PROCENTUELE VERDELING VAN DE WERKENDE BEROEPSBEVOLKING NAAR BEROEPSSTATUUT NAAR GESLACHT, 2000

Bron:

NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN.

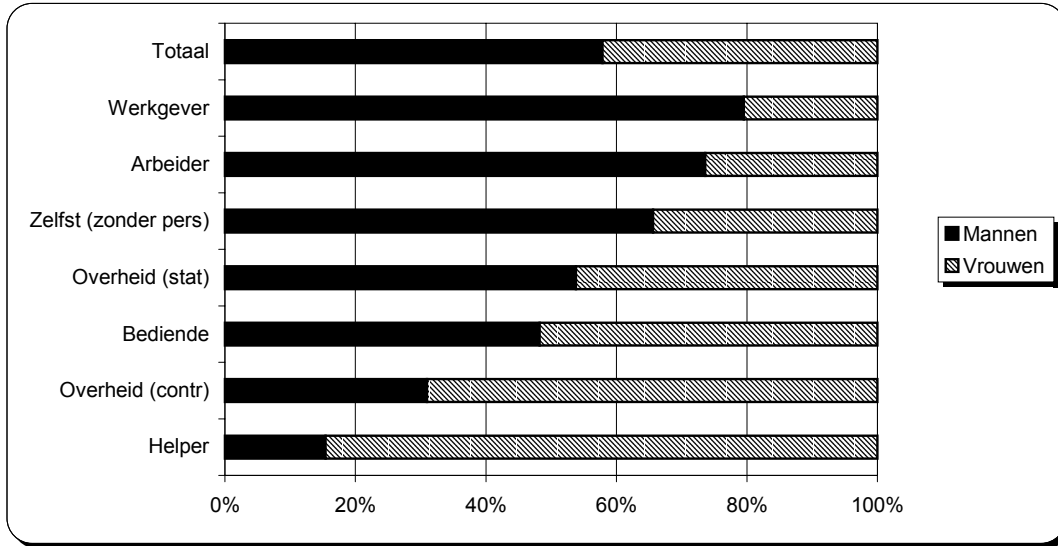
Bij mannen vormen arbeiders de grootste beroepscategorie, bij vrouwen zijn dat de bedienden. Eén op vijf beroepsactieve mannen werkt bij de overheid. Bij vrouwen is deze verhouding 1 op 3,5. Vrouwen werken veel vaker dan mannen als contractuele werknemer bij de overheid. Eén op zes mannen werkt als zelfstandige tegenover één op elf vrouwen.

Indicator 2: Sekseratio van de werkende beroepsbevolking in de verschillende beroepsstatuten

TABEL 54: SEKSERATIO VAN DE WERKENDE BEROEPSBEVOLKING NAAR BEROEPSSTATUUT, 2000

Beroepsstatuut	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I2 sekseratio		n
Helper	15,4	84,6	58.152
Overheid (contractueel)	31,0	69,0	162.157
Bediende	48,2	51,8	795.468
Overheid (statutair)	53,8	46,2	413.305
Zelfstandige (zonder personeel)	65,6	34,4	221.999
Arbeider	73,6	26,4	761.230
Werkgever	79,5	20,5	115.625
Totaal	57,9	42,1	2.527.936

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten

GRAFIEK 54: SEKSERATIO VAN DE WERKENDE BEROEPSVOLKING NAAR BEROEPSSTATUUT

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten

Vergeleken met de totale sekseratio van de werkende beroepsbevolking is er een overwicht

- van mannen bij de werkgevers, arbeiders en zelfstandigen zonder personeel
- van vrouwen bij bedienden, zowel bij de overheid als in de privé, en bij personen die als helper zijn ingeschreven

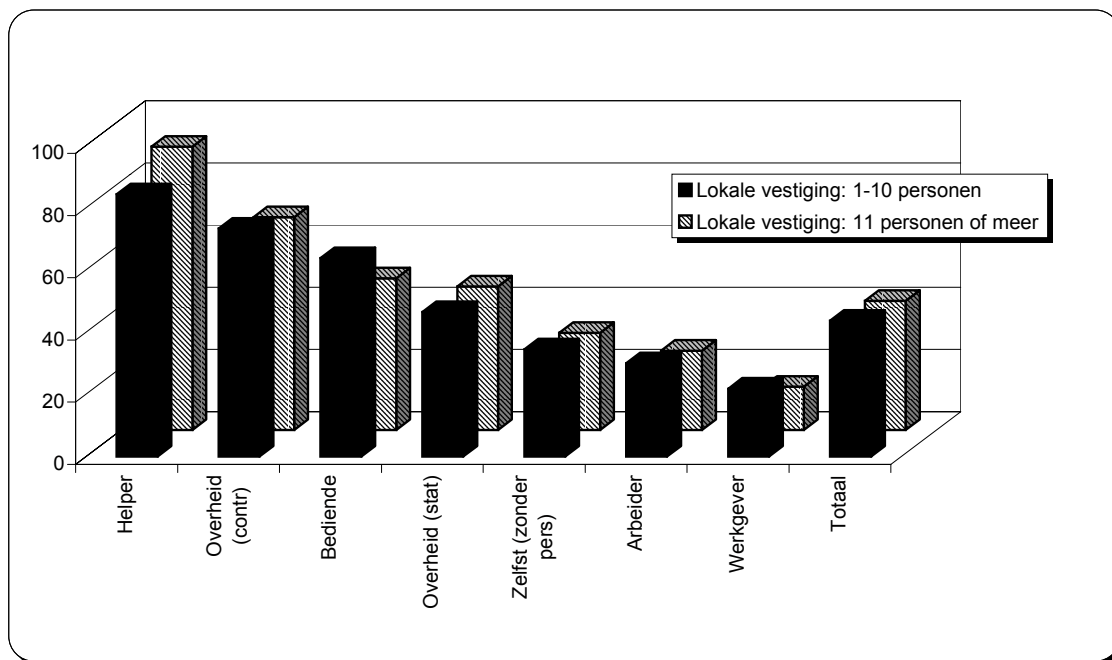
Indicator 3: Aandeel vrouwen in de verschillende beroepsstatuten naar grootte van het bedrijf.

TABEL 55: VROUWELIJK AANDEEL IN PROCENTEN IN DE BEROEPSSTATUTEN IN VESTIGINGEN MET 1 TOT 10 WERKNEMERS EN VESTIGINGEN MET MEER DAN 10 WERKNEMERS, 2000

	Lokale vestiging: 1-10 personen	Lokale vestiging: 11 personen of meer
Helper	84,3	91,1
Overheid (contractueel)	73,3	68,4
Bediende	63,8	48,8
Overheid (statutair)	46,5	46,2
Zelfstandige (zonder personeel)	34,5	31,2
Arbeider	30,0	25,5
Werkgever	21,8	14,0
Totaal	43,7	41,5

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten

GRAFIEK 55: VROUWELIJK AANDEEL IN PROCENTEN IN DE BEROEPSSTATUTEN IN VESTIGINGEN MET 1 TOT 10 WERKNEMERS EN VESTIGINGEN MET MEER DAN 10 WERKNEMERS, 2000

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten

De belangrijkste bevindingen zijn:

- het aandeel van vrouwen in het statuut “helper” dat al fenomenaal hoog ligt in kleine vestigingen stijgt tot meer dan 90% in de grotere vestigingen
- het aandeel mannen bij de categorie “bedienden” stijgt wanneer het om grotere vestigingen gaat
- het aandeel van vrouwelijke werkgevers ligt sowieso al laag maar bij de grotere vestigingen daalt het nog

1.2 Nomenclatuur van beroepen ISCO

1.2.1 ISCO1

Indicator 4: Verdeling van de mannelijke en vrouwelijke werkende beroepsbevolking over de ISCO¹⁵-beroeps categorieën

¹⁵ International Standard Classification for Occupations. Meer gedetailleerde info vindt men op de website <http://www.warwick.ac.uk/ier/isco/frm-is88.html>

TABEL 56: VERDELING VAN DE WERKENDE BEROEPSVOLKING NAAR ISCO1 NAAR GESLACHT, 2000

ISCO1	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I4 %	n	I4 %	n	%
Groep 0: strijdkrachten	20.395	1,4	2.349	0,2	22.744	0,9
Groep 1: bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel	188.348	12,9	80.561	7,6	268.909	10,7
Groep 2: intellectuele en wetenschappelijke beroepen	198.201	13,6	234.637	22,1	432.838	17,2
Groep 3: ondergeschikt personeel in intellectuele en wetenschappelijke beroepen	192.624	13,2	101.413	9,5	294.037	11,7
Groep 4: bedienden	144.914	9,9	245.901	23,2	390.815	15,5
Groep 5: dienstverlenend en verkoopspersoneel	85.473	5,9	191.505	18,0	276.978	11,0
Groep 6: geschoolde landbouwers en vissers	36.489	2,5	11.990	1,1	48.479	1,9
Groep 7: ambachtslieden en ambachtelijke vakarbeiders	286.030	19,6	27.080	2,5	313.110	12,4
Groep 8: fabrieksarbeiders, machine- en montagearbeiders	145.367	10,0	32.903	3,1	178.270	7,1
Groep 9: ongeschoold personeel	161.223	11,0	133.671	12,6	294.894	11,7
Totaal	1.459.064	100,0	1.062.010	100,0	2.521.074	100,0

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten.

Bron:

In de enquête naar de arbeidskrachten maakt het NIS gebruik van de internationale ISCO-codes om de respondenten in te delen naar beroeps categorie. De indeling gaat van zeer algemeen tot zeer specifiek. Wij gebruiken ISCO1 en ISCO2 omdat hun betrouwbaarheid vrij groot is. Vanaf ISCO3 gecombineerd met een opsplitsing naar geslacht is de foutenmarge al groter.

In de grafiek staan de beroeps categorieën in volgorde van het aantal mensen dat er in tewerkgesteld worden.

Bijna twee derden van de vrouwelijke werkende beroepsbevolking situeert zich in drie beroeps categorieën:

- intellectuele en wetenschappelijke beroepen (verpleegkundig kaderpersoneel, onderwijspersoneel, psychologen...)
- bedienden (kantoorbedienden, receptionisten, cassiers...)
- dienstverlenend en verkoopspersoneel

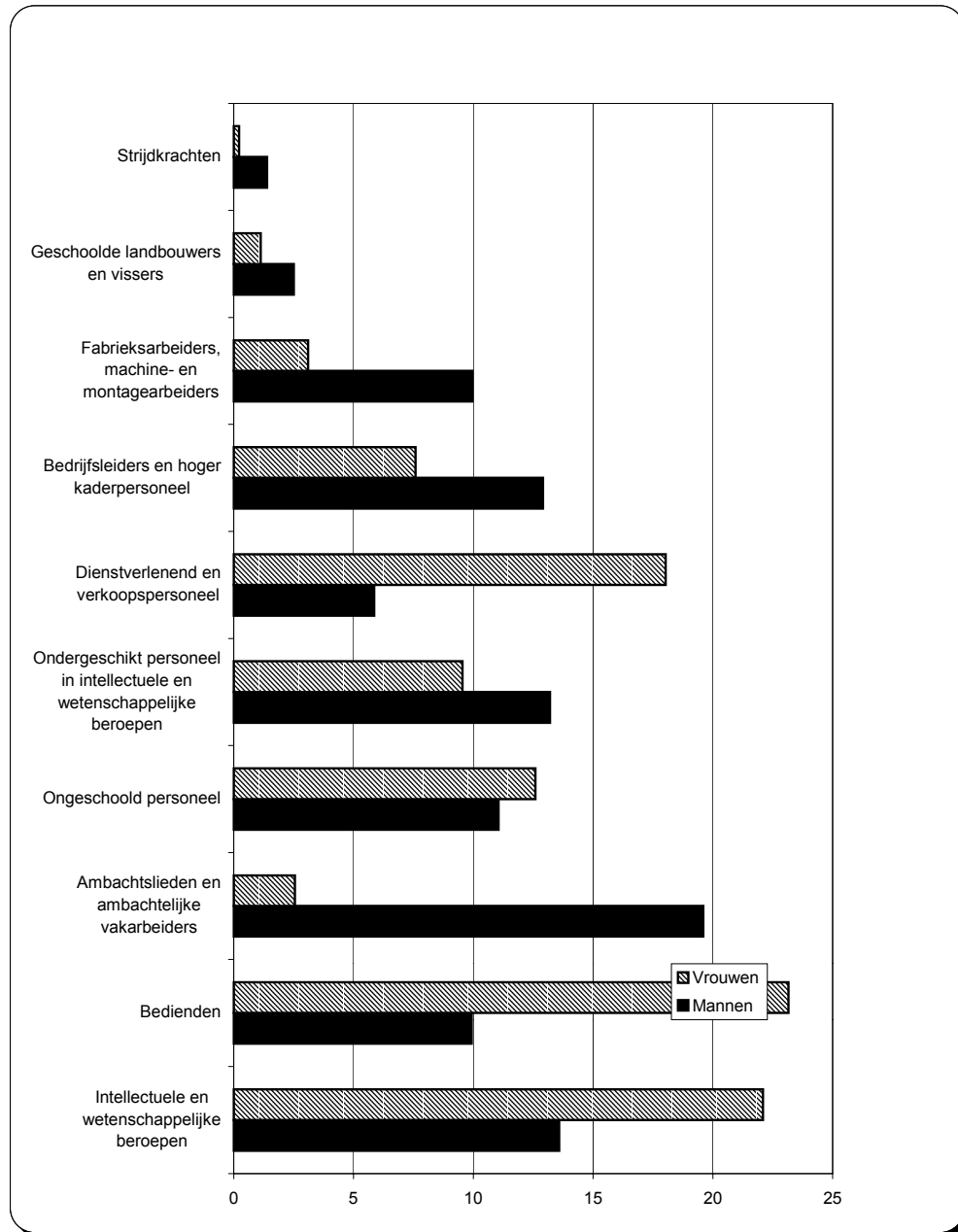
De volgende grote categorie bij vrouwen wordt gevormd door het ongeschoold personeel.

Werkende mannen spreiden zich wat meer over de verschillende beroeps categorieën die hier gehanteerd worden. De grootste groep wordt gevormd door ambachtslieden, een categorie die bij vrouwen nauwelijks aan bod komt. Dan volgen er 5 beroeps categorieën die elk tussen de 10 en 14% aandeel hebben in de mannelijke tewerkstelling:

- intellectuele en wetenschappelijke beroepen

- ondergeschikt personeel in intellectuele en wetenschappelijke beroepen
- bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel
- ongeschoold personeel
- fabrieksarbeiders, machine- en montaguearbeiders

GRAFIEK 56: PROCENTUELE VERDELING VAN DE WERKENDE BEROEPSVOLKING NAAR ISCO1 NAAR GESLACHT IN VOLGORDE VAN BELANGRIJKHEID BINNEN DE TOTALE BEROEPSBEVOLKING, 2000

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten.

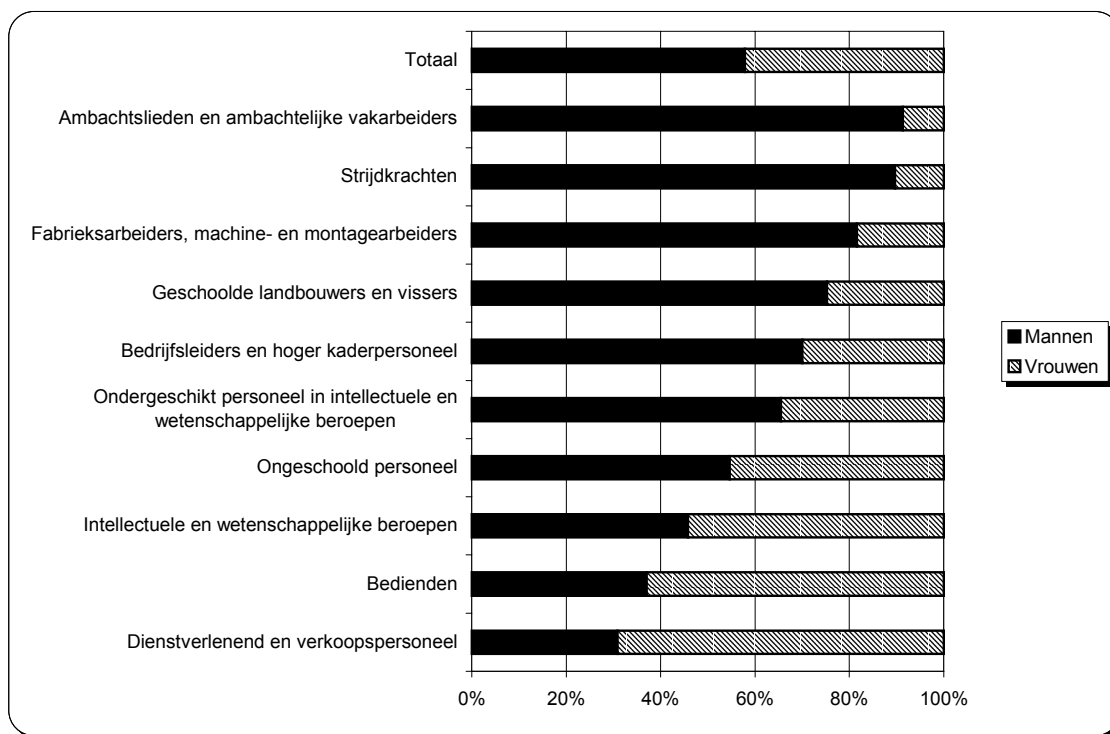
Indicator 5: Sekseratio van de werkende beroepsbevolking in de ISCO-beroeps categorieën

TABEL 57: SEKSERATIO VAN DE WERKENDE BEROEPSVOLKING NAAR ISCO1, 2000

ISCO1	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I5 sekseratio		n
Groep 5: dienstverlenend en verkoops personeel	30,9	69,1	276.978
Groep 4: bedienden	37,1	62,9	390.815
Groep 2: intellectuele en wetenschappelijke beroepen	45,8	54,2	432.838
Groep 9: ongeschoold personeel	54,7	45,3	294.894
Groep 3: ondergeschikt personeel in intellectuele en wetenschappelijke beroepen	65,5	34,5	294.037
Groep 1: bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel	70,0	30,0	268.909
Groep 6: geschoolde landbouwers en vissers	75,3	24,7	48.479
Groep 8: fabrieksarbeiders, machine- en montagearbeiders	81,5	18,5	178.270
Groep 0: strijdkrachten	89,7	10,3	22.744
Groep 7: ambachtslieden en ambachtelijke vakarbeiders	91,4	8,6	313.110
Totaal	57,9	42,1	2.521.074

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten.

GRAFIEK 57: SEKSERATIO VAN DE WERKENDE BEROEPSVOLKING NAAR ISCO1, 2000

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN.

Deze indicator benadrukt nogmaals dat dienstverlenend en verkoops personeel, de bedienden en wetenschappelijke en intellectuele beroepen vrouwelijke categorieën zijn. Op vallen is de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de categorie bedrijfsleiders en kaderpersoneel.

1.2.2 ISCO2 en feminisatiegraden

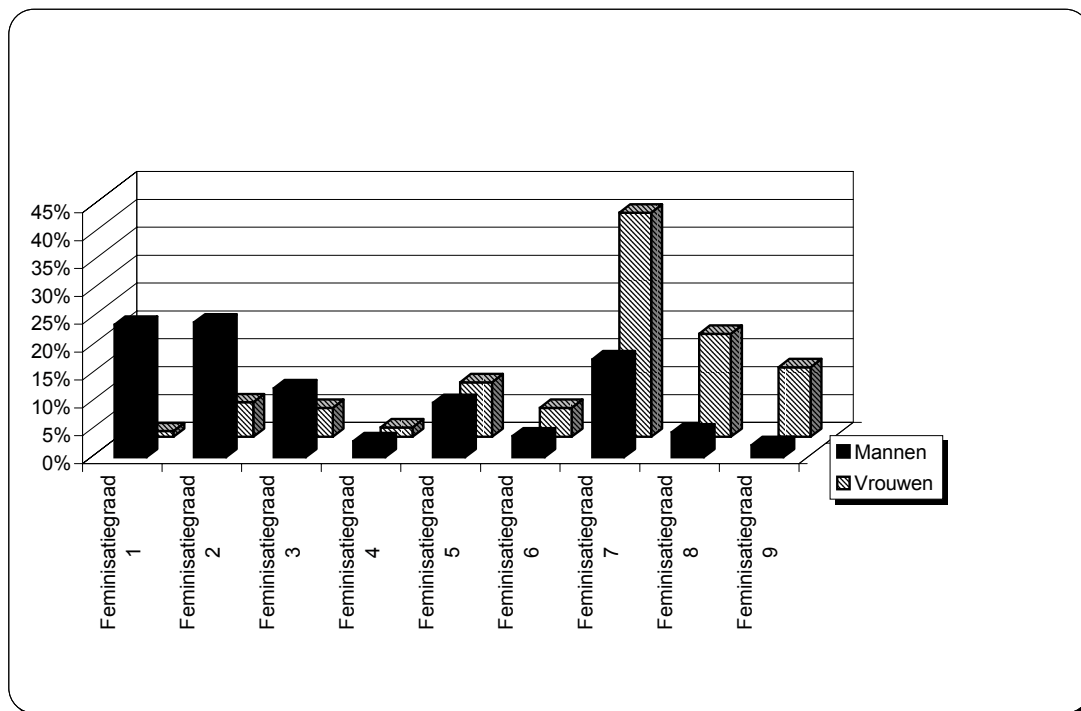
Indicator 6: Aandeel van de mannelijke en vrouwelijke werkende beroepsbevolking per feminisatiegraad

TABEL 58: DE TEWERKSTELLING VOLGENS DE ISCO2 GERANGSCHIKT NAAR SEKSERATIO EN HET AANDEEL IN DE TOTALE MANNELIJKE EN VROUWELIJKE TEWERKSTELLING NAAR FEMINISATIEGRAAD, 2000

	ISCO2	I6 Mannen	I6 Vrouwen	Totaal
Ambachtslieden en vakarbeiders in de winning van delfstoffen en de bouwnijverheid	71	98,8%	1,2%	100%
Bestuurders van voertuigen en zware werktuigen	83	96,5%	3,5%	100%
Ambachtslieden en vakarbeiders in de metallurgie, de metaalverwerkende nijverheid, de machinebouw e. d	72	96,1%	3,9%	100%
Bestuurders van vaste installaties	81	92,6%	7,4%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 1		23,8%	1,0%	14,1%
Leger	0	89,7%	10,3%	100%
Ingenieurs, informatici en specialisten in de fysische en wiskundige wetenschappen	21	86,6%	13,4%	100%
Technici	31	83,3%	16,7%	100%
Ongeschoolde arbeiders in de mijnbouw, de bouwnijverheid, de industrie en het vervoer	93	82,8%	17,2%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 2		24,2%	6,2%	16,6%
Ambachtslieden en vakarbeiders in de precisienijverheid, het kunstambacht, de drukkerijen e. d	73	79,0%	21,0%	100%
Wetgevende en uitvoerende macht, hoger kaderleden van het openbaar bestuur	11	78,9%	21,1%	100%
Bedrijfsleiders en kaderleden bij directie	12	76,4%	23,6%	100%
Geschoolde arbeiders in de landbouw en de visserij	61	75,3%	24,7%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 3		12,4%	5,2%	9,4%
Andere ambachtslieden en ambachtelijke vakarbeiders	74	69,9%	30,1%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 4		2,9%	1,7%	2,4%
Directeurs en beheerders van kleine ondernemingen	13	59,1%	40,9%	100%
Andere intermediaire beroepen in groep 3	34	58,6%	41,4%	100%
Machinebestuurders en montagearbeiders	82	54,2%	45,8%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 5		9,8%	9,8%	9,8%
Andere specialisten in intellectuele en wetenschappelijke beroepen	24	49,9%	50,1%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 6		3,8%	5,2%	4,4%
Kantoorbedienden	41	38,8%	61,2%	100%
Dienstverlenend personeel	51	36,6%	63,4%	100%
Leraars, onderwijzers en andere specialisten in het onderwijs	23	34,5%	65,5%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 7		17,6%	40,2%	27,2%
Ondergeschikt personeel in de levens- en gezondheidswetenschappen	32	28,4%	71,6%	100%
Specialisten in de levens- en gezondheidswetenschappen	22	27,5%	72,5%	100%
Ondergeschikt personeel in het onderwijs	33	27,4%	72,6%	100%
Modellen, verkopers en demonstrateurs	52	20,8%	79,2%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 8		4,5%	18,5%	10,4%
Ongeschoold dienstverlenend en verkooppersoneel	91	19,6%	80,4%	100%
Receptionisten, kassiers, loketbedienden en dergelijke	42	17,5%	82,5%	100%
Totale tewerkstelling in feminisatiegraad 9		2,2%	12,5%	6,5%
<i>Totaal</i>		<i>57,6%</i>	<i>42,4%</i>	<i>100%</i>
		100%	100%	100%

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN

GRAFIEK 58: DE TEWERKSTELLING VOLGENS DE ISCO2 GERANGSCHIJKT NAAR SEKSERATIO EN HET AANDEEL IN DE TOTALE MANNELIJKE EN VROUWELIJKE TEWERKSTELLING NAAR FEMINISATIEGRAAD, 2000

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN

Wanneer de verschillende ISCO-categorieën gerangschikt worden naar sekseratio en vervolgens ingedeeld in verschillende feminisatiegraden krijgt men een gegroepeerd overzicht van de typisch vrouwelijke en mannelijke beroepen d.w.z. beroepen met een oververtegenwoordiging van vrouwen of mannen t.o.v. van de totaalverdeling naar geslacht. De eerste graad bestaat uit categorieën met minder dan 10% vrouwelijk aandeel in de tewerkstelling, de tweede gaat van 10% tot minder dan 20% enz. . Feminisatiegraad 10 bestaat hier niet: geen enkel ISCO 2 beroepsklasse bevat 90% of meer vrouwen.

Per graad kan men dan berekenen hoeveel vrouwen op de totale vrouwelijke, werkende bevolking tewerkgesteld zijn in deze groep. Met andere woorden: stellen typisch vrouwelijke, respectievelijk mannelijke, beroepen (met het grootste aandeel vrouwen respectievelijk mannen) ook de meeste vrouwen, respectievelijk mannen, tewerk?

Voor een deel is dit natuurlijk evident.

Ook uit deze oefening blijkt dat de mannelijke tewerkstelling meer gespreid is over de verschillende functie-categorieën dan de vrouwelijke.

Er is de vaststelling dat er beroepen zijn waar men een extreem hoge mannelijke tewerkstelling constateert (namelijk tot 98%). Deze "bezetting" vindt men voor vrouwen in geen enkele beroeps-categorie terug. Het aandeel mannen in de meest 'vrouwelijke' categorieën is toch nog 18%.

Verder werkt men ruim 70% van de vrouwen in graad 7, 8 en 9, uitgesproken vrouwenberoepen die in totaal slechts 44% van de arbeidsmarkt vertegenwoordigen. Men vindt er tevens de typische vrouwelijke sectoren in terug: onderwijs, gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening (zowel op het niveau van de specialisten als op het niveau van assisterend personeel) en dienstverlenend en verkooppersoneel. Bij mannen spreidt zich (ruim) 70% van de werkende beroepsbevolking over de 5 eerste feminisatiegraden (typisch mannelijke beroepen).

1.2.3 ISCO1 en de economische sectoren (NACE-code)

Indicator 7: Sekseratio in de beroepenclassificatie binnen de economische sectoren

TABEL 59: SEKSERATIO IN DE BEROEPSCATEGORIËN ISCO1 PER CATEGORIE VAN DE ACTIVITEITENNOMENCLATUUR NACE1, 2000

	Leger	Bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel	Intellectuele en wetenschappelijke beroepen	Ondergeschrift personeel in intellectuele en wetenschappelijke beroepen	Bedienden	Dienstverlenend en verkoopspersoneel	Geschoolde landbouwers en vissers	Ambachtlieden en ambachtelijke vakarbeiders	Fabrieksarbeiders, machine- en montagearbeiders	Ongeschoold personeel	Totaal
Landbouw, jacht en bosbouw		6,6		62,2	80,1	100,0	28,4	0,0	36,6	11,5	28,5
Visserij											
Winning van delfstoffen			100,0	34,2				13,0			21,3
Industrie		18,6	21,5	21,1	57,2	56,5	54,3	16,1	27,5	21,8	24,7
Productie en distributie van elektriciteit, gas, water		18,0	18,7	3,2	28,4					29,8	12,1
Bouwnijverheid		8,3	31,3	9,9	81,1	47,6		0,9	2,4	4,5	7,1
Groot- en kleinhandel; reparatie auto's, huishoudartikelen		37,4	40,9	40,1	75,2	79,9	45,2	7,9	16,8	39,4	49,4
Hotels en restaurants		48,3	0,0	72,3	100,0	55,4				76,5	54,8
Vervoer, opslag en communicatie		19,2	23,8	19,2	42,2	39,6		1,5	4,4	18,2	22,9
Financiële instellingen		23,9	36,1	34,9	54,6	63,0		0,0	0,0	79,5	45,7
Onroerende goederen, verhuur en diensten		21,0	28,6	35,9	75,7	24,4	15,4	2,3	34,6	73,3	42,3
Openbaar bestuur	9,9	25,6	45,4	17,4	61,6	25,8		2,2	9,7	62,3	40,3
Onderwijs	17,2	36,0	65,2	68,1	80,7	87,4		22,9	49,3	82,8	66,8
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	26,1	43,4	74,9	70,3	90,3	93,4		17,3	39,7	88,2	78,9
Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en pers. diensten		33,7	27,7	33,5	70,9	71,8		22,1	20,8	70,6	55,6
Particuliere huishoudens met werknemers						100,0				94,1	91,7
Slecht gedefinieerde activiteiten		56,1	42,2	0,0	80,8	48,7				100,0	58,4
Totaal	10,3	30,0	54,2	34,5	62,9	69,1	24,7	8,6	18,5	45,3	42,1

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN

Indicator 8: Relatief tekort aan vrouwen in de categorie bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel in de verschillende economische sectoren.

Indicator 9: Vrouwelijk tekort op 100 in de categorie bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel in de verschillende economische sectoren op basis van de genderverdeling per sector

TABEL 60: AANDEELVROUWEN BIJ BEDRIJFSLEIDERS EN HOGER KADERPERSONEEL , AANDEEL VROUWEN IN DE TOTALE SECTOR, RELATIEF TEKORT AAN VROUWEN EN TEKORT AAN VROUWEN OP 100 WERKNEMERS PER CATEGORIE VAN DE ACTIVITEITENNOMENCLATUUR NACE1, 2000

NACE	Aandeel vrouwen Bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel	Aandeel vrouwen Totaal	I8 Relatief tekort aan vrouwen	I9 Tekort aan vrouwen op 100 werknemers
A Landbouw, jacht en bosbouw	6,6	28,5	0,77	21,9
C Winning van delfstoffen	0,0	21,3	1,00	21,3
D Industrie	18,6	24,7	0,25	6,1
E Productie en distributie van elektriciteit, gas, water	18,0	12,1	-0,50	-6,0
F Bouwnijverheid	8,3	7,1	-0,16	-1,1
G Groot- en kleinhandel; reparatie auto's, huishoudartikelen	37,4	49,4	0,24	12,0
H Hotels en restaurants	48,3	54,8	0,12	6,5
I Vervoer, opslag en communicatie	19,2	22,9	0,16	3,6
J Financiële instellingen	23,9	45,7	0,48	21,8
K Onroerende goederen, verhuur en diensten	21,0	42,3	0,50	21,3
L Openbaar bestuur	25,6	40,3	0,36	14,7
M Onderwijs	36,0	66,8	0,46	30,8
N Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	43,4	78,9	0,45	35,6
O Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en pers. diensten	33,7	55,6	0,39	21,9
Q Slecht gedefinieerde activiteiten	56,1	58,4	0,04	2,3
Totaal	30,0	42,1	0,29	12,2

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN

In bovenstaande tabel werden de visserij en particuliere huishoudens met werknemers weggelaten omdat de categorie bedrijfsleiders en hoger kaderpersoneel er niet in voorkomt.

Het **relatief tekort** wordt berekend als volgt:

1- [aandeel vrouwen in functie/aandeel vrouwen in deze deelsector]. Deze indicator heeft de waarde "0" wanneer de genderverhouding in de functie dezelfde is als deze in de ganse populatie in de deelsector.

Deze indicator wordt gebruikt om de afwijkingen (in dit geval naar gender) te kunnen vergelijken tussen de verschillende sectoren.

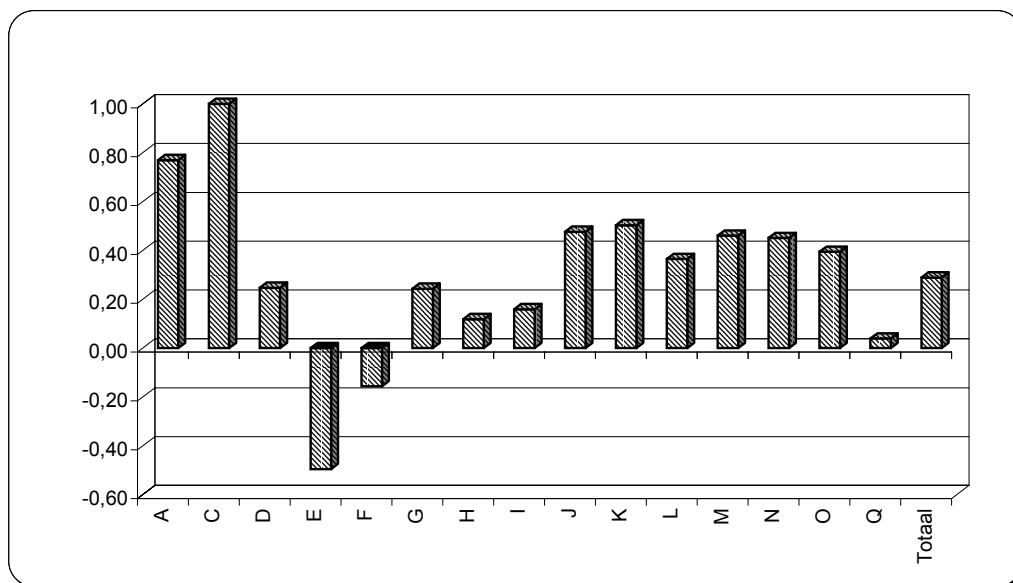
Voorbeeld:

In de sectoren Landbouw,... en Gemeenschapsvoorzieningen, ... geeft de vergelijking tussen de sekseratio in de leidinggevende functies en de totale sekseratio in de respectieve sector ongeveer dezelfde afwijking in %-punten. De afwijking weegt echter niet overal even zwaar. Dezelfde afwijking van om en bij de 20 %-punten weegt het zwaarst in de landbouwsector omdat het aandeel vrouwen in leidinggevende functies daar slechts een vierde is van de gemiddelde sekseverdeling in deze sector. In de sector gemeenschapsvoorzieningen e.d. ligt dit hoger.

De constructie van de indicator **Relatief tekort** maakt een vergelijking tussen de sectoren mogelijk omdat hiermee wordt rekening gehouden.

Tekort aan vrouwen op 100 werknemers is het verschil tussen het aandeel vrouwen in de leidinggevende beroepen en het aandeel vrouwen in de sector.

GRAFIEK 59: RELATIEF TEKORT/OVERSCHOT AAN VROUWEN BIJ BEDRIJFSLEIDERS EN HOGER KADERPERSONEEL PER CATEGORIE VAN DE ACTIVITEITENNOMENCLATUUR NACE1, 2000

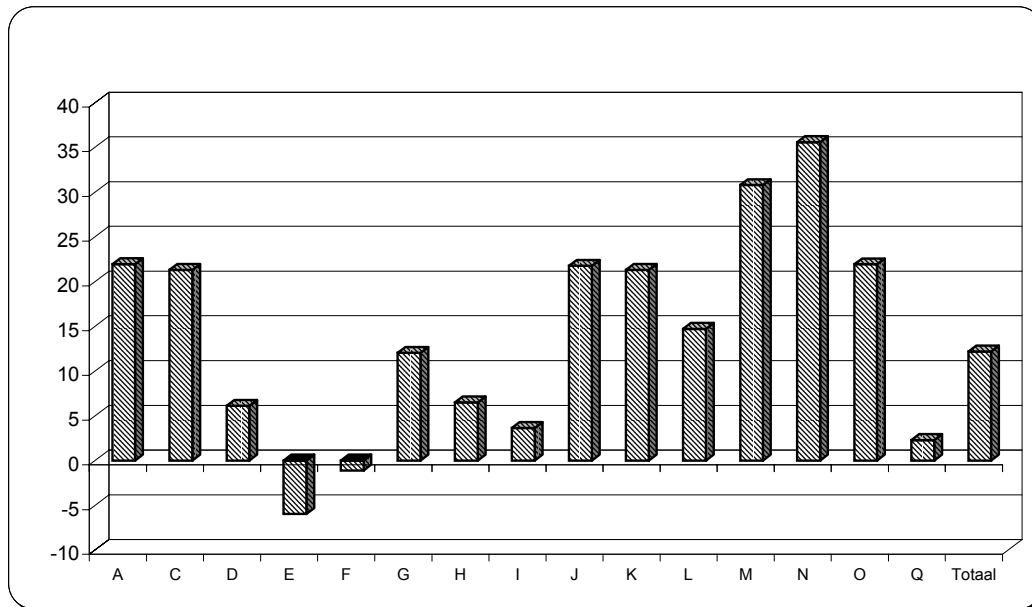

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN

In overwegend mannelijke sectoren (met een groot aandeel mannelijke tewerkstelling) is het relatief tekort aan vrouwen in leidinggevende functies zoals verwacht het grootst. Grote uitzondering hierop is de energiesector (elektriciteit, gas, water) waar er op basis van de totale sekseverdeling in de sector een overschot van vrouwen is in deze functies. Hier moet worden aan toegevoegd dat het in de totale sector maar om een kleine 20.000 mensen gaat. Uitgesproken vrouwelijke sectoren zoals het onderwijs en de gezondheidszorg hebben een groot relatief tekort aan vrouwen in het hoger kader.

De horizontale en verticale segregatie is hier duidelijk zichtbaar. Je hebt mannelijke en vrouwelijke economische sectoren maar zelfs in de vrouwelijke sectoren zijn het overwegend mannen die het hoger kader bezetten.

GRAFIEK 60: TEKORT AAN VROUWEN OP 100 WERKNEMERS BIJ BEDRIJFSLEIDERS EN HOGER KADERPERSONEEL PER CATEGORIE VAN DE ACTIVITEITENNOMENCLATUUR NACE1, 2000

Bron: NIS, Enquête naar de Arbeidskrachten. Bewerking SEIN

In absolute cijfers uitgedrukt, hebben we in afdalende orde van grootte het grootste tekort aan vrouwelijke kaderleden in volgende sectoren:

- ✓ N: gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
- ✓ M: onderwijs
- ✓ A: landbouw, jacht en bosbouw
- ✓ J: financiële instellingen
- ✓ C: winning van delfstoffen
- ✓ K: onroerende goederen, verhuur en diensten

Het tekort varieert van 36 tot 21 vrouwen op 100 werkenden.

2 Onbetaalde arbeid

2.1 Onbetaalde huishoudelijke arbeid in gezinnen

Indicator 10: Frequentie van het verrichten van onbetaalde huishoudelijke arbeid in gezinnen door mannen en vrouwen

TABEL 61: FREQUENTIE VAN VERRICHTEN VAN ONBETAALDE HUISHOUDELIJKE ARBEID IN GEZINNEN NAAR GESLACHT, 1998

	Mannen				Vrouwen				Totaal			
	Nooit	Zelden	Dikwijls	Altijd	Nooit	Zelden	Dikwijls	Altijd	Nooit	Zelden	Dikwijls	Altijd
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Poetsen en schoonmaken**	25,5	46,1	25,1	3,3	1,5	7,0	25,9	65,6	13,4	26,4	25,5	34,6
Boodschappen doen**	10,4	30,4	46,2	13,1	2,0	8,4	40,6	49,0	6,1	19,3	43,4	31,1
Dagelijks koken**	40,3	33,4	20,2	6,2	2,3	8,2	24,2	65,2	21,2	20,7	22,2	35,8
Wassen en strijken**	73,4	19,8	4,4	2,4	2,8	3,4	11,3	82,5	37,8	11,6	7,9	42,8
Tuinwerk en kleine klusjes**	6,2	12,3	33,8	47,7	22,6	38,8	26,6	12,0	14,4	25,6	30,2	29,7
Papieren in orde brengen, administratie**	13,9	20,0	28,3	37,8	17,2	26,1	25,6	31,1	15,6	23,1	26,9	34,4
Beheer van de dagelijkse uitgaven**	19,8	30,9	32,9	16,4	7,7	13,5	37,2	41,6	13,7	22,2	35,1	29,0
Regelen bankoperaties	17,1	19,5	29,1	34,3	16,1	22,9	28,0	32,9	16,6	21,2	28,6	33,6
Organisatie van het sparen	16,0	21,2	34,3	28,5	13,4	22,4	33,4	30,8	14,7	21,8	33,8	29,7

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

Bron:

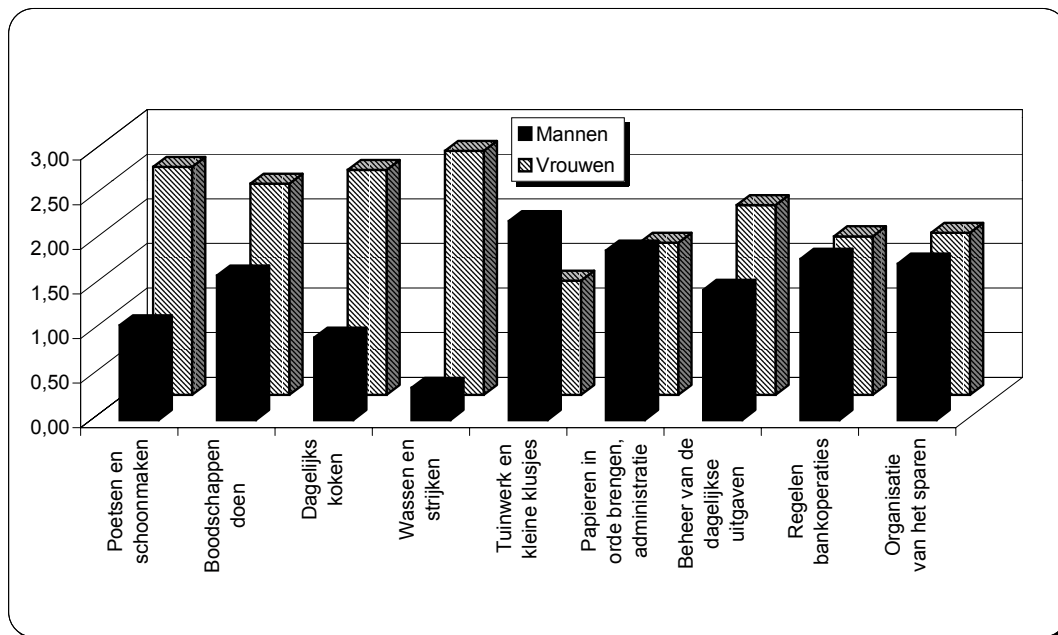
De bedoeling is het opbouwen van een longitudinaal gegevensbestand, gebaseerd op een steekproef die representatief is voor de analysesniveau's huishouden en individu, waarin een brede waaier van sociaal-economische en gezinssociologische thema's (i.f.v. beleidsvoorbereidend en -toetsend onderzoek) aan bod komen. De eerste bevragingronde gebeurde in 1992.

Elke bevragingronde resulteert in een 400-tal variabelen op het niveau huishouden en een 800-tal variabelen op het niveau individu. De behandelde onderwerpen zijn : demografie, samenstelling van het huishouden, opvoeding, beroepsactiviteit, tewerkstelling, inkomen, toelagen, uitgaven, welvaart, gezondheid, sociale participatie, tijdsbesteding, waarden, relaties, rolpatronen, huisvesting, migratie en mobiliteit

Wanneer bij de χ^2 - toets $p < 0,05$ wordt dit in of onder de tabel als volgt gemarkeerd: *

Wanneer bij de χ^2 - toets $p < 0,01$ wordt dit in of onder de tabel als volgt gemarkeerd: **

GRAFIEK 61: FREQUENTIE VAN VERRICHTEN VAN ONBETAALDE HUISHOUDELIJKE ARBEID IN GEZINNEN NAAR GESLACHT UITGEDRUKT IN GEMIDDELTE SCORES (1), 1998

Bron: UIA en ULg. Panel Studie van Belgische Huishoudens 1998. Bewerking SEIN.

(1) nooit=0 zelden=1 dikwijls=2 altijd=3

De handenarbeid blijft een vrouwenzaak alle emancipatie ten spijt. Een uitzondering hierop vormen tuinwerk en kleine klusjes.

Wassen en strijken gebeurt vrijwel nooit door mannen. Dagelijks koken en poetsen halen met moeite een 'zelden' bij de mannelijke partners. Samen met 'boodschappen doen' halen vrouwen voor deze (hand)arbeid een ruime 'dikwijls' als gemiddelde score. Mannen scoren voor wat huishoudelijke taken betreft enkel een voluit 'dikwijls' voor 'tuinwerk en kleine klusjes' en 'administratief werk'

Het regelen van de grote geldzaken (bankoperaties en de organisatie van het sparen) en de administratieve klussen zijn (ongeveer) fifty-fifty verdeeld.

2.2 Vrijwilligerswerk

Indicator 11: Participatiegraad vrijwilligerswerk van mannen en vrouwen

TABEL 62: REGELMATIG VERRICHTEN VAN ONBETAALD VRIJWILLIGERSWERK NAAR GESLACHT, 2000

Vrijwilligerswerk	Mannen	Vrouwen
	%	%
ja	20,5	16,5
nee	79,5	83,5

Administratie Planning en Statistiek(APS). Survey 2000

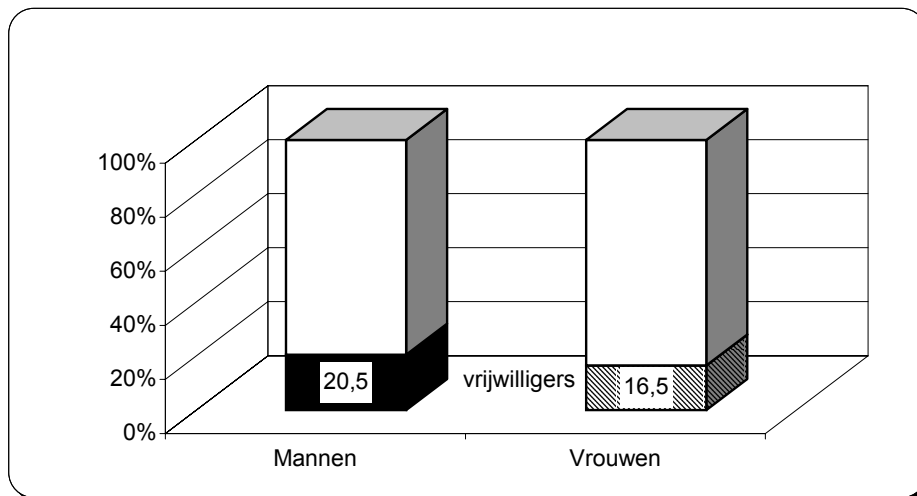
Bron

Alle gegevens uit het onderdeel vrijwilligerswerk zijn afkomstig uit de survey van de Administratie Planning en Statistiek.

Het steekproefplan voorziet in een selectie van gemeenten en sets per gemeente volgens het principe van een toevallige tweetrapssteekproef met gelijke kansen voor de elementaire steekprofeenheden (personen), proportioneel voor de vijf Vlaamse provincies en met een afzonderlijk steekproefplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (uitgevoerd door het Rijksregister). De populatie is de Nederlandstalige bevolking van Belgische nationaliteit tussen 16 en 85 jaar in het Vlaamse Gewest of in Brussel. In 2000 was er een respons van 60% (1345 afgewerkte face-to-face interviews op een totaal van 2238 gebruikte adressen).

Wanneer bij de χ^2 - toets $p < 0,05$ wordt dit in of onder de tabel als volgt gemarkeerd: *

Wanneer bij de χ^2 - toets $p < 0,01$ wordt dit in of onder de tabel als volgt gemarkeerd: **

GRAFIEK 62: REGELMATIG VERRICHTEN VAN ONBETAALD VRIJWILLIGERSWERK NAAR GESLACHT, 2000

Administratie Planning en Statistiek(APS). Survey 2000. Bewerking SEIN.

Meer mannen dan vrouwen engageren zich in vrijwilligerswerk. Waar en hoe ze dat doen blijkt verder.

Indicator 12: Participatiegraad vrijwilligerswerk op verschillende maatschappelijke terreinen door mannen en vrouwen.

TABEL 63: PERCENTAGE MANNEN EN VROUWEN DIE VRIJWILLIGERSWERK VERRICHTEN OP VERSCHILLENDE TERREINEN, 1999

	Mannen	Vrouwen	Totaal
hulp bij familie, kinderopvang	14,8	20,2	17,5
sportvereniging	13,9	5,9	9,9
hulp op school	6,8	9,8	8,3
hobbyvereniging	6,9	4,0	5,5
amateuristische kunstbeoefening	5,9	4,2	5,1
vereniging die zich inzet voor burens, bejaarden, gehandicapten	4,1	5,4	4,7
gods/levensbesch. vereniging	4,0	4,8	4,4
beroeps-of vakorganisatie	5,2	3,4	4,3
jeugdbeweging	4,5	3,9	4,2
oudercomité, schoolbestuur	2,5	3,3	2,9
vrouwenvereniging	0,9	4,9	2,9
hulpdienst (rode kruis, brandweer,...)	2,8	1,8	2,3
maatschappelijk werk (AI, wereldwinkel,...)	2,5	1,6	2,1
politieke organisatie	2,6	1,2	1,9
advies, voorlichting, wetswinkel, telefoon	1,1	1,1	1,1
andere	4,3	4,8	4,5

Administratie Planning en Statistiek(APS). Survey 1999. Bewerking SEIN.

Bron

APS-survey 1999

De wijze waarop het verrichten van onbetaald vrijwilligerswerk bevraagd werd was niet ieder jaar hetzelfde.

1996: Volgende vraag werd gesteld: 'Doet U regelmatig vrijwilligerswerk'. 'Onbetaald' was nog niet toegevoegd.

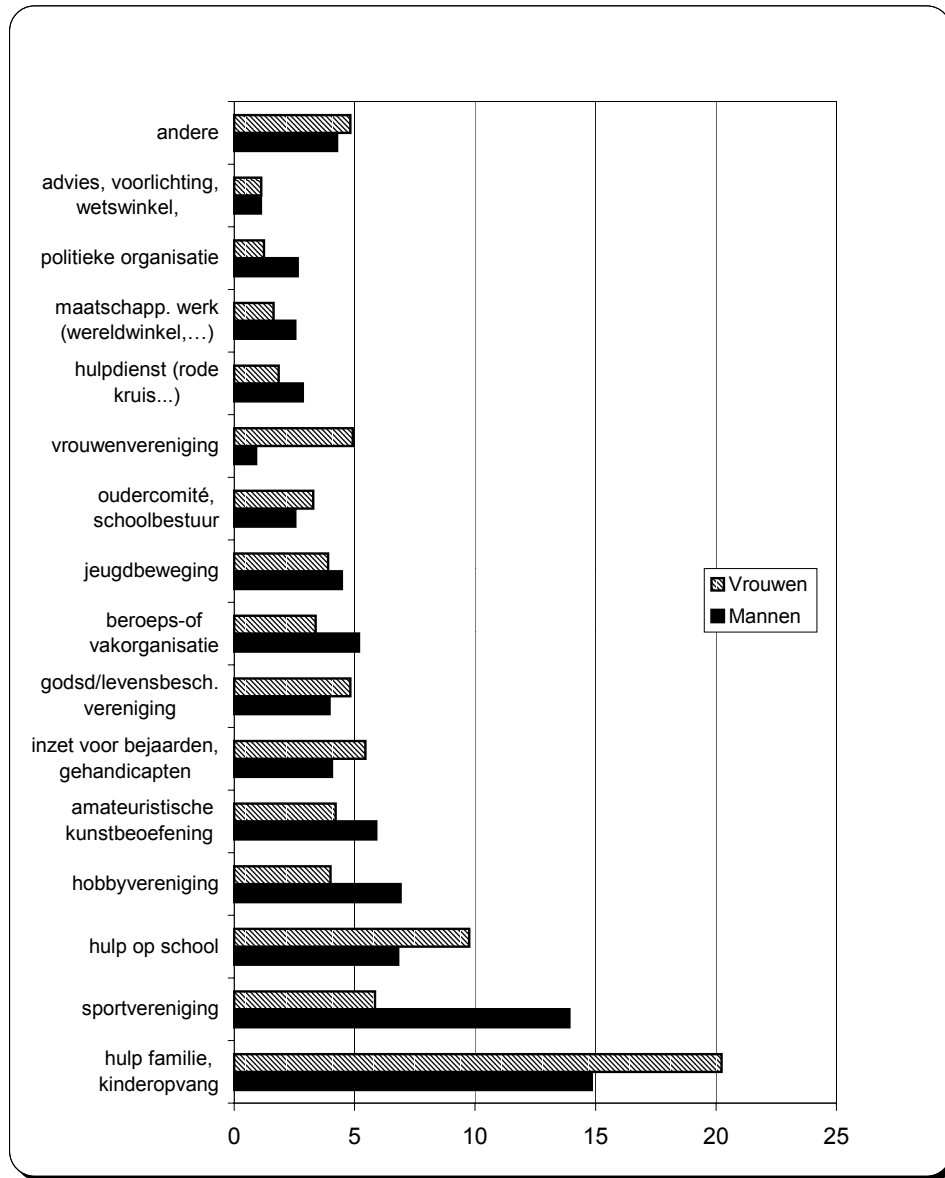
1997-1998-2000: 'Verricht u regelmatig onbetaald vrijwilligerswerk?' 1999: Bevraging via terreinen van onbetaald vrijwilligerswerk.

De vrijwillige inzet van vrouwen situeert zich voornamelijk in de zorg voor familie. Eén op 10 vrouwen zet zich ook in bij het schoolgebeuren.

Ook bij mannen scoort hulp bij familie, kinderopvang hoog. Hun inzet bij sportverenigingen is echter even groot.

Over het algemeen kan men zeggen dat er toch op zeer diverse maatschappelijke terreinen door vrouwen zowel als mannen aan vrijwilligerswerk wordt gedaan.

GRAFIEK 63: VERDELING VAN VRIJWILLIGERS OVER DE VERSCHILLENDE TERREINEN WAAROP VRIJWILLIGERSWERK WORDT VERRICHT NAAR GESLACHT?, 1999

Administratie Planning en Statistiek(APS). Survey 1999. Bewerking SEIN.

Indicator 13: Gemiddeld aantal uren dat vrijwilligerswerk wordt verricht door mannen en vrouwen.

Indicator 14: Sekseratio binnen de verschillende vormen van vrijwilligerswerk.

TABEL 64: GEMIDDELD AANTAL UREN PER WEEK DAT WORDT BESTEED AAN VERSCHILLENDE VORMEN VAN VRIJWILLIGERSWERK NAAR GESLACHT EN DE SEKSERATIO VAN DEZE VORMEN VAN VRIJWILLIGERSWERK, 1999

	Mannen		Vrouwen	
	I12 gem aant uren/week	I13 sekseratio	I12 gem aant uren/week	I13 sekseratio
hulpverlening	3,0	28,7	5,7	71,3
voordrachten	1,8	37,5	2,1	62,5
fondsenwerving	0,8	40,0	2,6	60,0
andere	4,8	50,0	9,2	50,0
organiseren	3,1	57,0	2,3	43,0
administratie	3,0	58,1	5,5	41,9
klussen	2,0	59,1	2,6	40,9
vergaderen	4,2	66,3	2,6	33,7
tijdschrift	13,3	66,7	1,5	33,3

Administratie Planning en Statistiek(APS). Survey 1999. Bewerking SEIN.

Bron

APS-survey.

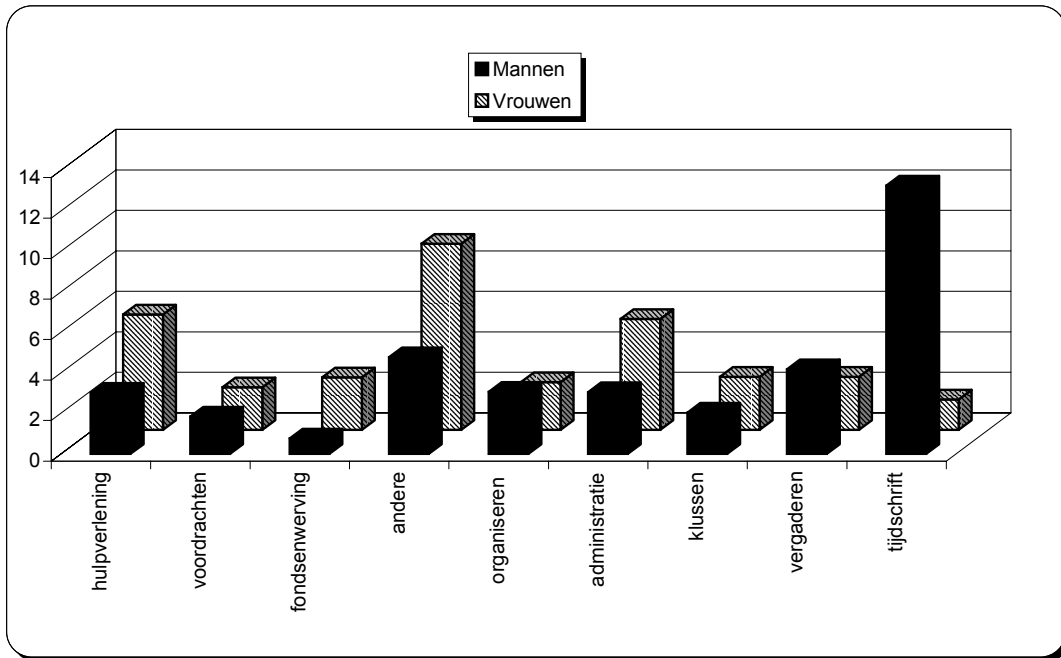
In 2000 werden nog de terreinen noch de taken van vrijwilligerswerk bevestigd. Wij baseren ons hier op de cijfers van 1999.

Vrouwen vindt men vaker terug in de vrijwillige hulpverlening, mannen daar waar er vergaderd wordt. Ook het meewerken aan het totstandkomen van een tijdschrift trekt meer mannen aan. Deze trend weerspiegelt zich ook in het gemiddeld aantal uren dat men hieraan besteed. Voor vrouwen is het uitvoeren van administratieve klussen qua gemiddeld aantal uren even belangrijk als hulpverlening.

Spijtig is zeker dat de restcategorie "andere" zo groot is.

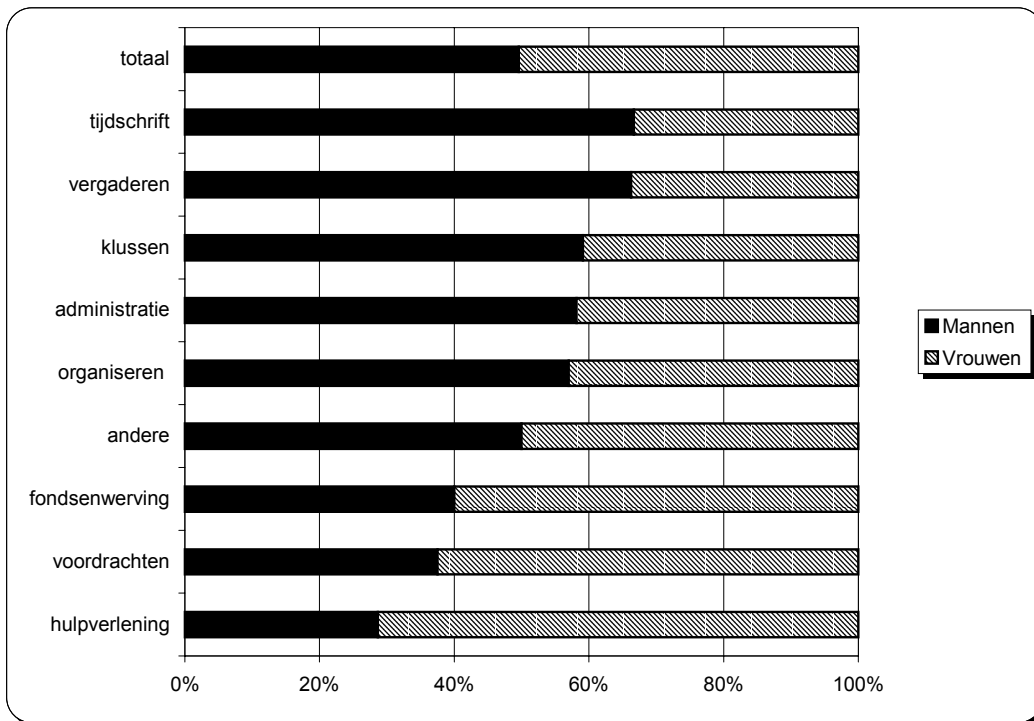
Beide indicatoren zijn natuurlijk een beperkte uitdrukking van wat vrijwilligerswerk door mannen en vrouwen in onze samenleving betekent. Daarom vindt u op p. een grafische weergave van het volume (in aantal personen en aantal uren) voor het staal van de bevolking dat door APS werd bevestigd.

GRAFIEK 64: GEMIDDELD AANTAL UREN PER WEEK DAT WORDT BESTEED AAN VERSCHILLENDE VORMEN VAN VRIJWILLIGERSWERK NAAR GESLACHT, 1999

Administratie Planning en Statistiek(APS). Survey 1999. Bewerking SEIN.

GRAFIEK 65: SEKSERATIO VAN DE VERSCHILLENDE VORMEN VAN VRIJWILLIGERSWERK

Administratie Planning en Statistiek(APS). Survey 1999. Bewerking SEIN.

3 Besluiten

3.1 Formele, betaalde arbeid

- De grootste groep werknemers bij mannen zijn arbeiders, bij vrouwen bedienden.
- Er werken meer vrouwen dan mannen bij de overheid; mannen tewerkgesteld bij de overheid zijn meestal statutair, vrouwen veel minder.
- Zeven op tien zelfstandigen zijn mannen; helpers daarentegen zijn meestal vrouwen
- Bijna 2/3 van de vrouwelijke, werkende beroepsbevolking situeert zich in 3 grote beroeps categorieën
- intellectuele en wetenschappelijke beroepen (verpleegkundig kaderpersoneel, onderwijspersoneel, psychologen...)
- bedienden (kantoorbedienden, receptionisten, kassiers...)
- dienstverlenend en verkoopsperoneel
 - Bij arbeiders, van welke klasse dan ook, en bij bedrijfsleiders en kaderpersoneel is de ondervetegenwoordiging van vrouwen het grootst.
 - De mannelijke, werkende beroepsbevolking is over meer beroeps categorieën gespreid dan de vrouwelijke
 - In typisch vrouwelijke beroepen vindt men nog steeds een substantieel aantal mannen terug; omgekeerd is dat niet zo.
 - Ook in typisch vrouwelijke sectoren vormen mannen het hoger kader

3.2 Onbetaalde arbeid

- Het “handwerk” in het huishouden wordt voornamelijk door vrouwen gedaan
- Mannen die regelmatig wassen en strijken zijn witte raven
- Tuinwerk en kleine klussen zijn de enige karweien thuis waar mannen werkelijk beter scoren dan vrouwen
- Meer mannen dan vrouwen zijn actief als vrijwilliger: 21 versus 17%
- De vrijwillige inzet van vrouwen situeert zich voornamelijk in de zorg voor familie
- Evenveel mannen zetten zich als vrijwilliger in een sportvereniging dan voor hun familie

CULTUUR

Voor het beleidsdomein cultuur buigen we ons over de tewerkstelling in de gesubsidieerde culturele sector, de cultuurparticipatie van de Vlaming en de samenstelling van de adviescommissies cultuur.

Indicatoren tewerkstelling

Vanuit het standpunt van gelijke kansen voor mannen en vrouwen analyseren we de aanwezigheid van vrouwen (en mannen) in de directie- en staffuncties in de verschillende culturele sectoren. Op basis van het aandeel van vrouwen in deze functies vergelijken we de sectoren onderling en berekenen we het (relatief) tekort of overschot.

Bron

Administratieve gegevens WVC.

Indicatoren adviesorganen

We houden de sekseratio van de verschillende adviesorganen tegen het licht van het decreet op de adviesorganen van 15 juli 1997. Dit zijn met name:

- Raad voor cultuur
- Raad voor de kunsten
- Raad voor volksonwikkeling en cultuurspreiding
- Commissie podiumkunsten
- Commissie muziek
- Commissie Letteren
- Commissie Beeldende Kunsten
- Commissie Architectuur en Vormgeving
- Commissie Musea
- Commissie Volksontwikkeling
- Commissie Culturele centra
- Commissie Bibliotheken
- Commissie Amateuristische kunstbeoefening
- Beoordelingscommissie Nederlandstalige dramatische kunst
- Beoordelingscommissie Muziektheater
- Beoordelingscommissie Dans
- Beoordelingscommissie Kunstencentra
- Beoordelingscommissie Muziek
- Beoordelingscommissie Beeldende Kunsten

- Beoordelingscommissie Architectuur en Vormgeving
- Beoordelingscommissie Musea
- Adviserende beroepscommissie culturele aangelegenheden

Bron

Administratieve gegevens WVC

Indicatoren deelname aan cultuur

In de 21 doelstellingen voor de 21ste eeuw van de Vlaamse regering¹⁶ staat onder meer:

- ✓ De stijging van de kwaliteit van het leven heeft er tegen 2010 toe geleid dat de helft van de Vlaamse bevolking zich een regelmatig cultuurparticipant voelt.
- ✓ In 2010 neemt meer dan één op twee Vlamingen actief deel aan het verenigingsleven. Door de versterking van het sociaal kapitaal is het vertrouwen van de burger in de samenleving en zijn instituties verhoogd. De burger voelt zich dankzij een actieve participatie aan en van het middenveld beter betrokken bij de gemeenschap. Hierdoor is het democratisch gehalte van Vlaanderen verbeterd.

We mogen aannemen dat dit streven geldt voor iedereen in deze samenleving, mannen en vrouwen.

Het bereiken van deze doelstellingen zal zich vertalen in een stijging van onder meer

- lidmaatschap van een culturele vereniging
- lidmaatschap van een sociaal-culturele vereniging
- participatiegraad in bestuursfuncties in verenigingen
- bijwonen theater
- bijwonen opera
- bijwonen jazz- of bluesconcert
- bijwonen pop- of rockconcert
- bijwonen ballet- of dansuitvoering
- bijwonen traditioneel of folkloristisch concert
- bijwonen klassiek concert
- bezoek aan museum, tentoonstelling of galerij
- bibliotheekbezoek

Bron

APS-survey

¹⁶ <http://www2.vlaanderen.be/kleurrijkvlaanderen/index2.htm>

1 Tewerkstelling

Bron

Deze gegevens zijn ambtelijke registratiegegevens ons ter beschikking gesteld door het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Het is belangrijk om te vermelden dat het hier niet gaat over voltijdse equivalenten maar over het aantal personen werkzaam in de sector.

1.1 Algemeen

Indicator 1: Sekseratio in directiefuncties in de culturele sector

Indicator 2: Sekseratio in staffuncties in de culturele sector

Indicator 3: Relatief tekort aan vrouwen in directiefuncties in de culturele sector

Indicator 4: Relatief tekort aan vrouwen in staffuncties in de culturele sector

TABEL 65: SEKSERATIO EN RELATIEF TEKORT AAN VROUWEN IN DE DIRECTIE- EN STAFFUNCTIES IN 2000.

	Mannen	Vrouwen	Totaal	tekort aan	
	sekseratio		n	vrouwen	
directie	I1 58,4	41,6	539	I3	0,31
staf	I2 47,8	52,2	636	I4	0,14
totaal	39,3	60,7	9362		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN.

Het **relatief tekort** wordt berekend als volgt:

1- [aandeel vrouwen in functie/aandeel vrouwen totaal]. Deze indicator heeft de waarde "0" wanneer de genderverhouding in de functie dezelfde is als deze in de ganse populatie in de sector.

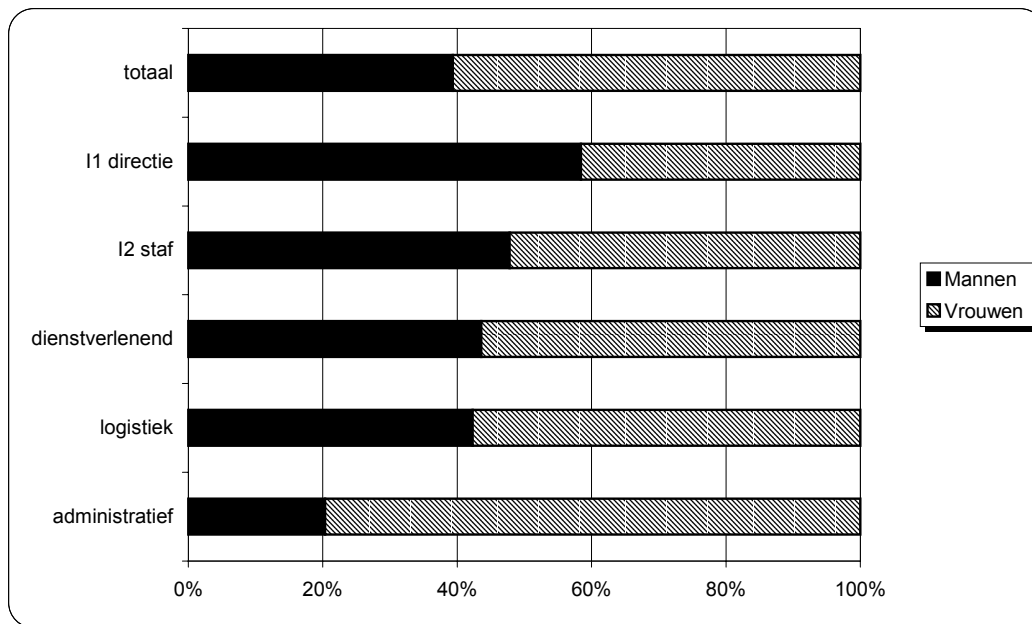
Deze indicator wordt gebruikt om de afwijkingen (in dit geval naar gender) te kunnen vergelijken tussen de verschillende sectoren en functies.

Vervolledigend en als kader voor deze indicatoren geven we de sekseverdeling voor alle functies in de culturele sector.

TABEL 66: SEKSERATIO IN DE VERSCHILLENDE FUNCTIES IN DE CULTURELE SECTOR IN 2000

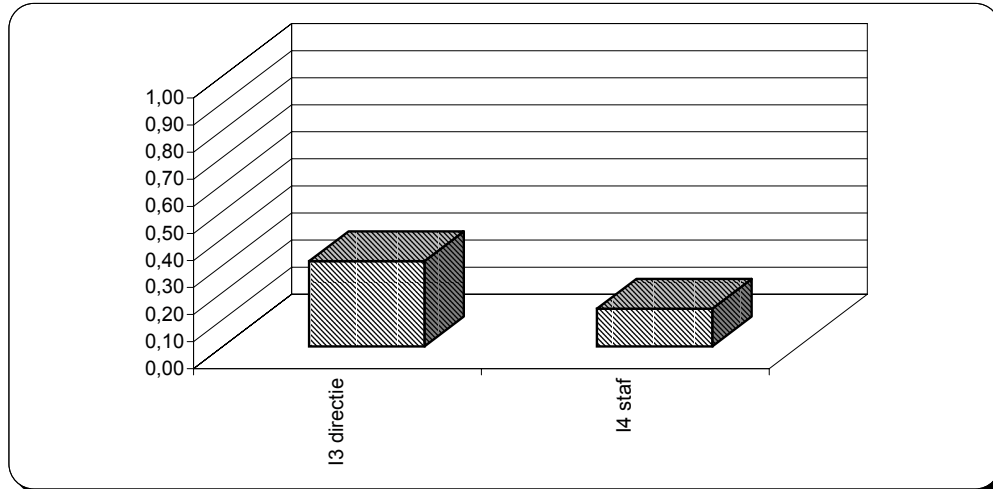
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	sekseratio		n
administratief	20,3	79,7	1811
logistiek	42,3	57,7	1634
dienstverlenend	43,6	56,4	4037
staf	47,8	52,2	636
directie	58,4	41,6	539
functie: ontbrekend/onbekend/fout	34,9	65,1	705
<i>totaal</i>	<i>39,3</i>	<i>60,7</i>	<i>9362</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

GRAFIEK 66: SEKSERATIO IN DE VERSCHILLENDE FUNCTIES IN DE CULTURELE SECTOR IN 2000

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN.

In de culturele sector zijn 6 op 10 werknemers vrouwen niettegenstaande het atypische arbeidsregime dat nodige is om de vrijetijdsector draaiende te houden. Bij de directiefuncties ligt de genderverhouding bijna omgekeerd: bijna 60% van hen zijn mannen. Staffuncties wijken ook af van het gemiddelde in het voordeel van mannen, zij het iets minder.

GRAFIEK 67: RELATIEF TEKORT AAN VROUWEN IN DIRECTIE- EN STAFFUNCTIES IN 2000

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN.

Het relatief tekort aan vrouwen in directiefuncties in de culturele sector bedraagt 0,31 of 31%.

Het relatief tekort aan vrouwen in staffuncties in de culturele sector bedraagt 0,14 of 14%.

1.2 Culturele sectoren

Indicator 5: Sekseratio in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector

Indicator 6: Sekseratio in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector

Indicator 7: Relatief tekort aan vrouwen in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector

Indicator 8: Relatief tekort aan vrouwen in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector

TABEL 67: SEKSERATIO EN HET RELATIEF TEKORT AAN VROUWEN IN DIRECTIE- EN STAFFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN CULTURELE SECTOR IN 2000

Sector			Mannen	Vrouwen	Totaal	Relatief tekort	
			Sekseratio			aan vrouwen	
Bibliotheken	directie	I5.1.	45,6	54,4	248	I7.1.	0,28
	staf	I6.1.	41,5	58,5	205	I8.1.	0,22
	Sectortotaal		24,5	75,5	3411		
Culturele Centra	directie	I5.2.	71,2	28,8	66	I7.2.	0,48
	staf	I6.2.	40,2	59,8	107	I8.2.	-0,08
	Sectortotaal		44,9	55,1	1638		
Diensten	directie	I5.3.	72,2	27,8	18	I7.3.	0,57
	staf	I6.3.	52,9	47,1	17	I8.3.	0,27
	Sectortotaal		35,2	64,8	162		
Deeltijdse vorming	directie	I5.4.	66,7	33,3	3	I7.4.	0,42
	staf	I6.4.	25,0	75,0	4	I8.4.	-0,30
	Sectortotaal		42,2	57,8	83		
Instellingen	directie	I5.5.	40,0	60,0	20	I7.5.	0,12
	staf	I6.5.	63,6	36,4	22	I8.5.	0,47
	Sectortotaal		31,7	68,3	334		
Landelijk jeugdwerk	directie	I5.6.	63,0	37,0	46	I7.6.	0,36
	staf	I6.6.	57,1	42,9	84	I8.6.	0,25
	Sectortotaal		42,7	57,3	1003		
Muziek/Letteren	directie	I5.7.	75,5	24,5	49	I7.7.	0,31
	staf	I6.7.	62,5	37,5	72	I8.7.	-0,05
	Sectortotaal		64,4	35,6	987		
Podiumkunsten	directie	I5.8.	76,6	23,4	64	I7.8.	0,47
	staf	I6.8.	52,4	47,6	63	I8.8.	-0,08
	Sectortotaal		55,9	44,1	1230		
Verenigingen	directie	I5.9.	66,7	33,3	21	I7.9.	0,52
	staf	I6.9.	40,7	59,3	54	I8.9.	0,16
	Sectortotaal		29,8	70,2	466		
Totaal							
Beleidsdomein							
Cultuur			39,3	60,7	9362		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

De sectoren amateurkunsten en politieke vormingsinstellingen werden niet in de analyse per sector opgenomen omdat ze respectievelijk in totaal slechts 25 en 23 personen tewerkstellen. Het aantal directie- en staffuncties is dan ook uitzonderlijk klein: respectievelijk 4 (3 mannen en 1 vrouw) en 8 personen (4 mannen en 4 vrouwen).

Het **relatief tekort** wordt berekend als volgt:

1-taandeel vrouwen in functie/aandeel vrouwen in deze deelsector]. Deze indicator heeft de waarde "0" wanneer de genderverhouding in de functie dezelfde is als deze in de ganse populatie in de deelsector.

Deze indicator wordt gebruikt om de afwijkingen (in dit geval naar gender) te kunnen vergelijken tussen de verschillende sectoren.

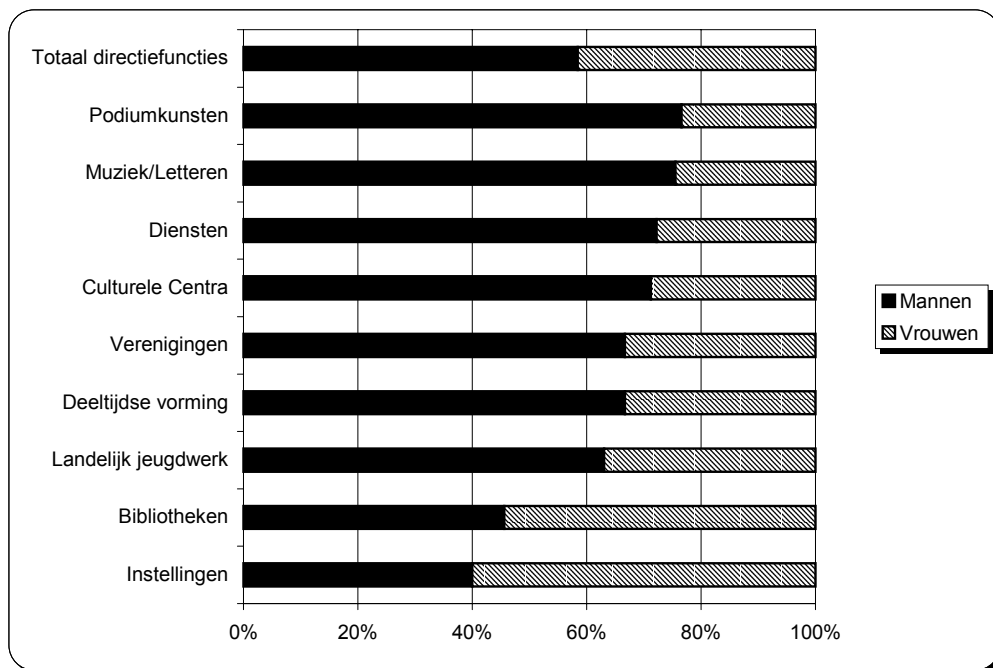
Voorbeeld:

In de sectoren bibliotheken, landelijk jeugdwerk en podiumkunsten geeft de vergelijking tussen de sekseratio in de directiefunctie en de totale sekseratio in de respectieve sector ongeveer dezelfde afwijking in %-punten. De afwijking weegt echter niet overal even zwaar.

Dezelfde afwijking van om en bij de 20 %-punten weegt het zwaarst in de sector podiumkunsten omdat het aandeel vrouwen in directiefuncties daar slechts de helft is van de gemiddelde sekseverdeling in deze sector. In de twee andere sectoren ligt dit hoger.

De constructie van de indicator **Relatief tekort** maakt een vergelijking tussen de sectoren mogelijk omdat hiermee wordt rekening gehouden.

GRAFIEK 68: SEKSERATIO IN DIRECTIEFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN EN IN DE TOTALE CULTURELE SECTOR IN 2000

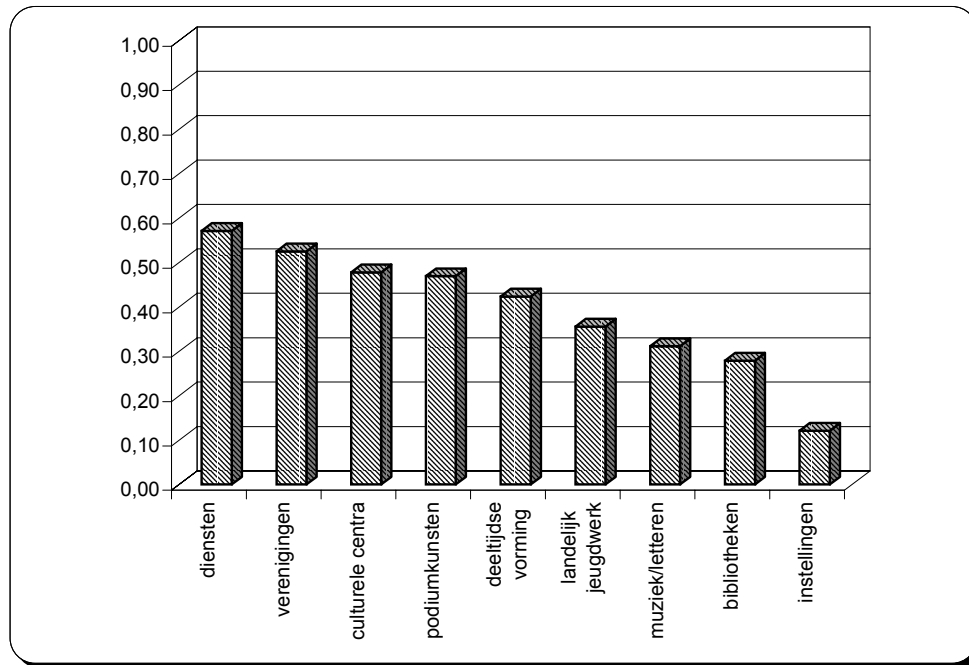

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

De bibliotheeksector en het vormingswerk in instellingen scoren goed ten opzichte van de totale sekseratio in directiefuncties in de culturele sector. Zij benaderen zelfs min of meer de genderverdeling van de totale tewerkstelling in de culturele sector (60% vrouwen – 40% mannen).

In alle andere sectoren ligt het aandeel vrouwen in directiefuncties te laag, zelfs wanneer men ze enkel vergelijkt met de globale verdeling van directiefuncties.

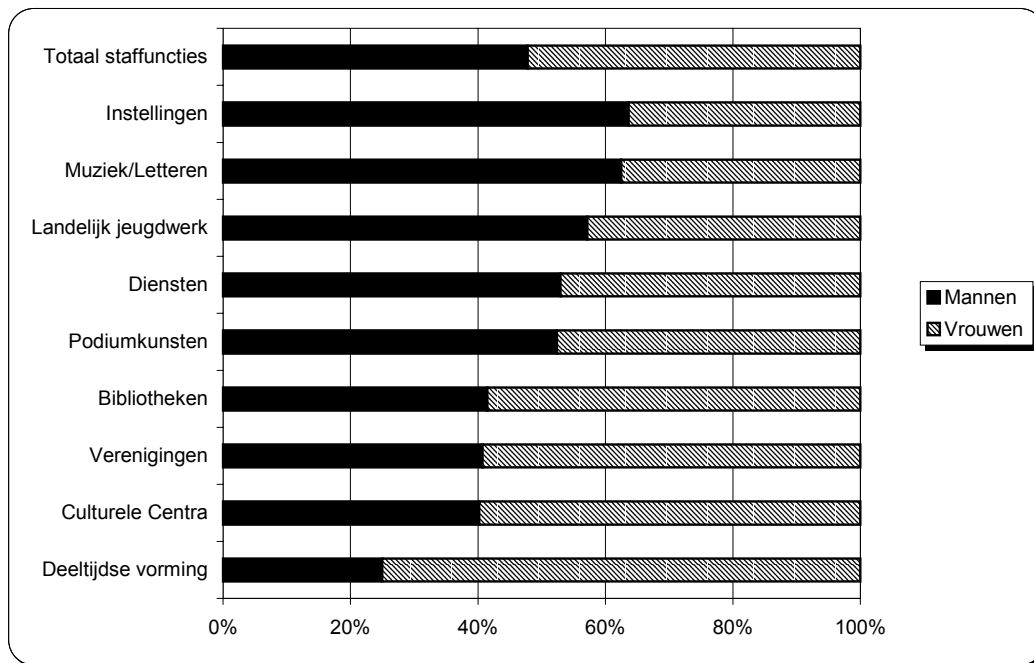
GRAFIEK 69: RELATIEF TEKORT AAN VROUWEN IN DIRECTIEFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN IN DE CULTURELE SECTOR IN 2000

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

In bovenstaande grafiek worden de deelsectoren gerangschikt volgens de grootte van het relatief tekort aan vrouwen in directiefuncties. De koploper “diensten” is weliswaar een kleine sector maar andere zeer slecht scorende sectoren als “culturele centra” en “podiumkunsten” realiseren toch een behoorlijk aantal arbeidsplaatsen (zie onder 1.2.). Het relatief tekort in beide sectoren bedraagt bijna 50%.

In de sector “instellingen” is de kloof tussen de algemene tewerkstelling van mannen en vrouwen en de tewerkstelling in de directiefuncties het kleinst.

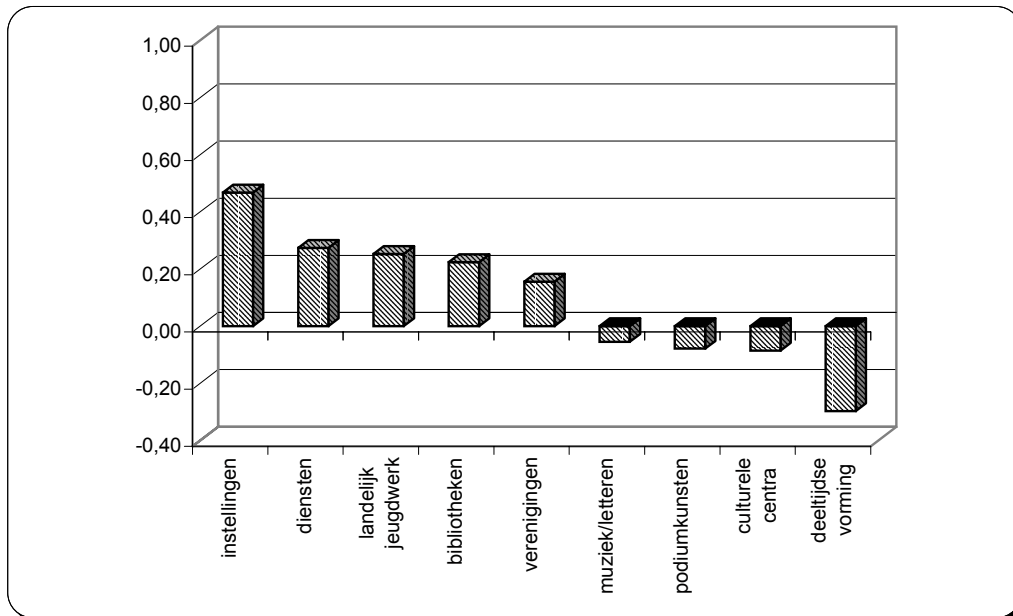
GRAFIEK 70: SEKSERATIO IN STAFFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN EN IN DE TOTALE CULTURELE SECTOR IN 2000

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

In de staffuncties in hun totaal vindt men ook een afwijking naar gender zij het minder groot dan bij de directiefuncties. Culturele centra, verenigingen en bibliotheken hebben een genderverdeling die overeenstemt met de totale verdeling in de tewerkstelling over de functies heen. Bij de deeltijdse vorming is er een oververtegenwoordiging van vrouwen.

Alle andere deelsectoren scoren qua aandeel vrouwen slechter dan in de totale tewerkstelling en slechter dan in de tewerkstelling in de staffuncties over de sectoren heen.

GRAFIEK 71: RELATIEF TEKORT RESP. OVERSCHOT AAN VROUWEN IN STAFFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN IN DE CULTURELE SECTOR IN 2000

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

In volgende sectoren is er een relatief **overschot** aan vrouwen in staffuncties

- muziek/letteren
- podiumkunsten
- culturele centra
- deeltijdse vorming

In alle andere sectoren is er een relatief tekort met als koploper de sector “instellingen”. Zij hadden weliswaar het kleinste relatief tekort in de directiefuncties.

Indicator 9: Vrouwelijk tekort op 100 in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de sectorverdeling

Indicator 10: Vrouwelijk tekort op 100 in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de sectorverdeling

Indicator 11: Vrouwelijk tekort op 100 in directiefuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de totale verdeling

Indicator 12: Vrouwelijk tekort op 100 in staffuncties in de deelsectoren in de culturele sector op basis van de totale verdeling

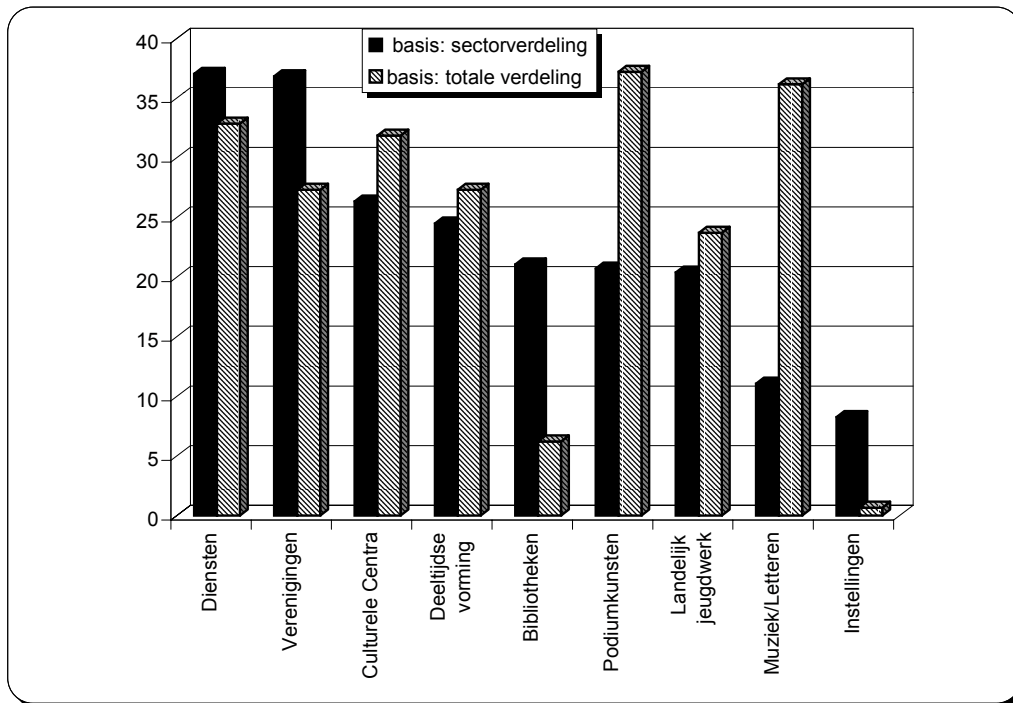
TABEL 68: VROUWELIJK TEKORT OP 100 IN DIRECTIE- EN STAFFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN IN DE CULTURELE SECTOR OP BASIS VAN DE SECTORVERDELING EN TOTALE VERDELING IN 2000

		Vrouwelijk tekort resp. overschot op 100			
		basis: sectorverdeling		basis: totale verdeling	
Bibliotheken	directie	I9.1.	21,1	I11.1.	6,2
	staf	I10.1.	17,0	I12.1.	2,1
Culturele Centra	directie	I9.2.	26,3	I11.2.	31,9
	staf	I10.2.	-4,7	I12.2.	0,8
Diensten	directie	I9.3.	37,0	I11.3.	32,9
	staf	I10.3.	17,8	I12.3.	13,6
Deeltijdse vorming	directie	I9.4.	24,5	I11.4.	27,3
	staf	I10.4.	-17,2	I12.4.	-14,3
Instellingen	directie	I9.5.	8,3	I11.5.	0,7
	staf	I10.5.	31,9	I12.5.	24,3
Landelijk jeugdwerk	directie	I9.6.	20,4	I11.6.	23,7
	staf	I10.6.	14,5	I12.6.	17,8
Muziek/Letteren	directie	I9.7.	11,1	I11.7.	36,2
	staf	I10.7.	-1,9	I12.7.	23,2
Podiumkunsten	directie	I9.8.	20,7	I11.8.	37,2
	staf	I10.8.	-3,5	I12.8.	13,0
Verenigingen	directie	I9.9.	36,8	I11.9.	27,3
	staf	I10.9.	10,9	I12.9.	1,4

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

Deze indicatoren vergelijken het relatief aandeel van vrouwelijke tewerkstelling per leidinggevende functie (directie en staf) met de totale vrouwelijke tewerkstelling in respectievelijk de deelsectoren en de totale culturele sector. Het saldo geeft een tekort of teveel aan voor wat vrouwen betreft op 100 werknemers.

GRAFIEK 72: VROUWELIJK TEKORT OP 100 IN DIRECTIEFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN IN DE CULTURELE SECTOR OP BASIS VAN DE SECTORVERDELING EN TOTALE VERDELING (GESORTEERD OP TEKORT IN DE DEELSECTOR)

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

Vooraf dienften, verenigingen, culturele centra en de deeltijdse vorming vertonen een groot tekort aan vrouwen in directiefuncties ongeacht welk referentiekader men hanteert (de deelsector of de totale sector): tussen 25 en 35 op 100.

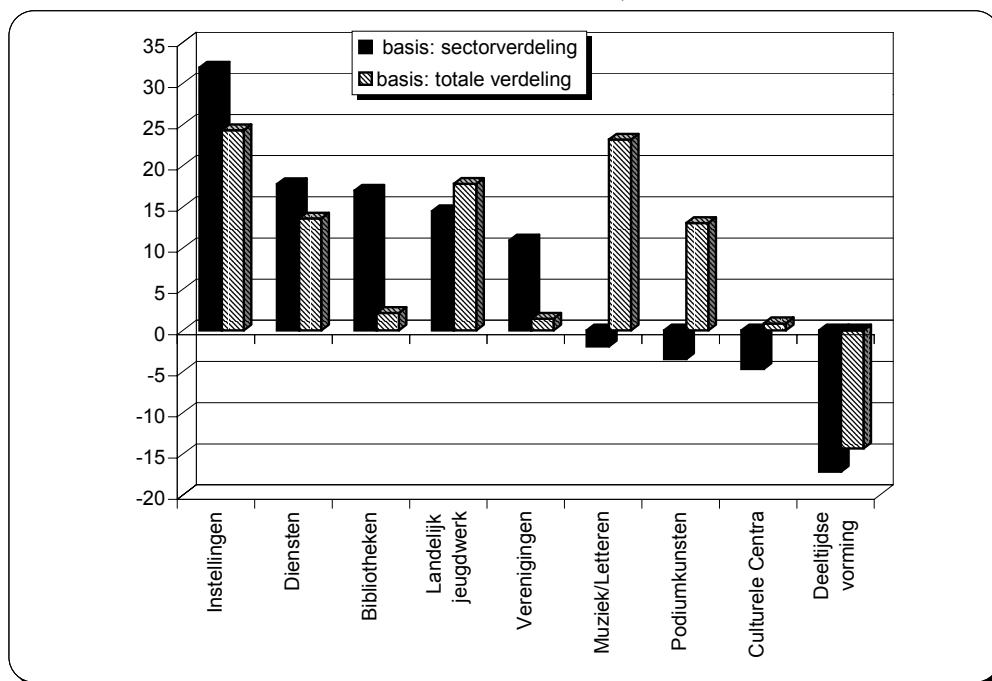
Ook het landelijk jeugdwerk toont voor beide een substantieel tekort, zij het iets minder.

Bij de podiumkunsten en de muziek en letteren hebben vrouwen een grote achterstand in directiefuncties vergeleken met de totale tewerkstelling in de culturele sector: meer dan 35 op 100. Bij de podiumkunsten is er ook een aanzienlijk relatief tekort binnen de sector zelf.

Het geringe tekort aan vrouwen in directiefuncties in de bibliotheeksector wanneer men zich baseert op de totale tewerkstelling is misleidend. Deze sector heeft in zijn globaliteit een overwicht aan vrouwelijke tewerkstelling. Als men als norm de vrouwelijke tewerkstelling binnen de sector hanteert, ligt het tekort aan vrouwelijke directeuren hoog: 20 op 100.

Instellingen scoren het beste voor beide indicatoren.

GRAFIEK 73: VROUWELIJK TEKORT OP 100 IN STAFFUNCTIES IN DE DEELSECTOREN IN DE CULTURELE SECTOR OP BASIS VAN DE SECTORVERDELING EN TOTALE VERDELING (GESORTEERD OP TEKORT IN DEELSECTOR)

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

Instellingen hebben een relatief groot aantal vrouwelijke directeuren. In de staffuncties doen vrouwen het echter uitgesproken slecht met een tekort van 24 en 32 functies op 100 op basis van respectievelijk de totale en de deelsector.

Diensten en het landelijk jeugdwerk scoren voor beide indicatoren evenmin goed.

Het verhaal over de directiefuncties in de bibliotheeksector gaat blijkbaar ook op voor de andere leidinggevende functies alhoewel het tekort veel minder groot is. Ook bij de verenigingen is er een tekort aan vrouwelijke staffunctionarissen wanneer men de genderverdeling in de sector zelf als norm neemt.

Bij de deeltijdse vorming zijn, hoe men het ook bekijkt, de vrouwen in staffuncties oververtegenwoordigd. Bij muziek en letteren, podiumkunsten en culturele centra is er enkel oververtegenwoordiging wanneer men refereert naar tewerkstelling in de sector zelf.

2 Adviesorganen

Indicator 13: Sekseratio van de adviesorganen.

TABEL 69: SEKSERATIO VAN DE ADVIESORGANEN IN 2001

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I13 sekseratio		n
Commissie Musea	40,0	60,0	5
Beoordelingscommissie Dans	42,9	57,1	7
Beoordelingscommissie Musea	45,5	54,5	11
Commissie Bibliotheken	50,0	50,0	8
Advis. Beroepscomm. culturele aangelegenheden	50,0	50,0	14
Beoordelingscomm. Nederlandst. dramatische kunst	53,8	46,2	13
Beoordelingscommissie Muziektheater	57,1	42,9	7
Beoordelingscommissie Kunstencentra	57,1	42,9	7
Raad voor volksontwikkeling en cultuurspreiding	58,1	41,9	31
Commissie Volksontwikkeling	58,3	41,7	12
Commissie Muziek	60,0	40,0	5
Commissie Letteren	60,0	40,0	5
Commissie Beeldende Kunsten	60,0	40,0	5
Commissie Architectuur en Vormgeving	60,0	40,0	5
Commissie Culturele centra	60,0	40,0	5
Commissie Amateurstische kunstbeoefening	60,0	40,0	5
Raad voor de kunsten	60,6	39,4	33
Beoordelingscommissie Muziek	61,5	38,5	13
Raad voor Cultuur	62,9	37,1	35
Beoordelingscommissie Beeldende Kunsten	63,6	36,4	11
Beoordelingscomm. Architectuur en Vormgeving	66,7	33,3	9
Commissie Podiumkunsten	71,4	28,6	7
Totaal	58,1	41,9	253

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. bewerking SEIN

Het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 15 juli 1997 legt een 1/3 – 2/3 vertegenwoordiging op van mannen en vrouwen in de Vlaamse adviesraden. Dit decreet is van toepassing op alle adviesorganen die een onderdeel vormen van het besluitvormingsproces op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest. Men kan drie categorieën onderscheiden naargelang de beleidsinstantie die de raden adviseren, aangevuld met een restcategorie “andere”:

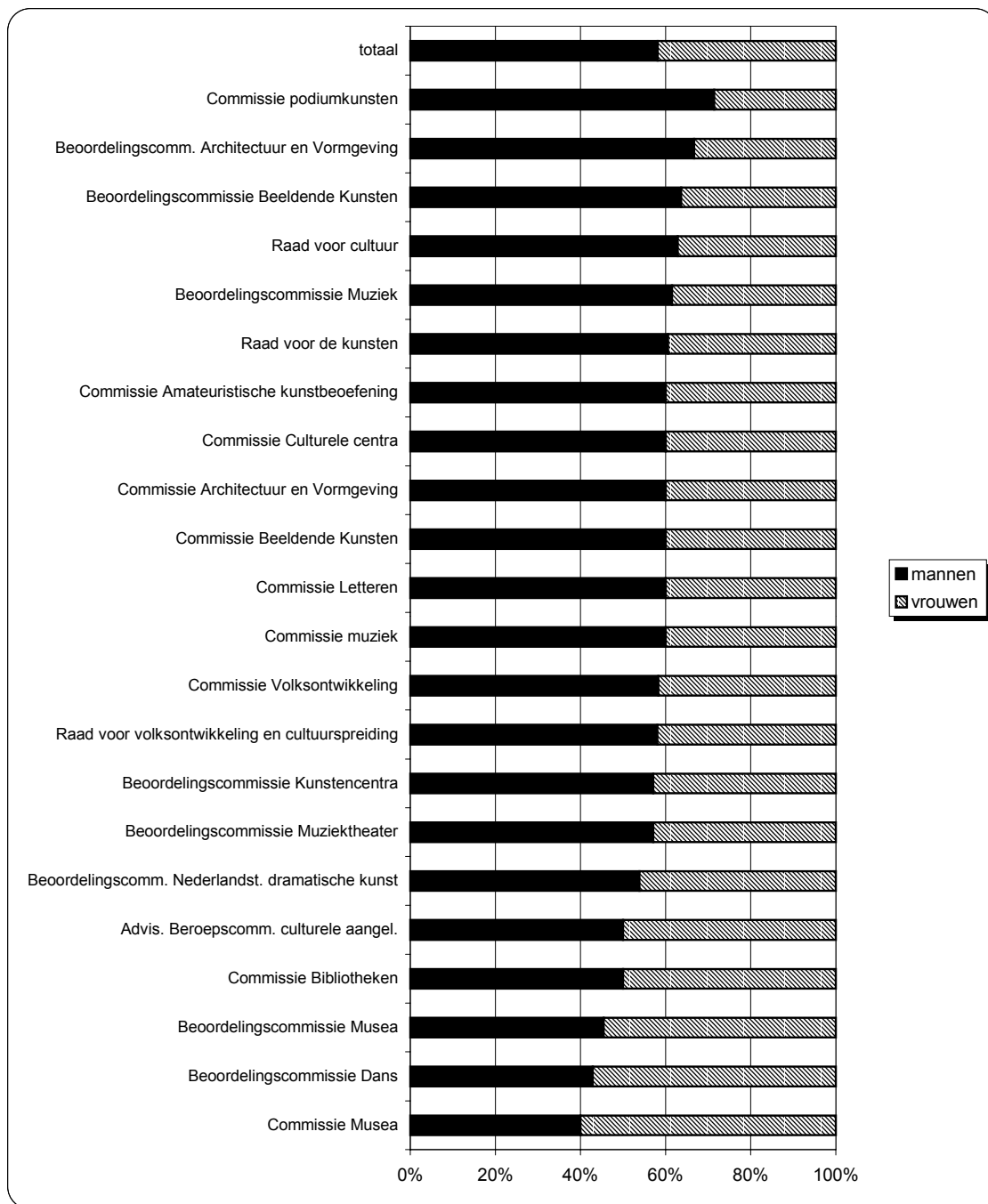
1. adviesorganen die de Vlaamse regering of het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap adviseren
2. adviesorganen bij de Vlaamse Openbare Instellingen (VOI's) die de Vlaamse regering of het Vlaamse parlement adviseren (
3. adviesorganen die de bestuursorganen van Vlaamse Openbare Instellingen
4. andere adviesraden.

De adviescommissies en –raden die hier aan de orde zijn behoren tot de eerste categorie.

Bron

Deze gegevens werden ons ter beschikking gesteld door het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

GRAFIEK 74: SEKSERATIO VAN DE ADVIESCOMMISSIES IN 2000

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Bewerking SEIN

De overall sekseratio is hier 42% vrouwen-58% mannen. Ongeveer de helft van de adviescommissies houdt deze verdeling aan. De norm van het decreet wordt dus gehaald. In totaal hebben de adviesraden cultuur een tekort van 20 vrouwen om een gelijke verdeling te hebben van mannen en vrouwen.

Het decreet is echter van toepassing op alle adviesorganen afzonderlijk.

De commissie Bibliotheken en de adviserende beroepscommissie Culturele Aangelegenheden hebben een fifty-fifty verdeling. De commissie en beoordelingscommissie Musea hebben samen met de beoordelingscommissie Dans zelfs een overwicht aan vrouwen. In alle andere commissies zijn vrouwen in de minderheid dit wil zeggen minder dan de helft.

Enkel de commissie podiumkunsten haalt zelfs niet het wettelijk opgelegd quotum van 1/3 versus 2/3.

3 Cultuurparticipatie

Bron

Alle gegevens uit het onderdeel cultuurparticipatie zijn afkomstig uit de survey van de Administratie Planning en Statistiek.

Het steekproefplan voorziet in een selectie van gemeenten en sets per gemeente volgens het principe van een toevallige tweetrapssteekproef met gelijke kansen voor de elementaire steekproefeenheden (personen), proportioneel voor de vijf Vlaamse provincies en met een afzonderlijk steekproefplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (uitgevoerd door het Rijksregister). De populatie is de Nederlandstalige bevolking van Belgische nationaliteit tussen 16 en 85 jaar in het Vlaamse Gewest of in Brussel. In 2000 was er een respons van 60% (1345 afgewerkte face-to-face interviews op een totaal van 2238 gebruikte adressen).

Wanneer bij de χ^2 – toets $p < 0,05$ wordt dit in of onder de tabel als volgt gemarkeerd: *

Wanneer bij de χ^2 – toets $p < 0,01$ wordt dit in of onder de tabel als volgt gemarkeerd: **

3.1 Podiumkunsten

Indicator 14: Algemene participatiegraad podiumkunsten minimum 1 maal per jaar

Indicator 15: Algemene participatiegraad podiumkunsten meer dan 1 maal per jaar

TABEL 70: ALGEMENE PARTICIPATIEGRAAD PODIUMKUNSTEN VAN MANNEN EN VROUWEN IN 2000

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	participatiegraad		
I14 minstens 1 keer per jaar	69,9	68,6	69,3
I15 meer dan 1 keer per jaar	42,6	44,2	43,3

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

Met podiumkunsten wordt bedoeld:

- theater- of toneelvoorstelling
- operavoorstelling
- jazz- of bluesconcert
- pop- of rockconcert
- ballet- of dansuitvoering
- traditioneel of folkloristisch concert/festival
- klassiek concert/festival

Bron

In de survey van APS wordt de vraag naar de frequentie van het bijwonen van deze podiumkunsten zeer algemeen gesteld. Het gaat dus even goed over een voorstelling van het plaatselijk amateurtoneelgezelschap als over een voorstelling van een gerenommeerd theatergezelschap. Idem dito voor de andere podiumkunsten.

Volgende antwoordcategorieën worden gebruikt: nooit, één keer per jaar, meerdere keren per jaar, één keer per maand, meerdere keren per maand.

In het algemeen gesproken, nemen mannen en vrouwen even vaak deel aan dit soort manifestaties. Zoals blijkt uit volgende tabellen en grafieken zijn er enkele verschillen in voorkeur voor wat betreft de podiumkunsten.

Indicator 16: Participatiegraad van mannen en vrouwen aan podiumkunsten minimum 1 maal per jaar

Indicator 17: Participatiegraad van mannen en vrouwen aan podiumkunsten meer dan 1 maal per jaar

TABEL 71: PARTICIPATIEGRAAD PODIUMKUNSTEN VAN MANNEN EN VROUWEN MINIMUM 1 MAAL PER JAAR IN 2000

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I16 participatiegraad min. 1X/jaar		
Theater of toneelvoorstelling	50,7	54,1	52,3
Klassiek concert/festival	38,1	38,8	38,4
Pop -of Rockconcert *	34,0	27,9	31,1
Traditioneel of folkloristisch concert/festival *	30,9	25,7	28,4
Ballet -of dansuitvoering **	13,0	23,0	17,8
Jazz -of Bluesconcert	16,0	12,9	14,5
Operavoorstelling	12,2	15,5	13,8

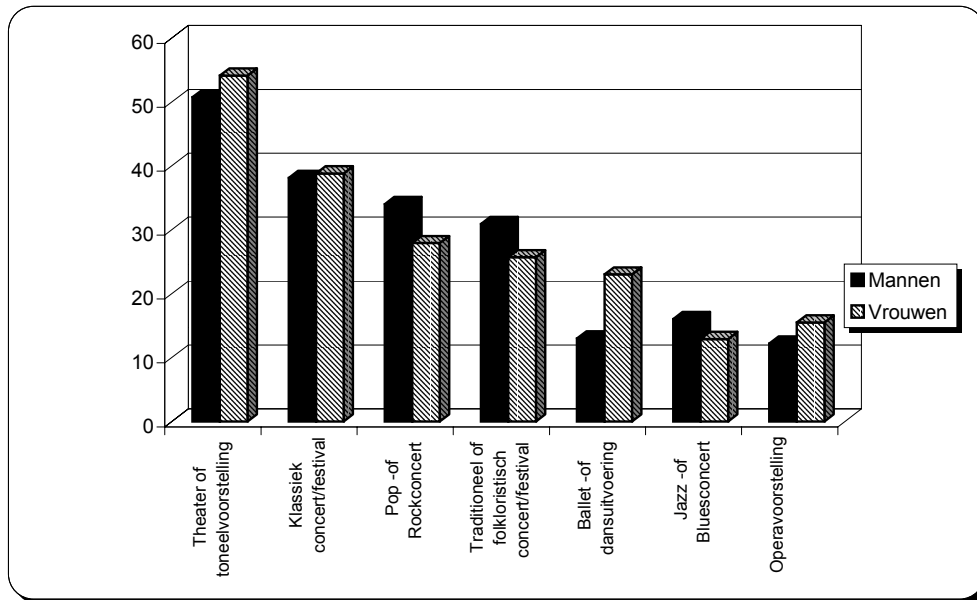
Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

TABEL 72: PARTICIPATIEGRAAD PODIUMKUNSTEN VAN MANNEN EN VROUWEN MEER DAN 1 MAAL PER JAAR IN 2000

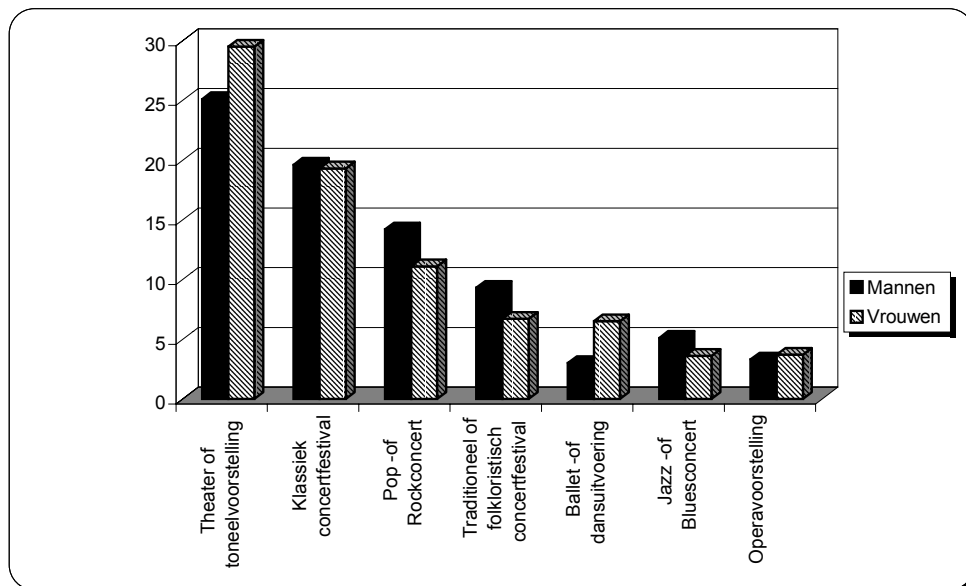
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I17 participatiegraad meer dan 1X/jaar		
Theater of toneelvoorstelling	25,1	29,5	27,2
Klassiek concert/festival	19,6	19,3	19,5
Pop -of Rockconcert	14,2	11,1	12,7
Traditioneel of folkloristisch concert/festival	9,3	6,7	8,0
Ballet -of dansuitvoering **	3,0	6,5	4,7
Jazz -of Bluesconcert	5,1	3,6	4,4
Operavoorstelling	3,3	3,7	3,5

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

GRAFIEK 75: PARTICIPATIEGRAAD PODIUMKUNSTEN VAN MANNEN EN VROUWEN MINIMUM 1 MAAL PER JAAR IN 2000

GRAFIEK 76: PARTICIPATIEGRAAD PODIUMKUNSTEN VAN MANNEN EN VROUWEN MEER DAN 1 MAAL PER JAAR IN 2000

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

Meer mannen dan vrouwen gaan minstens één maal per jaar naar een pop- of rockconcert en naar een traditioneel of folkloristisch concert. Meer vrouwen dan mannen houden blijkbaar van dans en ballet.

Wanneer men enkel die mensen in aanmerking neemt die dit vaker dan eens een enkele keer per jaar doen, verdwijnen deze verschillen behalve dan de grotere voorkeur van vrouwen tegenover mannen voor een dans- of balletopvoering.

3.2 Bezoek musea en tentoonstellingen

Indicator 18: Participatiegraad musea en tentoonstellingen van mannen en vrouwen.

TABEL 73: BEZOEK AAN MUSEA EN TENTOONSTELLINGEN DOOR MANNEN EN VROUWEN IN 2000

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I18 participatiegraad		
minstens 1 keer per jaar	61,4	60,4	61,0
meer dan 1 keer per jaar	38,5	38,0	38,3

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

Deze indicator geeft geen verschillen tussen mannen en vrouwen

Bron:

De survey van de Administratie Planning en Statistiek. Volgende antwoordcategorieën worden gebruikt: nooit, één keer per jaar, meerdere keren per jaar, één keer per maand, meerdere keren per maand.

3.3 Bibliotheekbezoek

Indicator 19: Participatiegraad bibliotheken van mannen en vrouwen.

TABEL 74: BIBLIOTHEEKBEZOEK VAN MANNEN EN VROUWEN IN 2000

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I19 participatiegraad		
minstens 1 keer per jaar	42,1	47,4	44,6
meer dan 1 keer per jaar**	33,4	42,9	37,9

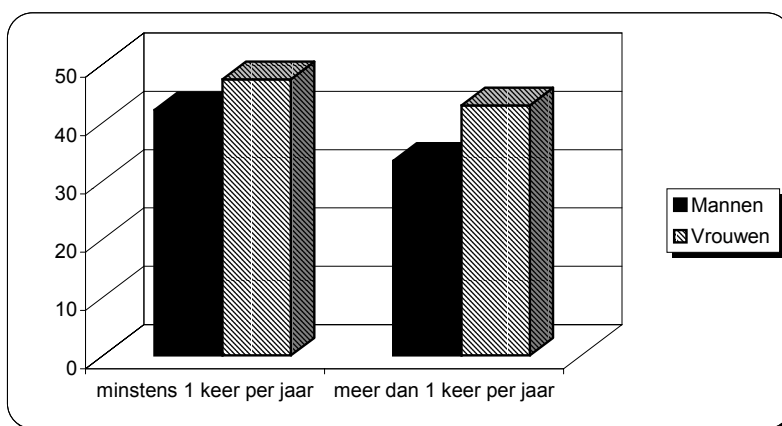
Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

Bron

De survey van de Administratie Planning en Statistiek.

Volgende antwoordcategorieën worden gebruikt: nooit, één keer per jaar, meerdere keren per jaar, één keer per maand, meerdere keren per maand.

GRAFIEK 77: BIBLIOTHEEKBEZOEK VAN MANNEN EN VROUWEN IN 2000

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

Meer vrouwen gaan naar de bibliotheek en zij gaan ook vaker.

3.4 Volksontwikkelingswerk

Indicator 20: Participatiegraad culturele vereniging

Indicator 21: Participatiegraad sociaal-culturele vereniging

Indicator 22: Participatiegraad bestuursfuncties

TABEL 75: PARTICIPATIEGRAAD VAN MANNEN EN VROUWEN AAN HET VERENIGINGSLEVEN EN DE BESTUURSFUNCTIES DAARIN IN 2000.

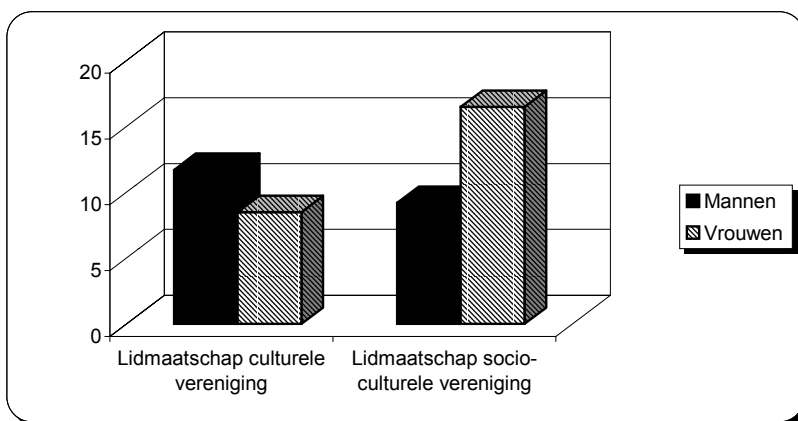
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	participatiegraad op basis van totaal		
I20 Lidmaatschap culturele vereniging*	11,7	8,5	10,2
I21 Lidmaatschap sociaal-culturele vereniging**	9,2	16,5	12,7
	participatiegraad op basis van lidmaatschap		
I22 Bestuursfunctie**	31,3	19,6	26,4

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

Bron

De Survey van de Administratie Planning en Statistiek be vraagt het lidmaatschap van een cultuurvereniging en een sociaal-culturele vereniging. Tevens wordt de deelname aan activiteiten, vergaderingen en bijeenkomsten en het uitoefenen van een bestuursfunctie nagegaan (indien het de vereniging is waarin men het meest actief is).

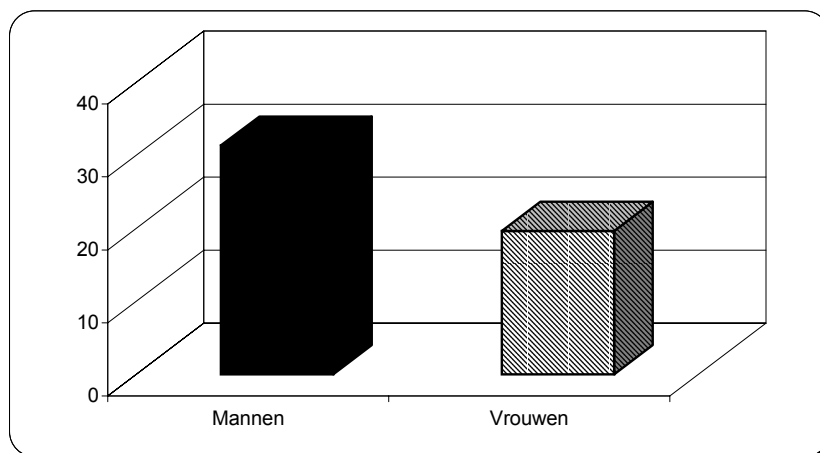
GRAFIEK 78: PARTICIPATIEGRAAD VAN MANNEN EN VROUWEN AAN HET VERENIGINGSLEVEN IN 2000.

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

Bij culturele verenigingen, waaronder koren, toneelverenigingen en amateuristische kunstgroepen ligt de participatiegraad van mannen hoger; bij sociaal-culturele verenigingen (KAV, BGJG, Davidsfonds, SVV) ligt de deelname van vrouwen hoger.

GRAFIEK 79: PARTICIPATIEGRAAD VAN MANNEN EN VROUWEN AAN BESTUURSFUNCTIES IN HET VERENIGINGSLEVEN IN 2000.

Bron: Administratie Planning en Statistiek. Survey 2000. Bewerking SEIN.

De participatie van mannen en vrouwen in de bestuursfuncties van het verenigingsleven werd afgezet tegen het lidmaatschap. De grotere participatiegraad van mannen is overduidelijk.

4 Besluiten

4.1 Tewerkstelling

- In de gesubsidieerde culturele sector zijn 6 op 10 werknemers vrouwen; in directiefuncties ligt die verhouding omgekeerd. De segregatie is duidelijk.
- In de sectoren culturele centra en podiumkunsten vindt men het grootste relatief tekort aan vrouwen in directiefuncties
- Ook bij de staffuncties is er over het algemeen een relatief tekort aan vrouwen zij het iets minder dan in directiefuncties
- In de sectoren muziek/letteren, podiumkunsten, culturele centra en de deeltijdse vorming is er een relatief surplus aan vrouwen in staffuncties

4.2 Adviesorganen

- Vier op tien leden van de adviesorganen zijn vrouwen
- Het aandeel vrouwen in de individuele commissies schommelt van 60% (commissie musea) tot een beschromende 30% in de commissie podiumkunsten

4.3 Participatie

- De participatiegraad voor podiumkunsten ligt bij mannen en vrouwen even hoog
- Ook bij de voorkeur voor één of andere vorm van podiumkunsten vindt men geen spectaculaire verschillen zeker niet wanneer men de regelmatige “participanten” beschouwt
- Meer vrouwen dan mannen zijn regelmatige bibliotheekbezoekers
- In het volksontwikkelingswerk neigen mannen meer naar culturele verenigingen, vrouwen naar sociaal-culturele verenigingen
- De participatiegraad van mannen in het bestuur van hun vereniging ligt veel hoger dan die van vrouwen: ruim 30% versus nauwelijks 20%

ONDERWIJS

Dit hoofdstuk is opgedeeld naar de twee belangrijkste actoren op dit terrein met name de schoolbevolking en de instanties die het onderwijs aanbieden namelijk het personeel en het bestuur.

Indicatoren schoolbevolking

De schoolkeuze is van doorslaggevend belang voor de verdere levensloopbaan van jongens en meisjes. Het is daar dat er beslissende richtingen worden ingeslagen in het leven. Daarom wordt de schoolbevolking onder de loep genomen in dit bestek en niet de behaalde diploma's.

Indicatoren voor gelijke kansenbeleid naar gender zijn, voor wat de schoolbevolking betreft, beperkt tot het onderwijs na het basisonderwijs. Zowel het dagonderwijs als het onderwijs voor sociale promotie worden doorgelicht.

Voor het **secundair onderwijs** worden de verdeling voor meisjes en jongens en de sekseratio gegeven voor

- de 3 graden
- de 4 onderwijsvormen: het algemeen secundair onderwijs, het kunstsecundair onderwijs, het technisch secundair onderwijs en het beroepssecundair onderwijs
- de studierichtingen per onderwijsvorm

Voor het **hogescholenonderwijs** maken we onderscheid tussen onderwijs met één cyclus en onderwijs met twee cycli. De verdeling voor meisjes en jongens en de sekseratio wordt gegeven voor de 11 studiegebieden. Opties binnen deze studiegebieden die afwijken van de gemiddelde sekseratio van het desbetreffend studiegebied, worden apart onder de loep genomen.

Het **universitair onderwijs** biedt basisopleidingen in 18 studiegebieden. Voor deze studiegebieden worden de verdeling voor meisjes en jongens en de sekseratio gegeven. Basisopleidingen binnen een bepaald studiegebied die een afwijkende genderverdeling hebben worden apart behandeld.

Ook de schoolbevolking van het **OSP** wordt doorgelicht. Voor het secundair onderwijs worden voor de 32 studiegebieden de verdeling voor meisjes en jongens en de sekseratio gegeven. Het hoger onderwijs wordt opgesplitst naar het lineair en het modulair model en volgens dezelfde methode doorgelicht.

Bron:

Alle cijfers in dit deel van de studie zijn gebaseerd op het Statistisch Jaarboek van het Vlaams onderwijs.

Indicatoren personeel en beheer

De sekseratio van het **personeel** van de verschillende onderwijsniveaus wordt geanalyseerd: het basisonderwijs, het secundair onderwijs, het hoger onderwijs, waaronder het hogescholenonderwijs en universitair onderwijs, en het onderwijs voor sociale promotie.

Verder komen de sekseraties in de **bestuurs- en beheersfuncties** in het onderwijs aan bod.

Bronnen:

Het Statistisch Jaarboek van het Vlaams onderwijs.

Het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap departement onderwijs.

De Vlaamse interuniversitaire raad

Eigen cijfermateriaal.

1 Schoolbevolking

1.1 Secundair onderwijs

1.1.1 Algemeen overzicht

Indicator 1: Relatief aantal jongens en meisjes per graad en studievorm

Indicator 2: Sekseratio in de graden en studievormen

TABEL 76: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET S.O. PER GRAAD EN STUDIEVORM NAAR GESLACHT EN SEKSERATIO VAN GRADEN EN STUDIEVORMEN

	Jongens			Meisjes			Totaal	
	n	I1 %	I2 sekseratio	n	I1 %	I2 sekseratio	n	%
Onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers	536	0,3	56,6	411	0,2	43,4	947	0,2
1ste graad	69.513	33,0	51,6	65.212	31,8	48,4	134.725	32,4
Algemeen secundair onderwijs	48.752	23,2	44,4	61.069	29,8	55,6	109.821	26,4
Technisch secundair onderwijs	51.157	24,3	57,6	37.669	18,4	42,4	88.826	21,4
Kunstsecundair onderwijs	1.969	0,9	40,9	2.847	1,4	59,1	4.816	1,2
Beroepssecundair onderwijs	38.070	18,1	52,8	34.059	16,6	47,2	72.129	17,4
4de graad (Beroepssecundair onderwijs)	458	0,2	11,5	3.531	1,7	88,5	3.989	1,0
Totaal	210.455	100,0	50,7	204.798	100,0	49,3	415.253	100,0

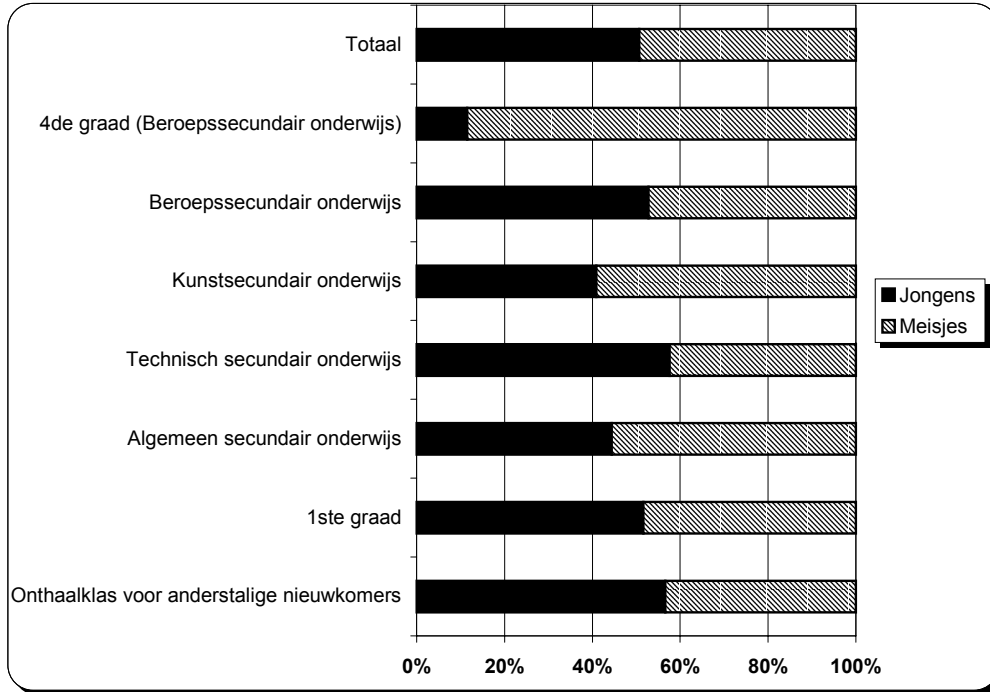
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Bron

Het statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs wordt sedert het schooljaar 1977-1978 gepubliceerd. Het wordt uitgegeven door het departement Onderwijs van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Het bevat gegevens over de schoolbevolking, studiebewijzen uitgereikt op het einde van het schooljaar, onderwijsinstellingen, personeel, budget, niveau-overschrijdende gegevens, andere opleidingsvormen en een internationale vergelijking.

Meer info vindt u op

<http://fred.vlaanderen.be/publicatie/22.htm>

GRAFIEK 80: SEKSERATIO VAN GRADEN EN STUDIEVORMEN

Bron:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000.
Bewerking SEIN

Zoals algemeen geweten is er een oververtegenwoordiging van meisjes in het algemeen secundair onderwijs en een ondervertegenwoordiging in het technisch onderwijs. Ook in het beroepsonderwijs zijn jongens wat oververtegenwoordigd behalve dan in de 4de graad. Deze is bijna volledig bevolkt door meisjes.

Het kunstonderwijs trekt meer meisjes dan jongens aan.

Vanaf hier vindt u in tabellen en grafieken enkel nog de gebruikelijke afkortingen:

S0: Secundair Onderwijs

AS0: Algemeen secundair onderwijs

TS0: Technisch secundair onderwijs

KS0: Kunstsecundair onderwijs

BS0: Beroepssecundair onderwijs

1.1.2 Tweede en derde graad S.O..

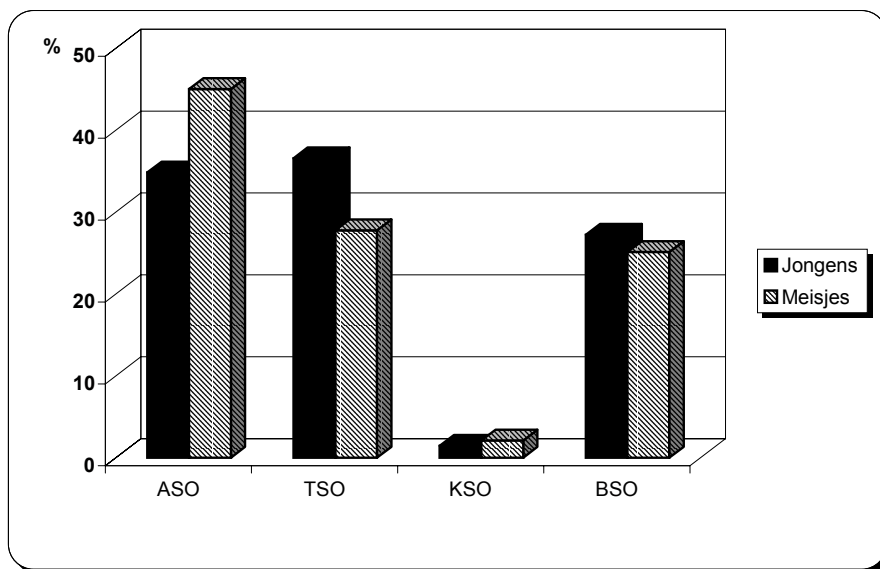
Indicator 3: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studievorm naar geslacht

TABEL 77: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD S.O. PER STUDIEVORM NAAR GESLACHT

	Jongens		Meisjes		Totaal	
	n	I3 %	n	I3 %	n	%
ASO	48.752	34,8	61.069	45,0	109.821	39,8
TSO	51.157	36,6	37.669	27,8	88.826	32,2
KSO	1.969	1,4	2.847	2,1	4.816	1,7
BSO	38.070	27,2	34.059	25,1	72.129	26,2
Totaal	139.948	100,0	135.644	100,0	275.592	100,0

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 81: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD S.O. PER STUDIEVORM NAAR GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Hier valt vooral op dat bij meisjes het verschil in aandeel leerlingen in het algemeen en het technisch secundair onderwijs bijzonder groot is. Bij jongens stelt men dit niet vast. Bijna evenveel jongens volgen algemeen secundair onderwijs als technisch.

1.1.2.1 *Algemeen secundair onderwijs*

Indicator 4: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studiegebied in het ASO naar geslacht

TABEL 78: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD A.S.O. PER STUDIERICHTING NAAR GESLACHT

Studierichting	Jongens		Meisjes		Totaal	
	n	I4 %	n	I4 %	n	%
Economie-moderne talen	9.375	19,2	14.689	24,1	24.064	21,9
Economie-wiskunde	10.073	20,7	7.844	12,8	17.917	16,3
Latijn-wiskunde	7.674	15,8	8.586	14,1	16.260	14,8
Moderne talen-wiskunde	5.464	11,2	7.058	11,6	12.522	11,4
Wetenschappen-wiskunde	5.663	11,6	4.478	7,3	10.141	9,2
Menswetenschappen	2.041	4,2	4.500	7,4	6.541	6,0
Latijn-moderne talen	2.114	4,3	4.231	6,9	6.345	5,8
Menswetenschappen-moderne talen	851	1,7	2.560	4,2	3.411	3,1
Moderne talen-wetenschappen	1.345	2,8	2.056	3,4	3.401	3,1
Grieks-Latijn	1.021	2,1	1.714	2,8	2.735	2,5
Latijn-wetenschappen	922	1,9	1.378	2,3	2.300	2,1
Sport-wetenschappen	1.093	2,2	705	1,2	1.798	1,6
Grieks-wiskunde	347	0,7	326	0,5	673	0,6
Rudolf Steinerpedagogie	254	0,5	371	0,6	625	0,6
Economie-menswetenschappen	261	0,5	336	0,6	597	0,5
Wetenschappen-topsport	121	0,2	58	0,1	179	0,2
Yeshiva	50	0,1	92	0,2	142	0,1
Grieks-wetenschappen	34	0,1	71	0,1	105	0,1
<i>Totaal</i>	<i>48.703</i>	<i>100,0</i>	<i>61.053</i>	<i>100,0</i>	<i>109.756</i>	<i>100,0</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. *Bewerking SEIN*

De cijfers worden hier voorgesteld in volgorde van het aantal leerlingen per studierichting. Deze volgorde vertoont kleine verschuivingen al naargelang het jongens of meisjes betreft.

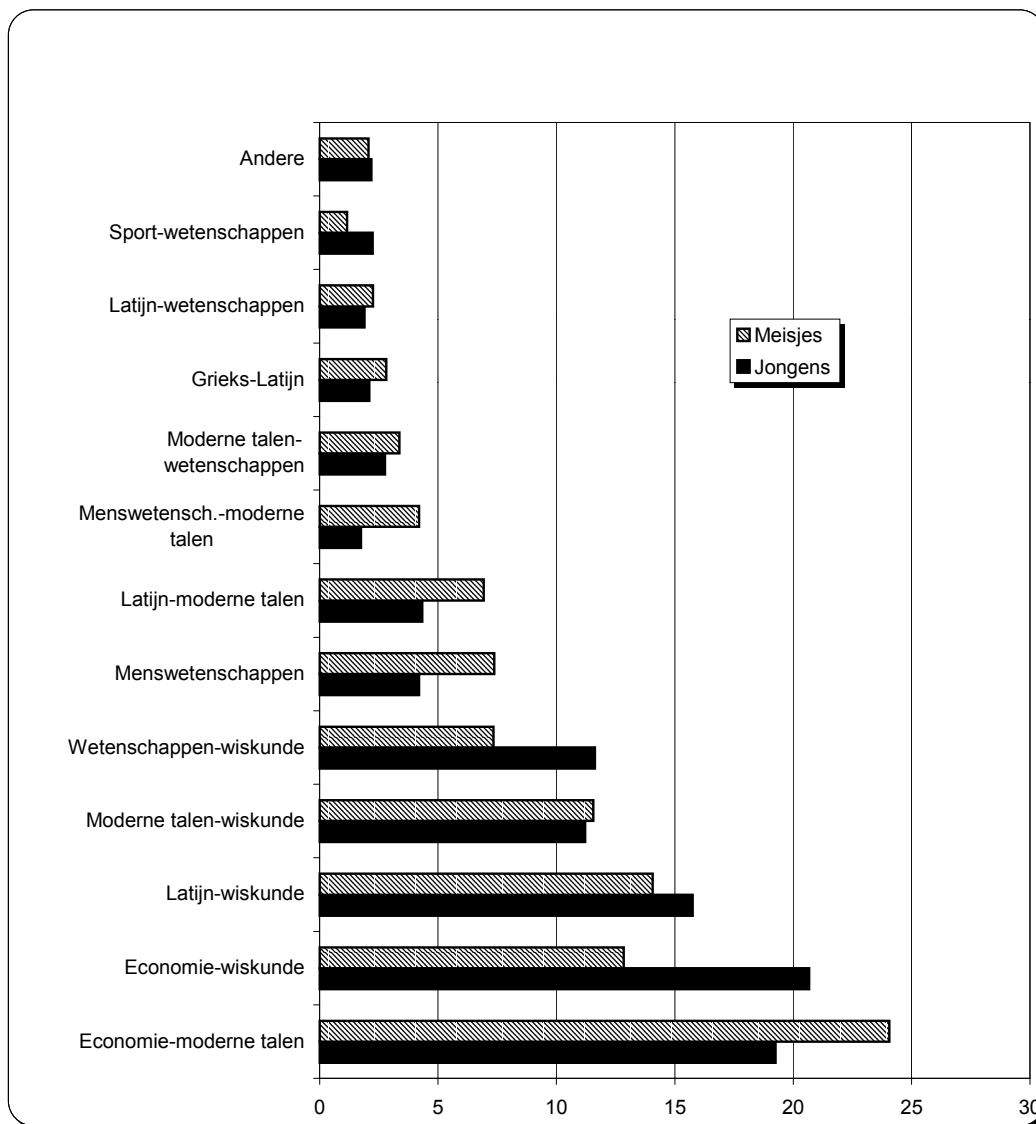
Het grote verschil tussen jongens en meisjes ligt in het aandeel dat elke studierichting respectievelijk bij hen heeft.

De belangrijkste richting bij jongens is economie-wiskunde: 1 jongen op 5 in het ASO volgt deze richting. Economie-moderne talen staat nipt op de tweede plaats.

Bijna 1 op 4 meisjes in het ASO volgt economie-moderne talen. Latijn-wiskunde volgt op de tweede plaats met in het kielzog economie-wiskunde en moderne talen-wiskunde. De kloof met de belangrijkste richting (economie-moderne talen) is zeer groot.

Het belangrijkste besluit is hier dan ook: bij jongens zijn er in het ASO twee grote richtingen, bij meisjes één. Het besluit is nogal veralgemenend maar ligt in het verlengde van de vaststellingen in de andere studievormen: de studiekeuze in het secundair onderwijs van meisjes spreidt zich over minder richtingen dan die van jongens zoals verder zal blijken.

GRAFIEK 82: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD ASO PER STUDIERICHTING¹⁷ NAAR GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

¹⁷ Richtingen met minder dan 1% van de leerlingen zijn hierin niet opgenomen

Indicator 5: Sekseratio van de studierichtingen in het ASO.

TABEL 79: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD ASO PER STUDIERICHTING

Studierichting	Jongens	Meisjes	Totaal
	15 sekseratio		n
Menswetenschappen-moderne talen	24,9	75,1	3.411
Menswetenschappen	31,2	68,8	6.541
Grieks-wetenschappen	32,4	67,6	105
Latijn-moderne talen	33,3	66,7	6.345
Yeshiva	35,2	64,8	142
Grieks-Latijn	37,3	62,7	2.735
Economie-moderne talen	39,0	61,0	24.064
Moderne talen-wetenschappen	39,5	60,5	3.401
Latijn-wetenschappen	40,1	59,9	2.300
Rudolf Steinerpedagogie	40,6	59,4	625
Moderne talen-wiskunde	43,6	56,4	12.522
Economie-menswetenschappen	43,7	56,3	597
Latijn-wiskunde	47,2	52,8	16.260
Grieks-wiskunde	51,6	48,4	673
Wetenschappen-wiskunde	55,8	44,2	10.141
Economie-wiskunde	56,2	43,8	17.917
Sport-wetenschappen	60,8	39,2	1.798
Wetenschappen-top sport	67,6	32,4	179
<i>Totaal</i>	<i>44,4</i>	<i>55,6</i>	<i>109.756</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

————— *situering van de gemiddelde sekseratio in de onderwijsvorm ASO*

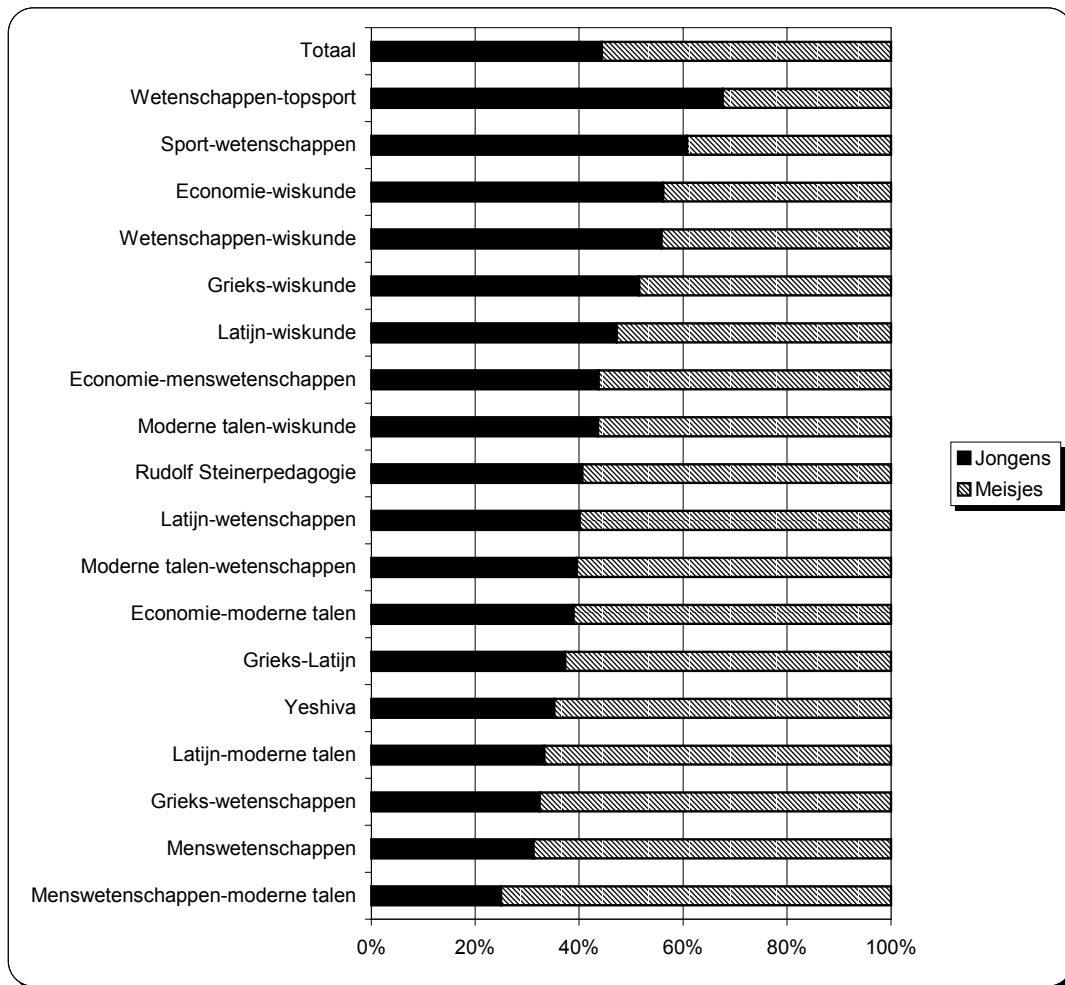
----- *situering van de gemiddelde sekseratio in de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs nl. 50,8 (jongens) en 49,2 (meisjes)*

Waar de sekseratio overheelt naar de jongens vindt men in elke richting wiskunde en/of wetenschappen. Hoe meer de sekseratio overheelt naar de meisjes, hoe minder men deze opties terugvindt¹⁸.

Van alle "grote" richtingen benadert Latijn-wiskunde het beste een evenwichtige verdeling tussen jongens en meisjes.

¹⁸ Met uitzondering van de zeer kleine richting Grieks-wetenschappen.

GRAFIEK 83: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD ASO PER STUDIERICHTING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.1.2.2 Technisch secundair onderwijs

Indicator 6: Spreiding van 75% de schoolbevolking over de grootste studierichtingen in het TSO bij meisjes en jongens

TABEL 80: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD TSO PER STUDIERICHTING¹⁹ NAAR GESLACHT

Studierichting	Jongens		Meisjes		Totaal		cum%
	n	%	n	%	n	%	
Handel	6.430	12,6	7.898	21,0	14.328	16,1	16,1
Sociale en technische wetenschappen	1.890	3,7	10.400	27,6	12.290	13,8	30,0
Elektromechanica	6.646	13,0	95	0,3	6.741	7,6	37,6
Elektrotechnieken	4.259	8,3	77	0,2	4.336	4,9	42,4
Industriële wetenschappen	3.939	7,7	211	0,6	4.150	4,7	47,1
Boekhouden-informatica	2.307	4,5	1.605	4,3	3.912	4,4	51,5
Handel-talen	1.006	2,0	2.159	5,7	3.165	3,6	55,1
Techniek-wetenschappen	1.537	3,0	1.628	4,3	3.165	3,6	58,6
Secretariaat-talen	763	1,5	2.250	6,0	3.013	3,4	62,0
Mechanische technieken	2.490	4,9	35	0,1	2.525	2,8	64,9
Lichamelijke opvoeding en sport	1.705	3,3	812	2,2	2.517	2,8	67,7
Houttechnieken	2.109	4,1	25	0,1	2.134	2,4	70,1
Hotel	1.318	2,6	731	1,9	2.049	2,3	72,4
Bijzondere jeugdzorg	298	0,6	1.285	3,4	1.583	1,8	74,2
Verpleegassistenten	190	0,4	1.311	3,5	1.501	1,7	75,9
Informatica	1.175	2,3	138	0,4	1.313	1,5	77,4
Mechanische vormgevingstechnieken	1.264	2,5	24	0,1	1.288	1,5	78,8
Elektriciteit-elektronica	1.195	2,3	24	0,1	1.219	1,4	80,2
Toerisme	358	0,7	850	2,3	1.208	1,4	81,5
Toerisme en onthaal	293	0,6	766	2,0	1.059	1,2	82,7
Onthaal en public relations	191	0,4	789	2,1	980	1,1	83,8
Elektronica	886	1,7	12	0,0	898	1,0	84,9
Tuinbouw	747	1,5	123	0,3	870	1,0	85,8
Biotechniek	638	1,2	215	0,6	853	1,0	86,8
Bio-esthetiek	1	0,0	825	2,2	826	0,9	87,7
Autotechnieken	818	1,6	8	0,0	826	0,9	88,7
Grafische technieken	557	1,1	196	0,5	753	0,8	89,5
Schoonheidsverzorging	2	0,0	749	2,0	751	0,8	90,3
Elektriciteit	657	1,3	13	0,0	670	0,8	91,1
Bouwtechnieken	582	1,1	3	0,0	585	0,7	91,8
Chemie	345	0,7	181	0,5	526	0,6	92,4
Andere richtingen	4.561	8,9	2.231	5,9	6.792	7,6	100,0
Totaal	51.157	100,0	37.669	100,0	88.826	100,0	

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

¹⁹ Richtingen met minder dan 0,5% van de leerlingen zijn in deze tabel niet opgenomen.

De twee grootste technische studierichtingen bij meisjes zijn sociale en technische wetenschappen en handel. Zij vertegenwoordigen bijna de helft van de meisjes die een technische studierichting volgen.

De twee belangrijkste studierichtingen bij jongens zijn elektromechanica en (eveneens) handel. Ze vertegenwoordigen samen echter slechts een kwart van de jongens in het technisch onderwijs.

Volgende grafieken zetten deze ongelijkheid in spreiding nog wat meer in de verf.

Achtereenvolgens voor jongens en meisjes wordt drievierde van de schoolpopulatie in het TSO verdeeld over de grootste studierichtingen.

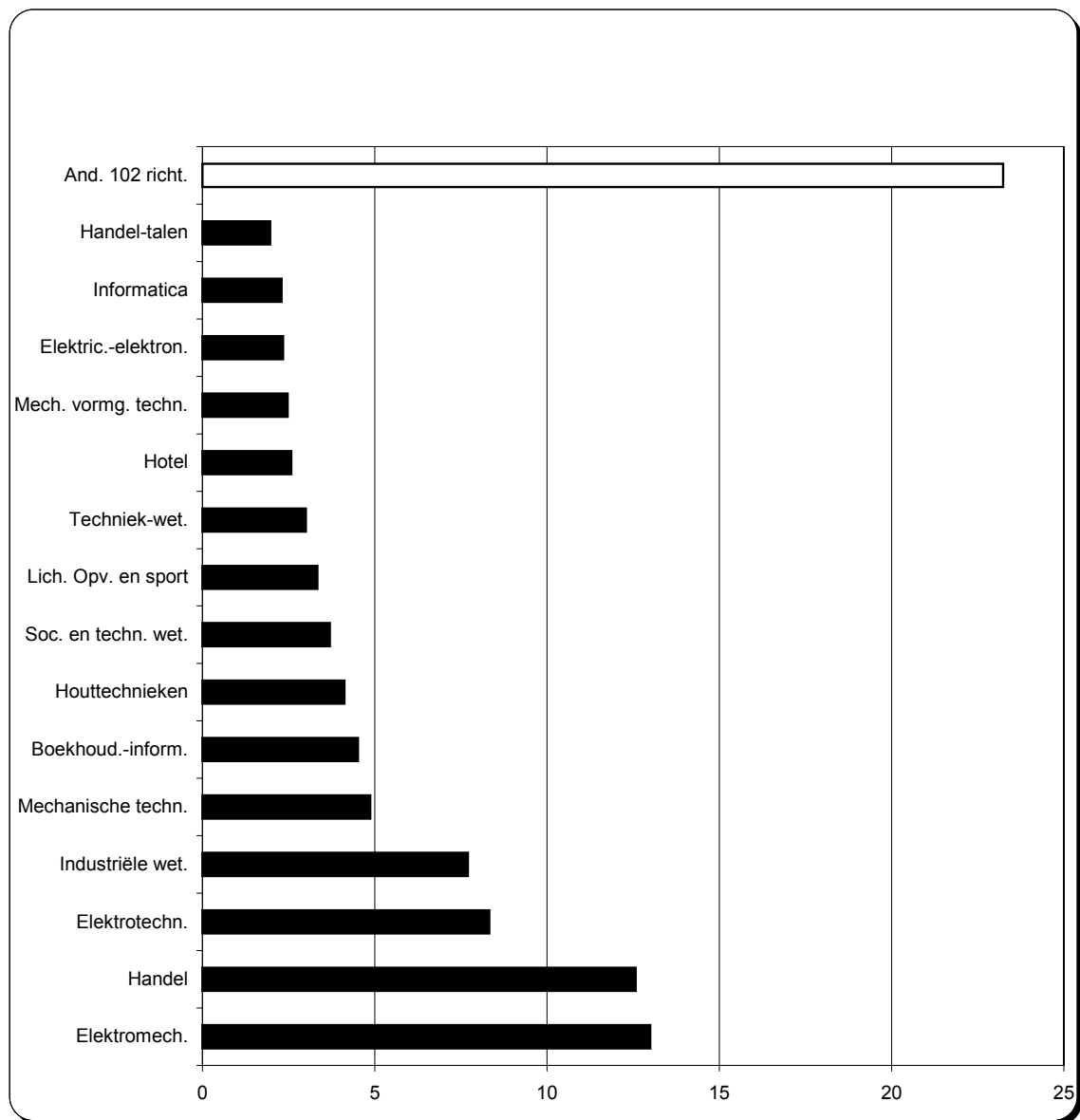
Wat blijkt?

drievierde van de jongens zitten in 15 studierichtingen.

drievierde van de meisjes zitten in 8 studierichtingen.

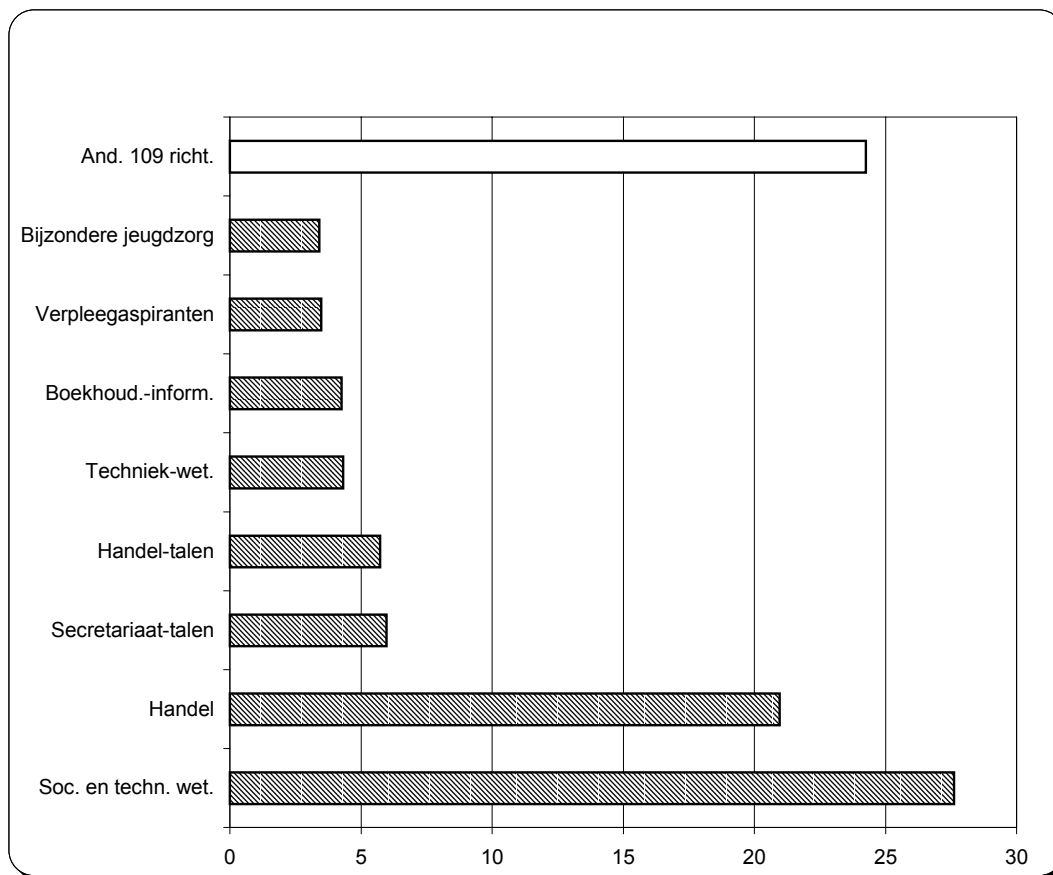
Bijkomende vaststelling: in acht van deze vijftien belangrijkste studierichtingen voor jongens ligt de nadruk op techniek; bij meisjes in één van de acht.

GRAFIEK 84: SPREIDING VAN 75% DE SCHOOLBEVOLKING OVER DE GROOTSTE STUDIERICHTINGEN IN HET TSO BIJ jongens

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 85: SPREIDING VAN 75% DE SCHOOLBEVOLKING OVER DE GROOTSTE STUDIERICHTINGEN IN HET TSO BIJ MEISJES

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 7: Sekseratio van de schoolbevolking in het TSO

TABEL 81: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD TSO PER STUDIEGEBIED

Studiegebieden	Jongens	Meisjes	Totaal
	I 7		n
Lichaamsverzorging	0,2	99,8	1692
Kleding	1,0	99,0	503
Personenzorg	15,4	84,6	15602
Podiumkunsten	24,4	75,6	82
Toerisme	25,8	74,2	3409
Fotografie	37,4	62,6	219
Glastechnieken	41,2	58,8	34
Handel	45,1	54,9	26194
Decoratieve technieken	49,3	50,7	69
Chemie	49,7	50,3	3892
Tandtechnieken	54,2	45,8	72
Textiel	62,3	37,7	114
Optiek	65,9	34,1	44
Sport	68,5	31,5	2697
Voeding	68,9	31,1	2737
Grafische technieken	73,0	27,0	1326
Orthopedische technieken	73,9	26,1	46
Land- en tuinbouw	81,5	18,5	2245
Maritieme opleidingen	93,5	6,5	92
Bouw	97,0	3,0	1350
Mechanica-elektriciteit	97,8	2,2	23290
Hout	98,8	1,2	2166
Auto	99,0	1,0	826
Koeling en warmte	100,0	0,0	125
Totaal TSO	57,6	42,4	88826

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

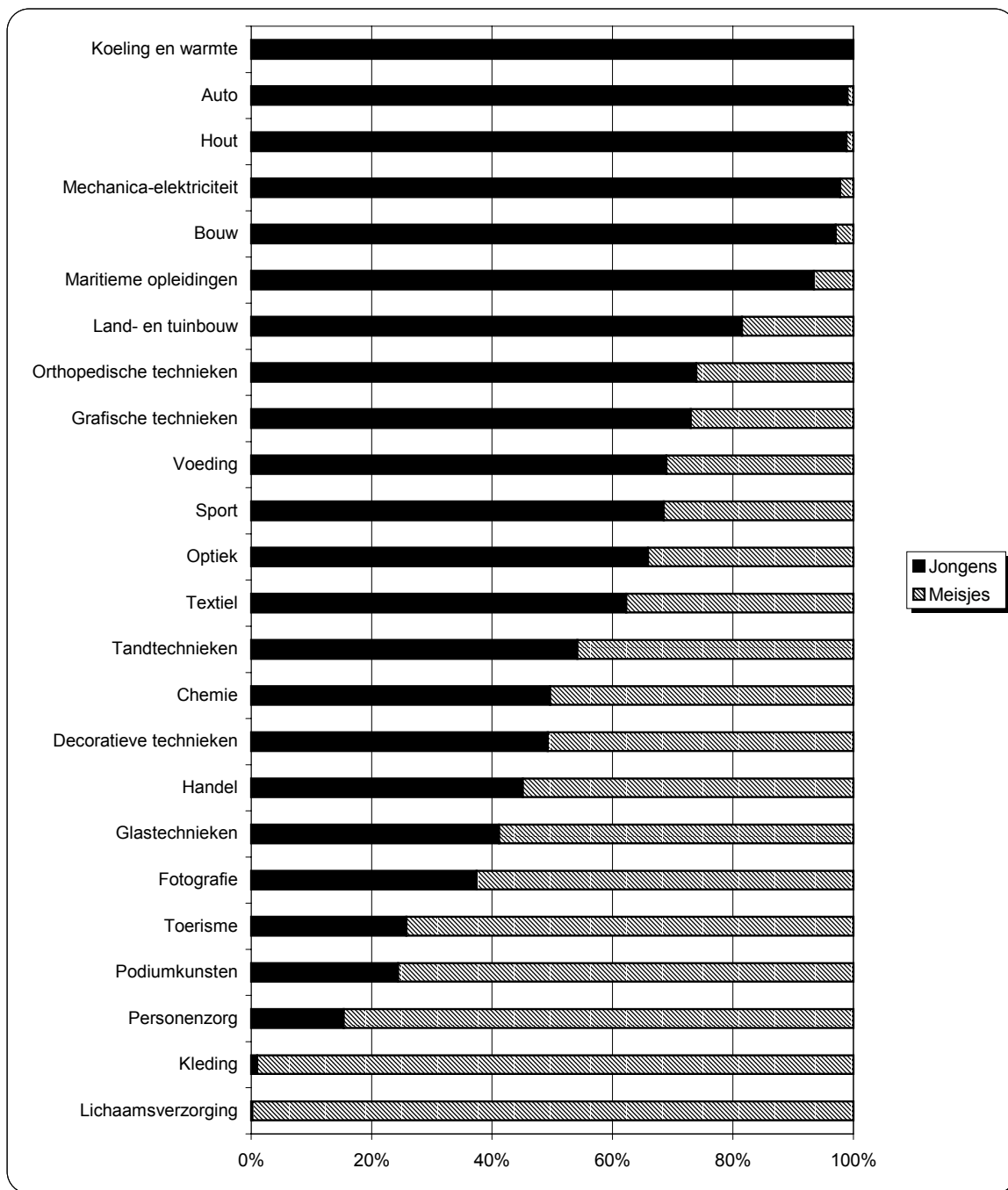
————— **situering van de gemiddelde sekseratio in de onderwijsvorm TSO**

----- **situering van de gemiddelde sekseratio in de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs
nl. 50,8 (jongens) en 49,2 (meisjes)**

Hoe meer men de gemiddelde sekseratio verlaat in de richting van een overwicht aan meisjes, hoe meer men in de gezondheids- en verzorgingssector terecht komt. Ook de onthaal- en secretariaatsfuncties zijn al in het vooruitzicht.

De “harde” technische opleidingen zijn een jongenskwestie met een aandeel van 90 tot bijna 100%.

GRAFIEK 86: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD TSO PER STUDIEGEBIED

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.1.2.3 Beroepssecundair onderwijs

Indicator 8: Spreiding van 75% de schoolbevolking over de grootste studierichtingen in het BSO

TABEL 82: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD BSO PER STUDIERICHTING NAAR GESLACHT²⁰

Studierichting	Jongens		Meisjes		Totaal		cum%
	n	%	n	%	n	%	
Personenzorg	328	0,9	5.446	16,0	5.774	8,0	8,0
Verzorging	331	0,9	5.436	16,0	5.767	8,0	16,0
Houtbewerking	5.073	13,3	95	0,3	5.168	7,2	23,2
Metaalbewerking	4.741	12,5	60	0,2	4.801	6,7	29,8
Kantoor	1.480	3,9	3.279	9,6	4.759	6,6	36,4
Kantoor en verkoop	1.440	3,8	3.152	9,3	4.592	6,4	42,8
Haartooi	199	0,5	3.205	9,4	3.404	4,7	47,5
Elektrische installaties	3.078	8,1	30	0,1	3.108	4,3	51,8
Hotel	1.823	4,8	1.266	3,7	3.089	4,3	56,1
Verkoop en etalage	371	1,0	2.083	6,1	2.454	3,4	59,5
Bouw	2.113	5,6	11	0,0	2.124	2,9	62,4
Kantooradministratie en gegevensbeheer	514	1,4	1.236	3,6	1.750	2,4	64,9
Autotechnieken	1.388	3,6	13	0,0	1.401	1,9	66,8
Lassen-constructie	1.363	3,6	17	0,0	1.380	1,9	68,7
Naamloos leerjaar	762	2,0	444	1,3	1.206	1,7	70,4
Centrale verwarming en san. installaties	1.025	2,7	3	0,0	1.028	1,4	71,8
Kleding	6	0,0	1.018	3,0	1.024	1,4	73,2
Kinderzorg	22	0,1	942	2,8	964	1,3	74,6
Tuinbouw	831	2,2	122	0,4	953	1,3	75,9
Kleding-verkoop en retouches	10	0,0	896	2,6	906	1,3	77,2
Nijverheidstechnieken	893	2,3	13	0,0	906	1,3	78,4
Thuis- en bejaardenzorg	57	0,1	796	2,3	853	1,2	79,6
Schilder- en decoratietechnieken	579	1,5	254	0,7	833	1,2	80,7
Werktuigmachines	698	1,8	2	0,0	700	1,0	81,7
Brood- en banketbakkerij en confiserie	474	1,2	116	0,3	590	0,8	82,5
Brood- en banketbakkerij	460	1,2	107	0,3	567	0,8	83,3
Publiciteitsgrafiek	234	0,6	315	0,9	549	0,8	84,1
Publiciteit en etalage	214	0,6	325	1,0	539	0,7	84,8
Organisatiehulp	43	0,1	478	1,4	521	0,7	85,6
Winkelbeheer en etalage	55	0,1	462	1,4	517	0,7	86,3
Carrosserie-plaatbewerking	478	1,3	5	0,0	483	0,7	86,9
Industriële elektriciteit	385	1,0	4	0,0	389	0,5	87,5
Andere richtingen	6.602	17,3	2.428	7,1	9.030	12,5	100,0
Totaal	38.070	100,0	34.059	100,0	72.129	100,0	

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

²⁰ Richtingen met minder dan 0,5% van de leerlingen zijn in deze tabel niet opgenomen.

De belangrijkste studierichtingen voor jongens zijn ongetwijfeld houtbewerking en metaalbewerking, samen goed voor een vierde van de schoolpopulatie.

Eén op drie meisjes in het BSO volgt personenverzorging of verzorging, meteen de belangrijkste studierichtingen voor meisjes.

Ook hier wordt de ongelijkheid in spreiding in grafiek gezet.

Achtereenvolgens voor jongens en meisjes wordt drievierde van de schoolpopulatie in het BSO verdeeld over de grootste studierichtingen.

Wat blijkt?

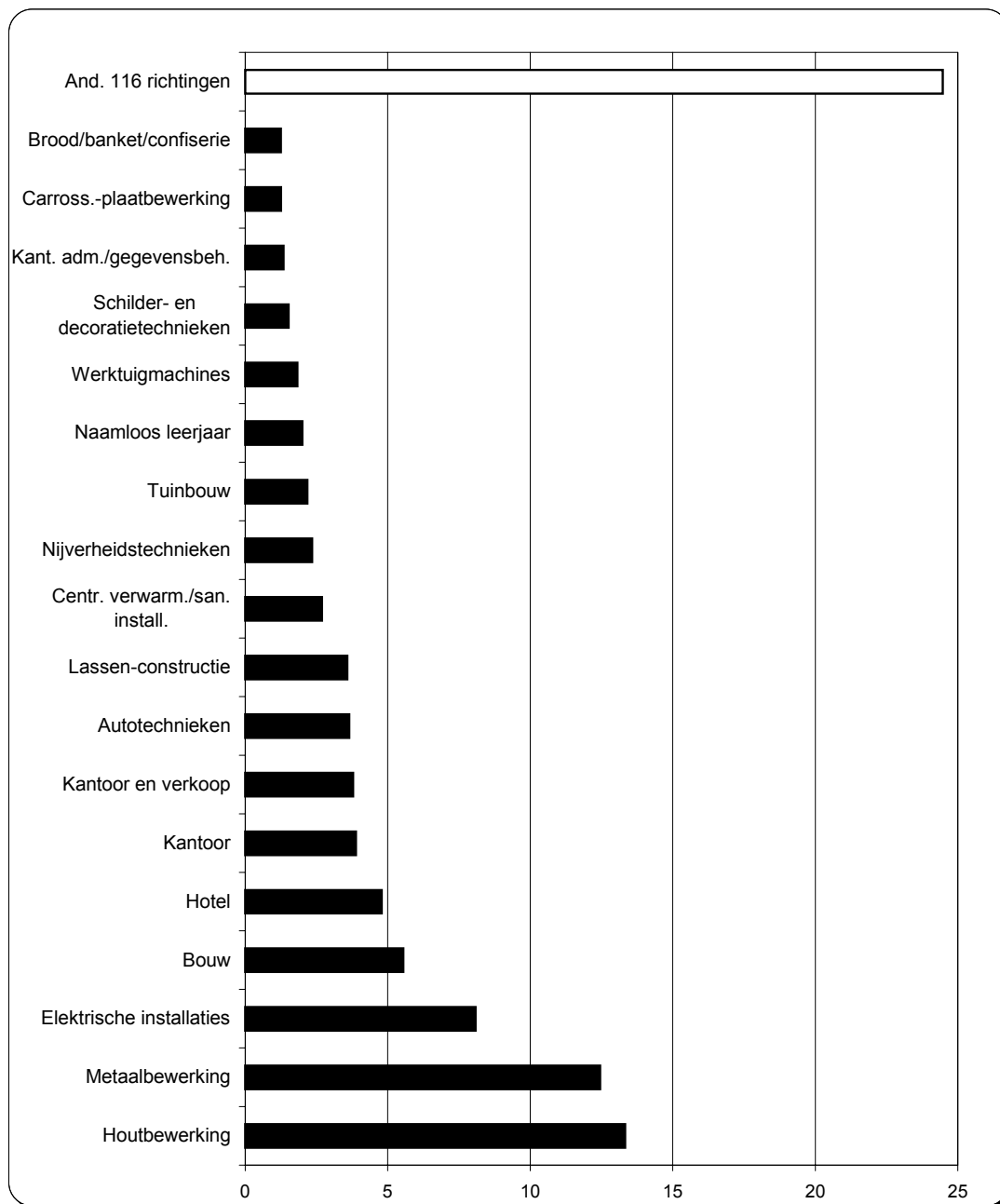
drievierde van de jongens zitten in 18 studierichtingen.

drievierde van de meisjes zitten in 9 studierichtingen.

Terwijl jongens in het BSO een "stiel" leren, bereiden meisjes zich voor op meer verzorgende taken.

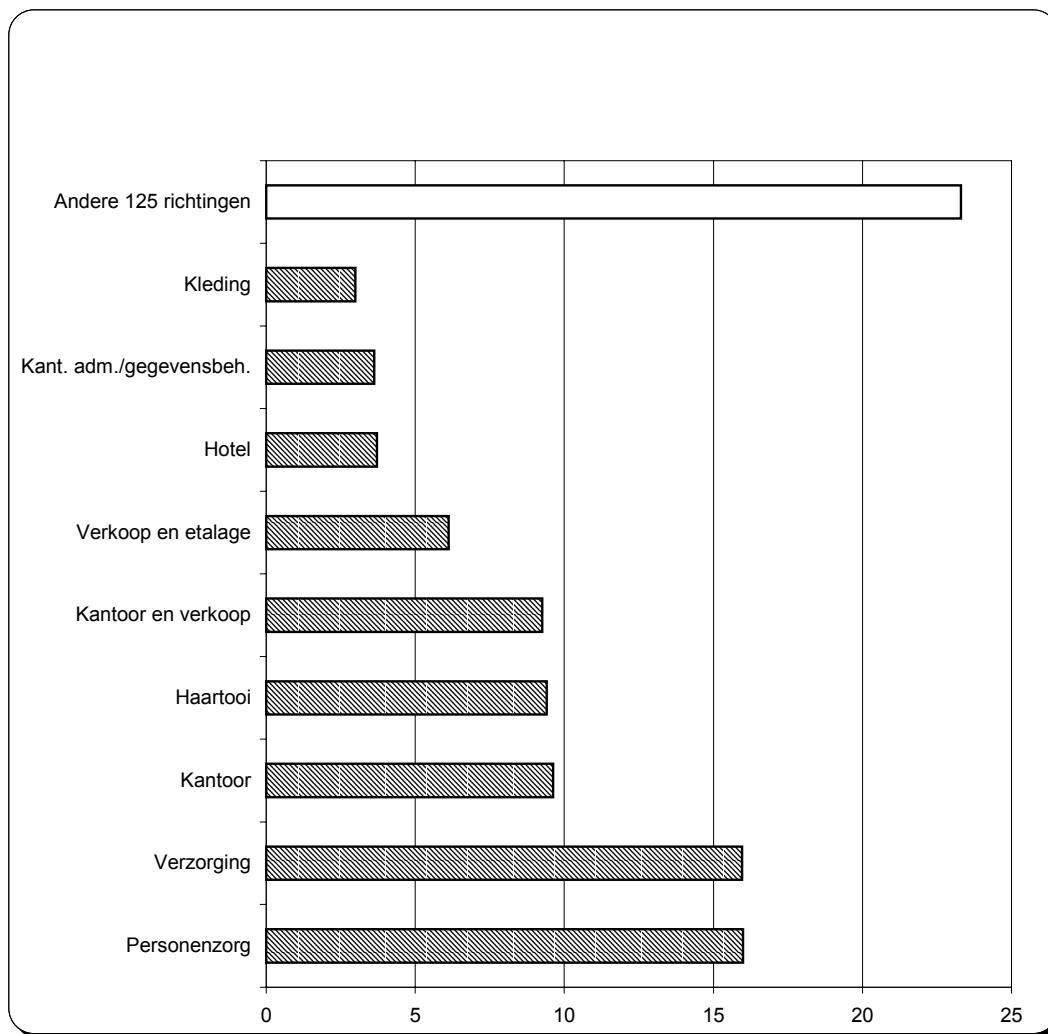
Niet minder dan 47% van de meisjes- dus bijna 1 leerling op 2 – in het BSO volgt een studierichting in de sfeer van zorg of aanverwanten (haartooi).

GRAFIEK 87: SPREIDING VAN 75% DE SCHOOLBEVOLKING OVER DE GROOTSTE STUDIERICHTINGEN IN HET BSO BIJ JONGENS

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 88: SPREIDING VAN 75% DE SCHOOLBEVOLKING OVER DE GROOTSTE STUDIERICHTINGEN IN HET BSO BIJ MEISJES

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 9: Sekseratio van de schoolbevolking in het BSO

TABEL 83: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD BSO PER STUDIEGEBIED

Studiegebieden	Jongens	Meisjes	Totaal
	I 9 sekseratio		n
Kleding	0,8	99,2	2237
Lichaamsverzorging	5,8	94,2	3721
Personenzorg	5,8	94,2	14154
Riet- en vlechtwerk	20,0	80,0	5
Handel	27,4	72,6	14119
Decoratieve technieken	37,8	62,2	1520
Juwelen	54,3	45,7	234
niet ingedeeld in studiegebieden	63,2	36,8	1206
Voeding	64,8	35,2	5961
Grafische technieken	72,7	27,3	629
Land- en tuinbouw	81,5	18,5	1921
Glastechnieken	83,3	16,7	12
Schoeisel	83,3	16,7	6
Bouw	91,2	8,8	3428
Textiel	91,6	8,4	83
Muziekinstrumentenbouw	91,7	8,3	24
Maritieme opleidingen	95,5	4,5	88
Hout	98,0	2,0	6453
Auto	98,6	1,4	2766
Mechanica-elektriciteit	98,9	1,1	12033
Koeling en warmte	99,3	0,7	1529
Totaal BSO	52,8	47,2	72129

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

————— **situering van de gemiddelde sekseratio in de onderwijsvorm BSO**

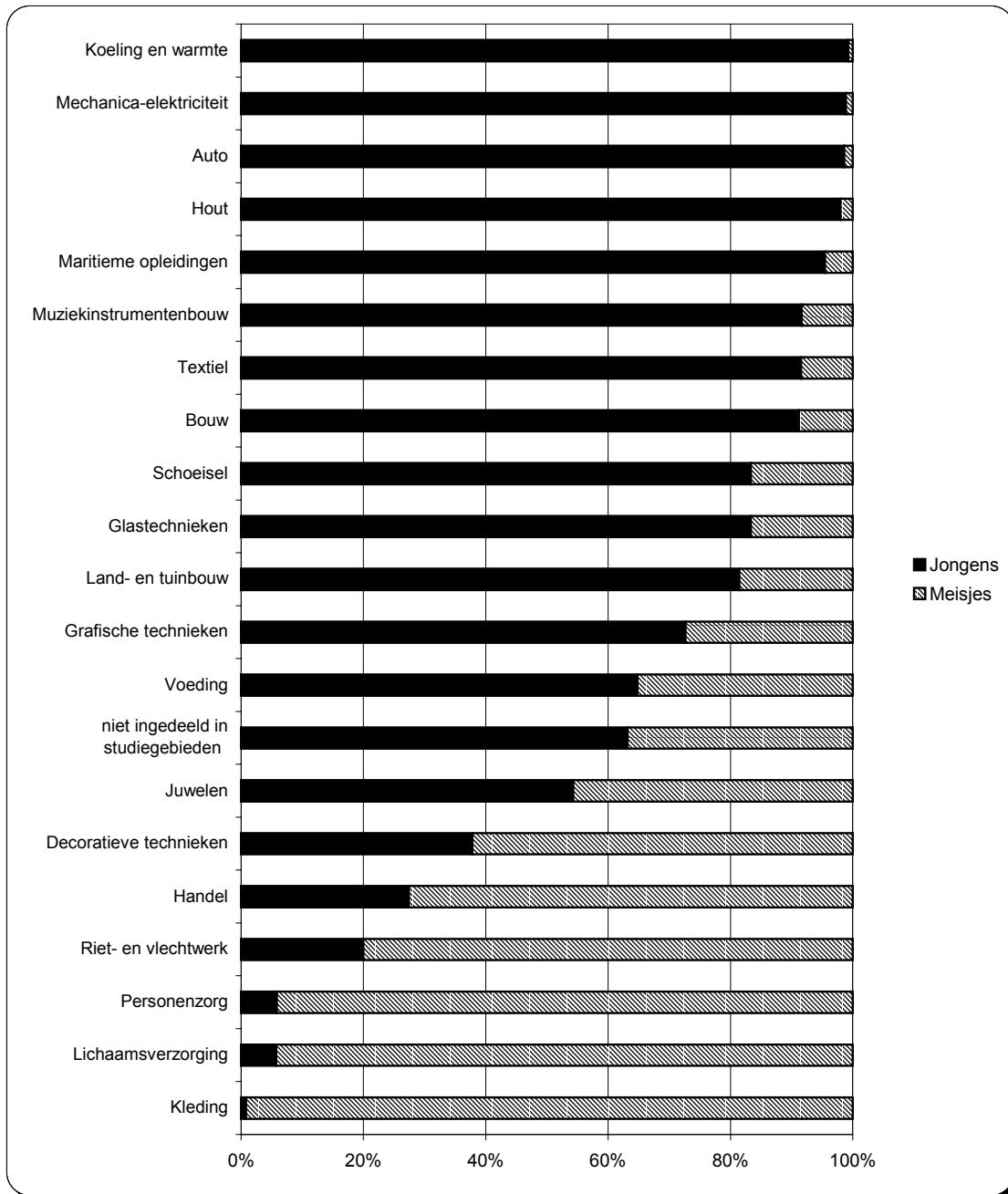
en

**situering van de gemiddelde sekseratio in de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs
nl. 50,8 (jongens) en 49,2 (meisjes)**

De veelheid aan studierichtingen is hier voor de overzichtelijkheid samengebracht in studiegebieden.

In het BSO is de seksesegregatie mogelijk nog groter dan in het technisch onderwijs. Er is een enorme kloof van ruim 16% waar de omslag gebeurt tussen het relatieve overwicht van de jongens en dat van de meisjes. Ook hier ziet men het duidelijk: hoe meer men in de zorg-sector van de opleidingen terecht komt hoe meer meisjes men (relatief) vindt; hoe technischer de opleiding, hoe meer jongens.

GRAFIEK 89: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD BSO PER STUDIEGEBIED

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.1.2.4 Kunstsecundair onderwijs

Indicator 10: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studierichting in het KSO naar geslacht

TABEL 84: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD KSO PER STUDIERICHTING NAAR GESLACHT

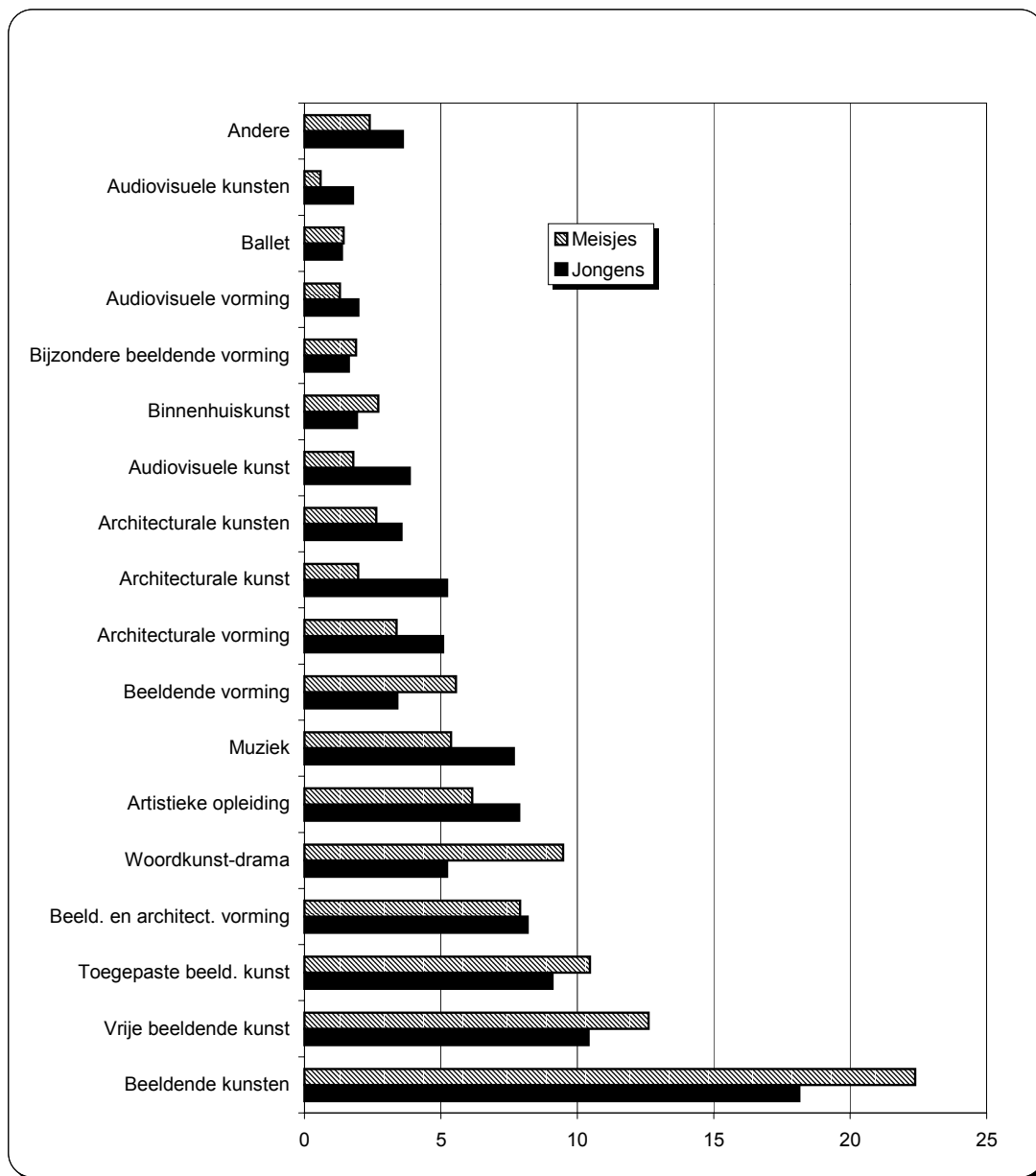
Studierichting	Jongens		Meisjes		Totaal	
	n	I10 %	n	I10 %	n	%
Beeldende kunsten	357	18,1	637	22,4	994	20,6
Vrije beeldende kunst	205	10,4	359	12,6	564	11,7
Toegepaste beeld. kunst	179	9,1	298	10,5	477	9,9
Beeld. en architect. vorming	161	8,2	225	7,9	386	8,0
Woordkunst-drama	103	5,2	270	9,5	373	7,7
Artistieke opleiding	155	7,9	175	6,1	330	6,9
Muziek	151	7,7	153	5,4	304	6,3
Beeldende vorming	67	3,4	158	5,5	225	4,7
Architecturale vorming	100	5,1	96	3,4	196	4,1
Architecturale kunst	103	5,2	56	2,0	159	3,3
Architecturale kunsten	70	3,6	75	2,6	145	3,0
Audiovisuele kunst	76	3,9	51	1,8	127	2,6
Binnenhuiskunst	38	1,9	77	2,7	115	2,4
Bijzondere beeldende vorming	32	1,6	54	1,9	86	1,8
Audiovisuele vorming	39	2,0	37	1,3	76	1,6
Ballet	27	1,4	41	1,4	68	1,4
Audiovisuele kunsten	35	1,8	17	0,6	52	1,1
Bijzondere muzikale vorming	18	0,9	19	0,7	37	0,8
Industriële kunst	27	1,4	7	0,2	34	0,7
Dans	3	0,2	24	0,8	27	0,6
Ruimtelijke vormgeving	13	0,7	13	0,5	26	0,5
Grafische vormgeving	7	0,4	2	0,1	9	0,2
Architecturale vormgeving	3	0,2	3	0,1	6	0,1
Totaal	1.969	100,0	2.847	100,0	4.816	100,0

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De belangrijkheid van de verschillende studierichtingen zijn voor jongens en meisjes voor een goed deel gelijklopend. Voor beide groepen zijn de belangrijkste studierichtingen beeldende kunsten (2de graad), vrije beeldende kunsten en toegepaste beeldende kunsten (3de graad). De theoretische vakken zijn wat minder belangrijk in deze richtingen. Beeldende en architecturale vorming, een richting met wel een hoog theoretisch gehalte, scoort bij meisjes en jongens ook even hoog.

Eén meisje op tien in het KSO kiest voor woordkunst en drama, tegenover slechts één jongen op twintig.

GRAFIEK 90: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD KSO PER STUDIERICHTING NAAR GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 11: Sekseratio van de schoolbevolking in het KSO

In het kunstsecundair onderwijs studeren meer meisjes dan jongens. De verhouding is 6 meisjes en 4 jongens op 10 scholieren.

TABEL 85: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD KSO PER STUDIERICHTING

Studierichting	Jongens	Meisjes	Totaal
	I11 sekseratio		n
Dans	11,1	88,9	27
Woordkunst-drama	27,6	72,4	373
Beeldende vorming	29,8	70,2	225
Binnenhuiskunst	33,0	67,0	115
Beeldende kunsten	35,9	64,1	994
Vrije beeldende kunst	36,3	63,7	564
Bijzondere beeldende vorming	37,2	62,8	86
Toegepaste beeld. kunst	37,5	62,5	477
Ballet	39,7	60,3	68
Beeld. en architect. vorming	41,7	58,3	386
Artistieke opleiding	47,0	53,0	330
Architecturale kunsten	48,3	51,7	145
Bijzondere muzikale vorming	48,6	51,4	37
Muziek	49,7	50,3	304
Architecturale vormgeving	50,0	50,0	6
Ruimtelijke vormgeving	50,0	50,0	26
Architecturale vorming	51,0	49,0	196
Audiovisuele vorming	51,3	48,7	76
Audiovisuele kunst	59,8	40,2	127
Architecturale kunst	64,8	35,2	159
Audiovisuele kunsten	67,3	32,7	52
Grafische vormgeving	77,8	22,2	9
Industriële kunst	79,4	20,6	34
Totaal	40,9	59,1	4.816

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

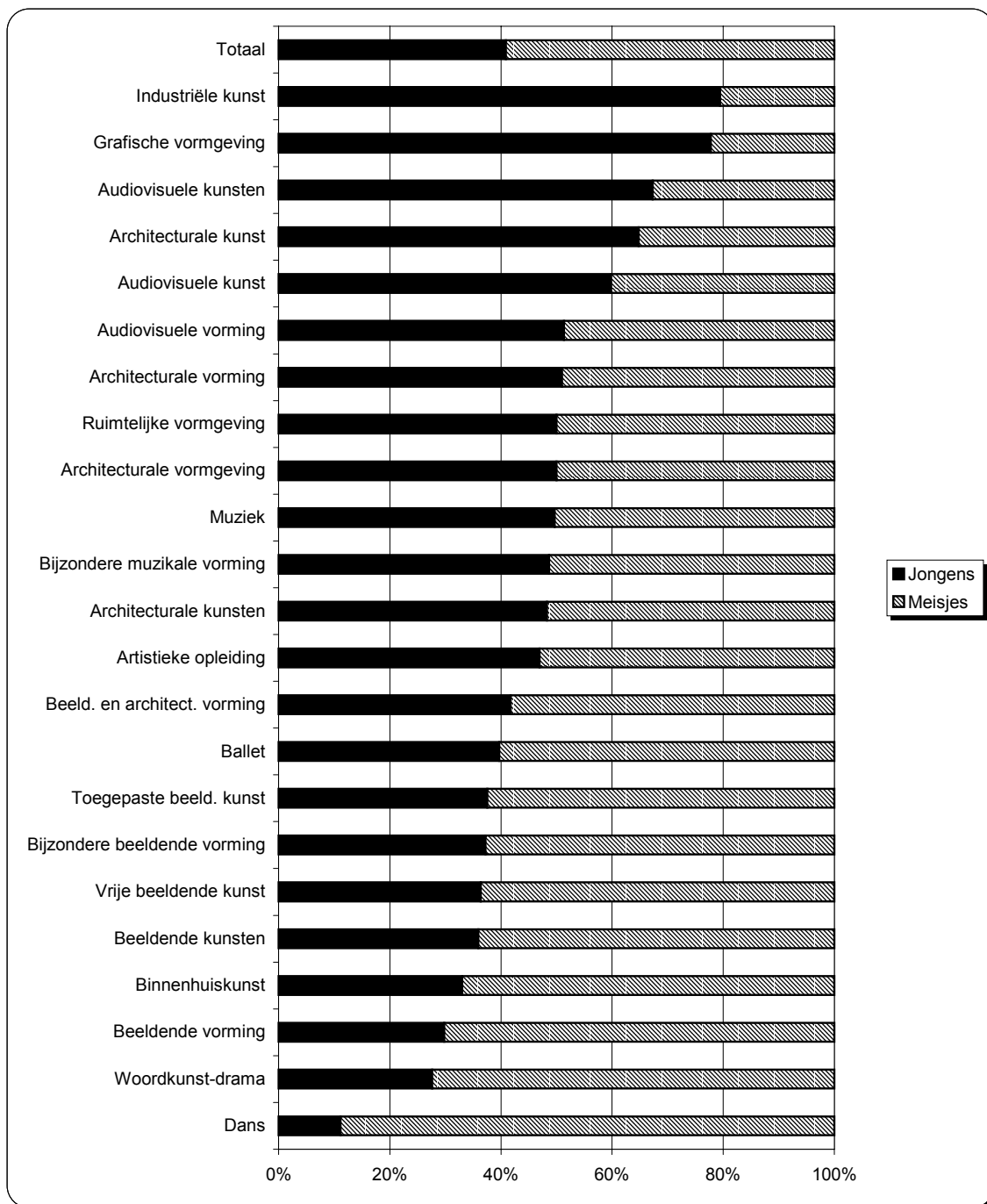
————— **situering van de gemiddelde sekseratio in de onderwijsvorm KSO**

----- **situering van de gemiddelde sekseratio in de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs nl. 50,8 (jongens) en 49,2 (meisjes)**

Podiumkunsten, met een hoog gehalte aan fysieke extravertheid, zijn vrouwelijke richtingen. Beeldende vorming en beeldende kunsten hebben een hoog vrij artistiek gehalte. Zij trekken in verhouding meer meisjes aan.

De toegepaste kunsten daarentegen hebben een grotere aantrekkingskracht voor jongens. Vooral de audiovisuele en architecturale kunsten rekruteren beduidend meer jongens.

GRAFIEK 91: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 2DE EN 3DE GRAAD KSO PER STUDIERICHTING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.2 Onderwijs na de leerplicht

Indicator 12: Sekseratio in de verschillende onderwijsvormen en per studiejaar na de leerplicht

TABEL 86: SEKSERATIO IN HET ONDERWIJS NA DE LEERPLICHT PER STUDIEJAAR

SECUNDAIR ONDERWIJS				HOGESCHOLENONDERWIJS				HOGESCHOLENONDERWIJS				UNIVERSITAIR ONDERWIJS				UNIVERSITAIR ONDERWIJS			
Beroepssecundair onderwijs 4de graad				één cyclus				twee cycli				eerste cyclus				tweede cyclus			
	Jongens	Meisjes	Totaal		Jongens	Meisjes	Totaal		Jongens	Meisjes	Totaal		Jongens	Meisjes	Totaal		Jongens	Meisjes	Totaal
	I12 sekseratio		n		I12 sekseratio		n		I12 sekseratio		n		I12 sekseratio		n		I12 sekseratio		n
1ste jaar	12,6	87,4	1.552	1ste jaar	44,1	55,9	34.314	1ste jaar	59,8	40,2	10.051	1ste jaar	47,2	52,8	18.098	1ste jaar	46,3	53,7	10.390
2de jaar	11,2	88,8	1.273	2de jaar	40,7	59,3	19.809	2de jaar	59,8	40,2	5.941	2de jaar	46,4	53,6	11.874	2de jaar	46,4	53,6	10.438
3de jaar	10,2	89,8	1.164	3de jaar	37,9	62,1	17.726	3de jaar	59,0	41,0	5.154	3de jaar	40,4	59,6	798	3de jaar	49,3	50,7	4.477
								4de jaar	59,0	41,0	4.860					4de jaar	42,9	57,1	665
								5de jaar	54,0	46,0	681								
Totaal	11,5	88,5	3.989	Totaal	41,6	58,4	71.849	Totaal	59,4	40,6	26.687	Totaal	46,7	53,3	30.770	Totaal	46,8	53,2	25.970

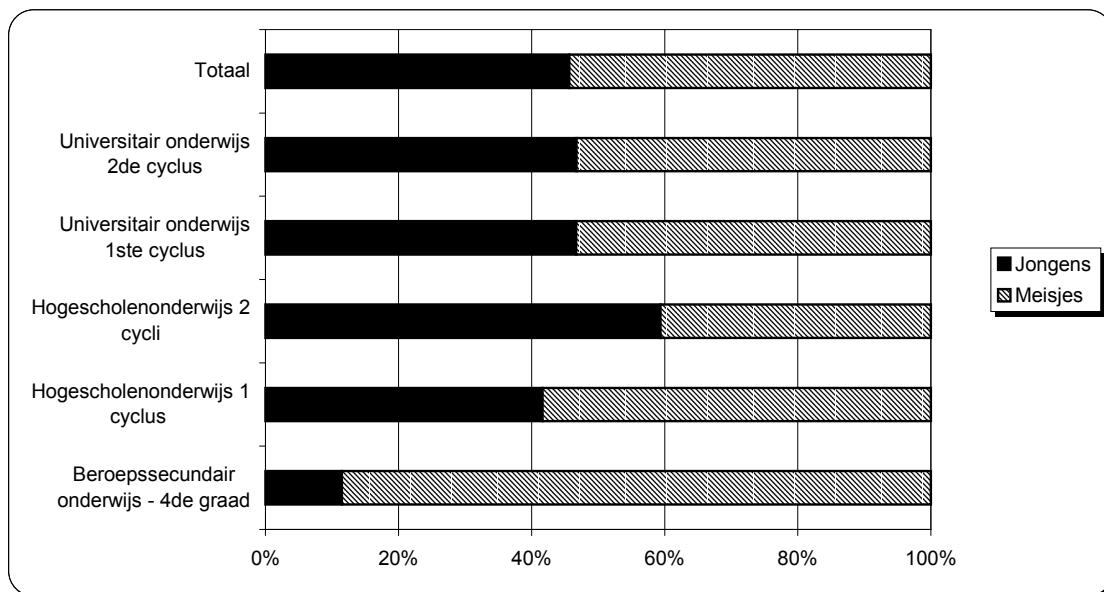
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

In het beroepssecundair onderwijs 4de graad is er een enorme oververtegenwoordiging van meisjes. De verklaring hiervoor ligt in het soort studierichtingen dat wordt aangeboden zoals verder zal blijken. In het hogescholenonderwijs van 1 cyclus vindt men een overwicht aan meisjes; in het hogescholenonderwijs van twee cycli doet zich het omgekeerde voor. Vooral in het eerste jaar zijn de verschillen groot: bij

het korte type is het aandeel van de meisjes 56%; bij het lange type 40%.

Deze cijfers bevatten enkel de *basisopleidingen* van het universitair onderwijs. Er is in het algemeen genomen een overwicht aan meisjes hoewel de verschillen per studiejaar groot zijn.

Deze algemene bevindingen worden nog duidelijker in volgende grafiek.

GRAFIEK 92: SEKSERATIO IN HET ONDERWIJS NA DE LEERPLICHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Omdat de vierde graad van het beroepsonderwijs niet gerekend wordt tot het hoger onderwijs (zie 1.3.) maar tot het secundair onderwijs, nemen we het hier even onder de loep.

Indicator 13: Procentuele verdeling van de schoolbevolking in de 4de graad van het beroepsonderwijs naar geslacht

Indicator 14: Sekseratio van de schoolbevolking in de 4de graad van het beroepsonderwijs.

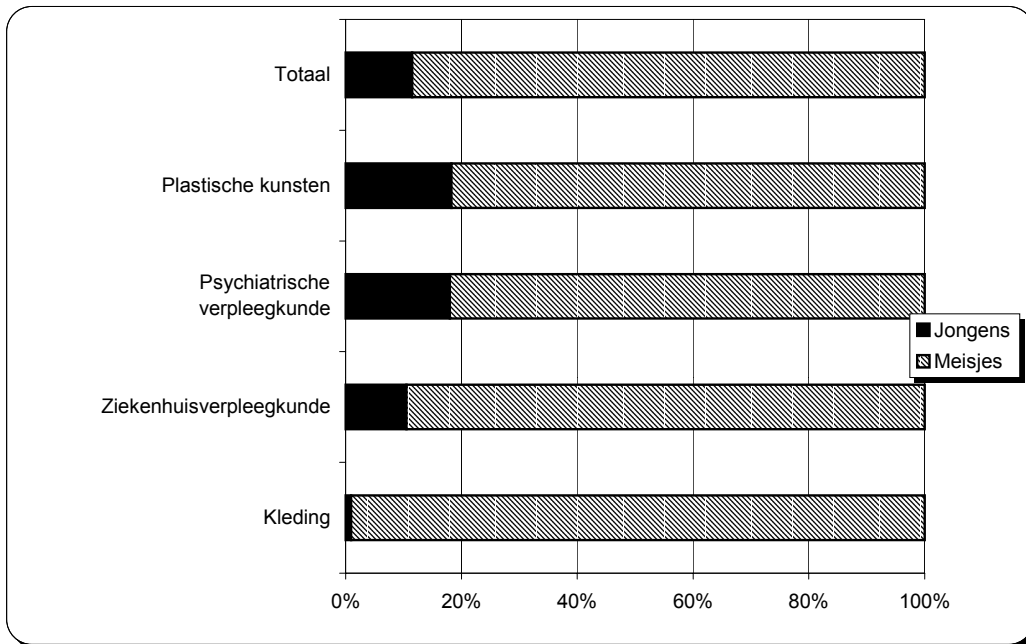
TABEL 87: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 4DE GRAAD BEROEPSONDERWIJS PER STUDIERICHTING NAAR GESLACHT EN DE SEKSERATIO

Studierichting	Jongens			Meisjes			Totaal	
	n	I13 %	I14 sekseratio	n	I13 %	I14 sekseratio	n	%
Kleding	1	0,2	1,0	104	2,9	99,0	105	2,6
Plastische kunsten	29	6,3	18,2	130	3,7	81,8	159	4,0
Psychiatrische verpleegkunde	88	19,2	18,0	401	11,4	82,0	489	12,3
Ziekenhuisverpleegkunde	340	74,2	10,5	2.896	82,0	89,5	3.236	81,1
Totaal	458	100,0	11,5	3.531	100,0	88,5	3.989	100,0

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

In totaal gaat het hier over een 4000-tal studenten waarvan meer dan 90% een beroepsopleiding verpleegkunde volgen, het merendeel ziekenhuisverpleegkunde. De overgrote meerderheid in deze opleidingen zijn meisjes: 9 studenten op 10.

GRAFIEK 93: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN DE 4DE GRAAD BEROEPSONDERWIJS PER STUDIERICHTING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.3 Hoger onderwijs

1.3.1 Hogescholenonderwijs 1 cyclus

1.3.1.1 Studiegebieden

Indicator 15: Procentuele verdeling van de schoolbevolking in het hogescholenonderwijs 1 cyclus per studiegebied naar geslacht

TABEL 88: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS PER STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT

Studiegebieden	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I15 %	n	I15 %	n	%
Handelwetenschappen en bedrijfskunde	13.065	43,7	14.021	33,4	27.086	37,7
Onderwijs	4.423	14,8	11.672	27,8	16.095	22,4
Gezondheidszorg	1.671	5,6	7.791	18,6	9.462	13,2
Industriële wetenschappen en technologie	7.410	24,8	1.209	2,9	8.619	12,0
Sociaal-agogisch werk	1.871	6,3	6.065	14,5	7.936	11,0
Architectuur	818	2,7	852	2,0	1.670	2,3
Biotechniek	584	2,0	232	0,6	816	1,1
Audiovisuele en beeldende kunst	56	0,2	74	0,2	130	0,2
Muziek en dramatische kunst	4	0,0	31	0,1	35	0,0
<i>Totaal</i>	<i>29.902</i>	<i>100,0</i>	<i>41.947</i>	<i>100,0</i>	<i>71.849</i>	<i>100,0</i>

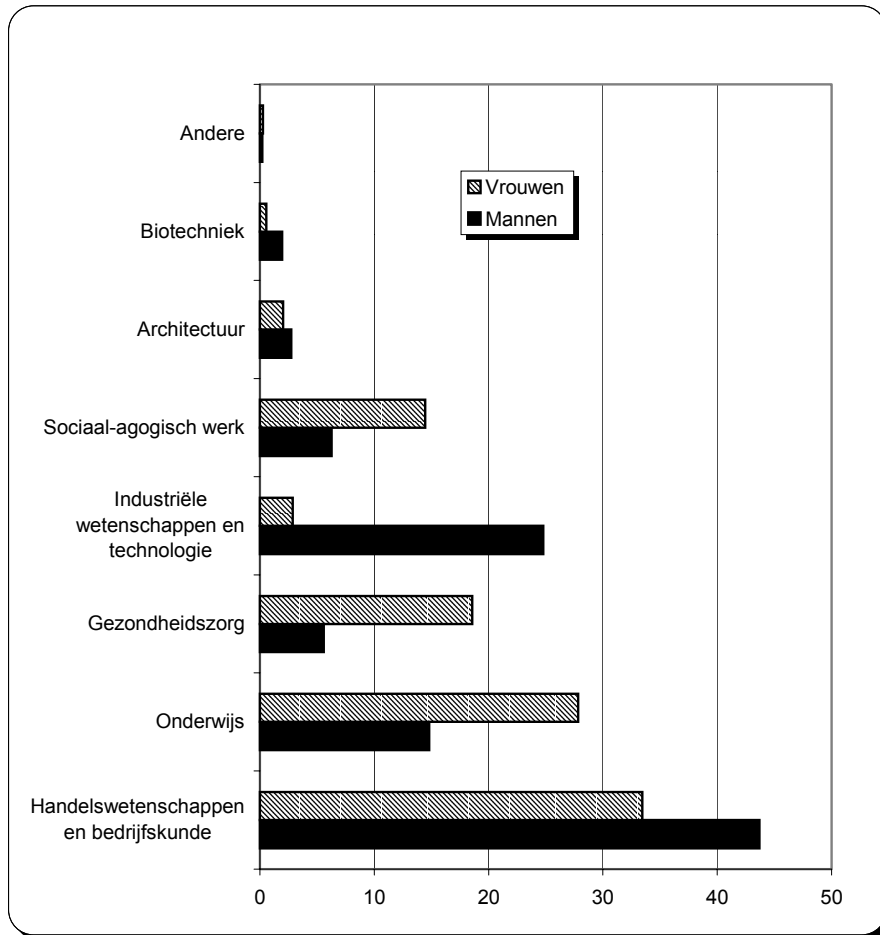
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Eerst even herhalen dat de studentenpopulatie in het hogescholenonderwijs van één cyclus voor bijna 60% uit vrouwen bestaat. De twee grootste studiegebieden zijn zonder meer handelwetenschappen/bedrijfskunde en de onderwijsopleidingen. Er zijn echter grote verschillen naar mannen en vrouwen.

Voor mannen staan niet de onderwijsopleidingen maar industriële wetenschappen en technologie op de tweede plaats. Samen met handelwetenschappen/bedrijfskunde vertegenwoordigen zij tweederde van de mannelijke studenten in dit type onderwijs. Onderwijsopleidingen staan op 3 in de rangorde van aantal studenten.

Handelwetenschappen/bedrijfskunde en de onderwijsopleidingen staan respectievelijk op de eerste en tweede plaats qua aantal vrouwelijke studenten. Verder zijn nog gezondheidszorg en sociaal-agogisch werk belangrijke richtingen bij vrouwen in dit type onderwijs. Industriële wetenschappen en technologie - zoals gezegd bij mannen een zeer belangrijk studiegebied - scoort bij vrouwen zeer zwak: nauwelijks 3%.

GRAFIEK 94: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS PER STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 16: Sekseratio van de schoolbevolking in het hogescholenonderwijs 1 cyclus per studiegebied

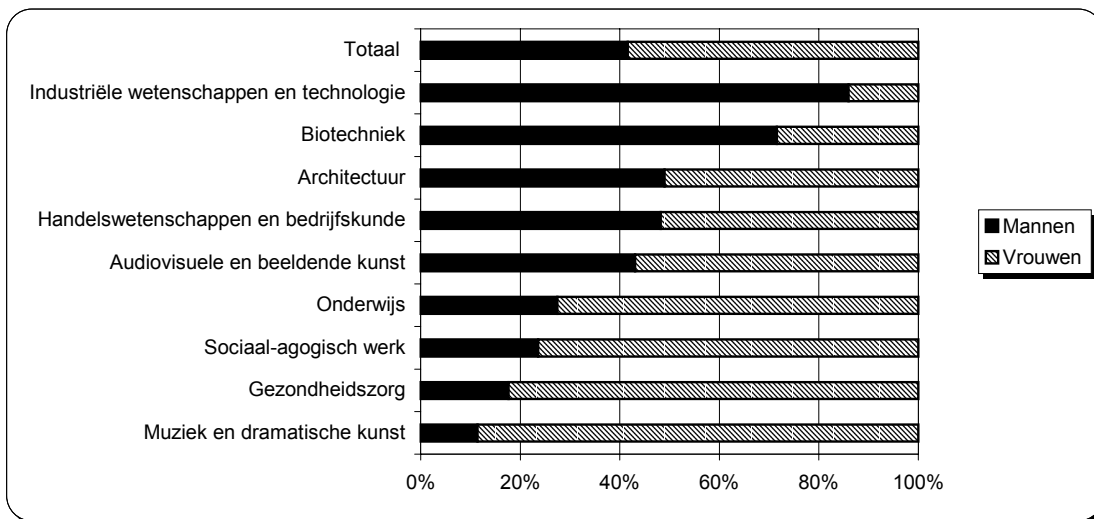
TABEL 89: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS PER STUDIEGEBIED

Studiegebieden	Mannen	Vrouwen	Totaal
	116 sekseratio		n
Muziek en dramatische kunst	11,4	88,6	35
Gezondheidszorg	17,7	82,3	9.462
Sociaal-agogisch werk	23,6	76,4	7.936
Onderwijs	27,5	72,5	16.095
Audiovisuele en beeldende kunst	43,1	56,9	130
Handelwetenschappen en bedrijfskunde	48,2	51,8	27.086
Architectuur	49,0	51,0	1.670
Biotechniek	71,6	28,4	816
Industriële wetenschappen en technologie	86,0	14,0	8.619
Totaal	41,6	58,4	71.849

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

- **situering van de gemiddelde sekseratio in het hogescholenonderwijs 1 cyclus**
- **situering van de gemiddelde sekseratio in het hoger onderwijs nl. 46,5 (mannen) en 53,5 (vrouwen)**

GRAFIEK 95: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS PER STUDIEGEBIED

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Los van het aantal studenten per richting (en afgezien van het zeer bescheiden studiegebied muziek/dramatische kunsten) is gezondheidszorg de vrouwelijke richting bij

uitstek. Opvallend is hier toch dat alle richtingen met een sekseratio in het voordeel van de vrouwen "zachte" (sociale of gezondheidssector) of kunstzinnige richtingen zijn. Handelswetenschappen/bedrijfskunde en architectuur zijn vrijwel sekseneutraal. Industriële wetenschappen/technologie en in iets mindere mate ook biotechniek zijn een mannenaangelegenheid.

1.3.1.2 Opties met afwijkende genderverdeling

Indicator 17: Sekseratio in de opties van het studiegebied
handelswetenschappen/bedrijfskunde.

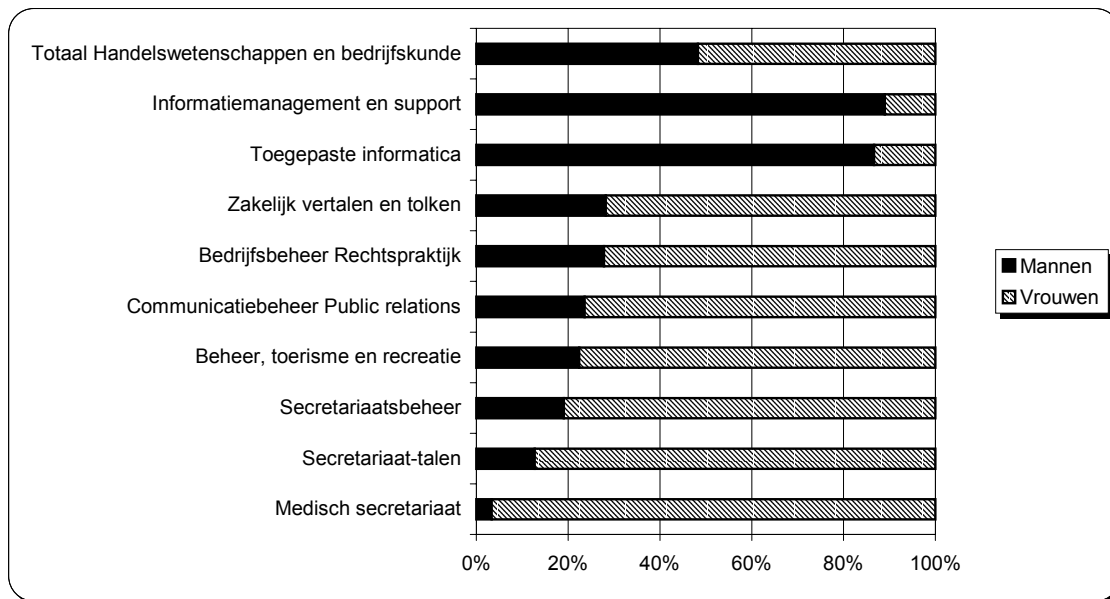
Handelswetenschappen en bedrijfskunde is het grootste studiegebied in het hogescholenonderwijs van één cyclus. Het is in zijn algemeenheid qua schoolbevolking vrijwel neutraal verdeeld tussen mannen en vrouwen. Qua opties zijn er echter in dit studiegebied zeer grote verschillen naar genderverdeling. Enkel de extreem afwijkende opties zijn hier opgenomen m.n. een afwijking van 20% ten opzichte van de gemiddelde sekseratio of meer.

TABEL 90: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS: OPTIES MET STERK AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED HANDELSWETENSCHAPPEN EN BEDRIJFSKUNDE

Opties	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I17 sekseratio		n
Secretariaatsbeheer	19,1	80,9	1.090
Medisch secretariaat	3,4	96,6	686
Secretariaat-talen	12,7	87,3	1.620
Zakelijk vertalen en tolken	28,2	71,8	543
Beheer, toerisme en recreatie	22,4	77,6	1.506
Communicatiebeheer Public relations	23,6	76,4	445
Bedrijfsbeheer Rechtspraktijk	27,8	72,2	866
Toegepaste informatica	86,7	13,3	4.683
Informatiemanagement en support	89,0	11,0	136
Totaal Handelswetenschappen en bedrijfskunde	48,2	51,8	27.086

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 96: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS: OPTIES MET STERK AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED HANDELSWETENSCHAPPEN EN BEDRIJFSKUNDE

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Het meest opvallend is hier uiteraard het absolute overwicht van mannelijke studenten in de optie informatica, met zijn slordige 4.700 studenten een zeer populaire optie. Opleidingen secretariaat daarentegen zijn dan weer erg in trek bij vrouwen. Ook de vrijetijdsector trekt blijkbaar heel wat vrouwen aan.

Indicator 18: Sekseratio in de opties van het studiegebied gezondheidszorg.

TABEL 91: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS: OPTIES MET STERK AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED GEZONDHEIDSZORG

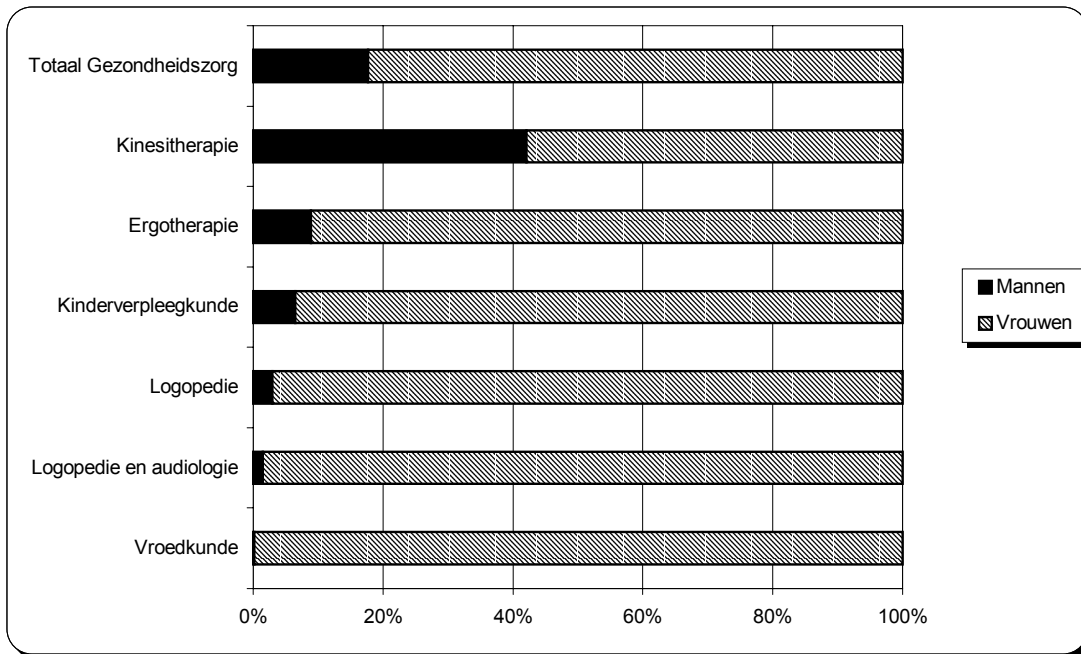
Opties	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I18 sekseratio		n
Vroedkunde	0,2	99,8	895
Logopedie en audiologie	1,5	98,5	201
Logopedie	3,0	97,0	472
Kinderverpleegkunde	6,5	93,5	294
Ergotherapie	8,9	91,1	293
Kinesitherapie	42,1	57,9	516
Totaal Gezondheidszorg	17,7	82,3	9.462

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De sekseverdeling in de opleiding gezondheidszorg is zo extreem scheef dat afwijkingen in de richting van nog meer vrouwen quasi onmogelijk is. Bijna alle hierboven vermelde opties

zijn dus een vrouwelijk monopolie. Daartegen steekt de opleiding kinesitherapie schril af met 42% mannen.

GRAFIEK 97: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 1 CYCLUS: OPTIES MET STERK AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED GEZONDHEIDSZORG

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.3.2 Hogeschoolenonderwijs 2 cycli

1.3.2.1 Studiegebieden

Indicator 19: Procentuele verdeling van de schoolbevolking in het hogeschoolenonderwijs 2 cycli per studiegebied naar geslacht

Dit type onderwijs trekt blijkbaar de helft meer mannen dan vrouwen aan zoals reeds bleek onder 1.2..

TABEL 92: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOOLENONDERWIJS 2 CYCLI PER STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT

Studiegebied	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I19 %	n	I19 %	n	%
Industriële wetenschappen en technologie	7.587	47,9	1.409	13,0	8.996	33,7
Handelswetenschappen en bedrijfskunde	3.225	20,4	2.464	22,7	5.689	21,3
Audiovisuele en beeldende kunst	1.712	10,8	2.010	18,5	3.722	13,9
Toegepaste taalkunde	728	4,6	2.375	21,9	3.103	11,6
Architectuur	963	6,1	940	8,7	1.903	7,1
Muziek en dramatische kunst	854	5,4	917	8,5	1.771	6,6
Gezondheidszorg	264	1,7	430	4,0	694	2,6
Biotechniek	250	1,6	167	1,5	417	1,6
Productontwikkeling	262	1,7	130	1,2	392	1,5
Totaal	15.845	100,0	10.842	100,0	26.687	100,0

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

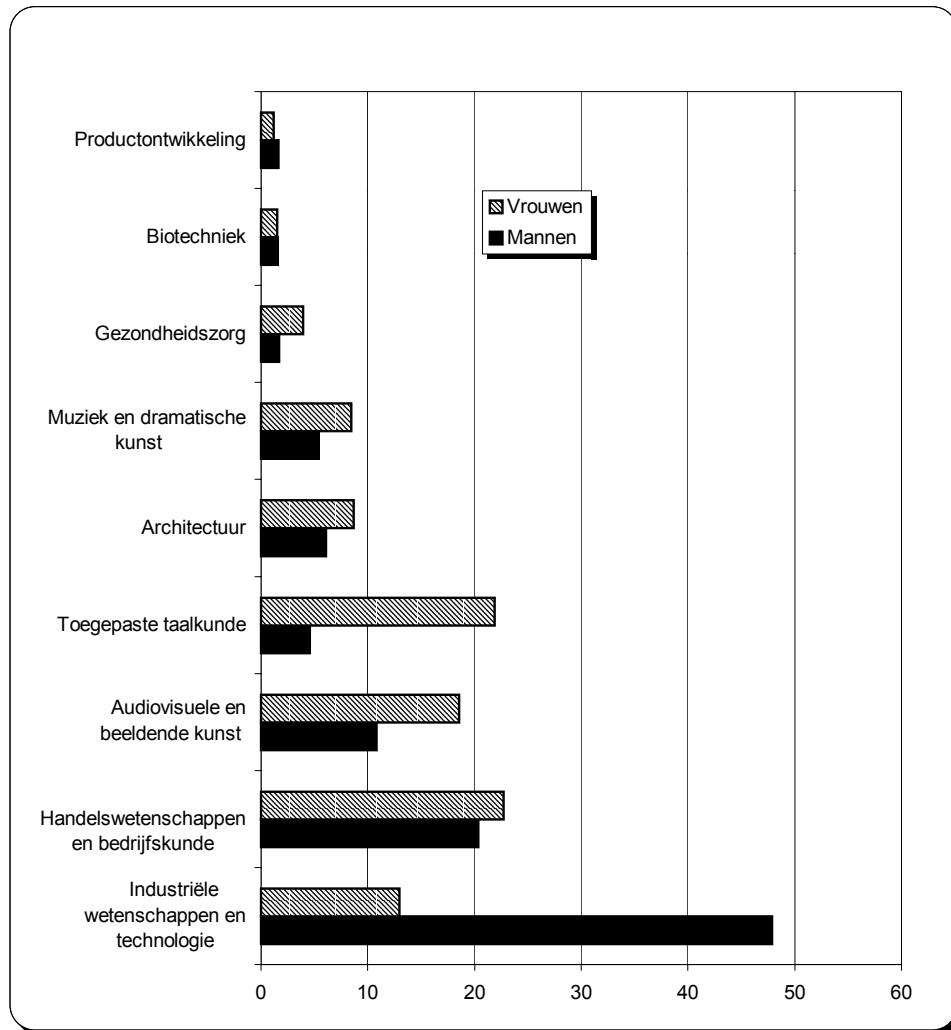
De belangrijkste studiegebieden in het hoger onderwijs van twee cycli zijn industriële wetenschappen/technologie en handelswetenschappen/bedrijfskunde met respectievelijk een derde en een vijfde van de studenten in deze onderwijsvorm.

Ook hier zijn er grote verschillen naar gender.

Bijna de helft van de mannen in dit type onderwijs kiest voor industriële wetenschappen en technologie. Nog eens één student op vijf volgt handelswetenschappen/bedrijfskunde.

Onder vrouwelijke studenten is er een grotere spreiding in studiegebieden. De twee voornaamste richtingen in het hoger onderwijs van twee cycli zijn handelswetenschappen/bedrijfskunde en toegepaste taalkunde, samen goed voor 45% van de studenten. Verder zit bijna één vrouwelijke student op vijf in de richting audiovisuele/beeldende kunst. Industriële wetenschappen (de grootste richting bij de mannelijke studenten) komt voor vrouwen slechts op de 4de plaats.

GRAFIEK 98: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI PER STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 20: Sekseratio van de schoolbevolking in het hogescholenonderwijs 2 cycli per studiegebied

TABEL 93: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENUNDERWIJS 2 CYCLI PER STUDIEGEBIED

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I20 sekseratio		n
Toegepaste taalkunde	23,5	76,5	3.103
Gezondheidszorg	38,0	62,0	694
Audiovisuele en beeldende kunst	46,0	54,0	3.722
Muziek en dramatische kunst	48,2	51,8	1.771
Architectuur	50,6	49,4	1.903
Handelwetenschappen en bedrijfskunde	56,7	43,3	5.689
Biotechniek	60,0	40,0	417
Productontwikkeling	66,8	33,2	392
Industriële wetenschappen en technologie	84,3	15,7	8.996
Totaal	59,4	40,6	26.687

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

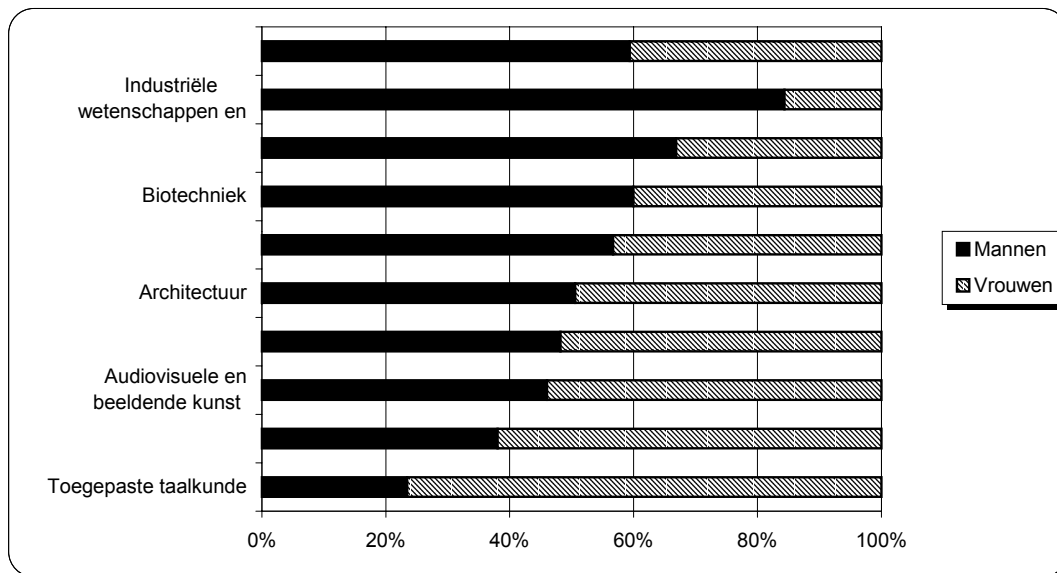
————— **situering van de gemiddelde sekseratio in het hogescholenonderwijs 2 cycli**

----- **situering van de gemiddelde sekseratio in het hoger onderwijs nl. 46,5 (mannen) en 53,5 (vrouwen)**

Als je als vrouw in het studiegebied industriële wetenschappen terecht komt, behoor je tot een kleine minderheid. Niet eens één student op zes is een vrouw. Dit is overigens in de parallelle opleiding van één cyclus ook zo.

Het tweede grote studiegebied, met name handelwetenschappen, is qua sekseratio verdeeld zoals het gemiddelde in het hoger onderwijs van twee cycli: vrouwen zijn in de minderheid. Men kan stellen dat mannelijke gegadigden voor het studiegebied handelwetenschappen en bedrijfskunde vaker kiezen voor een opleiding in het hogescholenonderwijs van 2 cycli, vrouwen vaker voor een korte opleiding.

Toegepaste taalkunde is een overwegend vrouwelijke richting, evenals gezondheidszorg, maar toch is respectievelijk nog één student op vier en één op drie, een man.

GRAFIEK 99: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI PER STUDIEGEBIED

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.3.2.2 Opties met afwijkende genderverdeling

Indicator 21: Sekseratio in de opties van het studiegebied architectuur

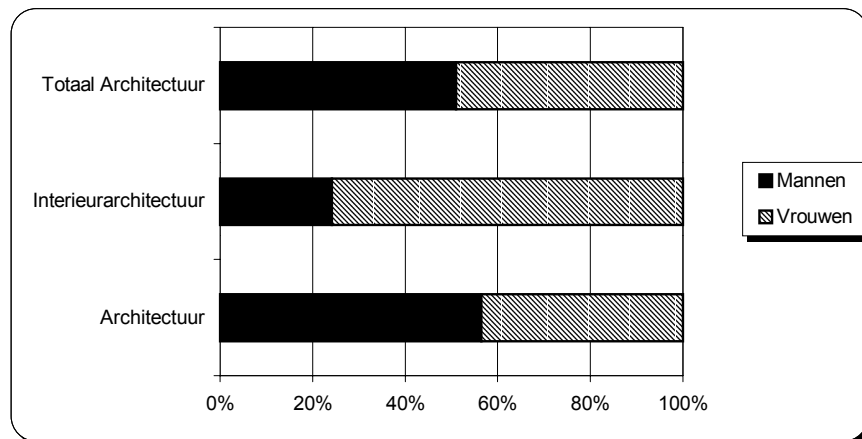
TABEL 94: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI: OPTIES IN DE STUDIEGEBIED ARCHITECTUUR MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Opties Architectuur 2 ^{de} cyclus	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I21 sekseratio		n
Architectuur	56,5	43,5	765
Interieurarchitectuur	24,2	75,8	157
<i>Totaal Architectuur</i>	<i>51,0</i>	<i>49,0</i>	<i>922</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Zowel vrouwelijke als mannelijke studenten hebben een voorkeur voor de optie architectuur. Interieurarchitectuur is echter bij uitstek vrouwelijk: men vindt er slechts één mannelijke student op vier.

GRAFIEK 100: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI: OPTIES IN HET STUDIEGEBIED ARCHITECTUUR MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 22: Sekseratio in de opties van het studiegebied audiovisuele en beeldende kunst

TABEL 95: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI: OPTIES MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED AUDIOVISUELE EN BEELDENDE KUNST

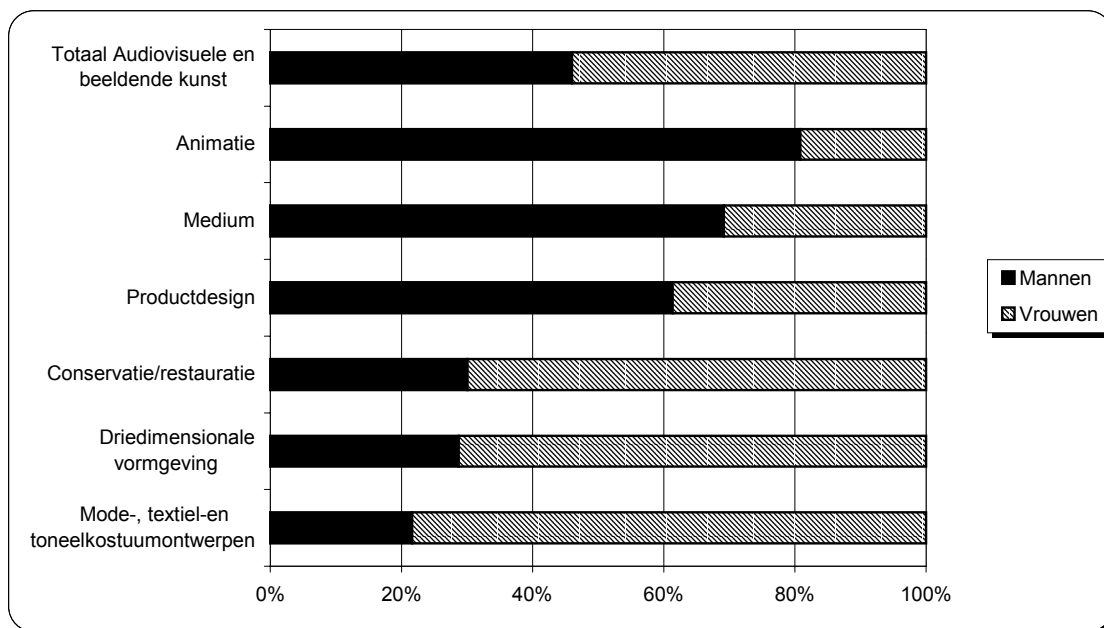
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I22 sekseratio		n
Beeldende kunst			
Mode-, textiel- en toneelkostuumontwerpen	21,6	78,4	185
Driedimensionale vormgeving	28,7	71,3	282
Conservatie/restauratie	30,1	69,9	133
Productdesign	61,3	38,7	75
Audiovisuele kunst			
Medium	69,1	30,9	447
Animatie	80,8	19,2	177
Totaal Audiovisuele en beeldende kunst	46,0	54,0	3.722

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

In de richtingen audiovisuele kunsten zijn mannen sterk oververtegenwoordigd; de (klassieke) beeldende kunsten hebben een overwicht aan vrouwen.

Voor de richtingen animatie en mode-, textiel- en kostuumontwerpen zijn gendergevoelig met respectievelijk veel meer mannen en veel meer vrouwen.

GRAFIEK 101: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI: OPTIES MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED AUDIOVISUELE EN BEELDENDE KUNST

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 23: Sekseratio in de opties van het studiegebied industriële wetenschappen en technologie

TABEL 96: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI: OPTIES MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED INDUSTRIËLE WETENSCHAPPEN EN TECHNOLOGIE

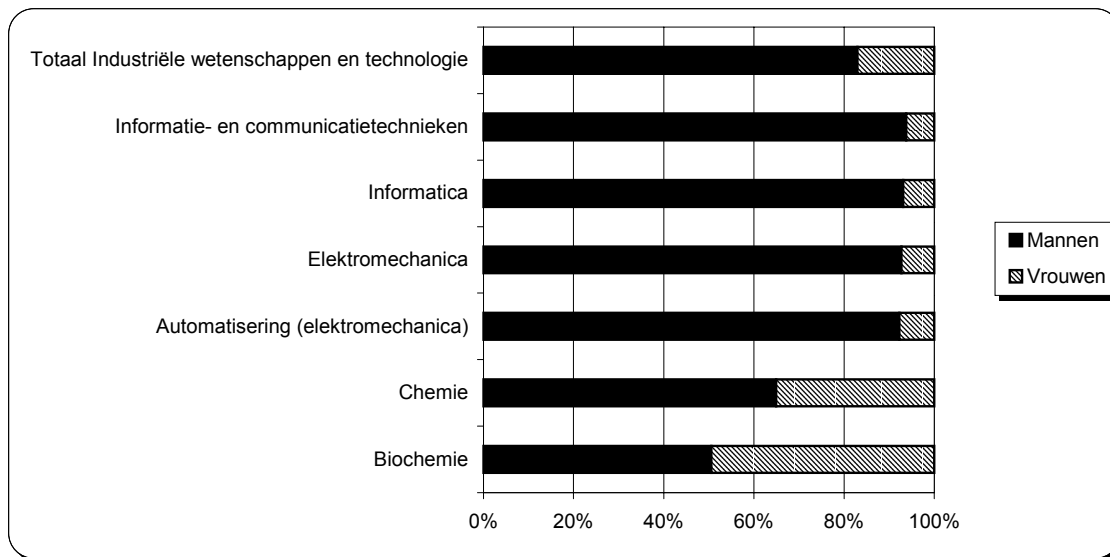
Opties Industriële wetenschappen en technologie	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I23 sekseratio		n
Biochemie	50,6	49,4	271
Chemie	64,9	35,1	268
Automatisering (elektromechanica)	92,3	7,7	362
Elektromechanica	92,7	7,3	711
Informatie- en communicatietechnieken	93,8	6,2	565
Informatica	93,1	6,9	58
Totaal Industriële wetenschappen en technologie	83,0	17,0	3.534

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De extreem scheve verdeling van mannen en vrouwen in dit studiegebied wordt nog extra beïnvloed door bepaalde opties. Elektromechanica en informatica zijn haast exclusief opties voor mannen. Chemie en biochemie daarentegen hebben een veel evenwichtiger

sekseverdeling dan alle andere opties in dit studiegebied. Biochemie heeft zelfs een fifty-fifty verdeling.

GRAFIEK 102: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET HOGESCHOLENONDERWIJS 2 CYCLI: OPTIES MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING IN HET STUDIEGEBIED INDUSTRIËLE WETENSCHAPPEN EN TECHNOLOGIE

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.3.3 Universitair onderwijs

1.3.3.1 Algemeen

Indicator 24: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs

Enkel Belgische studenten werden hier opgenomen. De studentenpopulatie met vreemde nationaliteit zijn meestal mensen die hier tijdelijk voor hun studie verblijven.

Deze tabel geeft de hoofdschrijvingen van alle opleidingen de basisopleidingen per cyclus, de aanvullende opleidingen, de specialisaties en de lerarenopleidingen weer.

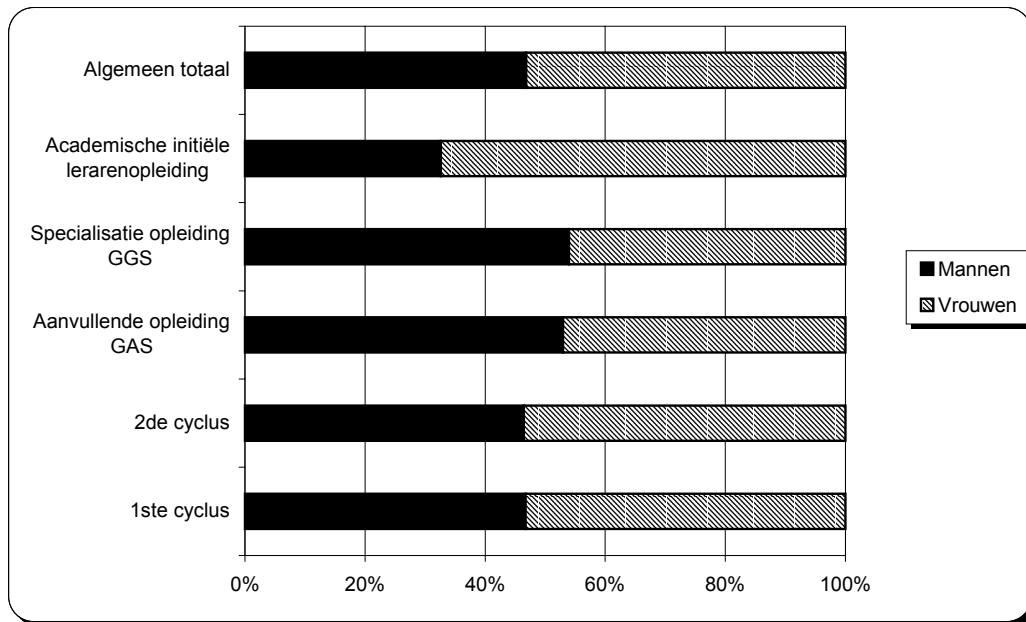
TABEL 97: SEKSERATIO STUDENTEN UNIVERSITAIR ONDERWIJS

Algemeen totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I24 sekseratio		n
1ste cyclus	46,8	53,2	29.630
2de cyclus	46,4	53,6	24.957
Aanvullende opleiding GAS	52,9	47,1	2.191
Specialisatie opleiding GGS	54,0	46,0	1.936
Academische initiële lerarenopleiding	32,6	67,4	1.052
Totaal	46,8	53,2	59.766

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Vrouwelijke studenten zijn in de meerderheid in de academische basisopleidingen en de lerarenopleiding. In de aanvullende en specialisatie opleidingen vindt men meer mannelijke studenten.

GRAFIEK 103: SEKSERATIO STUDENTEN UNIVERSITAIR ONDERWIJS

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.3.3.2 *Studiegebieden*

Indicator 25: Procentuele verdeling van de studenten in het universitair onderwijs per studiegebied naar geslacht

TABEL 98: VERDELING VAN DE STUDENTEN UNIERSITAIR ONDERWIJS PER STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT

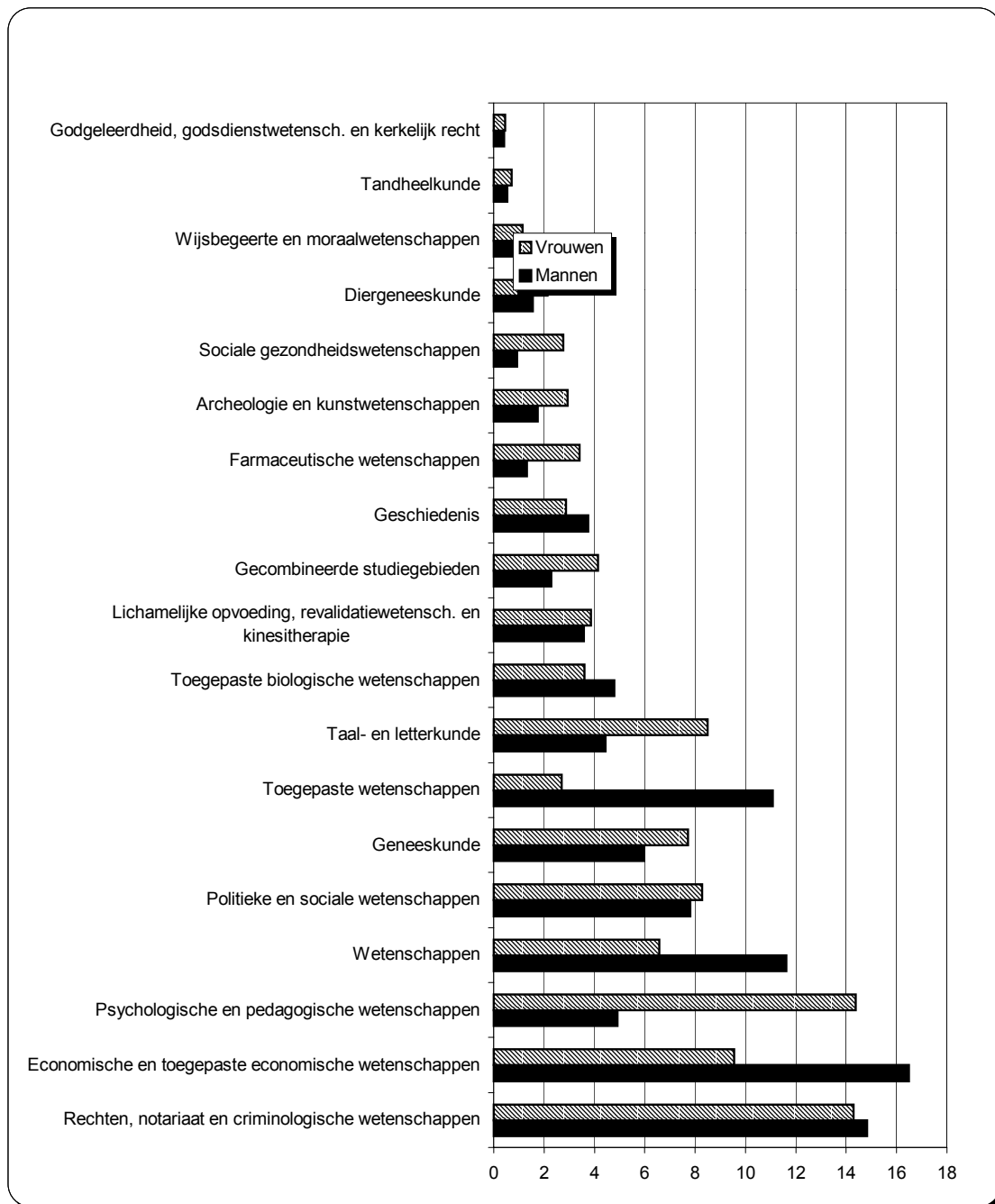
	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I25 %	n	I25 %	n	%
Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	4.153	14,8	4.540	14,3	8.693	14,5
Economische en toegepaste economische wetenschappen	4.618	16,5	3.036	9,6	7.654	12,8
Psychologische en pedagogische wetenschappen	1.375	4,9	4.570	14,4	5.945	9,9
Wetenschappen	3.250	11,6	2.092	6,6	5.342	8,9
Politieke en sociale wetenschappen	2.184	7,8	2.631	8,3	4.815	8,1
Geneeskunde	1.669	6,0	2.454	7,7	4.123	6,9
Toegepaste wetenschappen	3.104	11,1	856	2,7	3.960	6,6
Taal- en letterkunde	1.240	4,4	2.698	8,5	3.938	6,6
Toegepaste biologische wetenschappen	1.340	4,8	1.143	3,6	2.483	4,2
Lichamelijke opvoeding, revalidatiewetensch. en kinesithérapie	1.004	3,6	1.226	3,9	2.230	3,7
Gecombineerde studiegebieden	639	2,3	1.318	4,1	1.957	3,3
Geschiedenis	1.048	3,7	908	2,9	1.956	3,3
Farmaceutische wetenschappen	369	1,3	1.082	3,4	1.451	2,4
Archeologie en kunstwetenschappen	491	1,8	934	2,9	1.425	2,4
Sociale gezondheidswetenschappen	258	0,9	875	2,8	1.133	1,9
Diergeneeskunde	434	1,6	675	2,1	1.109	1,9
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	551	2,0	364	1,1	915	1,5
Tandheelkunde	152	0,5	229	0,7	381	0,6
Godgeleerdheid, godsdienstwetensch. en kerkelijk recht	112	0,4	144	0,5	256	0,4
Totaal	27.991	100,0	31.775	100,0	59.766	100,0

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De belangrijkste studiegebieden voor mannelijke studenten zijn respectievelijk economische/ toegepaste economische wetenschappen en rechten/notariaat/criminologische wetenschappen met samen bijna één op drie studenten. Ruim één student op vijf studeert wetenschappen of toegepaste wetenschappen.

Bij vrouwelijke studenten is rechten ook een belangrijk studiegebied maar daar houdt de overeenkomst op. Economie scoort bij vrouwen lager dan bij mannen en wetenschappen is al helemaal niet populair bij vrouwelijke studenten. Psychologische en pedagogische wetenschappen hebben even veel studenten als rechten. Samen zijn ze goed voor bijna 30% van de vrouwelijke studenten.

GRAFIEK 104: PROCENTUELE VERDELING VAN DE STUDENTEN UNIERSITAIR ONDERWIJS NAAR STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 26: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs per studiegebied

TABEL 99: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN UNIERSITAIR ONDERWIJS NAAR STUDIEGEBIED

Studiegebied	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I26 sekseratio		n
Sociale gezondheidswetenschappen	22,8	77,2	1.133
Psychologische en pedagogische wetenschappen	23,1	76,9	5.945
Farmaceutische wetenschappen	25,4	74,6	1.451
Taal- en letterkunde	31,5	68,5	3.938
Gecombineerde studiegebieden	32,7	67,3	1.957
Archeologie en kunstwetenschappen	34,5	65,5	1.425
Diergeneeskunde	39,1	60,9	1.109
Tandheelkunde	39,9	60,1	381
Geneeskunde	40,5	59,5	4.123
Godgeleerdheid, godsdienstwetensch. en kerkelijk recht	43,8	56,3	256
Lichamelijke opvoeding, revalidatiewetensch. en kinesitherapie	45,0	55,0	2.230
Politieke en sociale wetenschappen	45,4	54,6	4.815
Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	47,8	52,2	8.693
Geschiedenis	53,6	46,4	1.956
Toegepaste biologische wetenschappen	54,0	46,0	2.483
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	60,2	39,8	915
Economische en toegepaste economische wetenschappen	60,3	39,7	7.654
Wetenschappen	60,8	39,2	5.342
Toegepaste wetenschappen	78,4	21,6	3.960
Totaal	46,8	53,2	59.766

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

situering van de gemiddelde sekseratio in het universitair onderwijs

en

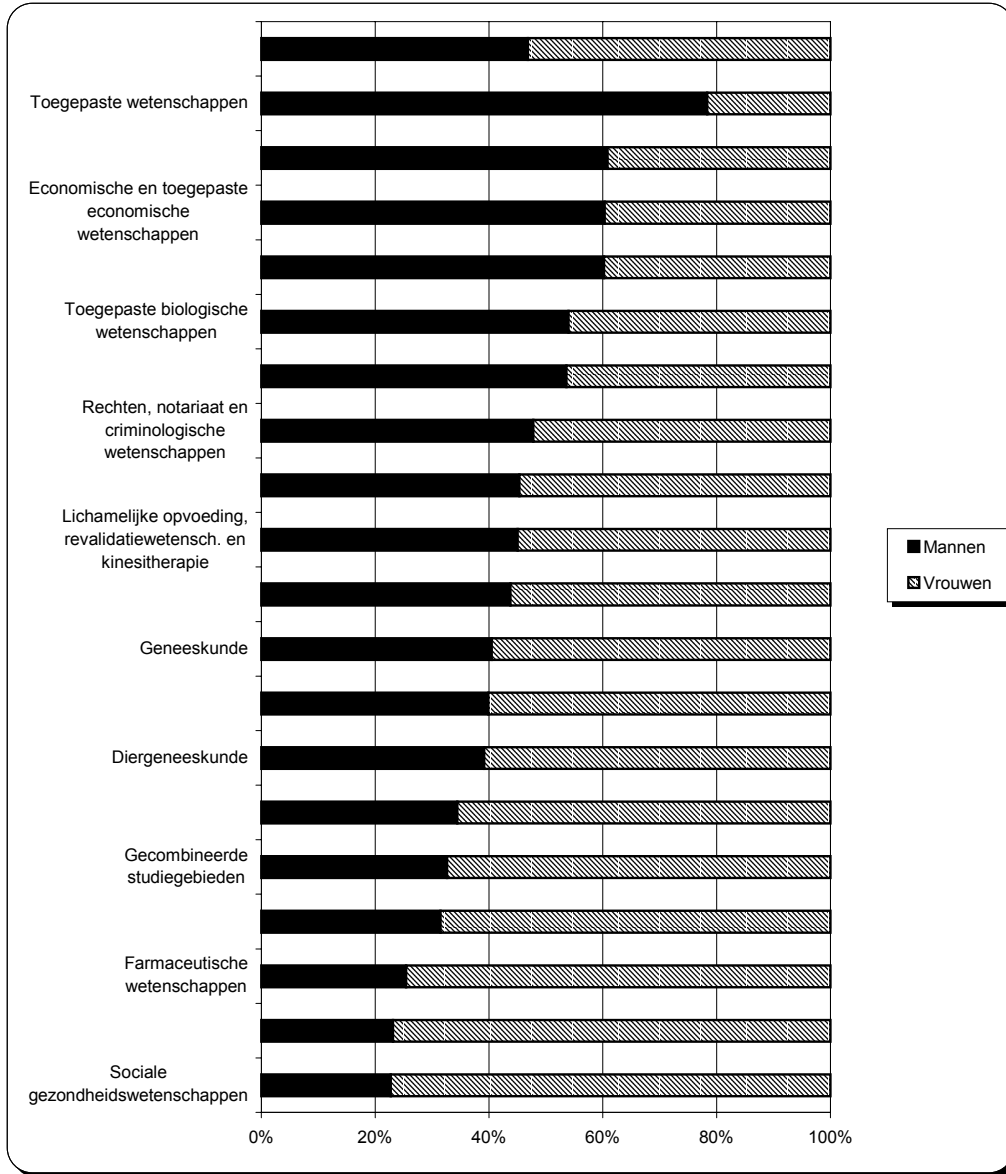
situering van de gemiddelde sekseratio in het hoger onderwijs nl. 46,5 (mannen)

en 53,5 (vrouwen)

Bij sociale wetenschappen en taal- en letterkunde is er een overwicht aan vrouwen. Ook opleidingen die naar de gezondheidszorg leiden doen het op universitair niveau goed, net zoals in het hogescholenonderwijs.

De exacte wetenschappen hebben een overwicht aan mannelijke studenten. Het mannelijk studiegebied bij uitstek is toegepaste wetenschappen. Deze is qua mannelijk aandeel de tegenhanger van de (vrouwelijke) sociale gezondheidswetenschappen.

GRAFIEK 105: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN UNIERSITAIR ONDERWIJS NAAR STUDIEGEBIED

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.3.3.3 Basisopleidingen met afwijkende genderverdeling

Indicator 27: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied taal- en letterkunde

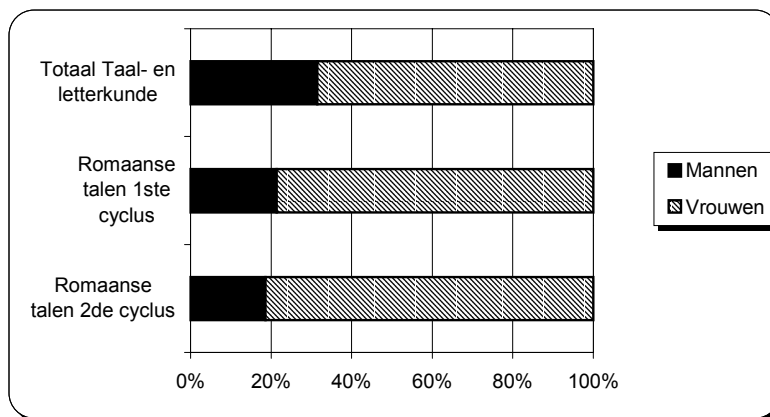
TABEL 100: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED TAAL- EN LETTERKUNDE IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I27 sekseratio		n
Romaanse talen 1ste cyclus	21,4	78,6	548
Romaanse talen 2de cyclus	18,6	81,4	397
Totaal Taal en letterkunde	31,5	68,5	3.938

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Taal- en letterkunde is een “vrouwelijk” studiegebied; Romaanse talen is bij uitstek een “vrouwelijke” opleiding.

GRAFIEK 106: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED TAAL- EN LETTERKUNDE IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

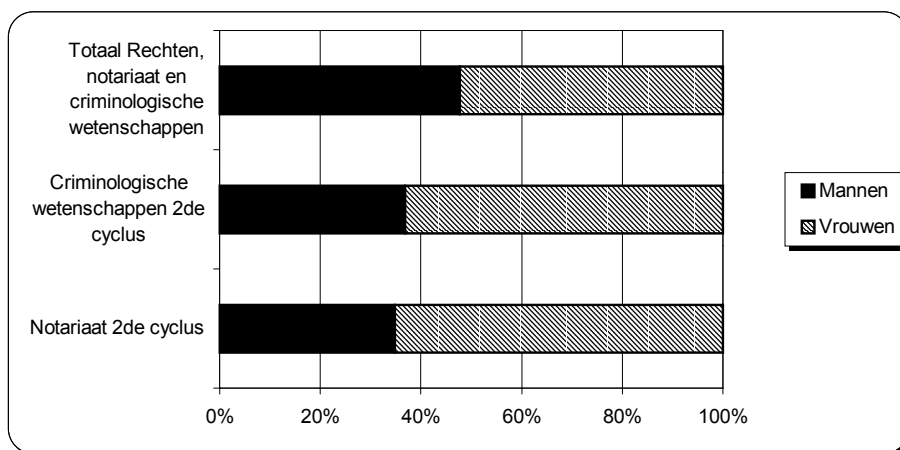
Indicator 28: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied rechten, notariaat en criminologische wetenschappen

TABEL 101: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED RECHTEN, NOTARIAAT EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I28 sekseratio		n
Criminologische wetenschappen 2de cyclus	36,9	63,1	708
Notariaat 2de cyclus	34,8	65,2	92
<i>Totaal rechten, notariaat en criminolog. wetensch.</i>	47,8	52,2	8.693

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Rechten is een opleiding die vrij seksneutraal verdeeld is maar met een overwicht aan vrouwen in de opleidingen notariaat en criminologie in de tweede cyclus.

GRAFIEK 107: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED RECHTEN, NOTARIAAT EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 29: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied economische en toegepaste economische wetenschappen

TABEL 102: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED ECONOMISCHE EN TOEGEPASTE ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

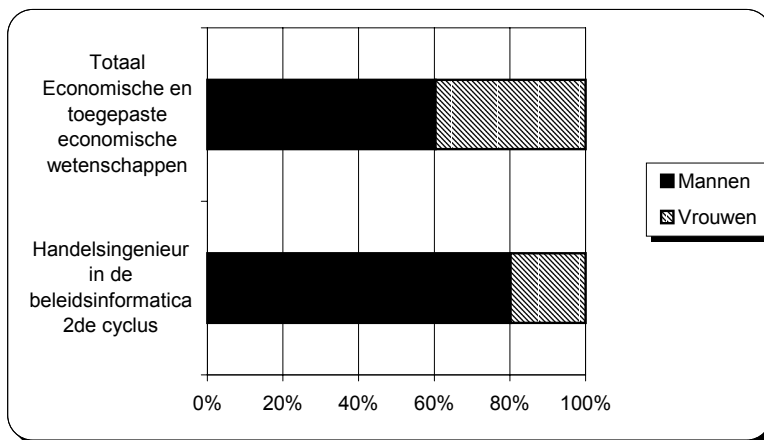
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I29 sekseratio		n
Handelsingenieur in de beleidsinformatica 2de cyclus	80,1	19,9	287
<i>Totaal Economische en toegepaste economische wetenschappen</i>	60,3	39,7	7.654

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

In het studiegebied economische en toegepaste economische wetenschappen zijn vrouwelijke studenten wat in de minderheid: 4 vrouwen tegenover 6 mannen. In de

opleiding handelsingenieur in de beleidsinformatica is de verhouding mannen/vrouwen extreem scheef: 2 vrouwen tegenover 8 mannen.

GRAFIEK 108: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED ECONOMISCHE EN TOEGEPASTE ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 30: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied sociale gezondheidswetenschappen

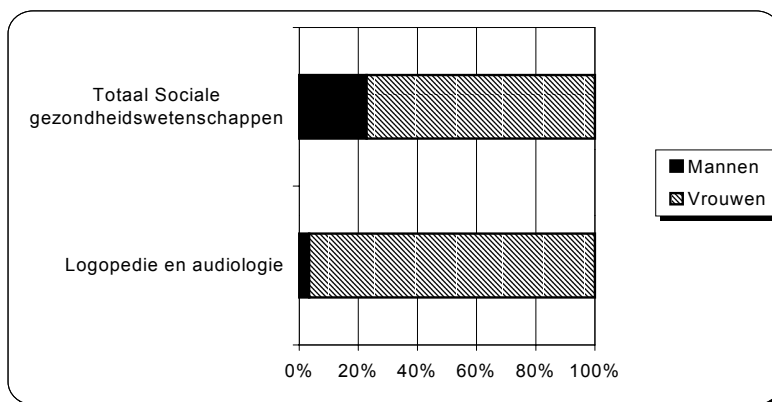
TABEL 103: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED SOCIALE GEZONDHEIDSWETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I30 sekseratio		n
Logopedie en audiologie	3,4	97,3	295
Totaal Sociale gezondheidswetenschappen	22,8	77,2	1.133

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Logopedie en audiologie is een exclusief vrouwelijke opleiding in een studiegebied dat op zichzelf al voor $\frac{3}{4}$ uit vrouwen bestaat.

GRAFIEK 109: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED SOCIALE GEZONDHEIDSWETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 31: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied lichamelijke opvoeding, revalidatiewetenschappen en kinesithérapie

TABEL 104: SEKSERATIO van de STUDENTEN STUDIEGEBIED LICHAMELIJKE OPVOEDING, REVALIDATIEWETENSCHAPPEN EN KINESITHERAPIE IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

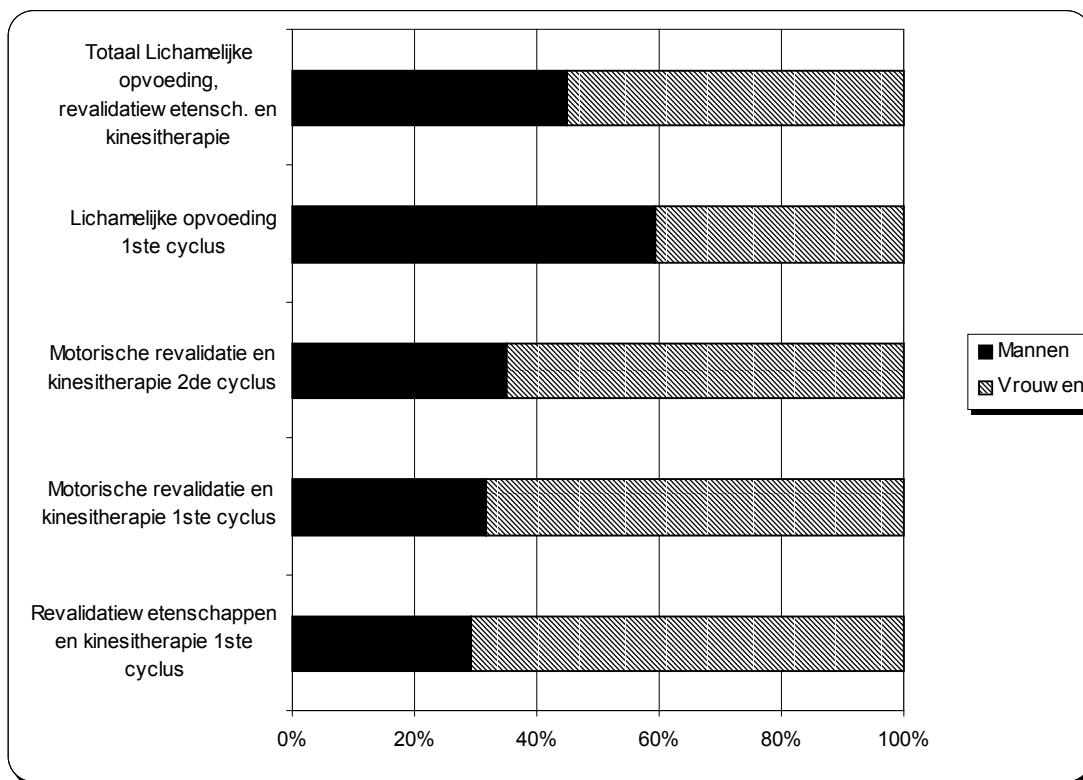
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I31 sekseratio		n
Lichamelijke opvoeding 1ste cyclus	59,5	40,5	711
Motorische revalidatie en kinesithérapie	34,1	65,9	625
Revalidatiewetenschappen en kinesithérapie 1ste cyclus	29,1	70,9	309
Totaal Lichamelijke opvoeding, revalidatiewetensch. en kinesithérapie	45,0	55,0	2.230

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Enkel de eerste cyclus van de opleiding Lichamelijke opvoeding wordt hier vermeld als sterk afwijkend omdat in de tweede cyclus het aandeel vrouwen stijgt tot 48%. De slaagcijfers zijn blijkbaar beter bij vrouwelijke studenten.

Revalidatie en kinesithérapie zijn bij uitstek vrouwenrichtingen.

GRAFIEK 110: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED LICHAAMELIJKE OPVOEDING, REVALIDATIEWETENSCHAPPEN EN KINESITHERAPIE IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 32: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied wetenschappen

TABEL 105: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

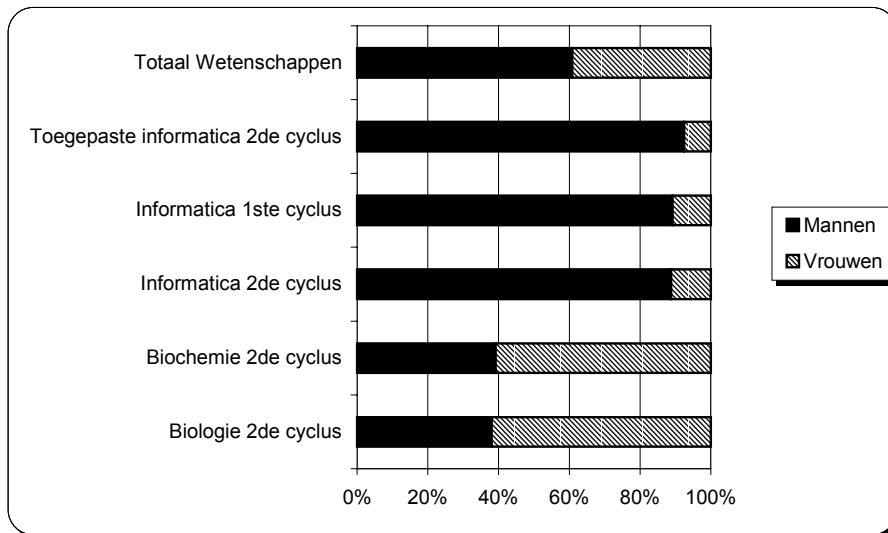
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I32 sekseratio		n
Biologie 2de cyclus	38,0	62,0	434
Biochemie 2de cyclus	39,1	60,9	184
Informatica 2de cyclus	88,8	11,2	329
Informatica 1ste cyclus	89,2	10,8	1.021
Toegepaste informatica 2de cyclus	92,5	7,5	53
Totaal Wetenschappen	60,8	39,2	5.342

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Biologie en biochemie zijn vrouwelijke studierichtingen en dat komt in de tweede cyclus van de studies nog beter tot uiting dan in de eerste. Informatica is een mannenzaak met

een extreem scheve sekseratio. Slechts één student op 10 is een vrouw; in de toegepaste informatica wordt zelfs deze verhouding niet gehaald.

GRAFIEK 111: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 33: Sekseratio van de studenten in het universitair onderwijs in de basisopleidingen in het studiegebied toegepaste wetenschappen

TABEL 106: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

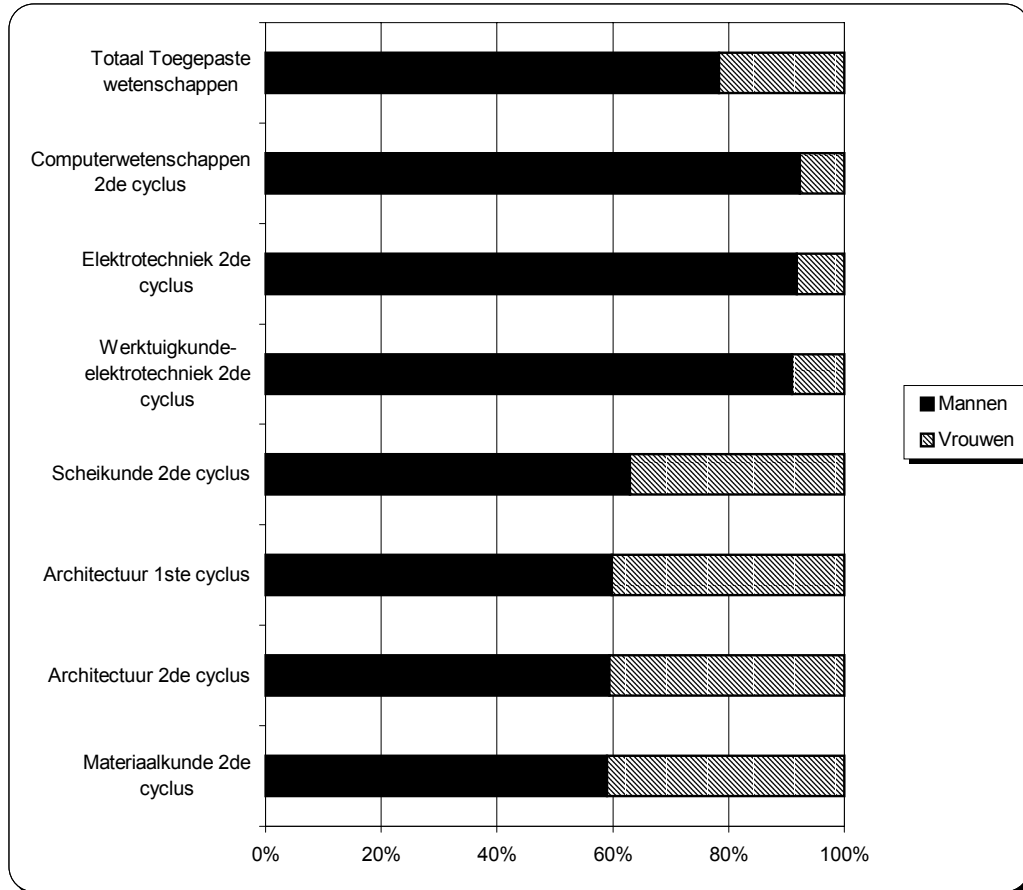
	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I33 sekseratio		n
Materiaalkunde 2de cyclus	59,0	41,0	339
Architectuur 2de cyclus	59,5	40,5	439
Architectuur 1ste cyclus	59,9	40,1	169
Scheikunde 2de cyclus	63,0	37,0	416
Werktuigkunde-elektrotechniek 2de cyclus	90,9	9,1	39
Elektrotechniek 2de cyclus	91,8	8,2	100
Computerwetenschappen 2de cyclus	92,3	7,7	418
<i>Totaal Toegepaste wetenschappen</i>	<i>78,4</i>	<i>21,6</i>	<i>3.960</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Bij de ingenieur-architecten vindt men vrij veel vrouwen terug zoals trouwens ook het geval was bij de architectuuropleiding in het hogescholenonderwijs. De richting scheikunde heeft ook een groter aandeel vrouwen dan je op basis van de gemiddelde verdeling in de toegepaste wetenschappen kan verwachten.

Werktuigkunde, elektrotechniek en computerwetenschappen zijn haast exclusief studierichtingen voor mannen.

GRAFIEK 112: SEKSERATIO VAN DE STUDENTEN STUDIEGEBIED TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN IN BASISOPLEIDINGEN MET AFWIJKENDE GENDERVERDELING

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.4 Onderwijs voor sociale promotie

1.4.1 Secundair onderwijs

In het onderwijs voor sociale promotie onderscheidt men twee systemen namelijk het lineair onderwijs (met leerjaren) en het modulair onderwijs. Voor het secundair onderwijs werden de cijfers voor beide systemen samengevoegd.

Het OSP op het niveau van het secundair onderwijs bestaat uit 60% meisje en 40% jongens. In de studiekeuze zijn er een aantal overeenkomsten en verschillen tussen jongens en meisjes.

Indicator 34: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per studiegebied in het OSP secundair onderwijs naar geslacht

TABEL 107: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP SECUNDAIR ONDERWIJS PER STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT

Studiegebied	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I34 %	n	I34 %	n	%
Talen	21.816	32,59	38.002	36,85	59.818	35,17
Handel	21.329	31,87	25.406	24,64	46.735	27,48
Huishoudelijk onderwijs	1.278	1,91	17.436	16,91	18.714	11,00
Nederlands tweede taal	8.041	12,01	9.470	9,18	17.511	10,30
Voeding	2.726	4,07	4.313	4,18	7.039	4,14
Mechanica - elektriciteit	3.476	5,19	304	0,29	3.780	2,22
Personenzorg	767	1,15	2.696	2,61	3.463	2,04
Lichaamsverzorging	87	0,13	1.953	1,89	2.040	1,20
Auto	1.582	2,36	90	0,09	1.672	0,98
Algemene vorming	672	1,00	677	0,66	1.349	0,79
Hout	1.034	1,54	168	0,16	1.202	0,71
Grafische technieken	726	1,08	428	0,42	1.154	0,68
Bedrijfsbeheer	551	0,82	559	0,54	1.110	0,65
Bouw	1.051	1,57	49	0,05	1.100	0,65
Kant	2	0,00	499	0,48	501	0,29
Meubelrestauratie en houtsnijden	275	0,41	224	0,22	499	0,29
Toerisme	213	0,32	176	0,17	389	0,23
Decoratieve technieken	159	0,24	149	0,14	308	0,18
Fotografie	130	0,19	150	0,15	280	0,16
Koeling en warmte	236	0,35	5	0,00	241	0,14
Land-en tuinbouw	103	0,15	127	0,12	230	0,14
Juwelen	105	0,16	94	0,09	199	0,12
Muziekinstrumentenbouw	150	0,22	24	0,02	174	0,10
Smeden	151	0,23	13	0,01	164	0,10
Chemie	97	0,14	10	0,01	107	0,06
Boekbinden	44	0,07	57	0,06	101	0,06
Textiel	52	0,08	25	0,02	77	0,05
Diamantbewerking	43	0,06	10	0,01	53	0,03
Maritieme opleidingen	19	0,03	2	0,00	21	0,01
Orthopedische technieken	13	0,02	5	0,00	18	0,01
Lederbewerking	6	0,01	3	0,00	9	0,01
Confectie	1	0,00	4	0,00	5	0,00
Algemeen totaal	66.935	100,00	103.128	100,00	170.063	100,00

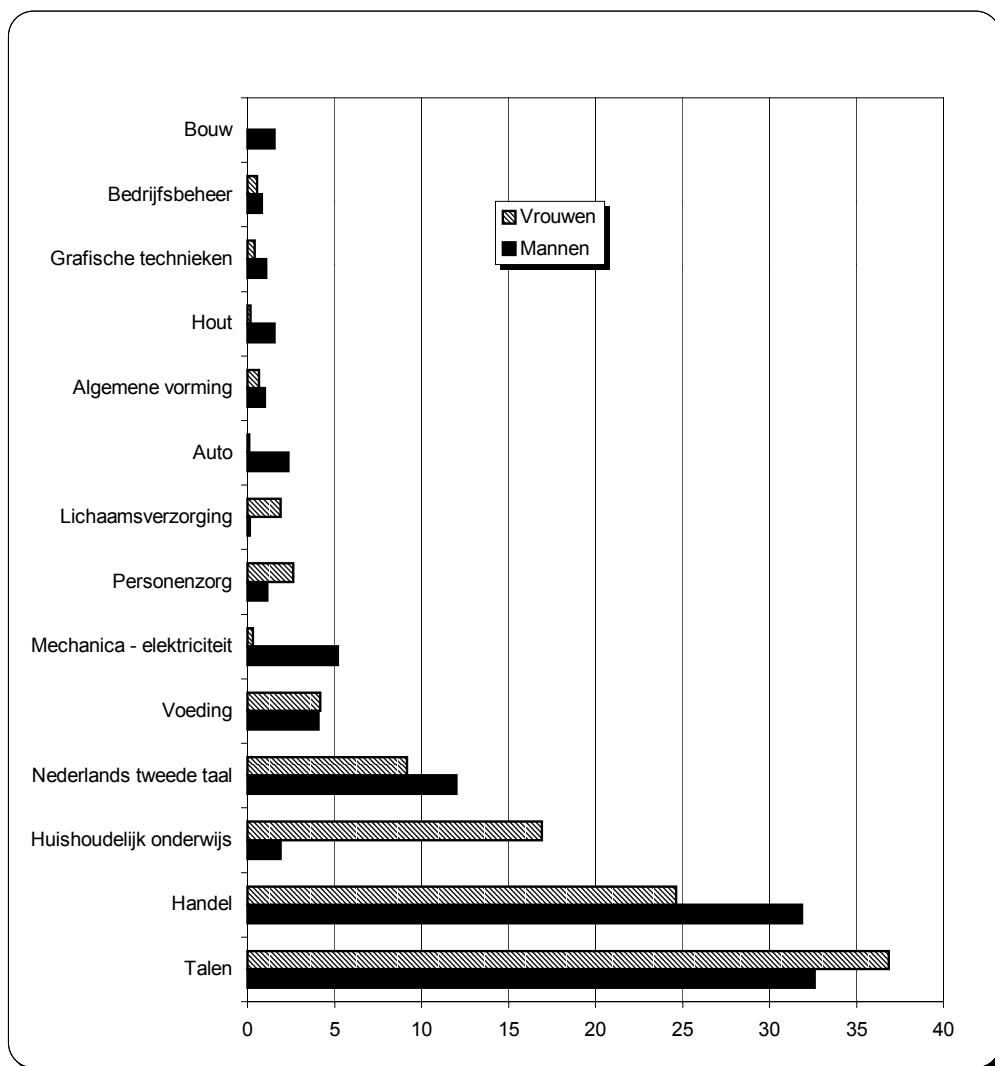
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Ruim 80% van de cursisten OSP vindt men in de vier voornaamste richtingen terug:

Talen en Nederlands tweede taal, handel en huishoudelijk onderwijs.

De voornaamste verschillen naar gender liggen ook hier niet op het vlak van handel en zelfs niet talen, toch een traditioneel vrouwelijk studiegebied. De klassieke rolverdeling is hier van dezelfde aard als in beroepsonderwijs. Meer meisjes kiezen voor een huishoudelijke opleiding of een opleiding in de personen-/lichaamszorg. Voor jongens is dat mechanica/elektriciteit, auto, hout en bouw.

GRAFIEK 113: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP SECUNDAIR ONDERWIJS PER STUDIEGEBIED NAAR GESLACHT²¹

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

²¹ Studiegebieden met minder dan 0,5% van de leerlingen zijn in deze grafiek niet opgenomen

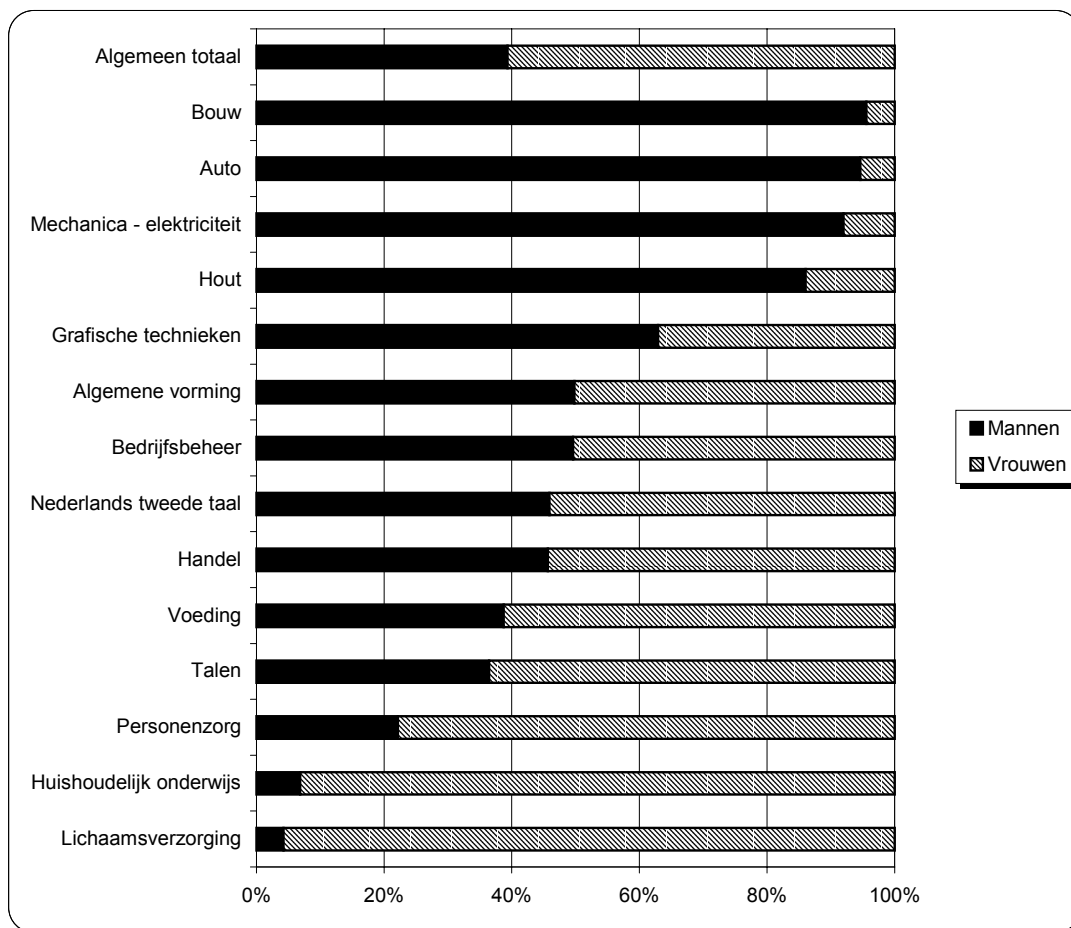
Indicator 35: Sekseratio van de schoolbevolking in het OSP secundair onderwijs per studiegebied

TABEL 108: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP SECUNDAIR ONDERWIJS PER STUDIEGEBIED

Studiegebied	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I35 sekseratio		n
Kant	0,4	99,6	501
Lichaamsverzorging	4,3	95,7	2.040
Huishoudelijk onderwijs	6,8	93,2	18.714
Confectie	20,0	80,0	5
Personenzorg	22,1	77,9	3.463
Talen	36,5	63,5	59.818
Voeding	38,7	61,3	7.039
Boekbinden	43,6	56,4	101
Land- en tuinbouw	44,8	55,2	230
Handel	45,6	54,4	46.735
Nederlands tweede taal	45,9	54,1	17.511
Fotografie	46,4	53,6	280
Bedrijfsbeheer	49,6	50,4	1.110
Algemene vorming	49,8	50,2	1.349
Decoratieve technieken	51,6	48,4	308
Juwelen	52,8	47,2	199
Toerisme	54,8	45,2	389
Meubelrestauratie en houtsnijden	55,1	44,9	499
Grafische technieken	62,9	37,1	1.154
Lederbewerking	66,7	33,3	9
Textiel	67,5	32,5	77
Orthopedische technieken	72,2	27,8	18
Diamantbewerking	81,1	18,9	53
Hout	86,0	14,0	1.202
Muziekinstrumentenbouw	86,2	13,8	174
Maritieme opleidingen	90,5	9,5	21
Chemie	90,7	9,3	107
Mechanica - elektriciteit	92,0	8,0	3.780
Smeden	92,1	7,9	164
Auto	94,6	5,4	1.672
Bouw	95,5	4,5	1.100
Koeling en warmte	97,9	2,1	241
<i>Algemeen totaal</i>	<i>39,4</i>	<i>60,6</i>	<i>170.063</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

— *situering van de gemiddelde sekseratio in het OSP secundair onderwijs*

GRAFIEK 114: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP SECUNDAIR ONDERWIJS PER STUDIGEBIED²²

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Zoals gezegd zijn handel en talen twee studiegebieden die binnen het OSP voor meisjes en jongens ongeveer even belangrijk zijn. Zij weerspiegelen dan ook de gemiddelde verdeling van jongens en meisjes binnen het secundair onderwijs voor sociale promotie.

Algemene vorming en bedrijfsbeheer zijn (kleine) richtingen met een fifty-fifty verdeling.

Voor de rest kan hier worden herhaald wat gezegd werd over de relatieve aantallen van de studiekeuze van jongens en meisjes:

Personenzorg maar vooral huishoudelijk onderwijs en lichaamsverzorging zijn bij uitstek meisjesrichtingen. Hout maar vooral mechanica/elektriciteit, auto en bouw zijn jongensrichtingen.

²² Studiegebieden met minder dan 0,5% van de leerlingen zijn in deze grafiek niet opgenomen.

Indicator 36: Sekseratio van de schoolbevolking in het OSP secundair onderwijs in de studierichtingen van het studiegebied handel

Halen vrouwen hun ICT achterstand in het dagonderwijs in in het onderwijs voor sociale promotie?

Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in opleidingen voor kantoorautomatisering; meer mannen dan vrouwen volgen een opleiding informatica/programmeren. De studierichting boekhouden/informatica wijkt af van deze trend. Deze opleiding heeft een sekseratio gelijk aan het gemiddelde van de OSP-opleidingen op niveau van het secundair onderwijs.

TABEL 109: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP SECUNDAIR ONDERWIJS IN DE OPTIES VAN HET STUDIGEBIED HANDEL²³

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I36 sekseratio		n
Dactylografie-tekstverwerking	14,8	85,2	149
public relations en onthaal	27,4	72,6	241
Nederlandse steno-dactylografie	34,4	65,6	485
Informatiekunde	35,6	64,4	160
Tekstverwerking	36,7	63,3	807
Initiatie in de informatica	37,3	62,7	579
Bedrijfsadm.toepassingssoftware	38,7	61,3	191
Boekhouden-informatica	39,3	60,7	4440
Burotica	42,1	57,9	17626
Dactylografie	43,7	56,3	142
Toepassingssoftware	46,4	53,6	418
Informatica	46,7	53,3	107
Informatica-toepassingssoftware	49,2	50,8	13205
Bedrijfsadministratieve informatica	53,5	46,5	389
Informatica-programmeren	55,1	44,9	5572
Info.programmeren:wetenschap.progr.taal	55,6	44,4	144
Bedrijfsadm.info.: toepassingspakketten	55,9	44,1	247
Info.programmeren:adm.programmeertaal	58,0	42,0	150
analyse bedrijfsadm.info.systeem	59,3	40,7	140
Websitebouwer	65,9	34,1	164
Programmeren in een gegevensbankomgeving	70,2	29,8	114
Totaal Handel	45,6	54,4	46735

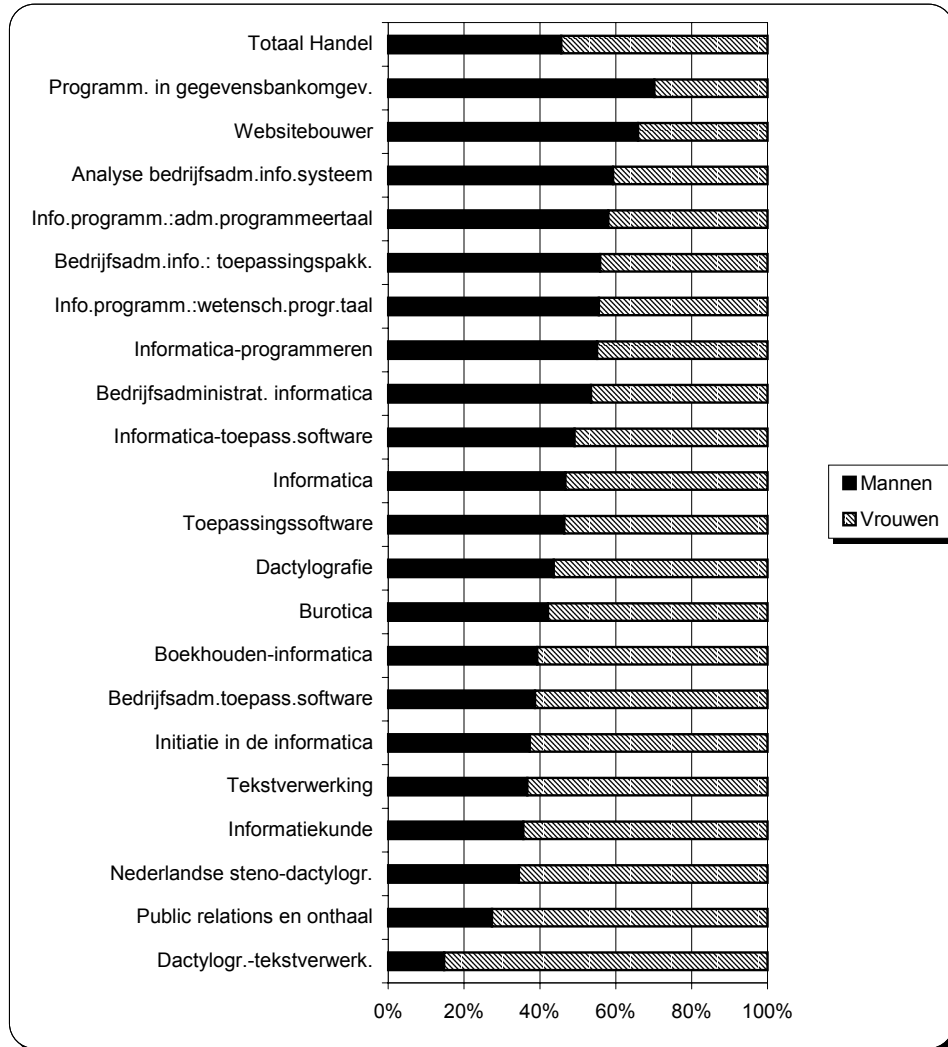
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

————— **situering van de gemiddelde sekseratio in de studierichting handel**

----- **situering van de gemiddelde sekseratio in het OSP secundair onderwijs nl. 39,4% (mannen) en 60,6% (vrouwen)**

²³ Enkel afdelingen met meer dan 100 studenten zijn hier opgenomen.

GRAFIEK 115: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP SECUNDAIR ONDERWIJS IN DE OPTIES VAN HET STUDIGEBIED HANDEL

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

1.4.2 Hoger onderwijs

Indicator 37: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per categorie in het OSP hoger onderwijs – lineair systeem naar geslacht

TABEL 110: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP HOGER ONDERWIJS (LINEAIR) PER CATEGORIE NAAR GESLACHT

	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I37 %	n	I37 %	n	%
Korte type Economisch	3.503	57,3	2.252	42,5	5.755	50,4
Korte type Sociaal	843	13,8	2.389	45,1	3.232	28,3
Korte type Technisch	1.368	22,4	196	3,7	1.564	13,7
Korte type Paramedisch	126	2,1	316	6,0	442	3,9
Korte type Artistiek	129	2,1	70	1,3	199	1,7
Monumentenzorg en stedenbouw	68	1,1	73	1,4	141	1,2
H.T.O. 2de graad Technisch ingenieur	72	1,2	3	0,1	75	0,7
Algemeen totaal	6.109	100,0	5.299	100,0	11.408	100,0

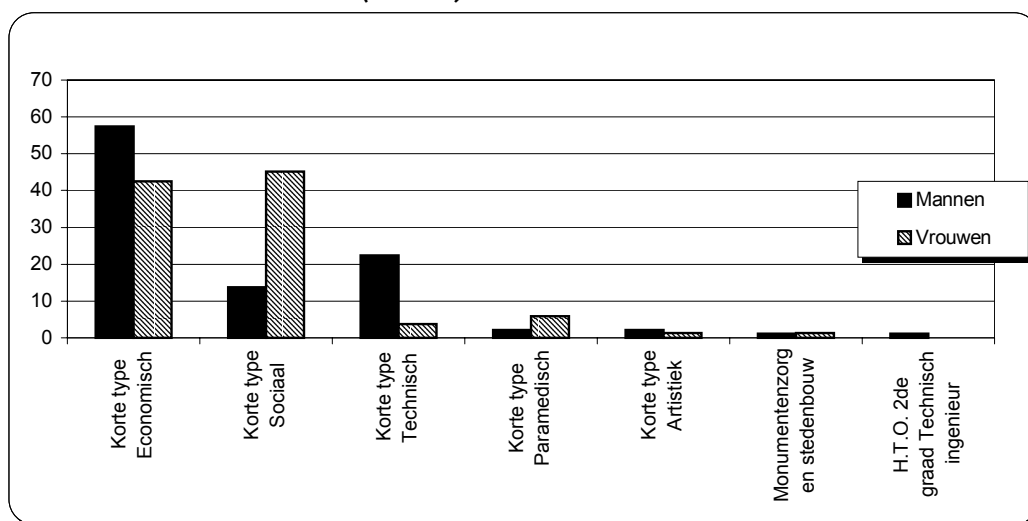
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Er zijn in het OSP hoger onderwijs van het lineaire type 3 grote categorieën: de economische met de helft van alle studenten, de sociale met meer dan een vierde studenten en de technische richting met één student op zeven.

Zoals de grafiek overduidelijk aantoont, is bij mannen vooral de economische categorie erg in trek met bijna zes studenten op tien. Op de tweede plaats volgt de technische richting; pas op de derde plaats komt de sociale.

Bij vrouwen zijn er eigenlijk maar twee categorieën: de economische en de sociale.

GRAFIEK 116: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP HOGER ONDERWIJS (LINEAIR) PER CATEGORIE NAAR GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 38: Sekseratio van de schoolbevolking per categorie in het OSP hoger onderwijs –
lineair systeem

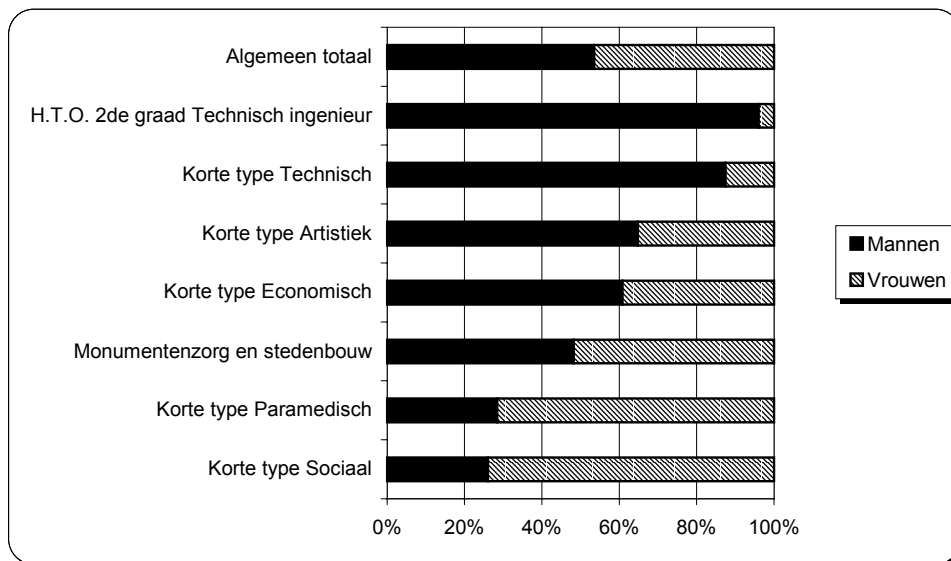
TABEL 111: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP HOGER ONDERWIJS (LINEAIR) PER CATEGORIE

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I38 sekseratio		n
Korte type Sociaal	26,1	73,9	3.232
Korte type Paramedisch	28,5	71,5	442
Monumentenzorg en stedenbouw	48,2	51,8	141
Korte type Economisch	60,9	39,1	5.755
Korte type Artistiek	64,8	35,2	199
Korte type Technisch	87,5	12,5	1.564
H.T.O. 2de graad Technisch ingenieur	96,0	4,0	75
<i>Algemeen totaal</i>	<i>53,6</i>	<i>46,4</i>	<i>11.408</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Vooral de sociale en paramedische categorieën hebben een groot overwicht aan vrouwen. Ook hier zijn de technische richtingen weer bijna uitsluitend bevolkt door mannen.

GRAFIEK 117: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP HOGER ONDERWIJS (LINEAIR) PER CATEGORIE

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 39: Sekseratio van de schoolbevolking in het OSP hoger onderwijs – lineair systeem in de studierichtingen van de categorie economisch onderwijs korte type

TABEL 112: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP HOGER ONDERWIJS (LINEAIR) IN DE STUDIERICHTINGEN VAN DE CATEGORIE ECONOMISCH KORTE TYPE

Economisch korte type	Mannen	Vrouwen	Totaal
	I39 sekseratio		n
Meertalig secretariaat	9,7	90,3	113
3- en 4 talig secretariaat	11,1	88,9	63
Secretariaat	12,5	87,5	40
Rechtspraak	29,8	70,2	47
Fiscaliteit	32,4	67,6	34
Boekhouden	39,0	61,0	1.335
Bedrijfsadministratie	39,7	60,3	58
Openbare besturen	42,5	57,5	80
Niet-commercieel management	44,0	56,0	50
Boekhouden-fiscaliteit	45,3	54,7	75
Administratie	45,5	54,5	33
Reclame en marketing	47,3	52,7	186
Informatica	83,0	17,0	1.726
Informatica-programmering	83,9	16,1	620
Totaal economisch korte type	60,9	39,1	5.755

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

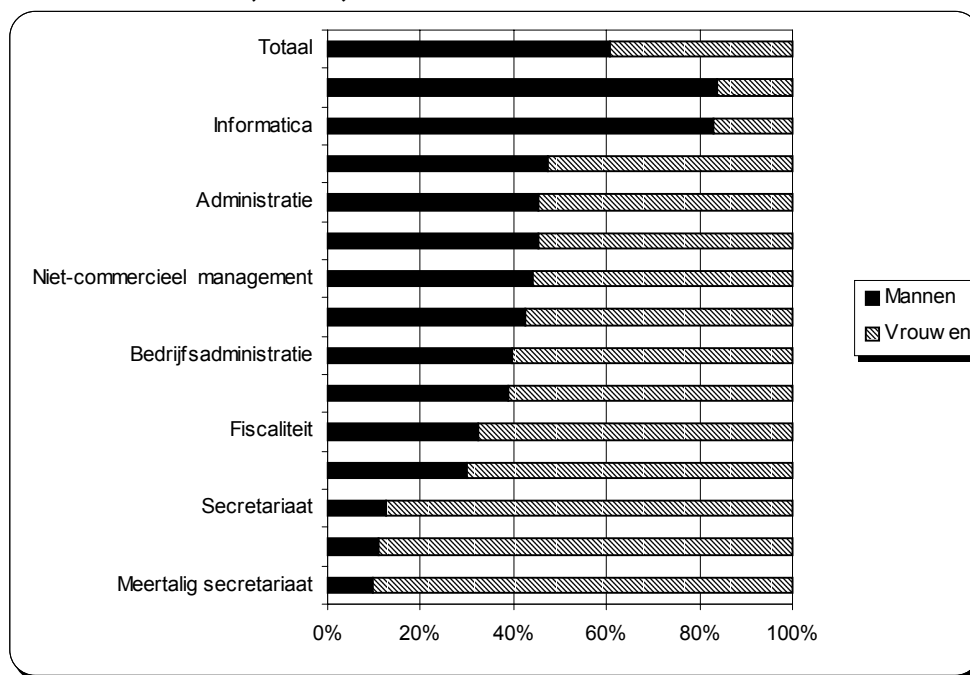
————— *situering van de gemiddelde sekseratio in de categorie economisch onderwijs korte type*

en

situering van de gemiddelde sekseratio in het OSP hoger onderwijs nl. 53,6% (mannen) en 46,4% (vrouwen)

Secretariaat en talen zijn typisch vrouwenrichtingen, informatica en programmering typisch mannelijke richtingen. Ook hier is geen sprake van een inhaalbeweging voor wat betreft de achterstand van vrouwen op vlak van de informatica.

GRAFIEK 118: SEKSERATIO VAN DE SCHOOLBEVOLKING VAN HET OSP HOGER ONDERWIJS (LINEAIR) CATEGORIE ECONOMISCH KORTE TYPE

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

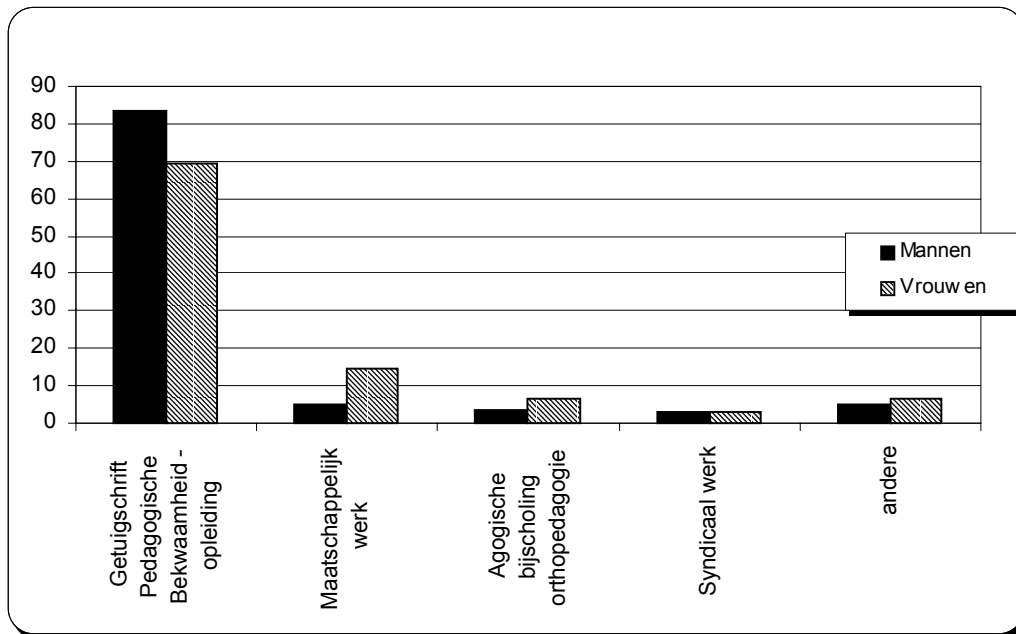
Indicator 40: Procentuele verdeling van de schoolbevolking per categorie in het OSP hoger onderwijs - modulair systeem naar geslacht

TABEL 113: VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING PER CATEGORIE IN HET OSP HOGER ONDERWIJS PER CATEGORIE

	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	I40 %	n	I40 %	n	%
Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid - opleiding	2.063	83,7	2.102	69,3	4.165	75,7
Maatschappelijk werk	121	4,9	446	14,7	567	10,3
Agogische bijscholing orthopedagogie	84	3,4	195	6,4	279	5,1
Syndicaal werk	76	3,1	93	3,1	169	3,1
Sociaal-cultureel werk	35	1,4	48	1,6	83	1,5
Fiscale wetgeving	30	1,2	47	1,5	77	1,4
Gespec. verpleegk. vr intensieve zorgen en dringende hulpverlening	13	0,5	39	1,3	52	0,9
Personeelswerk	10	0,4	28	0,9	38	0,7
Gezondheidszorg voor bejaarden	4	0,2	31	1,0	35	0,6
Bedrijfsbeleid	14	0,6	5	0,2	19	0,3
Bedrijfsautomatisatie	15	0,6	-	0,0	15	0,3
Totaal	2.465	100,0	3.034	100,0	5.499	100,0

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 119: PROCENTUELE VERDELING VAN DE SCHOOLBEVOLKING PER CATEGORIE IN HET OSP HOGER ONDERWIJS PER CATEGORIE

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Ruim 85% van de schoolbevolking zit in de pedagogische opleiding of de opleiding maatschappelijk werk. De eerste categorie bevat $\frac{3}{4}$ van alle studenten in deze onderwijsvorm.

Vrouwen zijn meer geneigd dan mannen om voor maatschappelijk werk te kiezen hoewel ook bij hen de pedagogische opleiding de belangrijkste is.

2 Personeel

2.1 Algemeen overzicht

In dit hoofdstuk wordt de verdeling mannen - vrouwen voor het personeel van de verschillende onderwijsniveaus onderzocht. Het basisonderwijs, het secundair onderwijs, het hoger onderwijs, waaronder het hogescholenonderwijs en universitair onderwijs, en het onderwijs voor sociale promotie komen achtereenvolgens aan bod. Het personeel betreft het Vlaamse bestuurs- en onderwijzend personeel en het Zelfstandig en Assisterend Academisch Personeel of ZAP en AAP (universitair onderwijs).

Indicator 41: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel naar onderwijsniveau en geslacht

Indicator 42: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel naar onderwijsniveau

TABEL 114: VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL NAAR ONDERWIJSNIVEAU EN GESLACHT EN SEKSERATIO

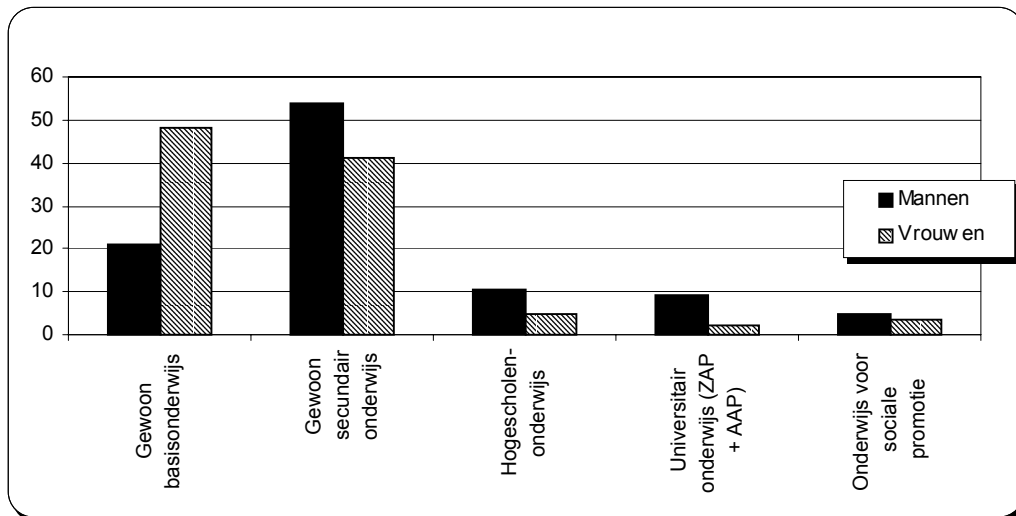
	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I41 %	I42 Ratio	n	I41 %	I42 Sekseratio	n	%
Gewoon basisonderwijs	10.052	21,20	21,49	36.727	48,39	78,51	46.779	37,93
Gewoon secundair onderwijs	25.589	53,96	45,05	31.213	41,12	54,95	56.802	46,06
Hogescholenonderwijs	4.978	10,50	57,13	3.735	4,92	42,87	8.713	7,07
Universitair onderwijs (ZAP + AAP)	4.426	9,33	72,88	1647	2,17	27,12	6.073	4,92
Onderwijs voor sociale promotie	2.374	5,01	47,96	2.576	3,39	52,04	4.950	4,01
Totaal	47.419	100	38,45	75.898	100	61,55	123.317	100

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Bron

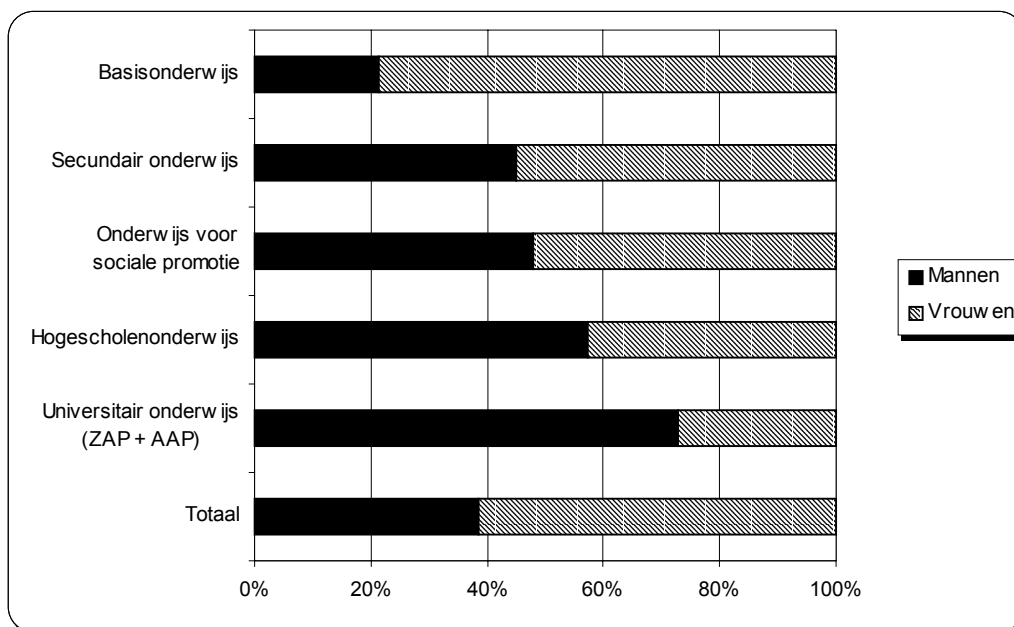
Sedert het schooljaar 1998-1999 wordt er in het Statistisch Jaarboek van het Vlaams onderwijs geen onderscheid meer gemaakt tussen onderwijzend en niet-onderwijzend personeel. De cijfers van het bestuurs- en onderwijzend personeel werden samengevoegd. In deel 3 van het hoofdstuk Onderwijs worden voor het lager en secundair onderwijs de cijfers van het bestuurspersoneel (zie definitie aldaar) gepresenteerd op basis van niet gepubliceerde gegevens verkregen van het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap Departement onderwijs.

GRAFIEK 120: PROCENTUELE VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL NAAR ONDERWIJSNIVEAU EN GESLACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Meer dan de helft van de mannelijke en slechts 41% van de vrouwelijke onderwijzers en bestuurders werkt in een secundaire school. Bijna de helft van de vrouwelijke onderwijzers en bestuurders daarentegen is verbonden aan een basisschool, tegenover een vijfde bij de mannen. Ruim 10% van de mannelijke leerkrachten en maar 5% van de vrouwelijke geeft les aan een hogeschool. Het verschil tussen de percentages mannen en vrouwen aan de universiteiten is nog goter dan bij de hogescholen: 10% van de mannen tegenover 2% van de vrouwen.

GRAFIEK 121: SEKSEKSERATIO VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL NAAR ONDERWIJSNIVEAU

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De sekseratio's verschillen opmerkelijk naargelang het onderwijsniveau. In het basisonderwijs bestaat het merendeel (79%) van het lerarenkorps uit vrouwen, in het secundair onderwijs en het onderwijs voor sociale promotie is dat om en bij de 50%. In het hogescholenonderwijs zakt de sekseratio voor de vrouwen al naar 43% en aan de Vlaamse universiteiten is nog geen derde van de ZAP- en AAP-ers vrouw. Men kan duidelijk zien dat het aandeel vrouwen toeneemt naarmate het onderwijsniveau afneemt.

2.2 Basisonderwijs

We bespreken in dit eerste deel de verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het basisonderwijs. Het buitengewoon basisonderwijs werd niet mee opgenomen.

Indicator 43: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het basisonderwijs naar statuut en geslacht

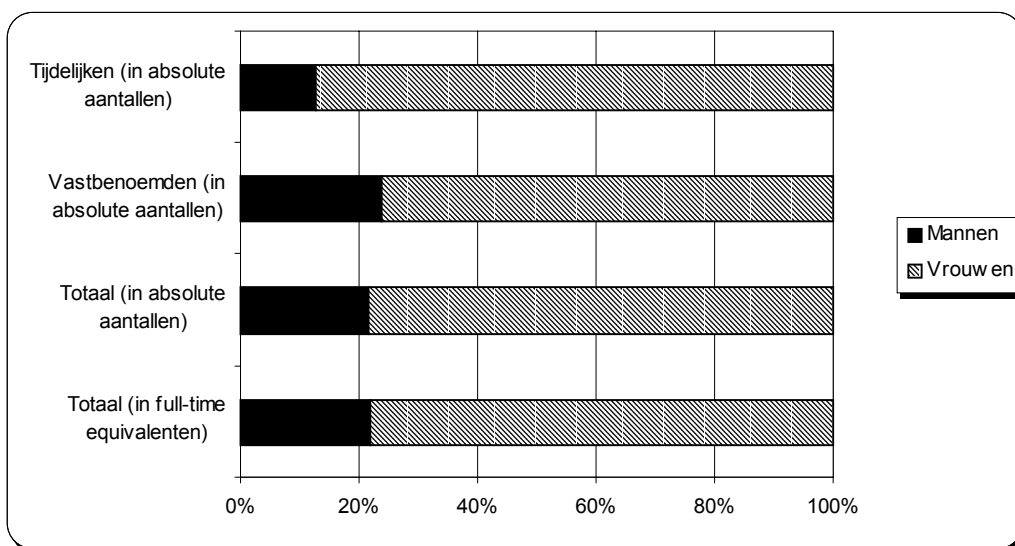
Indicator 44: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het basisonderwijs naar statuut

TABEL 115: VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET BASISONDERWIJS NAAR STATUUT EN GESLACHT EN SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I43 %	I44 Sekseratio	n	I43 %	I44 Sekseratio	n	%
Vastbenoemden (in absolute aantallen)	8.803	87,57	23,89	28.038	76,34	76,11	36.841	78,76
Tijdelijken (in absolute aantallen)	1.249	12,43	12,57	8.689	23,66	87,43	9.938	21,24
Totaal (in absolute aantallen)	10.052	100	21,49	36.727	100	78,51	46.779	100
Totaal (in full-time equivalenten)	9.707	100	22,01	34.399	100	77,99	44.106	100

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 122: SEKSERATIO VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET BASISONDERWIJS NAAR STATUUT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De tabel geeft de verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het basisonderwijs weer. Het personeel werd vergeleken naar statuut en geslacht. We geven het totaal aantal leerkrachten en bestuurders in het gewone basisonderwijs weer in absolute aantallen en in full-time equivalenten. De verdeling mannen – vrouwen in het basisonderwijs qua aantallen en full-time equivalenten liggen in mekaar verlengde.

De sekseratio's van de totalen geven aan dat bijna 80% van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het basisonderwijs uit vrouwen bestaat. Bijna 90% van de mannelijke leerkrachten of bestuurders in het basisonderwijs zijn vastbenoemd, tegenover slechts drievierde van de vrouwelijke.

2.3 Secundair Onderwijs

Met 'secundair onderwijs' wordt hier bedoeld: het gewone secundair onderwijs. Het buitengewoon secundair onderwijs en het secundair onderwijs voor sociale promotie zijn niet mee opgenomen in de indicatoren. Het secundair onderwijs voor sociale promotie komt onder "4. Onderwijs voor sociale promotie" aan bod.

Indicator 45: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar statuut en geslacht

Indicator 46: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar statuut

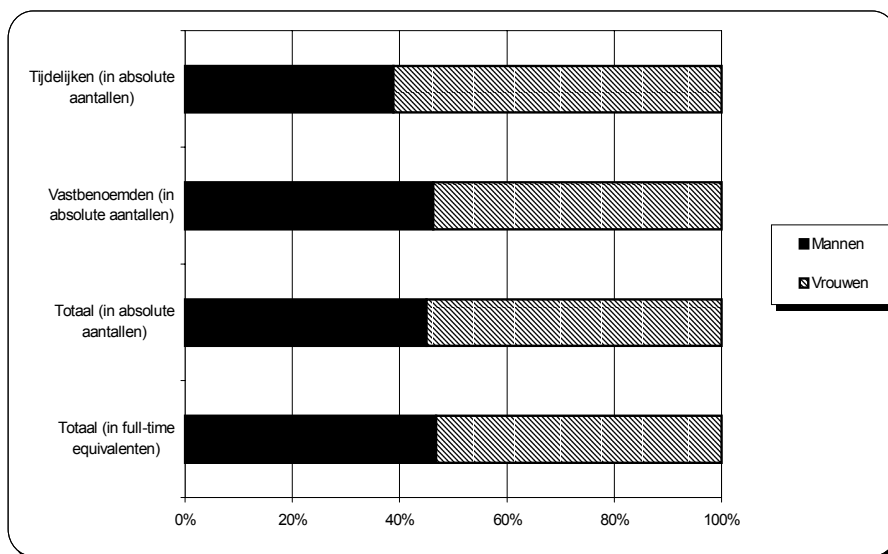
We geven ook voor het secundair onderwijs de verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel naar statuut en geslacht en de sekseratio's naar statuut weer. De indicatoren 45 en 46 zijn dus vergelijkbaar met de indicatoren 43 en 44 voor het basisonderwijs.

TABEL 116: VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS NAAR STATUUT EN GESLACHT EN SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I45 %	I46 Sekseratio	n	I45 %	I46 Sekseratio	n	%
Vastbenoemden (in absolute aantallen)	22.139	86,52	46,20	25.781	82,60	53,80	47.920	84,36
Tijdelijken (in absolute aantallen)	3.450	13,48	38,84	5.432	17,40	61,16	8.882	15,64
<i>Totaal (in absolute aantallen)</i>	25.589	100	45,05	31.213	100	54,95	56.802	100
<i>Totaal (in full-time equivalenten)</i>	25.032	100	46,77	28.492	100	53,23	53.524	100

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 123: SEKSERATIO VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS NAAR STATUUT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De totalen zijn ook hier berekend op de absolute aantallen en op het aantal full-time equivalenten. De totale verdeling mannen – vrouwen in absolute aantallen verschilt slechts enkele procentpunten met de totale verdeling in full-time equivalenten.

Het aandeel mannelijke leerkrachten en bestuurders in het secundair onderwijs is groter dan in het basisonderwijs. Bijna de helft van de leerkrachten en bestuurders in het secundair onderwijs is man, tegenover slechts een vijfde in het basisonderwijs. De vrouwen zijn – net zoals in het basisonderwijs – iets ondervertegenwoordigd in de groep vastbenoemden.

Indicator 47: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar inrichtende macht en geslacht

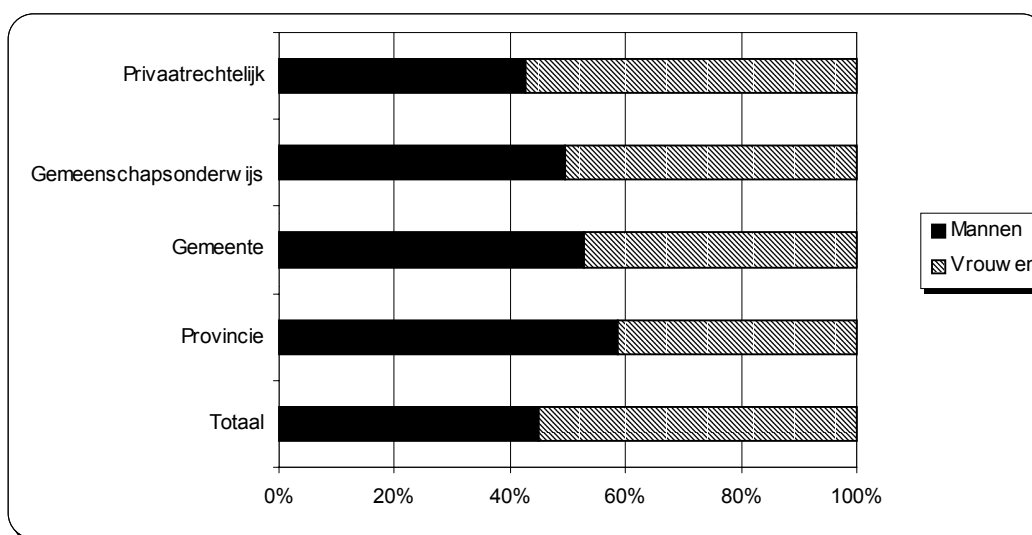
Indicator 48: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs naar inrichtende macht

Voor het secundair onderwijs geven we ook de verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel naar inrichtende macht en geslacht weer. De verdeling en sekseratio's zijn enkel gebaseerd op het aantal leerkrachten en niet op het aantal full-time equivalenten.

TABEL 117: VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS NAAR INRICHTENDE MACHT EN GESLACHT EN SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I47 %	I48 Sekseratio	n	I47 %	I48 Sekseratio	n	%
Gemeenschapsonderwijs	5.256	20,54	49,37	5.390	17,27	50,63	10.646	18,74
Privaatrechtelijk	17.352	67,81	42,58	23.399	74,97	57,42	40.751	71,74
Provincie	1.242	4,85	58,78	871	2,79	41,22	2.113	3,72
Gemeente	1.739	6,80	52,83	1.553	4,98	47,17	3.292	5,80
Totaal	25.589	100	45,05	31.213	100	54,95	56.802	100

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 124: SEKSERATIO VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS NAAR INRICHTENDE MACHT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Het aandeel vrouwelijke leerkrachten en bestuurders in het privaatrechtelijke secundair onderwijs is opmerkelijk groter dan in het provinciaal en gemeentelijk onderwijs. De mannen zijn, in vergelijking met de totale sekseratio's, oververtegenwoordigd in het gemeenschapsonderwijs, het provinciaal en het gemeentelijk secundair onderwijs.

2.4 Hoger onderwijs

Onder deze hoofding komen het hogescholenonderwijs en het universitair onderwijs aan bod. De opsplitsing van het hogescholenonderwijs in “hogescholenonderwijs van 1 cyclus” en “hogescholenonderwijs van 2 cycli” wordt hier niet gemaakt. De indicatoren aan de hand waarvan het universitair onderwijs wordt besproken, verschillen van de indicatoren voor het basisonderwijs, secundair onderwijs en hogescholenonderwijs. De verdeling van het onderwijzend en bestuurspersoneel in vastbenoemden versus tijdelijken wordt vervangen door graad, universiteit en wetenschappelijke discipline, en dit apart voor het Assisterend Academisch Personeel (AAP) en het Zelfstandig Academisch Personeel (ZAP).

Het hoger onderwijs voor sociale promotie komt onder 2.5.2 aan bod.

2.4.1 Hogescholenonderwijs

Indicator 49: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hogescholenonderwijs naar statuut en geslacht

Indicator 50: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hogescholenonderwijs naar statuut

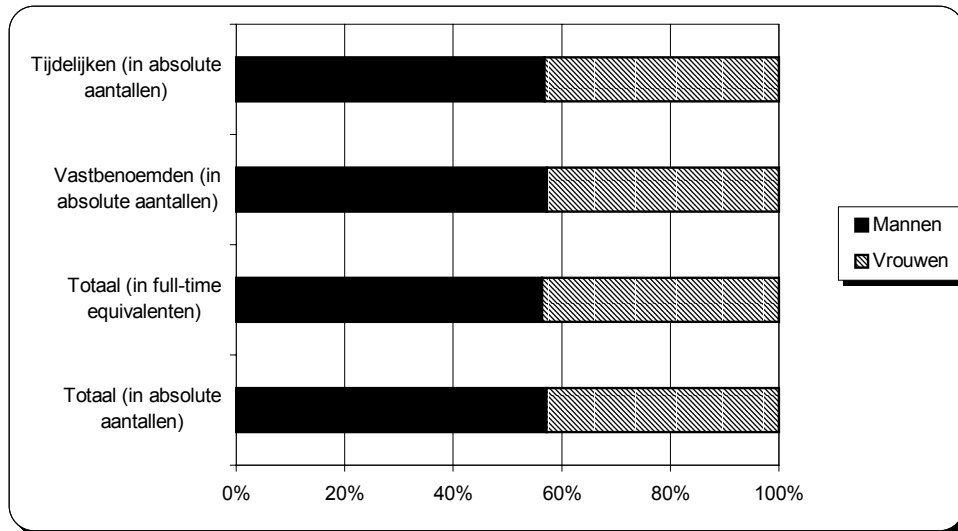
De indicatoren 49 en 50 zijn vergelijkbaar met indicator 43 en indicator 44 van het basisonderwijs en de indicatoren 45 en 46 van het secundair onderwijs.

TABEL 118: VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET HOGESCHOLENONDERWIJS NAAR STATUUT EN GESLACHT EN SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I49 %	I50 Sekseratio	n	I49 %	I50 Sekseratio	n	%
Vastbenoemden (in absolute aantallen)	3278	65,85	57,28	2445	65,46	42,72	5723	65,68
Tijdelijken (in absolute aantallen)	1700	34,15	56,86	1290	34,54	43,14	2990	34,32
<i>Totaal (in absolute aantallen)</i>	<i>4978</i>	<i>100</i>	<i>57,13</i>	<i>3735</i>	<i>100</i>	<i>42,87</i>	<i>8713</i>	<i>100</i>
<i>Totaal (in Full-time equivalenten)</i>	<i>4239</i>	<i>100</i>	<i>56,4</i>	<i>3277</i>	<i>100</i>	<i>43,6</i>	<i>7516</i>	<i>100</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 125: SEKSERATIO VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET HOGESCHOLENONDERWIJS NAAR STATUUT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

In het hogescholenonderwijs is er – proportioneel – meer mannelijk dan vrouwelijk bestuurs- en onderwijzend personeel. In het basisonderwijs is die verhouding omgekeerd en in het secundair onderwijs is deze bijna fifty-fifty. We stellen vast dat het aandeel mannen in het bestuurs- en onderwijzend personeel stijgt naarmate het onderwijsniveau toeneemt. Deze trend zet zich bovendien verder binnen het universitair onderwijs en het onderwijs voor sociale promotie.

De sekseratio's binnen de statuten liggen in de lijn van de totale sekseratio's. Dit wil zeggen dat de verdeling mannen – vrouwen binnen de verdeling vastbenoemden - tijdelijken niet grondig verschilt van de verdeling mannen - vrouwen binnen het totaal aantal bestuurders en onderwijzers in het hogescholenonderwijs.

2.4.2 Universitair Onderwijs

Voor het universitair onderwijs geven we de verdelingen weer bij het Assisterend Academisch Personeel (AAP) en het Zelfstandig Academisch Personeel (ZAP). Eerst komt de verdeling bij de AAP-ers en de ZAP-ers naar graad aan bod, daarna de verdelingen naar universiteit. We sluiten af met de sekseratio's bij de de AAP-ers en ZAP-ers naar soort academische vorming en wetenschappelijke discipline.

2.4.2.1 AAP en ZAP naar graad

De sekseratio's en verdelingen werden berekend op basis van full-time equivalenten. Er waren geen gegevens over het aantal AAP-ers en ZAP-ers beschikbaar.

Indicator 51: Procentuele verdeling van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad en geslacht

Indicator 52: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad

TABEL 119: VERDELING VAN HET ASSISTEREND ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR GRAAD EN GESLACHT IN VOLTIJDSE EENHEDEN EN DE SEKSERATIO, OP 1 FEBRUARI 2001

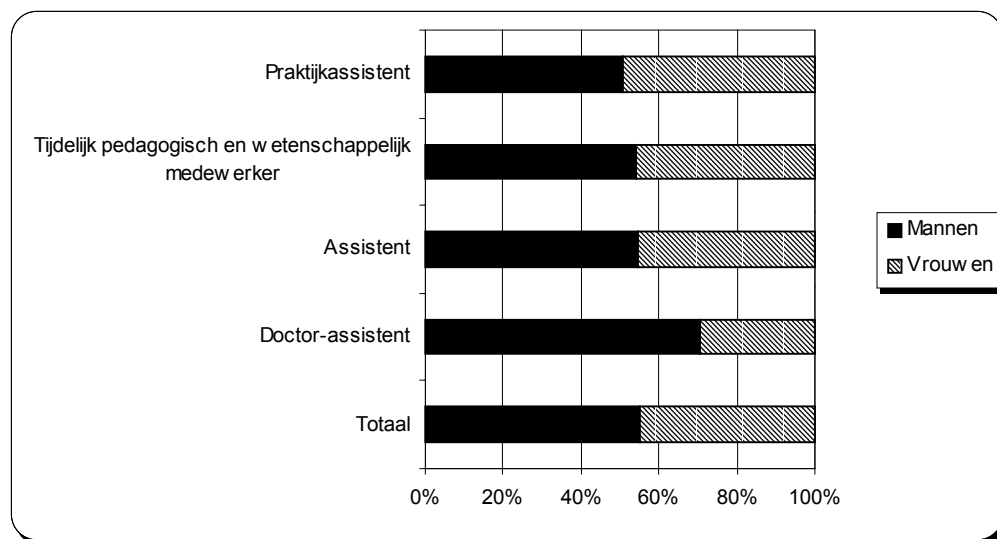
	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I51 %	I52 Sekseratio	n	I51 %	I52 Sekseratio	n	%
Assistent	729,50	72,41	54,66	605,20	74,02	45,34	1334,70	73,13
Praktijkassistent	125,40	12,45	50,85	121,20	14,82	49,15	246,60	13,51
Doctor-assistent	88,20	8,75	70,67	36,60	4,48	29,33	124,80	6,84
Tijdelijk pedagogisch en wetenschappelijk medewerker	64,40	6,39	54,12	54,60	6,68	45,88	119,00	6,52
Totaal	1007,50	100	55,20	817,60	100	44,80	1825,10	100

Bron: www.vlir.be/vlir/beheer/personeel/vrouw.htm . Bewerking SEIN

Bron

De VLIR bestaat uit een vertegenwoordiging van de 6 Vlaamse universiteiten: de KULeuven, de Universiteit Gent, de Vrije Universiteit Brussel, de Universiteit Antwerpen, het Limburgs Universitair Centrum en de Katholieke Universiteit Brussel. De VLIR is op de eerste plaats een forum voor overleg tussen de universiteiten en hun administraties. Ze verzamelt tweejaarlijks de cijfers over de personeelsbezetting van de Vlaamse universiteiten en stelt deze ter beschikking onder meer via de website.

GRAFIEK 126: SEKSERATIO VAN ASSISTEREND ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR GRAAD IN VOLTIJDSE EENHEDEN, OP 1 FEBRUARI 2001

Bron: www.vlir.be/vlir/beheer/personeel/vrouw.htm . Bewerking SEIN

De verdeling mannen - vrouwen verdeling bij het AAP benadert de fifty-fifty verdeling: 55% van het AAP is man en 45% vrouw. Er is echter een verschil tussen de graden. De sekseratio's bij de doctor-assistenten duidt op een oververtegenwoordiging van de mannen. De sekseratio's bij de rest van het AAP wijzen op een meer evenredige man - vrouw verdeling.

Indicator 53: Procentuele verdeling van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad en geslacht

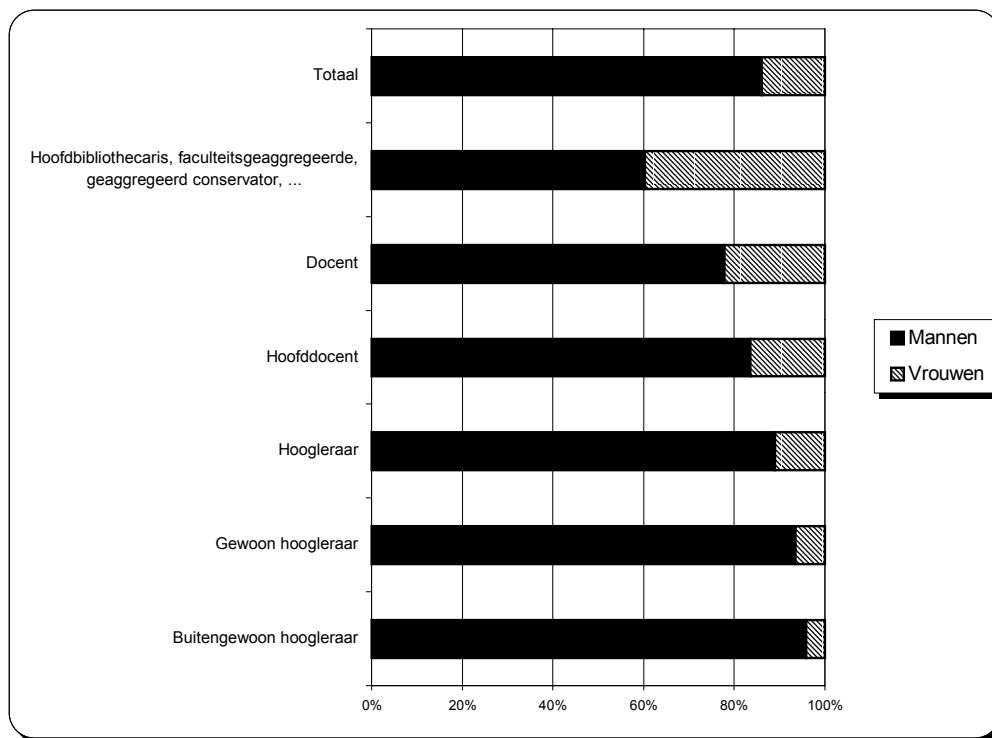
Indicator 54: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar graad

TABEL 120: VERDELING VAN HET ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR GRAAD EN GESLACHT IN VOLTIJDSE EENHEDEN EN DE SEKSERATIO, OP 1 FEBRUARI 2001

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I53 %	I54 Sekseratio	n	I53 %	I54 Sekseratio	n	%
Buitengewoon hoogleraar	30,40	1,41	95,90	1,30	0,37	4,10	31,70	1,26
Gewoon hoogleraar	688,30	31,87	93,48	48,00	13,77	6,52	736,30	29,36
Hoogleraar	471,90	21,85	89,00	58,30	16,73	11,00	530,20	21,14
Hoofddocent	542,90	25,14	83,59	106,60	30,59	16,41	649,50	25,90
Docent	392,70	18,18	77,78	112,20	32,20	22,22	504,90	20,13
Hoofdbibliothecaris, faculteitsgeaggregeerde, geaggregeerd conservator, ...	33,50	1,55	60,25	22,10	6,34	39,75	55,60	2,22
Totaal	2159,70	100	86,11	348,50	100	13,89	2508,20	100

Bron: www.vlir.be/vlir/beheer/personeel/vrouw.htm . Bewerking SEIN

GRAFIEK 127: SEKSERATIO VAN HET ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR GRAAD, OP 1 FEBRUARI 2001

Bron: www.vlir.be/vlir/beheer/personeel/vrouw.htm . Bewerking SEIN

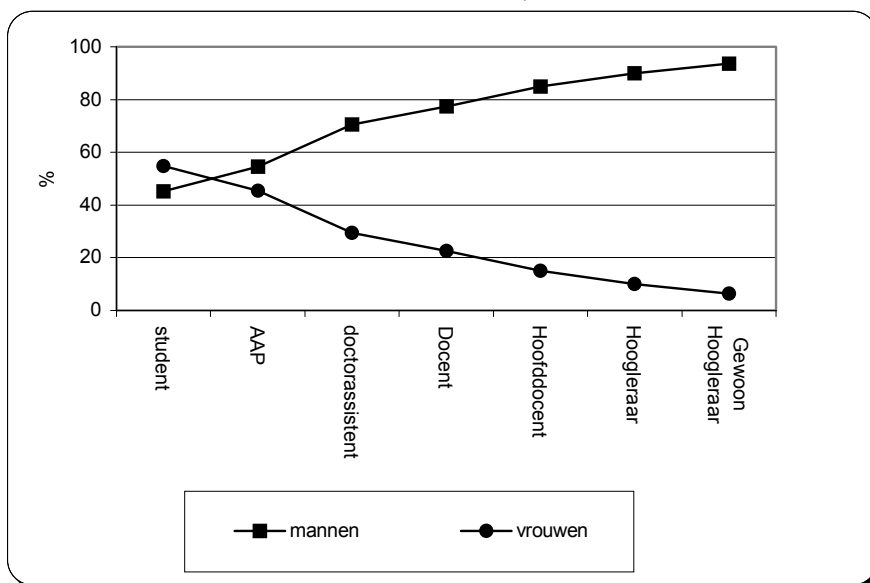
Bij de AAP-ers is de verdeling mannen-vrouwen bijna gelijk. Bij de ZAP-ers is echter slechts 14% vrouw. De doorstroming van vrouwen van het AAP naar het ZAP verloopt dus moeilijk.

Eén op drie mannen bij het ZAP is gewoon hoogleraar, bij vrouwen is dit één op zeven.

De evolutie die we over de verschillende onderwijsniveaus zagen (aandeel vrouwen daalt naargelang het niveau stijgt), vindt men binnen de categorie ZAP ook terug: naarmate de graad stijgt neemt het aandeel vrouwen af en vica versa. Bij de buitengewoon hoogleraren is amper 4% vrouw, bij de gewoon hoogleraren 7%, bij de hoogleraren 11%, bij de hoofddocenten 16% en bij de docenten 22%. Bij de ondersteunende groep binnen het ZAP (hoofdbibliothecaris, faculteitsgeaggregeerde, geaggregeerd conservator, ...) vindt men maar liefst 40% vrouwen.

Indicator 55: Sekseratio aan de Vlaamse universiteiten naar academische loopbaan

GRAFIEK 128: SEKSERATIO OP VERSCHILLENDE NIVEAUS (GEMIDDELDE VOOR DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN)

Bron: Van Haegendoren, Valgaeren en Noelanders, *Gezocht: Professor (V) Een onderzoek naar vrouwen in academia*.
Bewerking SEIN

Deze grafiek toont duidelijk aan dat het aandeel vrouwen aan de Vlaamse universiteiten afneemt naarmate de graad stijgt. Binnen de universiteiten vertonen de verdelingen mannen – vrouwen dus hetzelfde patroon als tussen de verschillende onderwijsniveaus.

Het merendeel van de studenten (55%) aan de Vlaamse universiteiten zijn vrouwen. Bij het AAP doen de vrouwen het net iets minder dan de mannen. Vergeleken met de sekseverdeling bij de studenten zijn de mannen oververtegenwoordigd in de groep doctorassistent. Zoals we reeds opmerkten, neemt het aandeel vrouwen nog verder af binnen het ZAP. Een vrouw als “gewoon hoogleraar” is zeldzaam.

2.4.2.2 AAP en ZAP naar universitaire instelling

De verdeling mannen – vrouwen wordt vergeleken volgens de universiteit waaraan ze verbonden zijn.

Indicator 56: Procentuele verdeling van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit en geslacht

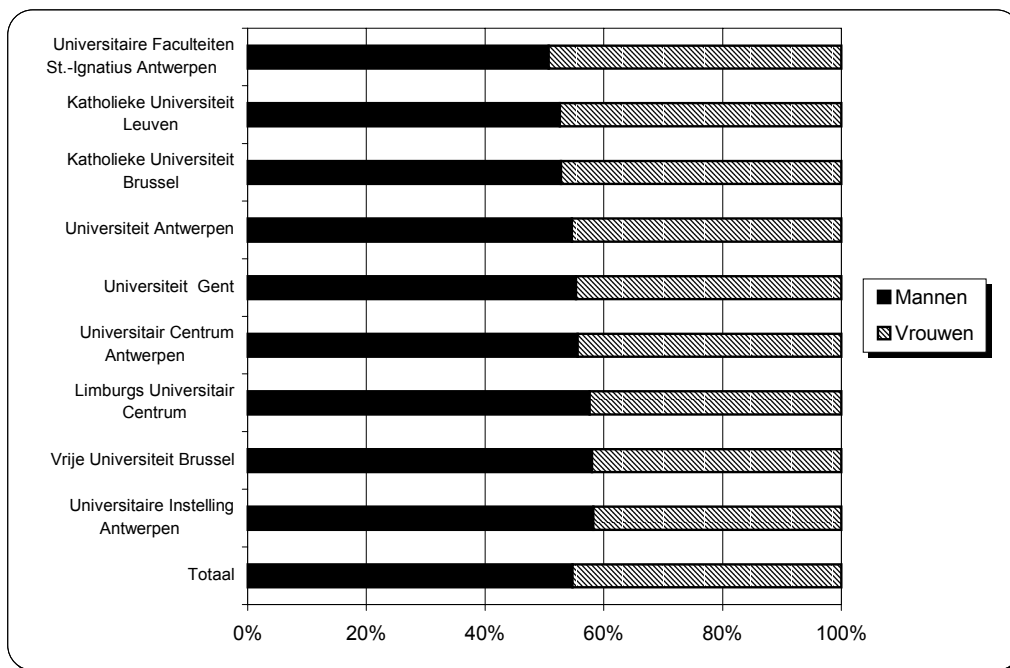
Indicator 57: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit

TABEL 121: VERDELING VAN HET ASSISTEREND ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR UNIVERSITEIT EN GESLACHT IN VOLTijdSE EENHEDEN EN DE SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I56 %	I57 Sekseratio	n	I57 %	I57 Sekseratio	n	%
Katholieke Universiteit Leuven	324,00	33,80	52,60	292,10	36,70	47,40	616,10	35,10
Universiteit Gent	318,20	33,20	55,30	257,50	32,30	44,70	575,70	32,80
Vrije Universiteit Brussel	134,80	14,00	58,00	97,60	12,30	42,00	232,40	13,20
Katholieke Universiteit Brussel	8,50	0,90	52,80	7,60	1,00	47,20	16,10	0,90
Limburgs Universitair Centrum	35,10	3,70	57,60	25,80	3,20	42,40	60,90	3,50
Universiteit Antwerpen	139,10	14,50	54,60	115,60	14,50	45,40	254,70	14,50
<i>Universitair Centrum Antwerpen</i>	37,00	3,90	55,60	29,50	3,70	44,40	66,50	3,80
<i>Universitaire Instelling Antwerpen</i>	52,30	5,40	58,20	37,60	4,70	41,80	89,90	5,10
<i>Universitaire Faculteiten St.-Ignatius Antwerpen</i>	49,80	5,20	50,70	48,50	6,10	49,30	98,30	5,60
Totaal	959,70	100	54,70	796,20	100	45,30	1.755,90	100

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Een kleine meerderheid van het AAP (55%) is man. De verschillen op het vlak van sekseratio's tussen de universiteiten zijn niet groot. De verdeling mannen – vrouwen aan de UIA is ongeveer 60-40, aan het UFSIA ongeveer 50-50. Het verschil tussen de bestscorende en slechtstscorende universiteit bedraagt dus maximaal 10 procentpunten.

GRAFIEK 129: SEKSERATIO VAN HET ASSISTEREND ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR UNIVERSITEIT IN VOLTIJDSE EENHEDEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Indicator 58: Procentuele verdeling van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit en naar geslacht

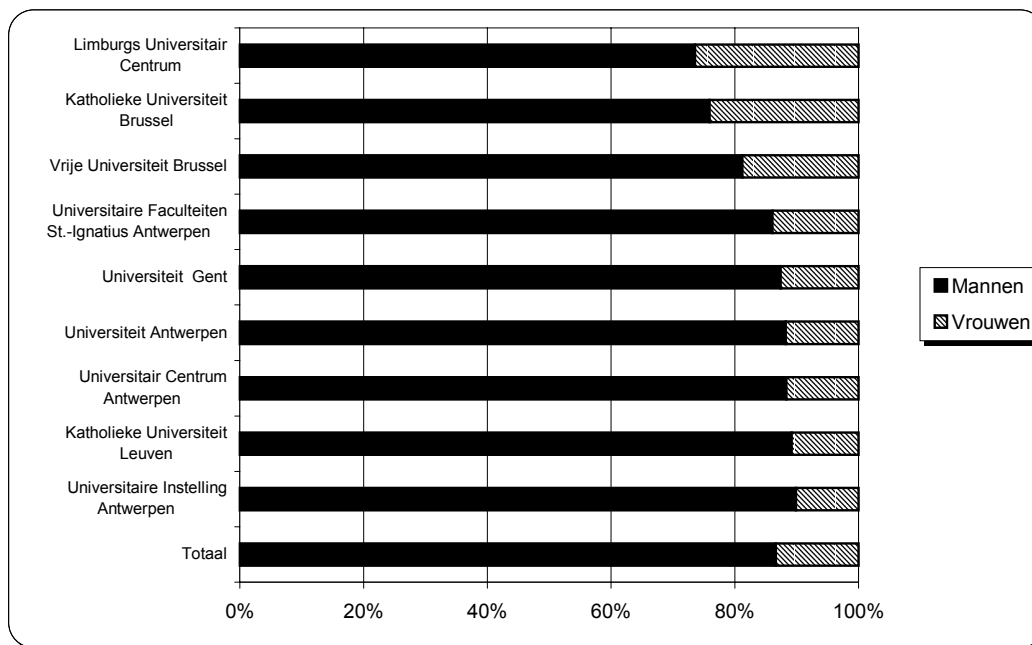
Indicator 59: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten naar universiteit

TABEL 122: VERDELING VAN HET ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR UNIVERSITEIT EN GESLACHT IN VOLTIJDSE EENHEDEN EN DE SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I58 %	I59 Sekseratio	n	I58 %	I59 Sekseratio	n	%
Katholieke Universiteit Leuven	809,50	39,60	89,20	97,80	30,90	10,80	907,30	38,40
Universiteit Gent	547,20	26,80	87,40	78,90	24,90	12,60	626,10	26,50
Vrije Universiteit Brussel	263,10	12,90	81,20	61,00	19,20	18,80	324,10	13,70
Katholieke Universiteit Brussel	26,40	1,30	75,90	8,40	2,70	24,10	34,80	1,50
Limburgs Universitair Centrum	77,70	3,80	73,60	27,90	8,80	26,40	105,60	4,50
Universiteit Antwerpen	319,70	15,60	88,20	42,90	13,50	11,80	362,60	15,40
Universitair Centrum Antwerpen	83,50	4,10	88,30	11,10	3,50	11,70	94,60	4,00
Universitaire Instelling Antwerpen	128,60	6,30	89,90	14,50	4,60	10,10	143,10	6,10
Universitaire Faculteiten St.-Ignatius Antwerpen	107,60	5,30	86,10	17,30	5,50	13,90	124,90	5,30
Totaal	2.043,60	100	86,60	316,90	100	13,40	2.360,50	100

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 130: SEKSERATIO VAN HET ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN NAAR UNIVERSITEIT IN VOLTIJDSE EENHEDEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De ZAP-ers aan de Vlaamse Universiteiten zijn voornamelijk mannen (87%). De vrouwen zijn in grote mate ondervertegenwoordigd bij het ZAP aan al onze Vlaamse universiteiten. De verdeling mannen – vrouwen vertoont slechts kleine verschillen tussen de universitaire instellingen. In de grafiek ziet men dat het aandeel vrouwen bij het ZAP het kleinst is aan de KULeuven en de Universitaire Instelling Antwerpen. Het Limburgs Universitair Centrum, de katholieke Universiteit Brussel en de Vrije Universiteit Brussel doen het op dat vlak veel beter. Maar zelfs aan het LUC, dat het beste scoort, is slechts een vierde van de ZAP-ers een vrouw.

De vrouwelijke AAP-ers aan de KUL en de KUB doen het opmerkelijk beter (vergeleken met de totale sekseratio's) dan de vrouwelijke ZAP-ers aan dezelfde universiteiten. De doorstroom van het vrouwelijke AAP naar het ZAP is blijkbaar problematisch. De betere vertegenwoordiging van vrouwen bij het AAP dan bij het ZAP wijst ons er nogmaals op dat naarmate het niveau stijgt het aandeel vrouwen afneemt. We gaan nu na of de sekseverdeling bij het AAP en ZAP verschillen vertoont voor de verscheidene wetenschappelijke disciplines.

2.4.2.3 AAP en ZAP naar soorten academische vorming en wetenschappelijke discipline

Indicator 60: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij humane wetenschappen

Indicator 61: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij humane wetenschappen

Indicator 62: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij wetenschappen en toegepaste wetenschappen

Indicator 63: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij wetenschappen en toegepaste wetenschappen

Indicator 64: Sekseratio van het Assisterend Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij medische wetenschappen

Indicator 65: Sekseratio van het Zelfstandig Academisch Personeel aan de Vlaamse universiteiten bij medische wetenschappen

TABEL 123: SEKSERATIO BIJ ASSISTEREND EN ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL NAAR SOORT ACADEMISCHE VORMING EN WETENSCHAPPELIJKE DISCIPLINE

	AAP		ZAP	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Humane wetenschappen	I60	I61	I60	I61
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	70,83	29,17	95,48	4,52
Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht	71,19	28,81	88,89	11,11
Taal- en letterkunde	39,88	60,12	76,12	23,88
Geschiedenis	61,14	38,86	81,38	18,62
Archeologie en kunstwetenschappen	48,24	51,76	76,32	23,68
Rechten en notariaat	54,31	45,69	85,91	14,09
Criminologische wetenschappen	57,10	42,90	86,22	13,78
Psychologische en pedagogische wetenschappen	40,34	59,66	78,82	21,18
Economische en toegepaste economische wetenschappen	57,79	42,21	83,40	16,60
Politieke en sociale wetenschappen	62,97	37,03	85,89	14,11
Sociale gezondheidswetenschappen	50,33	49,67	75,15	24,85
<i>Totaal</i>	<i>51,74</i>	<i>48,26</i>	<i>82,10</i>	<i>17,90</i>
Wetenschappen en toegepaste wetenschappen	I62	I62	I63	I63
Lichamelijke opvoeding, revalidatiewetensch. en kinesitherapie	53,71	46,29	86,86	13,14
Biologie	58,29	41,71	81,61	18,39
Geografie	58,28	41,72	90,87	9,13
Geologie	58,28	41,72	90,87	9,13
Informatica	82,21	17,79	82,13	17,87
Natuurkunde	64,93	35,07	94,06	5,94
Scheikunde	58,94	41,06	93,44	6,56
Wiskunde	54,45	45,55	88,10	11,90
Architectuur	67,76	32,24	90,04	9,96
Toegepaste biologische wetenschappen	53,85	46,15	96,66	3,34
<i>Totaal</i>	<i>66,10</i>	<i>33,90</i>	<i>91,12</i>	<i>8,88</i>

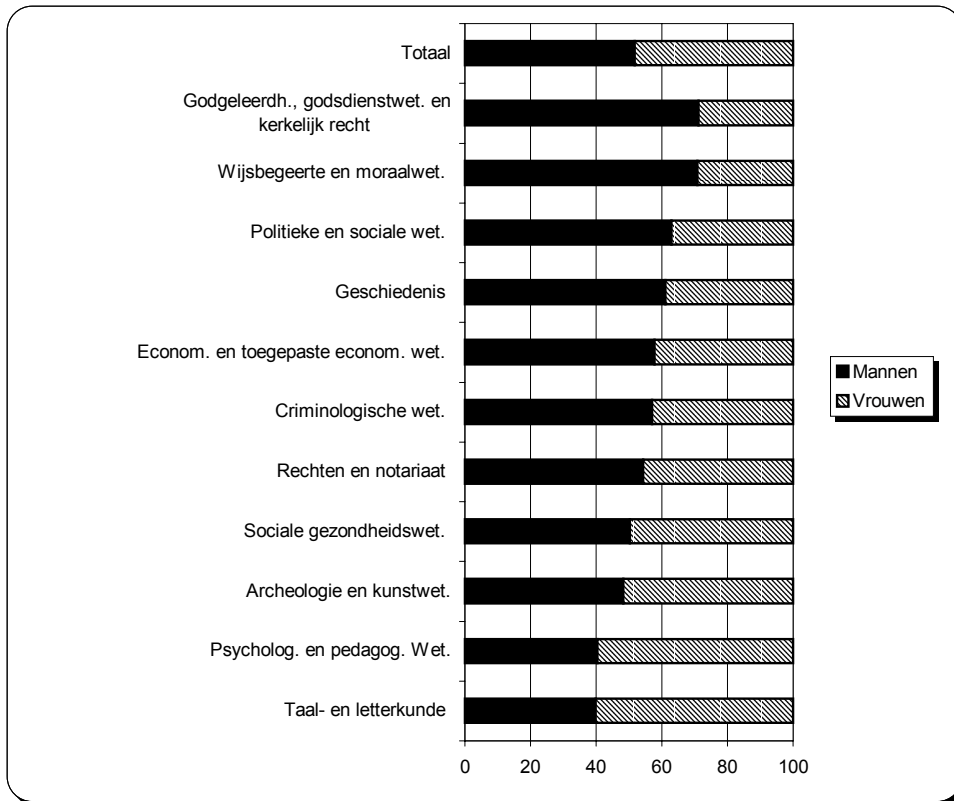
	AAP		ZAP	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Medische wetenschappen	I64	I64	I65	I65
Geneeskunde	51,52	48,48	87,97	12,03
Tandheelkunde	39,79	60,21	90,40	9,60
Biomedische wetenschappen	35,08	64,92	90,29	9,71
Diergeneeskunde	53,03	46,97	92,70	7,30
Farmaceutische wetenschappen	32,47	67,53	85,59	14,41
<i>Totaal</i>	<i>45,97</i>	<i>54,03</i>	<i>88,43</i>	<i>11,57</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

We vergelijken eerst de sekseratio's bij het AAP en ZAP in de drie soorten academische vorming, namelijk humane wetenschappen, wetenschappen en toegepaste wetenschappen en medische wetenschappen. Zowel bij het AAP als het ZAP bij zijn er verschillen merkbaar. Bij het ZAP hebben – zoals we al meermaals aantoonde – de mannen duidelijk het overwicht. Bij humane wetenschappen is “slechts” 82% van de ZAP-ers man tegenover 91% bij de wetenschappen en toegepaste wetenschappen. De medische wetenschappen nemen op dat vlak een middenpositie in (88%).

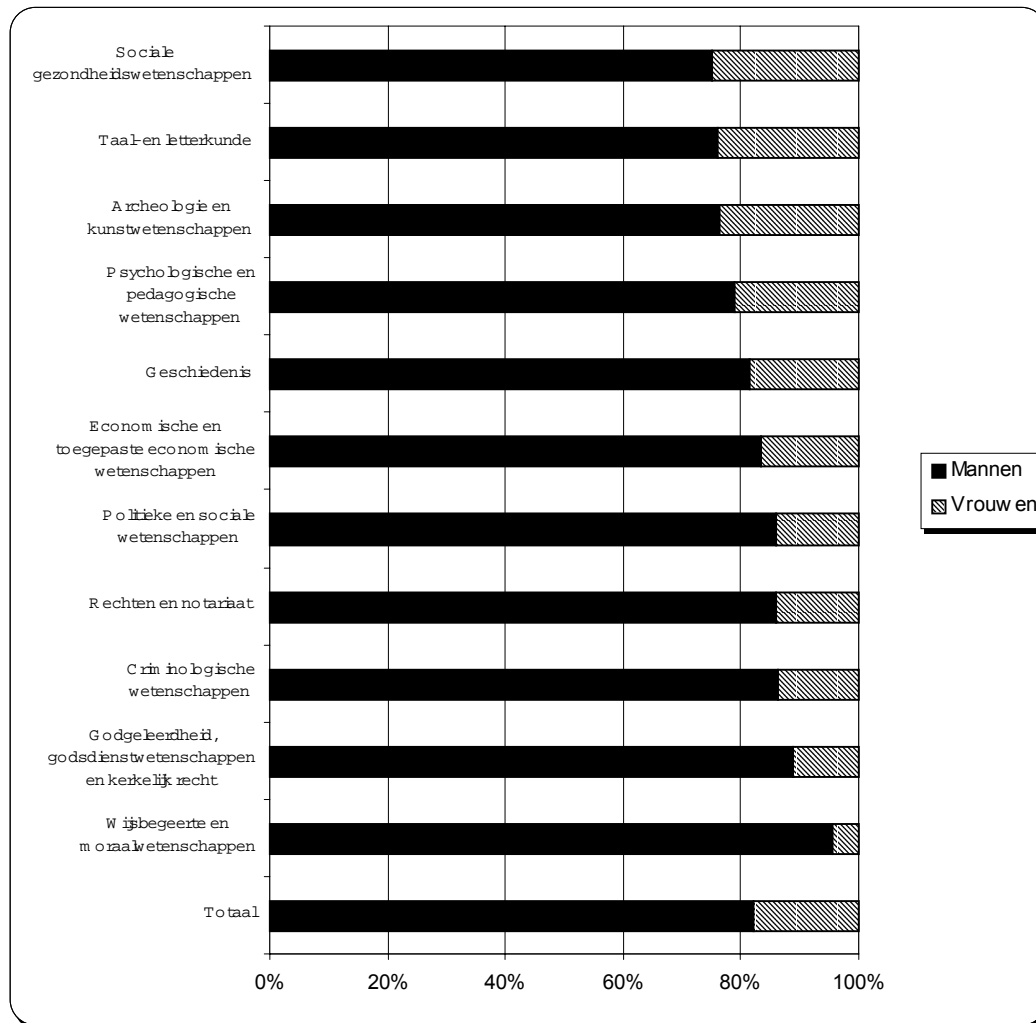
Bij het AAP zijn de mannen niet in die mate oververtegenwoordigd als bij het ZAP. In de medische wetenschappen is zelfs meer dan de helft van het AAP vrouw. Dit geldt echter niet voor de humane wetenschappen (48%) en zeker niet voor de wetenschappen en toegepaste wetenschappen (34%). Deze sekse-verdelingen stemmen grosso modo overeen met die bij de generatiestudenten: 60% van de studenten humane wetenschappen zijn vrouwen, bij de medische wetenschappen is dit 70% maar bij de wetenschappen en toegepaste wetenschappen slechts 40%. Men kan hieruit besluiten dat de doorstroom van vrouwelijke studenten naar het AAP wel vlot verloopt maar dat de doorstroom naar het ZAP moeilijker is. We bekijken vervolgens de sekse-verdelingen voor de wetenschappelijke disciplines binnen de drie soorten academische vorming.

GRAFIEK 131: SEKSERATIO BIJ ASSISTEREND ACADEMISCH PERSONEEL IN HUMANE WETENSCHAPPEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 132: SEKSERATIO BIJ ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL IN HUMANE WETENSCHAPPEN

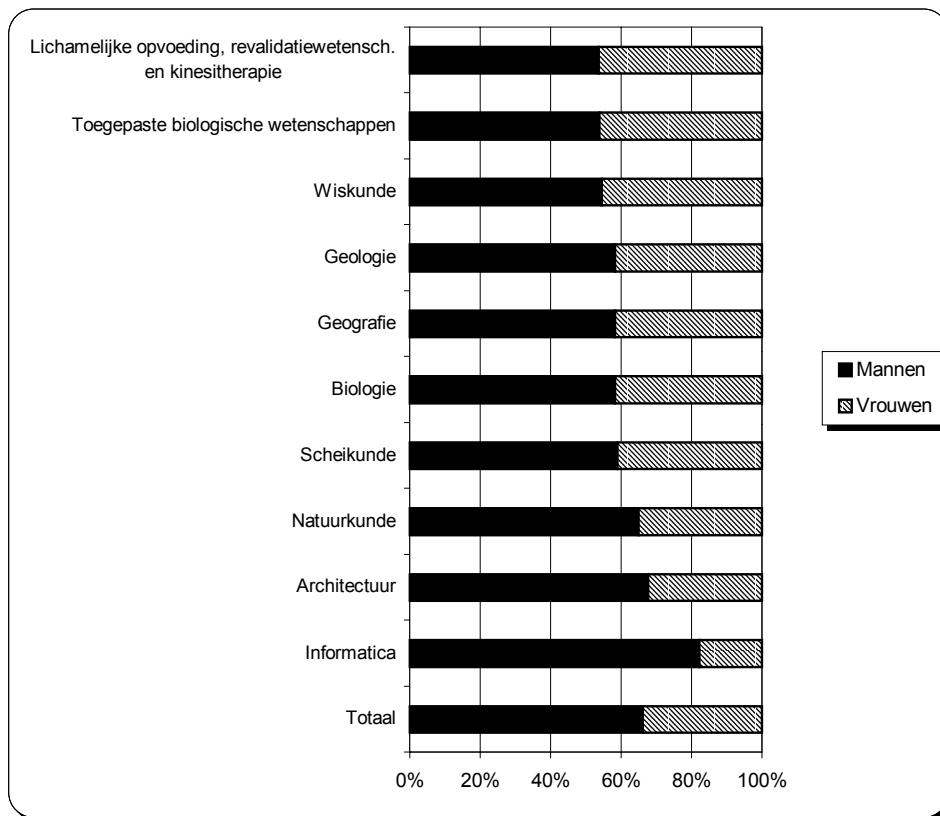
Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Binnen de **humane wetenschappen** is bijna de helft van de AAP-ers vrouw maar niet elke wetenschappelijke discipline doet het even goed. Nog geen 40% van de AAP-ers bij “geschiedenis” is vrouw, 46% bij “rechten en notariaat” en ongeveer de helft bij “sociale gezondheidszorg”. Meer dan de helft van het AAP bij “archeologie en kunstwetenschappen”, “psychologische en pedagogische wetenschappen” en “taal- en letterkunde” daarentegen is vrouw.

We zagen al eerder dat – over alle wetenschappelijke disciplines heen – slechts 10 à 15% van de ZAP-ers vrouw zijn. In de grafiek zien we dat dit percentage in de humane wetenschappen net iets hoger ligt (18%), maar dit geldt niet voor elke discipline binnen deze groep wetenschappen. De vrouwen in “Wijsbegeerte en moraal”, “godgeleerdheid,

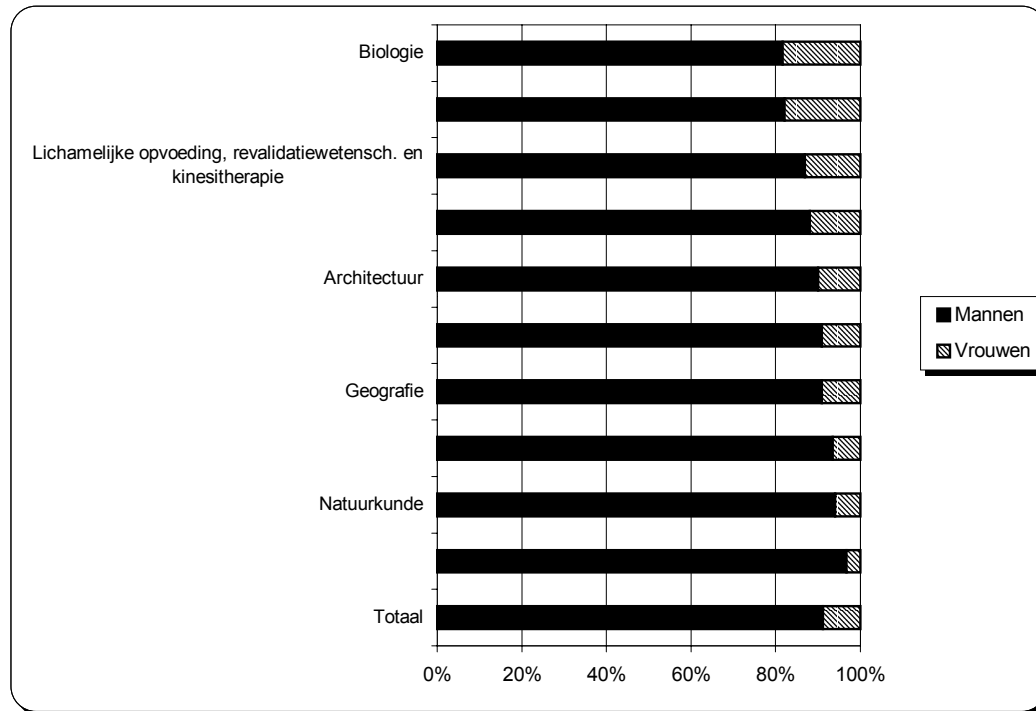
godsdienswetenschappen en kerkelijk recht”, “criminologische wetenschappen”, “rechten en notariaat” en “politieke en sociale wetenschappen” zijn ondervertegenwoordigd vergeleken met de sekseratio’s voor de ZAP-ers binnen de humane wetenschappen. Het aandeel vrouwen is groter dan dat de totale sekseratio’s aangeven bij “psychologische en pedagogische wetenschappen”, “archeologie en kunstwetenschappen”, “taal- en letterkunde” en vooral bij de “sociale gezondheidszorg”. De rangschikking naar grootte van het aandeel vrouwen ziet er ook anders uit dan bij het AAP in de humane wetenschappen. Als men de rang van deze opleidingsrichtingen in de grafiek van het AAP vergelijkt met die in de grafiek van het ZAP dan ziet men dat ze andere plaatsen innemen. De vrouwen doen het binnen het ZAP het best bij de “sociale gezondheidszorg” maar niet zo bij het AAP.

GRAFIEK 133: SEKSERATIO BIJ ASSISTEREND ACADEMISCH PERSONEEL IN WETENSCHAPPEN EN TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 134: SEKSERATIO BIJ ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL IN WETENSCHAPPEN EN TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

De vrouwen maken een derde uit van de AAP-ers binnen **wetenschappen en toegepaste wetenschappen**. Bij "informatica" is dit percentage slechts 18%, bij "architectuur" 32% en bij de rest van de opleidingsrichtingen 40% of meer.

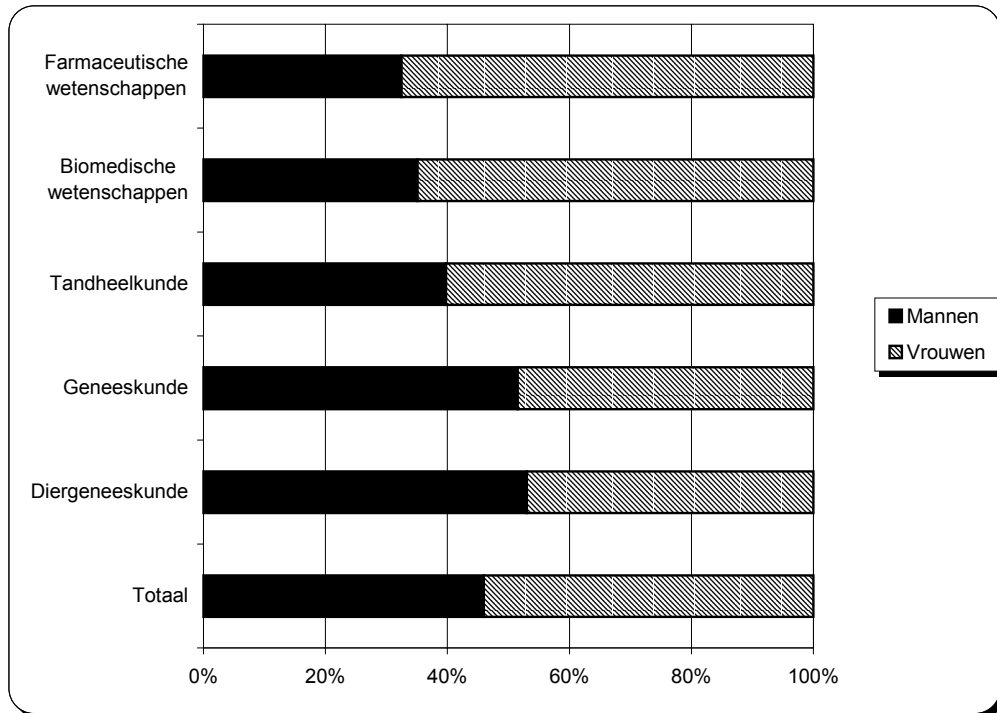
Niet eens één ZAP-er op tien binnen de wetenschappen en toegepaste wetenschappen is vrouw. Ook hier verschilt het aandeel van de vrouwen per discipline. Bij "toegepaste biologische wetenschappen", "natuurkunde" en "scheikunde" ligt dit aandeel zelfs nog lager, met "toegepaste biologische wetenschappen" als dieptepunt (3% vrouwen). De vrouwen maken ongeveer één tiende uit van de ZAP-ers bij "architectuur", "wiskunde" en "lichamelijke opvoeding, revalidatiewetenschappen en kinesitherapie". De vrouwen doen het het best bij de ZAP-ers van "informatica" en "biologie" (bijna 20%).

De bevindingen voor de discipline informatica zijn merkwaardig aangezien

- het aandeel van de vrouwelijke AAP-ers bij "informatica" lager ligt dan het globale aandeel binnen de wetenschappen en toegepaste wetenschappen.
- het gemiddelde vrouwelijke aandeel bij het ZAP op 14% ligt

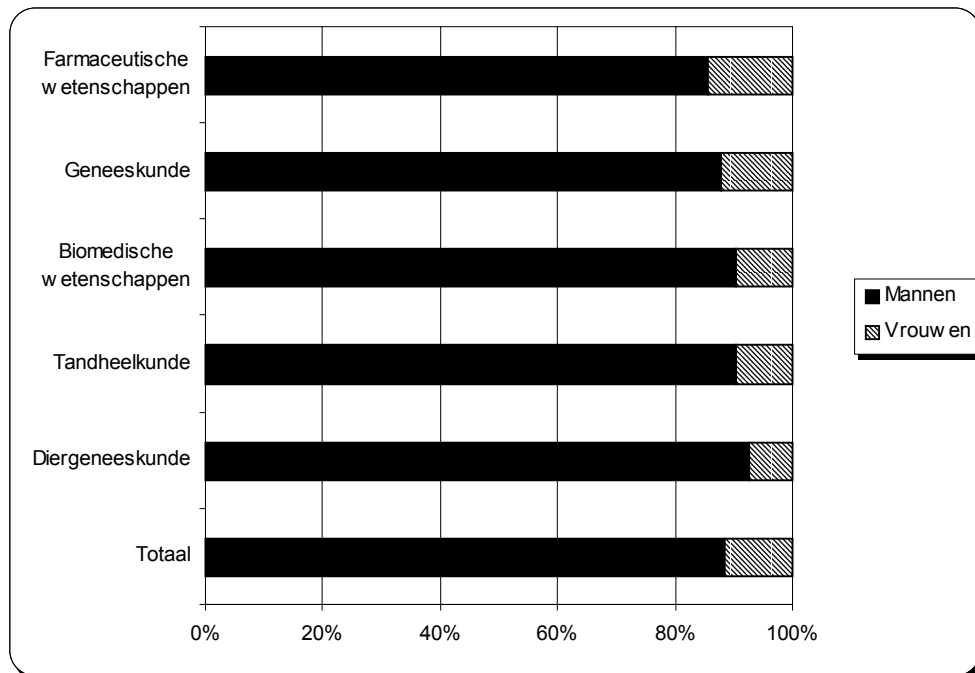
Een verklaring kan mogelijk liggen in het feit dat mannelijke afgestudeerden in de informatica wel geïnteresseerd zijn in het behalen van een doctoraat maar daarna een job verkiezen in de privé-secor omwille van remuneratie en carrièremogelijkheden.

GRAFIEK 135: SEKSERATIO BIJ ASSISTEREND ACADEMISCH PERSONEEL IN MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 136: SEKSERATIO BIJ ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL IN MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Meer dan de helft van de AAP-ers in de **medische wetenschappen** is vrouw. In de opleidingsrichtingen “tandheelkunde”, “biomedisch wetenschappen” en vooral in de “farmaceutische wetenschappen” loopt dit percentage op tot 60% à 65%. In de “diergeneeskunde” en “geneeskunde” is iets minder dan de helft van de AAP-ers vrouw.

Het aandeel vrouwen binnen het ZAP van de medische wetenschappen ligt om en bij de 10%. In de diergeneeskunde, tandheelkunde en biomedische wetenschappen is het percentage vrouwelijke ZAP-ers zelfs nog lager. In de farmaceutische wetenschappen en geneeskunde ligt het aandeel vrouwen binnen het ZAP hoger dan één op tien. In de farmaceutische wetenschappen is zelfs één personeelslid op zeven binnen het ZAP een vrouw. Dit benadert het gemiddelde aandeel van vrouwen bij het ZAP aan Vlaamse universiteiten.

2.5 Onderwijs voor sociale promotie

We benaderen het bestuurs- en onderwijzend personeel in het onderwijs voor sociale promotie met dezelfde indicatoren als het basis- en secundair onderwijs en het hogescholenonderwijs. De bespreking van deze indicatoren gebeurt afzonderlijk voor het secundair onderwijs voor sociale promotie (2.5.1) en het hoger onderwijs voor sociale promotie (2.5.2).

2.5.1 Het secundair onderwijs voor sociale promotie

Indicator 66: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs voor sociale promotie naar statuut en geslacht

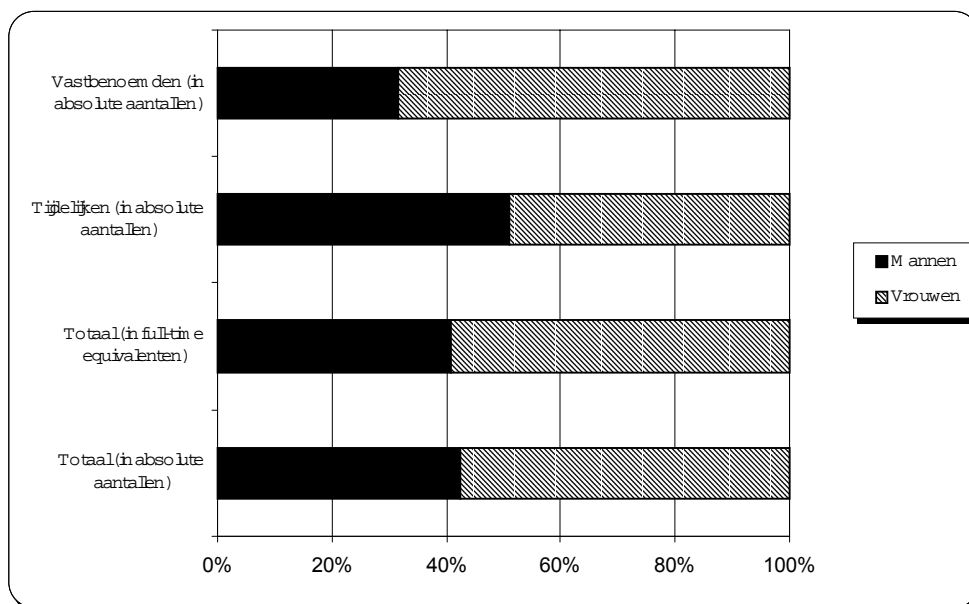
Indicator 67: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het secundair onderwijs voor sociale promotie naar statuut

TABEL 124: VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS VOOR SOCIALE PROMOTIE NAAR STATUUT EN GESLACHT EN SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I66 %	I67 Sekseratio	n	I66 %	I67 Sekseratio	n	%
Vastbenoemden (in absolute aantallen)	532	33,29	31,54	1.155	52,96	68,46	1.687	44,64
Tijdelijken (in absolute aantallen)	1.066	66,71	50,96	1.026	47,04	49,04	2.092	55,36
<i>Totaal (in absolute aantallen)</i>	<i>1.598</i>	<i>100</i>	<i>42,29</i>	<i>2.181</i>	<i>100</i>	<i>57,71</i>	<i>3.779</i>	<i>100</i>
<i>Totaal (in full-time equivalenten)</i>	<i>1.069</i>	<i>100</i>	<i>40,94</i>	<i>1.542</i>	<i>100</i>	<i>59,06</i>	<i>2.611</i>	<i>100</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 137: SEKSERATIO VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS VOOR SOCIALE PROMOTIE, NAAR STATUUT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

Het aantal vastbenoemden bij de mannen en vrouwen is in het secundair onderwijs voor sociale promotie (33% bij mannen en 53% bij vrouwen) veel kleiner dan in het basisonderwijs (88% bij mannen en 76% bij vrouwen), het secundair onderwijs (87% bij mannen en 83% bij vrouwen) en het hogescholenonderwijs (66% bij mannen en vrouwen).

Het aandeel vastbenoemden bij de vrouwelijke leerkrachten of bestuurders ligt beduidend hoger dan bij de mannen (53% tegenover 33%). De sekseratio's vertonen hetzelfde patroon: een derde van de vastbenoemde leerkrachten en bestuurders in het secundair onderwijs voor sociale promotie is man, tweederde vrouw. De totale sekseratio's wijzen op een 40-60 verhouding: slechts 40% van de leerkrachten en bestuurders in het secundair onderwijs voor sociale promotie is man, 60% vrouw.

2.5.2 Het hoger onderwijs voor sociale promotie

Indicator 68: Procentuele verdeling van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hoger onderwijs voor sociale promotie naar statuut en geslacht

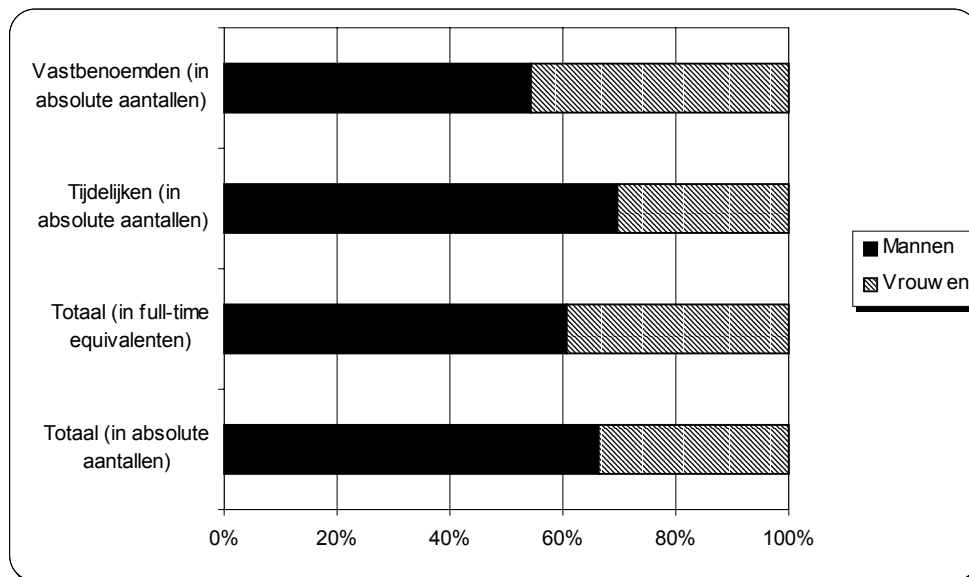
Indicator 69: Sekseratio van het bestuurs- en onderwijzend personeel in het hoger onderwijs voor sociale promotie naar statuut

TABEL 125: VERDELING VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET HOGER ONDERWIJS VOOR SOCIALE PROMOTIE NAAR STATUUT EN GESLACHT EN SEKSERATIO

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	I68 %	I69 Sekseratio	n	I68 %	I69 Sekseratio	n	%
Vastbenoemden (in absolute aantallen)	136	17,53	54,18	115	29,11	45,82	251	21,43
Tijdelijken (in absolute aantallen)	640	82,47	69,57	280	70,89	30,43	920	78,57
Totaal (in absolute aantallen)	776	100	66,27	395	100	33,73	1.171	100
Totaal (in full-time equivalenten)	304	100	60,80	196	100	39,20	500	100

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

GRAFIEK 138: SEKSERATIO VAN HET BESTUURS- EN ONDERWIJZEND PERSONEEL IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS VOOR SOCIALE PROMOTIE, NAAR STATUUT

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs 1999-2000. Bewerking SEIN

In het hoger onderwijs voor sociale promotie is de verdeling mannen - vrouwen 60-40; omgekeerd aan de verdeling in het secundair onderwijs voor sociale promotie. Ook binnen het onderwijs voor sociale promotie geldt dus de regel dat "hoe hoger het niveau, hoe minder vrouwen".

De sekseratio's bij de vastbenoemden vertonen meer een fifty-fifty patroon. Dit wil zeggen dat in de categorie vastbenoemden de mannen onder- en de vrouwen oververtegenwoordigd zijn in vergelijking met de totale verdeling 60-40.

3 Bestuurs- en beheersfuncties in het onderwijs

3.1 Het bestuurspersoneel in het basis- en secundair onderwijs

Indicator 70: Sekseratio van het bestuurspersoneel in het basis- en het secundair onderwijs.

TABEL 126: SEKSERATIO VAN HET BESTUURSPERSONEEL²⁴ IN HET BASISONDERWIJS EN HET SECUNDAIR ONDERWIJS IN VLAANDEREN OP 15-01-2000

	Mannen		Vrouwen		Totaal
	n	I70 Sekseratio	n	I70 Sekseratio	n
Kleuteronderwijs	11	7,6	133	92,4	144
Lager onderwijs	1437	68,7	656	31,3	2093
Secundair onderwijs	1722	78,4	474	21,6	2196
Totaal	3170	71,5	1263	28,5	4433

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs.

Onder het **bestuurspersoneel** in het basisonderwijs wordt verstaan : directeur van een basisschool, directeur van een lagere school, directeur van een kleuterschool, directeur, adjunct directeur.

Het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs werd niet opgenomen.

Onder bestuurspersoneel in het secundair onderwijs wordt verstaan : directeur, werkplaatsleider, werkmeester, onderdirecteur, coördinator, adjunct-directeur.

Het buitengewoon secundair onderwijs werd niet opgenomen.

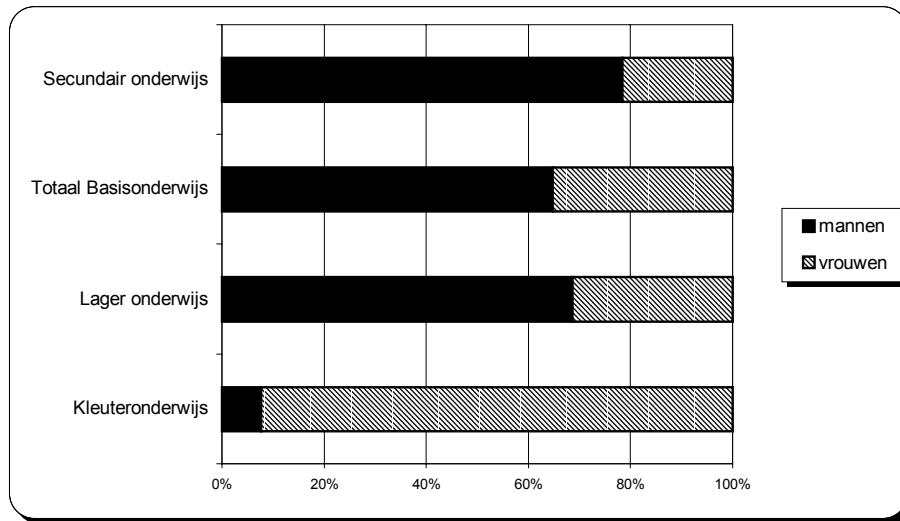
Bron

Het Statistisch Jaarboek van het Vlaams Onderwijs maakt geen onderscheid (meer) tussen bestuurs- en onderwijzend personeel. Deze cijfers werden ons ter beschikking gesteld door de administratie. Daar waar de kleuterscholen een zelfstandige entiteit vormen met een aparte directie, zijn de cijfers apart opgenomen. In de andere gevallen zitten ze vervat in de cijfers van de lagere scholen.

De cijfers betreffende het bestuurspersoneel in het hogescholenonderwijs kon men ons niet ter beschikking stellen.

²⁴ Er werd enkel rekening gehouden met organieke ambten; dwz de administratieve toestanden 'vast' en 'tijdelijk in een vacant ambt' en NIET de 'tijdelijken in een niet-vacant'. De terbeschikkinggestelden wegens ontstentenis van betrekking en de terbeschikkinggestelden voorafgaand aan het rustpensioen zijn niet in aanmerking genomen.

GRAFIEK 139: SEKSERATIO VAN HET BESTUURSPERONEEL²⁵ IN HET BASISONDERWIJS EN HET SECUNDAIR ONDERWIJS OP 15-01-2000

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs.

Naarmate het schoolniveau stijgt, hoe groter het aandeel mannen in de bestuursfuncties. Het bestuurspersoneel in aparte kleuterscholen is haast uitsluitend vrouwelijk. In het secundair onderwijs zijn acht op tien personeelsleden met een leidinggevende functie mannen.

²⁵ Er werd enkel rekening gehouden met organieke ambten; dwz de administratieve toestanden 'vast' en 'tijdelijk in een vacant ambt' en NIET de 'tijdelijken in een niet-vacant'. De terbeschikkinggestelden wegens ontstentenis van betrekking en de terbeschikkinggestelden voorafgaand aan het rustpensioen zijn niet in aanmerking genomen.

3.2 Inrichtende machten van het Katholiek onderwijs

Indicator 71: Sekseratio van de inrichtende machten en schoolbesturen van het Katholiek onderwijs in Vlaanderen

TABEL 127: SEKSERATIO VAN DE INRICHTENDEN MACHTEN EN SCHOOLBESTUREN VAN HET KATHOLIEK ONDERWIJS IN VLAANDEREN 1998-1999

	n	I71 Sekseratio
Mannen	4412	70,8
Vrouwen	1820	29,2
<i>Totaal</i>	<i>6232</i>	<i>100</i>

Bron: Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs

Zeven op tien leden van de inrichtende machten van het Katholiek onderwijs zijn mannen. Men kan vermoeden dan de secularisatie van het onderwijs en het principe van coëducatie, hoe tegenstrijdig het ook klinkt in een katholieke context, de vroegere aanwezigheid van vrouwen in het bestuur van het onderwijs ten nadele heeft beïnvloed.

Bron

De Dienst voor inrichtende machten van het Vlaams secretariaat van het katholiek onderwijs stelde ons deze cijfers ter beschikking. De cijfers hebben betrekking op de samenstelling van de inrichtende machten en de schoolbesturen van alle onderwijssectoren van het katholiek onderwijs in Vlaanderen. Het betreft de samenstelling van de raden van beheer (over de samenstelling van de algemene vergaderingen zijn geen gegevens beschikbaar) in het schooljaar 1998-1999.

Het totaal aantal inrichtende machten en schoolbesturen bedroeg 1060. Zij waren samen verantwoordelijk voor 2263 scholen.

3.3 Bestuur van de provinciale hogescholen

Indicator 72: Sekseratio van de raden van bestuur van het provinciaal hoger onderwijs

Indicator 73: Sekseratio van de directiecomités van het provinciaal hoger onderwijs

TABEL 128: SEKSERATIO VAN DE RADEN VAN BESTUUR EN DE DIRECTIECOMITÉS VAN DE PROVINCIALE HOGESCHOLEN IN VLAANDEREN IN 2001

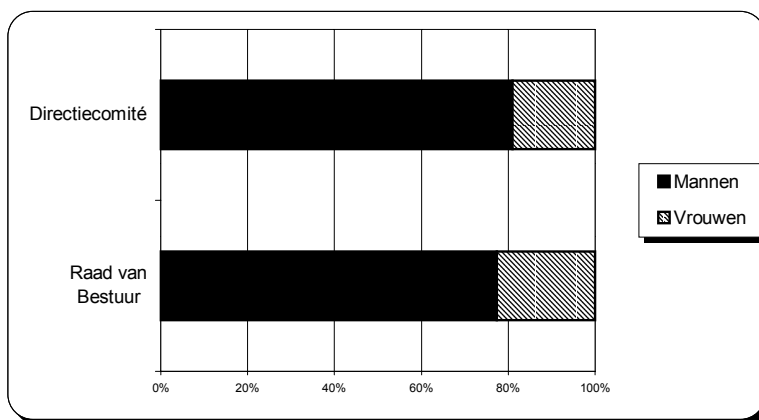
	Mannen		Vrouwen		Totaal
	n	I72 Sekseratio	n	I73 Sekseratio	n
Hogeschool Provincie Oost-Vlaanderen					
Raad van Bestuur	11	73,3	4	26,7	15
Directiecomité	4	100,0	0	0,0	4
Hogeschool van de Provincie Antwerpen					
Raad van Bestuur	20	80,0	5	20,0	25
Directiecomité	9	75,0	3	25,0	12
Provinciale Hogeschool Limburg					
Raad van Bestuur	10	76,9	3	23,1	13
Directiecomité	4	80,0	1	20,0	5

Bron: Directie van de respectieve hogescholen.

Bron

Op schriftelijke aanvraag ontvingen wij deze cijfers van de betreffende scholen zelf.

GRAFIEK 140: SEKSERATIO VAN DE RADEN VAN BESTUUR EN DE DIRECTIECOMITÉS VAN DE PROVINCIALE HOGESCHOLEN IN VLAANDEREN IN 2001

Bron: Directie van de respectieve hogescholen.

Het bestuur van de provinciale hogescholen bestaat voor 80% uit mannen. In de directiecomités die zich nog dichter bij het dagelijks beheer bevinden, ligt het aandeel mannen nog iets hoger dan in de raden van bestuur.

3.4 Beheers- en adviesorganen van universiteiten

Indicator 74: Sekseratio van de bestuurs- en adviesorganen van universiteiten die bevoegdheid hebben inzake selectie en bevordering van het academisch personeel

TABEL 129: SEKSERATIO IN BEHEERS- EN ADVIESORGANEN AAN VLAAMSE UNIVERSITEITEN IN 1999

	Mannen		Vrouwen		Totaal
	n	I74 Sekseratio	n	I74 Sekseratio	n
UIA					
Raad van Bestuur	29	87,9	4	12,1	33
Commissie van Gewoon hoogleraren	14	100	0	0	14
Faculteitsraden	186	88,6	24	11,4	210
Departementsraden	289	79,8	73	20,2	362
<i>totaal</i>	<i>518</i>	<i>83,7</i>	<i>101</i>	<i>16,3</i>	<i>619</i>
VUB					
Raad van Bestuur	37	90,2	4	9,8	41
Bestuurscollege	15	93,8	1	6,3	16
Onderwijsraad	20	83,3	4	16,7	24
<i>totaal</i>	<i>72</i>	<i>88,9</i>	<i>9</i>	<i>11,1</i>	<i>81</i>
LUC					
Raad van Bestuur	35	92,1	3	7,9	38
Vakgerichte Commissies van Advies	123	85,4	21	14,6	144
Faculteitsraden	55	84,6	10	15,4	65
Departementsraden	113	68,9	51	31,1	164
<i>totaal</i>	<i>326</i>	<i>79,3</i>	<i>85</i>	<i>20,7</i>	<i>411</i>
KULv					
Inrichtende overheid	9	100	0	0	9
Raad van Beheer	16	100	0	0	16
Academische Raad	29	87,9	4	12,1	33
Gemeenschappelijk Bureau	9	100	0	0	9
Onderwijsraad	24	92,3	2	7,7	26
<i>totaal</i>	<i>87</i>	<i>93,5</i>	<i>6</i>	<i>6,5</i>	<i>93</i>
UFSIA					
Algemene Verg.	25	78,1	7	21,9	32
Academische Raad	12	85,7	2	14,3	14
Faculteitsraden	145	77,1	43	22,9	188
<i>totaal</i>	<i>182</i>	<i>77,8</i>	<i>52</i>	<i>22,2</i>	<i>234</i>
UG					
Raad van Bestuur	31	81,6	7	18,4	38
Bestuurscollege	9	81,8	2	18,2	11
Directiecollege	6	100	0	0	6
Onderzoeksraad	20	87	3	13	23
Onderwijsraad	28	90,3	3	9,7	31
<i>totaal</i>	<i>94</i>	<i>86,2</i>	<i>15</i>	<i>13,8</i>	<i>109</i>

Bron: Van Haegendoren, Valgaeren, Noelanders, Gezocht: professor M/V. Limburgs Universitair Centrum – SEIN, 2000.

Bron

De gegevens werden door de auteurs opgevraagd bij de individuele universitaire instellingen. De bedoeling was een eerste aanzet geven tot de discussie over instroom en

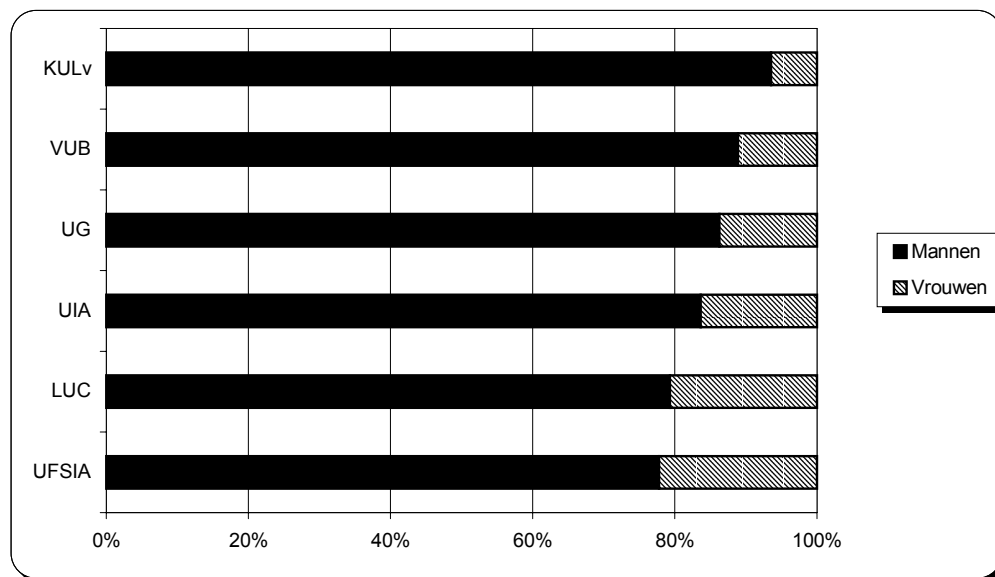
doorstroom van vrouwen in academische carrières. Bovenstaande tabel bevat de actoren in de procedure tot instroom in het AAP (assisteren academisch personeel) en het ZAP (zelfstandig academisch personeel), en de bevorderingen bij het ZAP.

Het aanstellings- en bevorderingsbeleid is haast volledig in handen van mannen. Zowel de collega's ZAP-ers in de faculteitsraden, departementsraden, ... die advies uitbrengen als de leden van de centrale bestuursorganen (zoals de raden van bestuur) waar de beslissingen genomen worden inzake personeelsaangelegenheden bestaan uit de overgrote meerderheid uit mannen.

Zoals reeds gezegd in het hoofdstuk over het personeel in het Vlaamse onderwijs bestaat het zelfstandig academisch personeel voor 86% uit mannen. Bijna 94% van de gewone hoogleraren zijn mannen. Zij hebben dus de belangrijkste zeggenschap over het advies aangaande aanwervingen en bevorderingen. Zeer vaak wordt dit advies gevolgd.

Ook de raden van bestuur bestaan voor 90% (of meer) uit mannen behalve aan de UG. Aan de KULv kan men het blijkbaar maken dat de raad van bestuur exclusief uit mannen bestaat.

GRAFIEK 141: SEKSERATIO IN HET TOTAAL VAN DE BEHEERS- EN ADVIESORGANEN DIE BEVOEGDHEID HEBBEN INZAKE SELECTIE EN BEVORDERING VAN HET ACADEMISCH PERSONEEL AAN VLAAMSE UNIVERSITEITEN IN 1999

Bron: Van Haegendoren, Valgaeren, Noelanders, Gezocht: professor M/V. Limburgs Universitair Centrum – SEIN, 2000.

UFSIA scoort op vlak van genderverdeling het beste, de KULv het slechtste.

4 Besluit

4.1 Schoolbevolking

Het is een feit: meisjes zijn doorgedrongen tot alle onderwijsniveaus en zij doen het daarbij vaak beter dan jongens. Het gelijke kansen-idee voor jongens en meisjes in het historisch perspectief van de democratisering van het onderwijs heeft blijkbaar vruchten afgeworpen. Gelijke kansen in het onderwijs in Vlaanderen wordt tegenwoordig gerealiseerd aan de hand van voorrangsgebiedenbeleid en zorgverbreding. Het gelijke kansenbeleid op vlak van onderwijs wordt gefocust op kansarmen en leerlingen die (in de lagere school) extra begeleiding nodig hebben wegens secundaire oorzaken van leerachterstand. Het nieuwe gelijkekansendecreet zal terecht naar die doelgroepen toe worden gedefinieerd. De vraag is echter of het gelijke kansenwerk op vlak van gender voltooid is.

Men is het er over eens. De onderwijskeuze(s) die men maakt, zijn belangrijke scharniermomenten in het leven. Ze bepalen in elk geval voor een groot stuk de beroepsloopbaan. Reden genoeg om de schoolbevolking als uitgangspunt te nemen voor gelijkekansenindicatoren in het onderwijs.

Sommige keuzes bepalen het **niveau** van het onderwijsdiploma dat je uiteindelijk zal halen en dus vaak ook de positie die je in de hiërarchische ladder van de beroepen inneemt. Verder heeft het nogal wat invloed op je beroepsinkomen.

Uit de SONAR-enquête²⁶ blijkt dat 30% van de starters in het hoger onderwijs een TSO diploma op zak heeft, 64% een ASO-diploma. Als je in het secundair onderwijs kiest voor een technische opleiding worden je kansen om een universitair diploma te halen al redelijk gereduceerd. Een secundaire beroepsopleiding sluit een academisch diploma al helemaal uit. De keuze van het **studiegebied** bepaalt vaak de economische sector waarin je terecht komt. Sommige sectoren doen het op vlak van arbeidsvoorwaarden beter dan andere. In de informatica-sector betaalt men beter dan in het maatschappelijk werk. Het arbeidsregime in het onderwijs is minder hard dan in de gezondheidszorg.

Terug naar de resultaten.

Naar studievorm en niveau:

- In het TSO vind je meer jongens, in het ASO meer meisjes. Het aandeel meisjes in het ASO is 56%, in het TSO 42%.

²⁶ Studiegroep “Van Onderwijs naar Arbeidsmarkt”

- De 4de graad van het beroepssecundair onderwijs (hoofdzakelijk opleiding verpleegkunde) is vrijwel uitsluitend een zaak van meisjes.
- Het hogescholenonderwijs van 1 cyclus trekt meer meisjes aan, dat van 2 cycli meer jongens. De genderverhouding is in beide 60%-40% maar omgekeerd aan mekaar.
- Er is een licht overwicht aan meisjes in het universitair onderwijs

Naar studiegebied:

- Vooral in het TSO en BSO is de studiekeuze van meisjes zeer eng. Ze beperken zich tot maar half zoveel studierichtingen dan jongens.
- “Zorg”-opleidingen zijn voor de meisjes op het niveau van het TSO en BSO; techniek is een jongenszaak.
- Handel en administratieve opleidingen zijn genderneutraal. Zuiver secretariaat en kantoorautomatisatie hebben een overwicht aan meisjes.
- Vooral het BSO is extreem rolbevestigend.
- Ook in het hoger onderwijs trekt de sociale sector en de gezondheidssector vooral vrouwen aan.
- In de onderwijsopleidingen van het hogescholenonderwijs is het aandeel vrouwen zeer hoog.
- Talen en taalkunde zijn hogere opleidingen die vooral voor vrouwen interessant blijken te zijn.
- Opleidingen informatica in het hoger onderwijs trekken nog steeds te weinig meisjes aan.
- Wetenschappen en vooral toegepaste wetenschappen horen blijkbaar nog altijd bij mannen en niet bij vrouwen.
- Het OSP op secundair niveau is zeker klassiek rolbevestigend te noemen, te vergelijken met het BSO
- Het hoger onderwijs binnen het OSP wijkt niet sterk af van het dagonderwijs.
- De studiekeuze van mannen en vrouwen binnen het OSP is zeker niet van aard om de achterstand van vrouwen op het vlak van informatica weg te werken.

4.2 Personeel

- Hoe lager het onderwijsniveau, hoe meer vrouwen er werken.
- Het basisonderwijs is voor 80% een vrouwenzaak.
- In het hoger onderwijs werken meer mannen dan vrouwen.
- Vrouwen hebben meer kans dan mannen om niet vast benoemd te geraken in het basis- en secundair onderwijs.

- Op universitair vlak verloopt de doorstroom van vrouwelijke studenten naar het assistierend academisch personeel vrij vlot.
- De doorstroom van vrouwen naar het zelfstandig academisch personeel is nog steeds problematisch.
- Binnen het ZAP is het aandeel vrouwen omgekeerd evenredig met de status/graad van het personeel.

4.3 Bestuurs- en beheersfuncties in het onderwijs

- Hoewel 80% van het personeel in het basisonderwijs vrouwelijk is, is 65% van het bestuurspersoneel mannelijk.
- Ook in het secundair onderwijs vind je deze afwijking.
- De sekseratio van de inrichtende machten en schoolbesturen van het belangrijkste onderwijsnet in Vlaanderen, het vrij, katholiek onderwijs, bedraagt 70% mannen en 30% vrouwen.
- Het aanwervings- en bevorderingsbeleid aan Vlaamse universiteiten is voor ruim 80% in handen van mannen

POLITIEKE BESLUITVORMING

1 Gemeentelijke besluitvorming

1.1 Resultaten van vrouwen bij de gemeenteraadsverkiezingen

Indicator 1: Aandeel vrouwen bij de verkozenen van de gemeenteraadsverkiezingen

(uitgesplitst per provincie)

Indicator 2: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde vrouwelijke

verkozenen te hebben (uitgedrukt in % verkozenen en absolute cijfers)

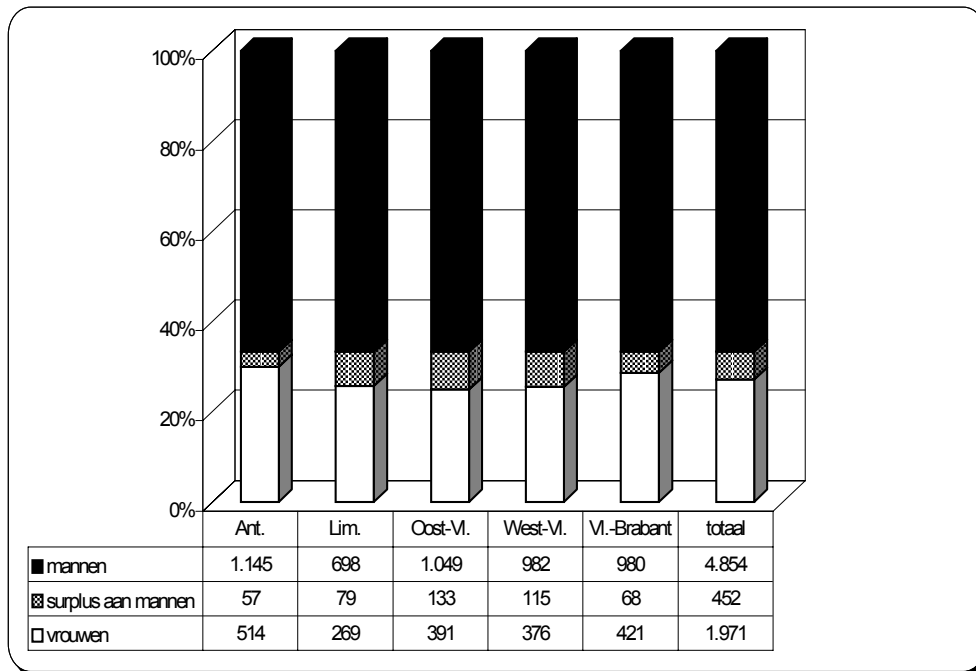
TABEL 130: SEKSERATIO EN VROUWELIJK TEKORT BIJ DE VERKOZENEN VAN DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000 (TEN OPZICHTE VAN EEN STREEFCIJFER)

	1. sekseratio					2. tekort aan vrouwen		
	vrouwen	mannen	totaal	% vrouwen	% mannen	streefcijfer 1/3 vrouwen	aantal vrouwen tekort (N)	% vrouwen tekort
Antwerpen	514	1.202	1.716	29,95	70,05	571	57	3,35
Limburg	269	777	1.046	25,72	74,28	348	79	7,58
Oost-Vlaanderen	391	1.182	1.573	24,86	75,14	524	133	8,44
West-Vlaanderen	376	1.097	1.473	25,53	74,47	491	115	7,77
Vlaams-Brabant	421	1.048	1.469	28,66	71,34	489	68	4,64
<i>totaal</i>	<i>1.971</i>	<i>5.306</i>	<i>7.277</i>	<i>27,09</i>	<i>72,91</i>	<i>2.423</i>	<i>452</i>	<i>6,21</i>

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

Bron

Er bestaat geen officiële databank op basis waarvan we de resultaten van de verkiezingen naar sekse kunnen analyseren. Het federale ministerie van binnenlandse zaken publiceert de officiële uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen met per gemeente het aantal verkozenen van elke partij. Deze publicatie bevat echter geen analyse van de verkiezingsuitslagen naar geslacht. Hiervoor moeten we zelf per gemeente en per partij nagaan hoeveel vrouwen verkozen zijn. Dit kan op basis van de gedetailleerde verkiezingsuitslagen per gemeente. De naamlijsten met de voorkeurstemmen van elke kandidaat zijn niet in de publicatie van het ministerie van binnenlandse zaken opgenomen, maar ze zijn wel per gemeente op het ministerie van binnenlandse zaken te verkrijgen. Na de verkiezingen van 9 oktober 2000 stelden federaal minister Onkelinx en Vlaams minister Vogels tijdens een gezamenlijke persconferentie de resultaten voor van het telwerk van hun diensten. De gegevens bevatten het aantal verkozen vrouwelijke en mannelijke gemeenteraadsleden per provincie en het gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor mannen en vrouwen, uitgesplitst per partij.

GRAFIEK 142: SEKSERATIO BIJ DE VERKOZENEN VAN DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 is een quotumregeling van kracht voor de samenstelling van de kieslijsten. Deze zogenaamde wet Smet-Tobback verplichtte partijen om minstens één vierde vrouwelijke kandidaten op te nemen op de lijst. Bij de verkiezingen van 2000 is het quotum opgetrokken tot maximum twee derde personen van hetzelfde geslacht. De bovenstaande grafiek maakt duidelijk dat één derde vrouwen op de lijsten niet automatisch leidt tot één derde vrouwen onder de verkozenen. De belangrijkste indicator om het genderevenwicht in de politiek vast te stellen blijft daarom het aantal vrouwelijke verkozenen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 2000 bestond 27% van de verkozenen uit vrouwen. Er bestaan lichte verschillen tussen de verschillende provincies waarbij Antwerpen de beste score behaalt en Oost-Vlaanderen de slechtste.

De tweede indicator geeft weer hoeveel vrouwen er tekort zijn om niet alleen op de kieslijsten, maar ook bij de verkozenen één derde vrouwen te hebben. Het vrouwelijke tekort is gelijk aan het mannelijke surplus. In totaal gaat het om 452 verkozenen die nu van het mannelijke geslacht zijn en die eigenlijk vrouwelijk zouden moeten zijn om de kritische massa van één derde vrouwen te behalen. Dezelfde oefening kan eveneens gemaakt worden ten aanzien van de volledige pariteit: er zijn 1668 bijkomende vrouwelijke verkozenen nodig om de sekseratio over alle gemeenteraden heen in evenwicht te brengen. Dit betekent per definitie dat hetzelfde aantal mannen moet verdwijnen.

Indicator 3: Gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor vrouwen versus het gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor mannen (uitgesplitst per partij)

Indicator 4: Verschil in het gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor vrouwen versus het gemiddeld aantal voorkeurstemmen voor mannen met neutralisering van de partijsterkte

TABEL 131: VOORKEURSTEMMEN VOOR MANNEN EN VROUWEN BIJ DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN OKTOBER 2000

partij	13. gemiddeld aantal voorkeurstemmen		gemiddeld aantal met neutralisering van de sterkte van de partij (vrouw = 100)		14. verschil tussen mannen en vrouwen
	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	extra stemmen per man ²⁷
agalev	116	89	100	77	-23
cvp²⁸	414	554	100	134	34
sp	215	305	100	142	42
vb	146	174	100	119	19
vld	279	357	100	128	28
vu-id	125	137	100	110	10
totaal	234	316	100	135	35

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

Bron

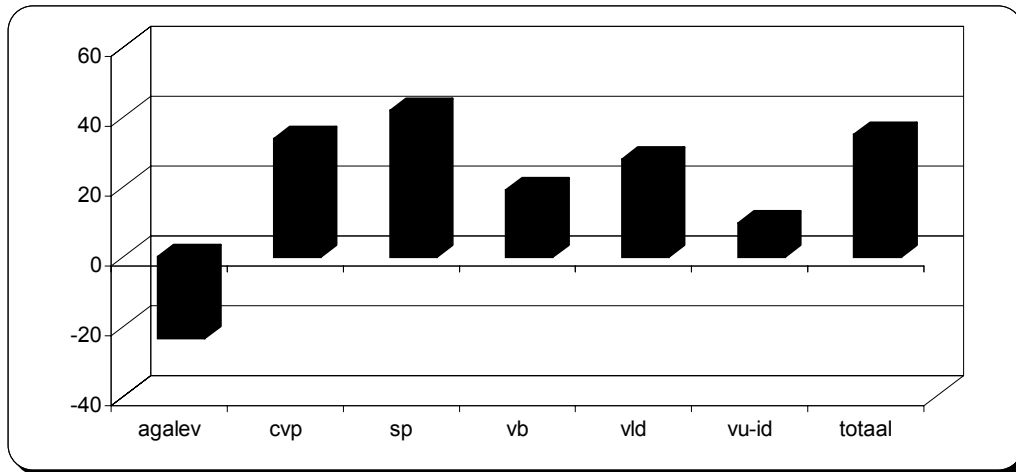
Ten aanzien van de voorkeurstemmen kunnen we dezelfde opmerking maken als ten aanzien van het aantal verkozenen: er bestaat nog steeds geen statistische reeks die de verkiezingen analyseert naar sekse. Hierdoor moeten we ons baseren op tellingen en zijn we afhankelijk van steeds wisselende initiatiefnemers wat een sterke versnippering van de gegevens over verschillende onderzoeken met zich meebrengt. Na de verkiezingen van 2000 gebeurde de tellingen in opdracht van de ministers Onkelinx en Vogels. In tegenstelling tot bij de verkozenen maken de tabellen bij de voorkeurstemmen het onderscheid naar partij. Aangezien er geen statistische reeks bestaat zijn we telkens afhankelijk van de kruisingen die de opdrachtgevers zelf belangrijk vinden. Deze kunnen bij elke verkiezing anders zijn

²⁷ Het gaat om het gemiddeld aantal extra stemmen voor mannen wanneer vrouwen gemiddeld 100 voorkeurstemmen zouden halen.

²⁸ De CVP veranderde ondertussen zijn naam in CD&V (Christen Democratisch en Vlaams), de SP in SP.a (SP anders). VU-ID bestaat niet meer, maar werd opgesplitst in enkele nieuwe partijen. Wij gebruiken hier verder de oude namen omdat de cijfers meestal betrekking hebben op de periode voor de naamsverandering.

wat vergelijkingen doorheen de tijd bemoeilijkt. De herberekening naar het gemiddeld aantal extra stemmen voor mannen indien een vrouw 100 voorkeurstemmen zou krijgen maakten we zelf. Hierdoor neutraliseren we de sterkte van de partij. Pas dan zijn vergelijkingen tussen de verschillende partijen zinvol.

GRAFIEK 143: VERSCHIL IN VOORKEURSTEMMEN TUSSEN MANNEN EN VROUWEN PER PARTIJ BIJ DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2001

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, berekeningen SEIN

Naast de verstrenging van de quotumregeling is bij de verkiezingen van 2000 voor het eerst de kracht van de lijststem afgezwakt. Een verkiesbare plaats op de lijst boet aan belang in ten opzichte van het behalen van voorkeurstemmen. Het aantal voorkeurstemmen dat vrouwen gemiddeld krijgen wordt daardoor een belangrijke indicator voor het politiek succes van vrouwen. Een verandering van het kiessysteem is niet genderneutraal. Gegevens over de voorkeurstemmen die vrouwen behalen laten toe om de gevolgen in te schatten die verdere kieshervormingen hebben op de vertegenwoordiging van vrouwen. Uit de bovenstaande grafiek blijkt dat vrouwen bij Agalev beter scoren dan mannen. In alle andere partijen behalen mannen meer voorkeurstemmen waarbij de SP de grootste verschillen tussen mannen en vrouwen laat zien.

1.2 Aanwezigheid van vrouwen in de gemeenteraad en het college van burgemeester en schepenen

Indicator 5: Aandeel vrouwen op het totaal aantal gemeenteraadsleden in Vlaanderen op een bepaald moment van de legislatuur (exclusief en inclusief de schepenen en burgemeester)

Indicator 6: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van het college van burgemeester en schepenen in Vlaanderen (inclusief en exclusief de burgemeester)

Indicator 7: Aandeel vrouwen op het totaal aantal burgemeesters in Vlaanderen

TABEL 132: SEKSERATIO IN DE GEMEENTERAAD EN IN HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN (SITUATIE JULI 2001)

	mannen		vrouwen		totaal
	N	%	N	%	N
15a. gemeenteraad (exclusief schepenen en burgemeesters)	3.706	69,08	1.659	30,92	5.365
15b. gemeenteraad (inclusief schepenen en burgemeesters)	5.244	72,48	1.998	27,62	7.235
16a. schepencollege (exclusief burgemeesters)	1.256	80,00	314	20,00	1.570
16b. schepencollege (inclusief burgemeesters)	1.538	81,94	339	18,06	1.877
17. burgemeesters	283	91,88	25	8,12	308

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

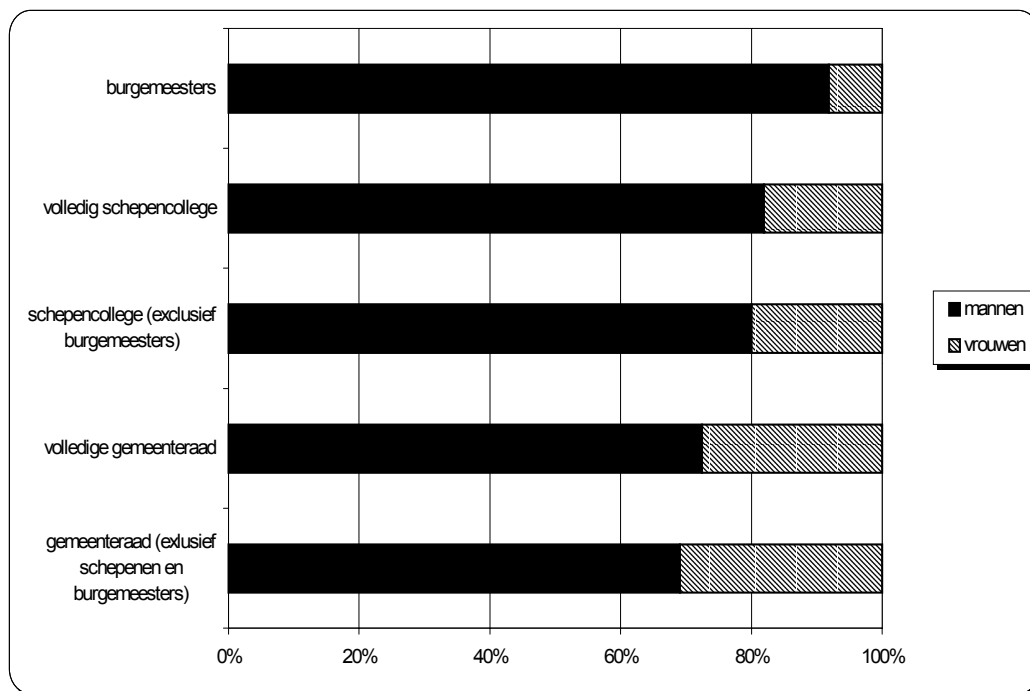
Bron

Het bedrijf Pinakes²⁹ beheert in opdracht van de VVSG (de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten) een databestand met gegevens over de gemeentelijke mandatarissen. Op basis van dit bestand kan Pinakes tellingen uitvoeren over het aantal vrouwen in verschillende gemeentelijke politieke organen. Deze gegevens worden tegen betaling op maat samengesteld. Op basis van het Pinakes-bestand kennen we de reële samenstelling van de gemeenteraden en schepencolleges op een specifiek tijdstip. Bij het samenstellen van cijfergegevens over de vertegenwoordiging van vrouwen in wetgevende organen die samengesteld worden op basis van verkiezingen is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen enerzijds de verkiezingsuitslagen en anderzijds de reële samenstelling. De aanwezigheid van vrouwen kan fluctueren doorheen de legislatuur aangezien niet iedereen die verkozen is daadwerkelijk in de gemeenteraad zetelt. Stemmentrekkers die reeds een ander politiek mandaat bekleden kunnen bijvoorbeeld verzaken aan hun raadszetel. Andere verkozenen stappen over naar het OCMW. Wanneer de sekseratio bij de opvolgers verschilt

²⁹ de website van Pinakes vindt u op <http://www.pinakes.be/>

van deze bij de rechtstreeks verkozenen, heeft dit een invloed op de m/v verdeling in de gemeenteraad. De sekseratio van de uitvoerende organen, in dit geval het college van burgemeester en schepenen, kan eveneens veranderen door heen de legislatuur. Door afspraken binnen de meederheid kan bijvoorbeeld de eerste drie jaar de heer W van partij X de burgemeesterssjerp omgorden terwijl deze eer de volgende drie jaar aan mevrouw Y van partij Z te beurt valt. Het is daarom belangrijk om steeds het tijdstip te vermelden waarvoor de gegevens gelden. De indicatoren maken een onderscheid tussen de sekseratio van de gemeenteraad met en deze zonder de schepenen die er deel van uitmaken. Wat de uitvoerende macht betreft kijken we zowel naar het schepencollege met de burgemeester erbij als naar het college zonder de burgmeester. Het aantal vrouwelijke burgemeesters hebben we zelf geteld op basis van de naamlijst van de burgemeesters. Bij twijfel contacteerden we de gemeente.

GRAFIEK 144: SEKSERATIO IN DE GEMEENTERAAD (SITUATIE JULI 2001) EN BIJ DE VERKOZENEN NA DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000

Bron: Pinakes

Op de grafiek zien we dat in de maand juli van 2001 25 gemeenten geleid worden door een vrouwelijke burgemeester. Zij vertegenwoordigen daarmee minder dan 10% van het totale aantal burgemeesters. Bij de schepenen doen ze het iets beter met een sekseratio van 20/80. De effectieve samenstelling van de gemeenteraden in juli 2001 verschilt niet veel van de sekseratio bij de verkozenen (27,62% vrouwen ten opzichte van 27,09 bij de

verkozenen). We moeten concluderen dat vrouwen slechter vertegenwoordigd zijn in de uitvoerende dan in de wetgevende macht.

Indicator 8: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwelijke gemeenteraadsleden binnen het totaal aantal gemeenten (inclusief en exclusief het college van burgemeester en schepenen)

Indicator 9: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwelijke leden van het schepencollege binnen het totaal aantal gemeenten

TABEL 133: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN DE GEMEENTERAAD (SITUATIE JULI 2001)

	18a. exclusief schepencollege		18b. inclusief schepencollege	
	aantal gemeenten	% gemeenten	aantal gemeenten	% gemeenten
de helft vrouwen of meer	18	5,86	2	0,65
tussen de helft en ½ vrouwen	108	35,18	71	23,13
tussen ½ en ¼ vrouwen	110	35,83	109	35,50
minder dan ¼ vrouwen	68	22,15	125	40,72
geen vrouwen	3	0,98	0	0,00
Totaal	307³⁰	100	307	100

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

TABEL 134: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN HET SCHEPENCOLLEGE (SITUATIE JULI 2001)

19.	aantal gemeenten	% gemeenten
de helft vrouwen of meer	7	2,27
tussen de helft en ½ vrouwen	57	18,51
tussen ½ en ¼ vrouwen	26	8,44
minder dan ¼ vrouwen	134	43,51
geen vrouwen	84	27,27
Totaal	308	100

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

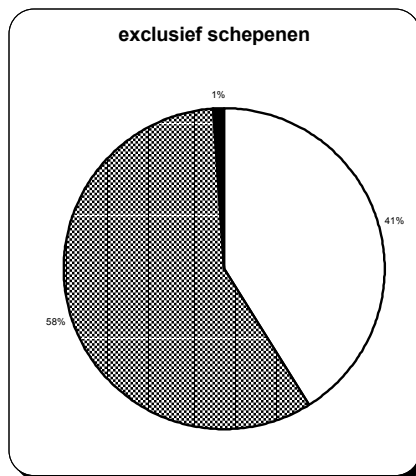
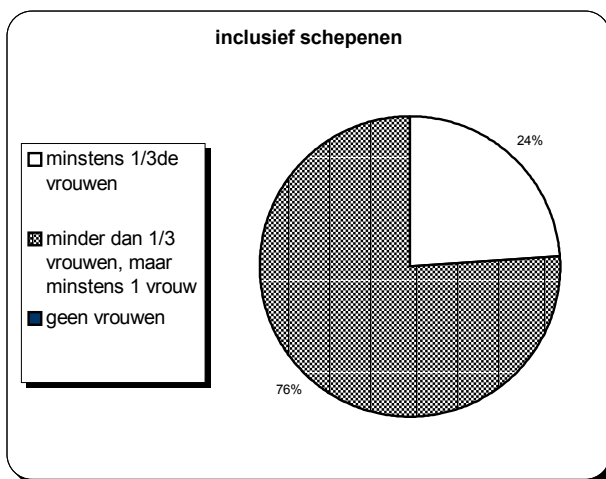
Bron

Het totaal aantal vrouwen dat schepen of gemeenteraadslid is, zegt nog niet veel over de spreiding van die vrouwen over de 308 Vlaamse gemeenten. Op basis van de gegevens uit de

³⁰ De Pinakes databank bevat geen informatie over de gemeenteraad van Overijse

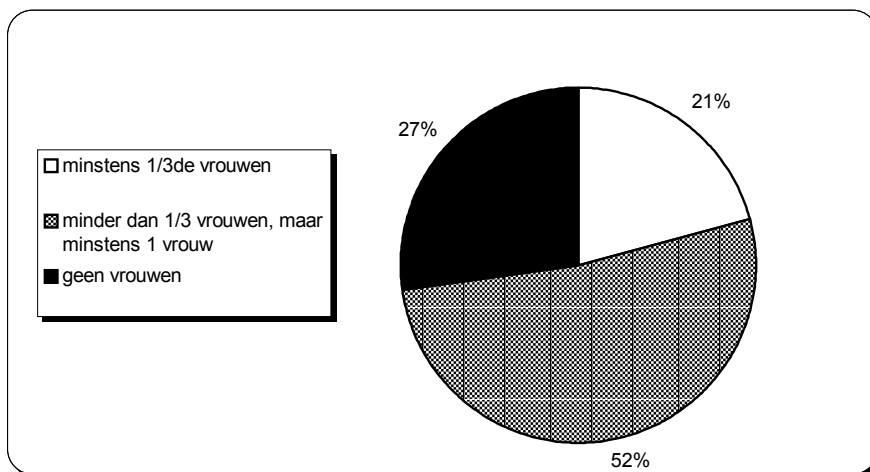
Pinakes databank kunnen we die spreiding nader bekijken door de gemeenten onder te verdelen naargelang het aantal vrouwen in de gemeenteraad en het schepencollege. Hoeveel gemeenten hebben een gemeenteraad met evenveel mannen als vrouwen? Hoeveel gemeenten hebben een schepencollege zonder vrouwen?

GRAFIEK 145: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN DE GEMEENTERAAD

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

GRAFIEK 146: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN HET SCHEPENCOLLEGE

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

Wanneer we de volledige gemeenteraad in ogenschouw nemen ziet de verdeling van het aantal gemeenten volgens de sekseratio er als volgt uit: een kwart van de gemeenteraden telt **minstens 1/3 vrouwen**, drie kwart heeft een ongunstigere sekseratio. Geen enkele gemeenteraad moet het zonder vrouwen doen. Wanneer we het schepencollege buiten beschouwing laten stijgt het aantal gemeenten dat minstens vrouwelijke gemeenteraadsleden telt tot 42%. De andere zijde van de medaille vinden we in grafiek 5 over het schepencollege: slechts 1 gemeente op 5 heeft een relatief gunstige sekseratio van minstens 33/66 terwijl meer dan 1 gemeente op vier een exclusief mannelijk schepencollege heeft.

1.3 Aanwezigheid van vrouwen in het OCMW

Indicator 10: Aandeel vrouwen op het totaal aantal OCMW-raadsleden op een bepaald moment van de legislatuur uitgesplitst per provincie (inclusief vast bureau)

Indicator 11: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om de helft vrouwelijke OCMW-raadsleden te hebben (uitgedrukt in % raadsleden en absolute cijfers)

TABEL 135: SEKSERATIO EN VROUWELIJK TEKORT BIJ DE LEDEN VAN DE OCMW-RAAD (SITUATIE JANUARI 2002)

	I10. sekseratio					I11. tekort aan vrouwen		
	mannen	vrouwen	totaal	% vrouwen	% mannen	streefcijfer 1/2 vrouwen	aantal vrouwen tekort	% vrouwen tekort
Antwerpen	430	276	706	39,09	60,91	353	77	10,91
Limburg	278	159	437	36,38	63,62	219	60	13,62
Oost-Vlaanderen	427	230	657	35,01	64,99	329	99	14,99
West-Vlaanderen	404	224	628	35,67	64,33	314	90	14,33
Brabant ³¹	215	138	353	39,09	60,91	177	39	10,91
<i>totaal</i>	<i>1.754</i>	<i>1.027</i>	<i>2.781</i>	<i>36,93</i>	<i>63,07</i>	<i>1.391</i>	<i>364</i>	<i>13,07</i>

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

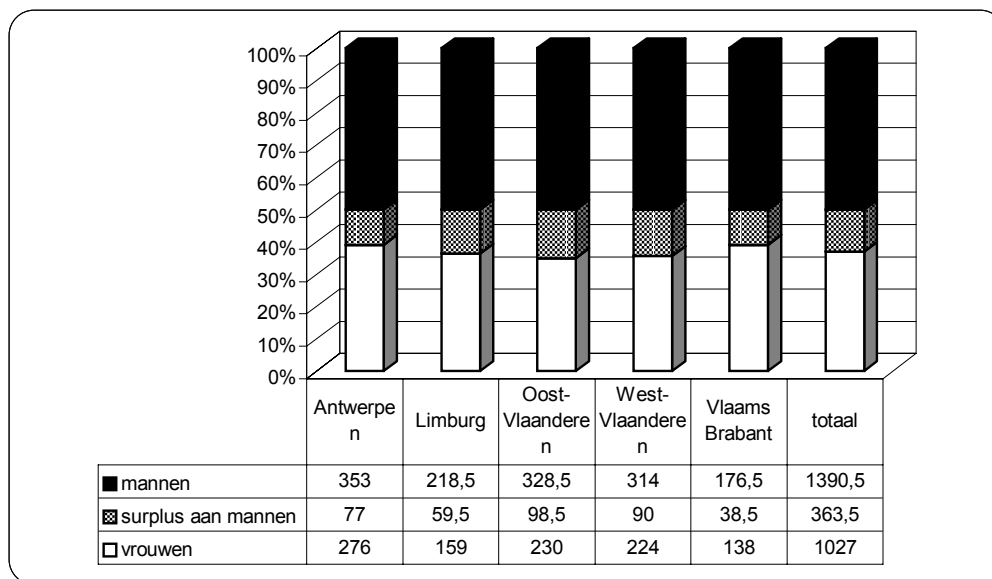
Bron

We gebruiken hier dezelfde bron als voor de samenstelling van de gemeenteraden, namelijk de tellingen die Pinakes op vraag uitvoert. In tegenstelling tot de gegevens over de gemeenteraden is het hier niet nodig om een onderscheid te maken tussen de verkiezingsuitslagen en de effectieve samenstelling. De OCMW-raden worden verkozen door de gemeenteraad. Door overleg vooraf binnen elke politieke partij over de kandidaatstelling voor het OCMW is de kans zeer klein dat verkozenen afzien van het uitvoeren van hun mandaat.

In de loop van 2002 zal Pinakes eveneens gegevens kunnen leveren over de samenstelling van de politieraden, sinds de politiehervorming van 2000 een belangrijk intergemeentelijk beleidsorgaan in verband met het lokale politie- en veiligheidsbeleid. De politieraden functioneren op het niveau van de politiezones die meestal enkele gemeenten omvatten.

³¹ De door Pinakes ter beschikking gestelde gegevens bevatte geen informatie over de gemeente Drogenbos.

GRAFIEK 147: SEKSERATIO EN VROUWELIJK TEKORT TEN OPZICHTE VAN EEN VOLLEDIG EVENWICHTIGE VERDELING IN DE OCMW-RADEN

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

De OCMW-raden zijn evenwichtiger samengesteld dan de gemeenteraden. Binnen het totaal aantal OCMW-raadsleden vullen vrouwen ruim één derde van de zitjes. Antwerpen en Vlaams-Brabant zijn koplopers met bijna 40%, Oost-Vlaanderen doet het iets minder goed met 35% vrouwen. De grafiek toont eveneens het aantal vrouwen – of anders gezegd het surplus aan mannen – dat bijkomend nodig is om een evenwichtige sekseverdeling in de OCMW-raden te bekomen. In totaal gaat het om 364 bijkomende vrouwen over het geheel van alle OCMW-raden samen.

Indicator 12: Aandeel vrouwen in de OCMW-raad op een bepaald moment van de legislatuur (exclusief vast bureau)

Indicator 13: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van het bureau van het OCMW op een bepaald moment van de legislatuur

TABEL 136: SEKSERATIO OCMW-RAAD EN VAST BUREAU (SITUATIE JANUARI 2002)

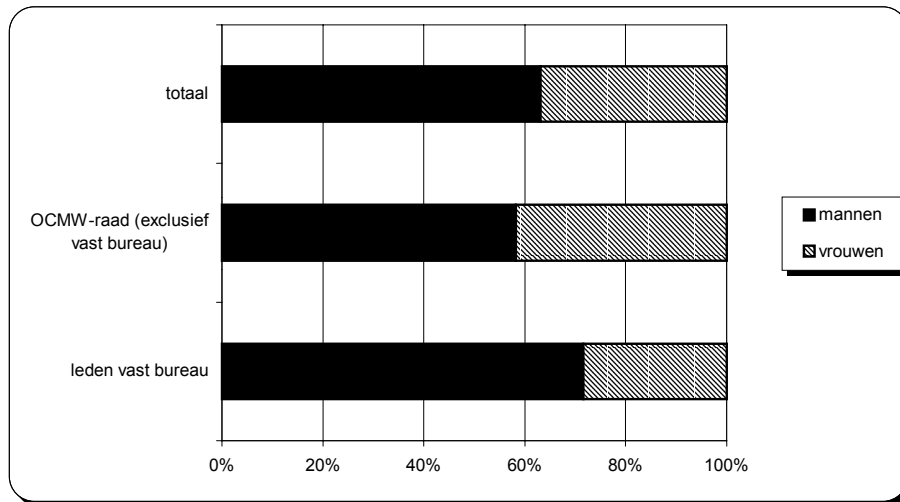
	mannen		vrouwen		totaal
	n	%	n	%	n
I12. OCMW-raad (exclusief leden van het Vast Bureau)	1.030	58,22	739	41,78	1.769
I13. Vast Bureau	724	71,54	288	28,46	1.012
<i>totaal</i>	<i>1.754</i>	<i>63,07</i>	<i>1.027</i>	<i>36,93</i>	<i>2.781</i>

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

Bron

Alle OCMW-gegevens zijn gebaseerd op dezelfde Pinakes databank.

GRAFIEK 148: SEKSERATIO BIJ DE OCMW-RAADSLEDEN EN BIJ DE LEDEN VAN HET VAST BUREAU (SITUATIE JANUARI 2002)

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

Het vast bureau is het uitvoerend orgaan van de OCMW-raad. Het is met andere woorden de tegenhanger van het schepencollege binnen het OCMW. Het vast bureau wordt verkozen door de OCMW-raad uit eigen rangen. We zien hier hetzelfde fenomeen als in de andere politieke niveaus: binnen de uitvoerende macht zijn vrouwen slechter vertegenwoordigd dan binnen de wetgevende macht: slechts 28% van de leden van het vast bureau zijn vrouwen, terwijl meer dan 41% van de overige OCMW-raadsleden vrouw zijn.

Indicator 14: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwelijke OCMW-raadsleden binnen het totaal aantal gemeenten

Indicator 15: Aandeel gemeenten met de helft of meer (tussen de helft en één derde, tussen één derde en één vierde, minder dan één vierde, geen) vrouwen in het vast bureau van het OCMW binnen het totaal aantal gemeenten

TABEL 137: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN DE OCMW-RAAD (SITUATIE JANUARI 2002)

	I14a. exclusief vast bureau		I14b. inclusief vast bureau	
	aantal gemeenten	% gemeenten	aantal gemeenten	% gemeenten
meer dan 2/3 vrouwen	22	7,17	7	2,28
tussen de helft en 2/3 vrouwen	105	34,20	57	18,57
tussen de helft en 1/3 vrouwen	90	29,32	129	42,02
tussen 1/3 en 1/4 vrouwen	27	8,79	34	11,07
minder dan 1/4 vrouwen	49	15,96	75	24,43
geen vrouwen	14	4,56	5	1,63
<i>Totaal</i>	<i>307</i>	<i>100</i>	<i>307</i>	<i>100</i>

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

TABEL 138: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN HET VAST BUREAU VAN DE OCMW-RAAD (SITUATIE JANUARI 2001)

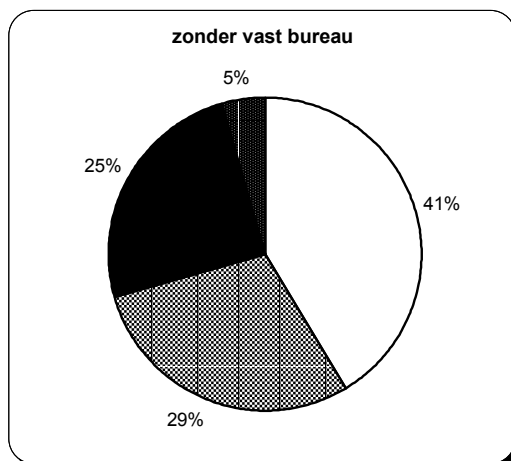
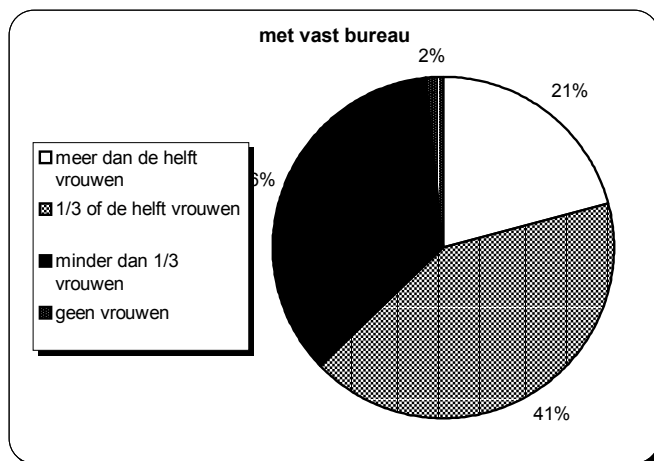
I15.	aantal gemeenten	% gemeenten
enkel vrouwen	9	2,93
meer dan de helft vrouwen	42	13,68
de helft vrouwen	25	8,14
1/3 vrouwen	73	23,78
1/4 vrouwen	48	15,64
geen vrouwen	110	35,83
<i>Totaal</i>	<i>307</i>	<i>100,00</i>

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

Bron

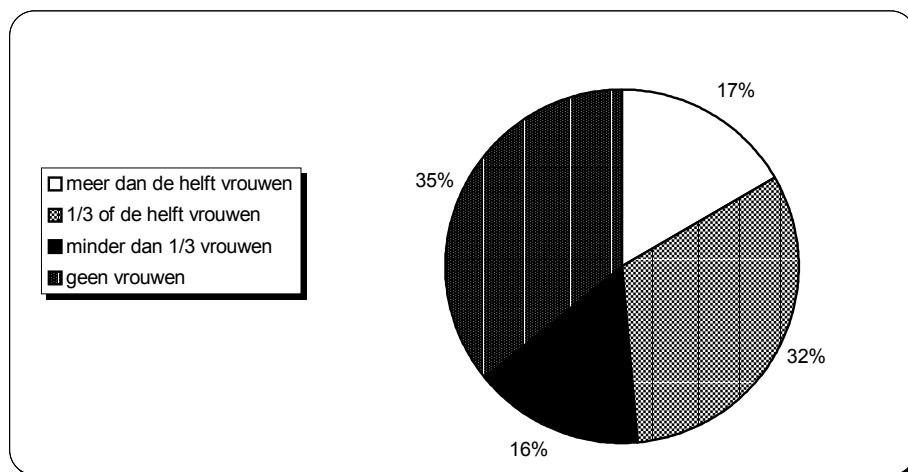
Alle OCMW-gegevens zijn gebaseerd op dezelfde Pinakes databank.

GRAFIEK 149: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN DE OCMW-RAAD

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

GRAFIEK 150: SPREIDING VAN DE GEMEENTEN VOLGENS HET AANTAL VROUWEN IN HET VAST BUREAU VAN HET OCMW

Bron: Pinakes, bewerkingen SEIN

De goede vertegenwoordiging van vrouwen in de totale groep van Vlaamse OCMW-raadsleden vinden we niet in alle gemeenten terug. Nog steeds heeft 2% van de gemeenten een uniseks mannelijke OCMW-raad. Geen enkele OCMW-raad is volledig vrouwelijk, maar toch zijn er ook een aantal gemeenten waar mannen slechts een kleine minderheid vormen. Het aantal gemeenten met een min of meer evenwichtige vertegenwoordiging (tussen één derde en de helft vrouwen) stijgt wanneer we het vast bureau buiten beschouwing laten.

In 35% van de OCMW's zetelt geen enkele vrouw in het vast bureau. In 3% van de OCMW's vinden we geen enkele man terug en in 17% zijn mannen in de minderheid. Meestal gaat het in dit laatste geval om OCMW's met drie leden in het vast bureau, waarvan 2 vrouwen en 1 man.

2 Provinciale besluitvorming

2.1 Resultaten van vrouwen bij de provincieraadsverkiezingen

Indicator 16: Aandeel vrouwen bij de verkozenen van de provincieraadsverkiezingen

(uitgesplitst per provincie en per partij)

TABEL 139: SEKSERATIO BIJ DE VERKOZENEN VAN DE PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000, UITGESPLITST PER PROVINCIE

	n			I16a. sekseratio	
	vrouwen	mannen	totaal	% vrouwen	% mannen
Antwerpen	35	49	84	41,7	58,3
Limburg	14	61	75	18,7	81,3
Oost-Vlaanderen	24	60	84	28,6	71,4
West-Vlaanderen	19	61	80	23,8	76,3
Vlaams-Brabant	24	60	84	28,6	71,4
<i>totaal</i>	<i>116</i>	<i>291</i>	<i>407</i>	<i>28,5</i>	<i>71,5</i>

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

TABEL 140: SEKSERATIO BIJ DE VERKOZENEN VAN DE PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000, UITGEPLITST PER PARTIJ

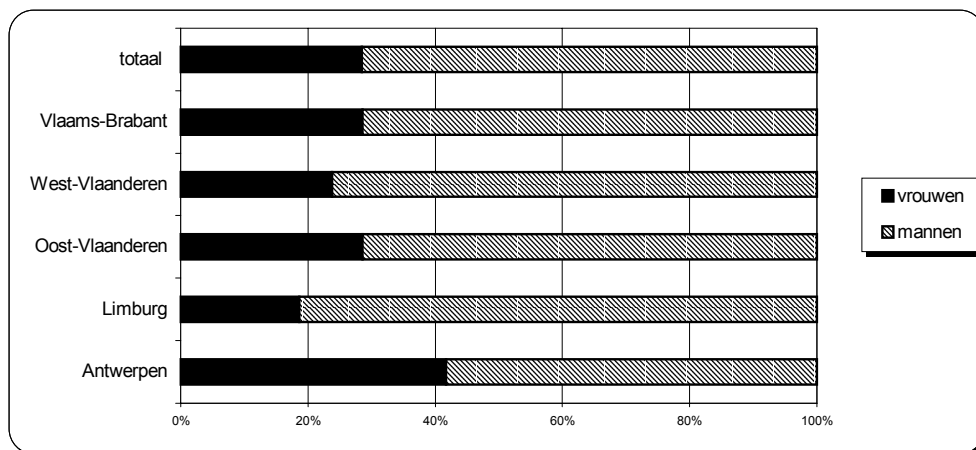
	n			I16b. sekseratio	
	vrouwen	mannen	totaal	% vrouwen	% mannen
CVP	42	84	126	33,3	66,7
VLD	31	74	105	29,5	70,5
SP	14	61	75	18,7	81,3
Agalev	11	15	26	42,3	57,7
VU	3	12	15	20,0	80,0
VB	14	40	54	25,9	74,1
andere	1	5	6	16,7	83,3
<i>totaal</i>	<i>116</i>	<i>291</i>	<i>407</i>	<i>28,5</i>	<i>71,5</i>

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

Bron

De provincieraadsverkiezingen worden net zo min als de gemeenteraadsverkiezingen systematisch geanalyseerd naar gender. De noodzaak aan een vaste statistische reeks hiervoor laat zich voelen. De cijfers die we hier presenteren zijn samengesteld op initiatief van de Vlaamse minister voor gelijk kansen Vogels en haar federale tegenhanger Onkelinx. Ze werden op dezelfde persconferentie gepresenteerd als de cijfers over de gemeenteraadsleden.

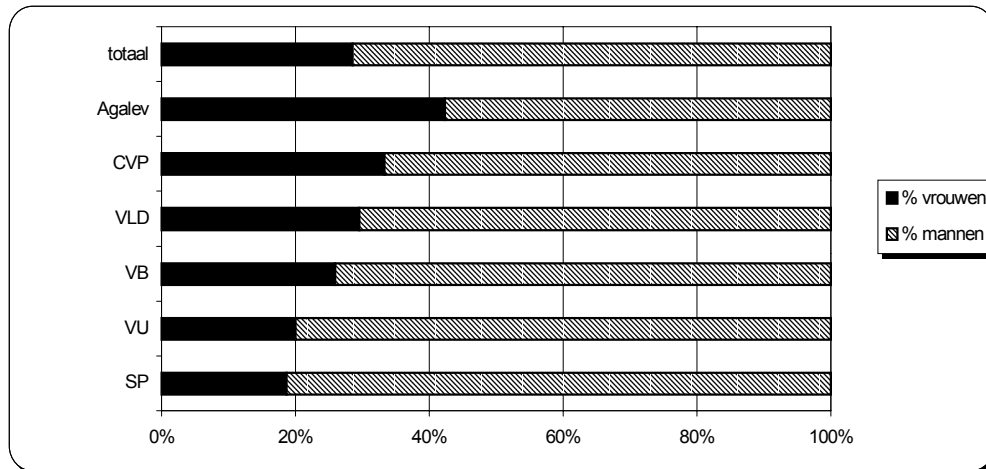
GRAFIEK 151: SEKSERATIO BIJ DE VERKOZENEN VAN DE PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

De provincie Antwerpen kan als voorbeeld dienen voor de andere provincies: ruim 4 op 10 van de verkozenen zijn vrouwen. Limburg bengelt dan weer aan de staart van het peloton met nog geen 20% vrouwelijke verkozenen.

GRAFIEK 152: SEKSERATIO BIJ DE VERKOZENEN VAN DE PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000, UITGESPLITST PER PARTIJ

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

In tegenstelling tot de gegevens over de verkozen gemeenteraadsleden, krijgen we bij de provinciale cijfers een uitsplitsing naar de partij van de verkozenen. Agalev doet het op dit vlak zeer goed, met een sekseratio van 60/40, terwijl de SP en de VU relatief gezien maar de helft van de Agalev score halen.

Indicator 17: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde of één tweede vrouwelijke verkozenen te hebben bij de provincieraadsverkiezingen (uitgedrukt in % verkozenen en absolute cijfers)

TABEL 141: VROUWELIJK TEKORT BIJ DE VERKOZENEN VAN DE PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2000 (TEN OPZICHTE VAN EEN 1/3 EN 1/2 STREEFCIJFER)

	reële aantallen		117a. vrouwelijk tekort (streefcijfer 1/3 vrouwen)			117b. vrouwelijk tekort (streefcijfer 1/2 vrouwen)		
	vrouwen	mannen	streefcijfer 1/3 vrouwen	aantal vrouwen tekort (n)	% vrouwen tekort	streefcijfer 1/2 vrouwen	aantal vrouwen tekort (n)	% vrouwen tekort
Antwerpen	35	49	28	-7	-8,33	42	7	8,3
Limburg	14	61	25	11	14,67	37 of 38	23 of 24	31,3
Oost-Vlaanderen	24	60	28	4	4,76	42	18	21,4
West-Vlaanderen	19	61	27	8	10,00	40	21	26,3
Vlaams-Brabant	24	60	28	4	4,76	42	16	21,4
<i>totaal</i>	<i>116</i>	<i>291</i>	<i>136</i>	<i>27³²</i>	<i>4,91</i>	<i>203 of 204</i>	<i>85</i>	<i>21,5</i>

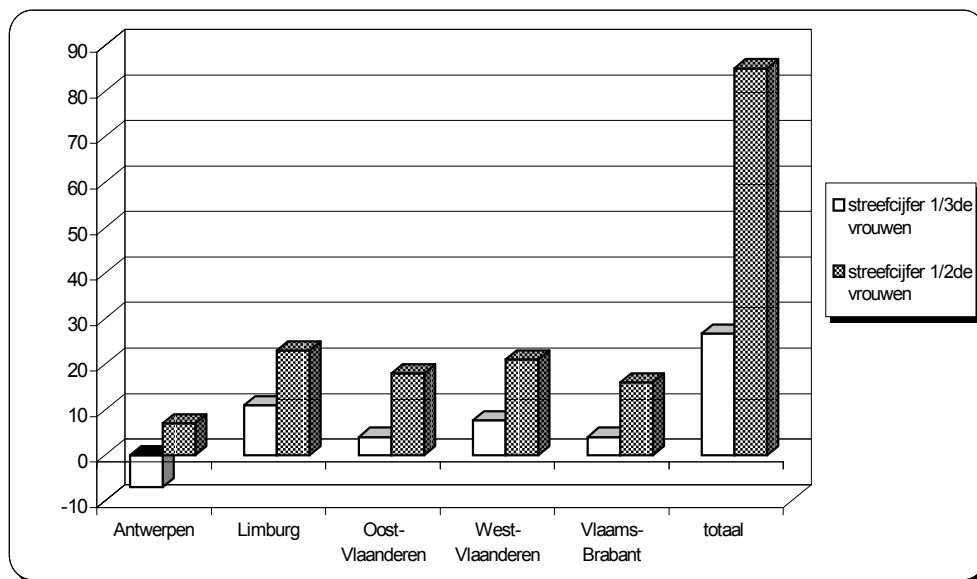
Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

Bron

Voor deze indicator gaan we opnieuw op dezelfde manier tewerk als bij de gemeenteraadsverkiezingen. We gebruiken eveneens dezelfde bron. De Antwerpse verkozenen voor de provincieraad tellen meer dan 100 vrouwen onder hun rangen, vandaar de negatieve score op deze indicator. Dit betekent uiteraard niet dat we naar minder vrouwen moeten streven in de Antwerpse provincieraad. Het ultieme doel is immers de pariteit. Een negatief cijfer is een indicatie van een goed resultaat. Daarom hebben we een tweede gelijkaardige indicator toegevoegd die uitdrukt hoe ver we verwijderd staan van een 50/50 sekseratio.

³² Om het totaal te berekenen werd Antwerpen buiten beschouwing gelaten.

GRAFIEK 153: AANTAL VROUWEN DIE EXTRA VERKOZEN ZOUDE MOETEN ZIJN OM RESP. 1/3 EN 1/2 VROUWELIJKE VERKOZENEN TE HEBBEN

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN

Om te weten hoeveel vrouwen meer verkozen moeten worden om een kritische massa van $\frac{1}{3}$ vrouwen te bereiken moeten we Antwerpen buiten beschouwing laten. Antwerpen heeft immers 7 vrouwen meer dan het streefcijfer. Indien we Antwerpen meerekenen worden deze 7 vrouwen een negatief cijfer in het totaal van de indicator. In totaal zouden in de 4 overige provincieraden 27 vrouwen meer verkozen moeten zijn dan nu het geval is. Om de pariteit te bereiken zijn dat er 85. In dit laatste geval rekenen we Antwerpen dan weer wel mee.

Bovenstaande grafiek werkt met absolute cijfers. Hij drukt uit hoeveel fysieke vrouwen er moeten bijkomen om een bepaald streefcijfer te behalen. We zouden de relatieve variant van de indicator – met percentages in plaats van absolute cijfers - eveneens grafisch kunnen voorstellen. Een voorbeeld hiervan vind je in grafiek 1, die het vrouwelijk tekort in de gemeentelijke besluitvorming voorstelt.

2.2 Aanwezigheid van vrouwen in de provincie en de bestendige deputatie

Indicator 18: Aandeel vrouwen in elke Vlaamse provincieraad op een bepaald moment van de legislatuur

Indicator 19: Aandeel vrouwen in elke bestendige deputatie op een bepaald moment van de legislatuur

TABEL 142: SEKSERATIO VAN DE EFFECTIEVE SAMENSTELLING VAN DE PROVINCIERADEN (SEPTEMBER 2001) EN VERGELIJKING MET HET PERCENTAGE VROUWEN BIJ DE VERKOZENEN

	118. effectieve samenstelling september 2001					verkozenen 9 oktober 2000
	vrouwen	mannen	totaal	% mannen	% vrouwen	% vrouwen
Antwerpen	32	52	84	61,9	38,1	41,67
Limburg	18	57	75	76,0	24,0	18,67
Oost-Vlaanderen	26	58	84	69,0	31,0	28,57
West-Vlaanderen	20	60	80	75,0	25,0	23,75
Vlaams-Brabant	29	55	84	65,5	34,5	28,57
<i>totaal</i>	<i>124</i>	<i>283</i>	<i>407</i>	<i>69,5</i>	<i>30,5</i>	<i>28,50</i>

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN (verkozenen) tellingen SEIN (raadsleden)

TABEL 143: SEKSERATIO VAN DE SAMENSTELLING VAN DE BESTENDIGE DEPUTATIE

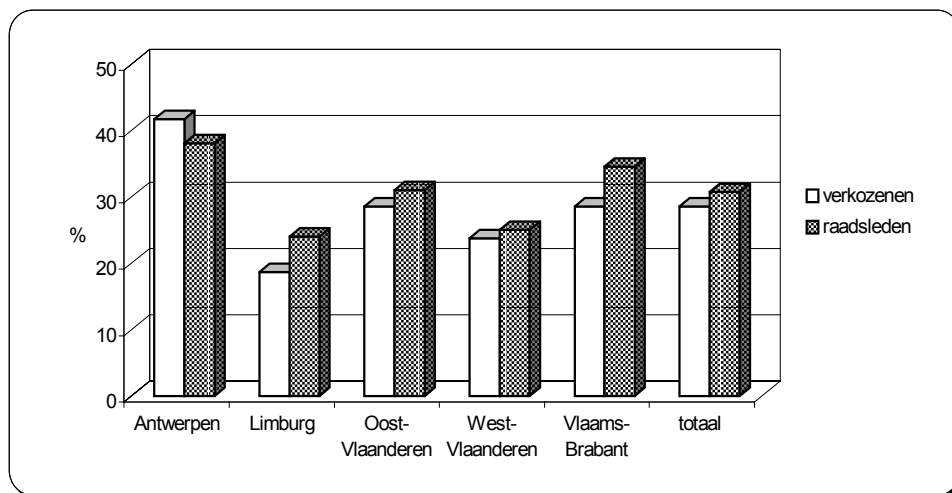
	mannen	vrouwen	totaal	119. % vrouwen
Antwerpen	5	1	6	16,67
Limburg	5	1	6	16,67
Oost-Vlaanderen	6	0	6	0,00
West-Vlaanderen	5	1	6	16,67
Vlaams-Brabant	5	1	6	16,67
<i>totaal</i>	<i>26</i>	<i>4</i>	<i>30</i>	<i>13,33</i>

Bron: tellingen SEIN

Bron

Voor de effectieve samenstelling van de provincieraden beschikken we niet over een gelijkaardige bron als voor de gemeenten. Aangezien het om een relatief kleine groep gaat, hebben we de teloefening zelf gemaakt. De provincie Limburg vermeldt op haar website hoeveel vrouwen en hoeveel mannen in haar provincieraad zetelen.

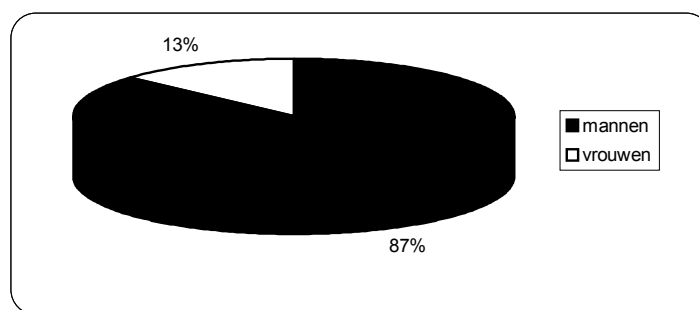
GRAFIEK 154: PERCENTAGE VROUWEN BIJ DE RAADSLEDEN DIE ZETELDEN (SEPTEMBER 2001) IN DE PROVINCIERAAD EN BIJ DE VERKOZENEN BIJ DE VERKIEZINGEN VAN 9 OKTOBER 2001

Bron: persconferentie ministers Onkelinx en Vogels, 24 oktober 2000, bewerkingen SEIN (verkozenen) tellingen SEIN (raadsleden)

Wanneer we de sekseratio bij de verkozenen vergelijken met deze bij de zetelende raadsleden, dan maakt Limburg haar achterstand op de andere provincies enigszins goed: minder dan 20% van de verkozenen is vrouwelijk, terwijl dit percentage bij de effectieve leden stijgt tot 24%. Antwerpen is de enige provincieraad die minder vrouwelijke effectieve leden telt dan dat er verkozen werden. Op die manier zwakt Antwerpen haar goede prestatie enigszins af. Vlaams-Brabant op haar beurt bereikt met de effectieve samenstelling het streefcijfer van \square vrouwen.

GRAFIEK 155: SEKSERATIO BIJ HET TOTAAL AANTAL LEDEN VAN DE BESTENDIGE DEPUTATIE

Bron: tellingen SEIN

Net zoals in de gemeentepolitiek zijn de vrouwen in de uitvoerende macht – in dit geval de bestendige deputatie – in de minderheid. Vier van de vijf provincies tellen één vrouwelijke en vijf mannelijke bestendig afgevaardigden. Oost-Vlaanderen heeft een exclusief mannelijke deputatie. Vlaanderen heeft één vrouwelijke gouverneur. Deze eer valt te beurt aan de provincie Limburg.

3 Vlaamse besluitvorming

3.1 Resultaten van vrouwen bij de verkiezingen voor het Vlaams Parlement in 1999

Indicator 20: Aandeel vrouwen bij de kandidaten op de verschillende kieslijsten voor de parlementsverkiezingen, onderverdeeld naar effectieven, plaatsvervangers en verkiesbare plaatsen

TABEL 144: SEKSERATIO VAN DE KANDIDATEN VOOR HET VLAAMS PARLEMENT (VERKIEZINGEN 1999)

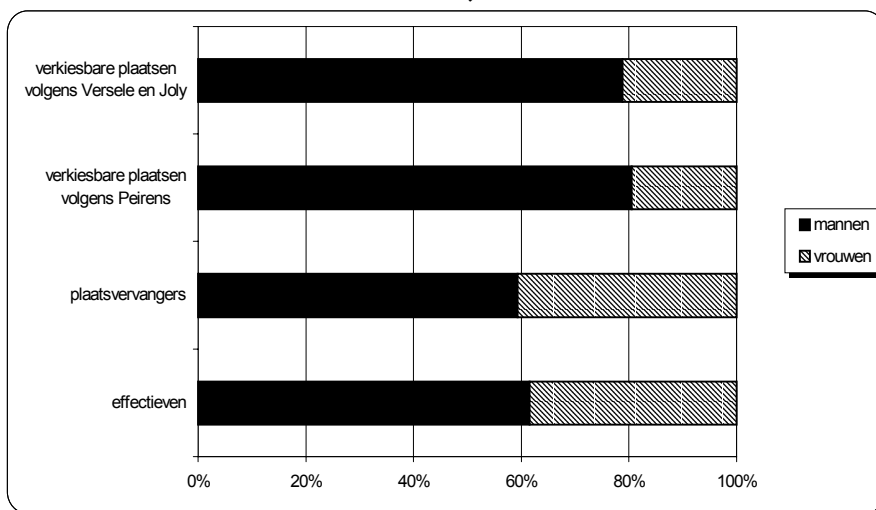
	n			120. sekseratio	
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
effectieven	436	272	708	61,58	38,42
plaatsvervangers	235	161	396	59,34	40,66
verkiesbare plaatsen volgend Peirens	95	23	118	80,51	19,49
verkiesbare plaatsen volgens Versele en Joly	93	25	118	78,81	21,19

Bron: PEIRENS, VERSELE en JOLY

Bron

Bij de Vlaamse besluitvorming botsen we op hetzelfde euvel als bij het gemeentelijke en provinciale bevoegdheidsniveau: om de indicatoren over de vertegenwoordiging van vrouwen samen te stellen beschikken we niet over een statistische reeks in de klassieke zin van het woord, maar moeten we ons baseren op onderzoek. Voor de verkiezingen van 1999 vonden we 2 studies die de nodige cijfergegevens bevatten, één uitgevoerd aan de KuLeuven en één uitgevoerd door medewerkers van het federale ministerie van tewerkstelling en arbeid en gelijke kansen. Beide onderzoeksteams definiëren verkiesbare plaatsen op basis van de verkiezingsuitslagen per kieskring van de voorgaande verkiezingen. Indien een partij bij de vorige verkiezingen in een kieskring bijvoorbeeld twee verkozenen had, dan zijn de eerste twee plaatsen de verkiesbare plaatsen. Alhoewel ze dezelfde methode gebruiken, verschillen de resultaten toch lichtjes. Volgens Versele en Joly bezetten twee vrouwen meer een verkiesbare plaats dan volgens Peirens, namelijk 1 bij de CVP en 1 bij de VLD.

GRAFIEK 156: SEKSERATIO BIJ DE KANDIDATEN VOOR HET VLAAMS PARLEMENT (VERKIEZINGEN 1999)

Bron: PEIRENS, VERSELE en JOLY

Een verhoging van de aanwezigheid van vrouwelijke kandidaten bij de verkiezingen is een noodzakelijke voorwaarde voor het verhogen van het aantal vrouwen in het parlement. De wet Smet-Tobback verplichtte de partijen bij de verkiezingen van 1999 om minstens één derde vrouwen op de lijsten te plaatsen. Dit is een verplichting op het niveau van de kieskring: elke afzonderlijke lijst moet aan de norm voldoen. Over alle kieskringen en partijen heen zijn vrouwen inderdaad voor meer dan één derde vertegenwoordigd. De bovenstaande grafiek geeft echter een globaal beeld en zegt bijgevolg niet veel over de afzonderlijke kieslijsten. Twee bijkomende indicatoren zouden kunnen zijn: (1) het aantal kieslijsten dat aan de één derde norm voldoet (2) het aantal kieslijsten dat het streefcijfer van de pariteit behaalt. Hierover hebben we echter geen gegevens gevonden.

Een grote aanwezigheid op de kieslijsten garandeert echter niet dat vrouwen daadwerkelijk verkozen worden. De lijstvolgorde speelt immers een grote rol in het Belgische kiessysteem. Wat de verkiesbare plaatsen betreft is de sekseratio veel ongunstiger: één vijfde van de verkiesbare plaatsen is voorbehouden voor vrouwen. Wanneer in de toekomst de kracht van de lijststem zou afgezwakt worden, verliest het begrip 'verkiesbare plaatsen' aan kracht. De voorkeurstemmen die vrouwen en mannen behalen worden dan, net zoals bij de gemeenteraadsverkiezingen, een belangrijke bijkomende indicator. Hierover hebben we evenmin gegevens gevonden.

Indicator 21: Aandeel vrouwen bij de rechtstreeks verkozenen van de
parlementsverkiezingen (uitgesplitst per partij)

Indicator 22: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde en één tweede
vrouwelijke verkozenen te hebben (uitgedrukt in % verkozenen en absolute
cijfers)

**TABEL 145: SEKSERATIO VAN DE RECHTSTREEKS VERKOZENEN VOOR HET VLAAMS PARLEMENT
UITGESPLITST PER PARTIJ (VERKIEZINGEN 1999)**

	n			I21. sekseratio	
	vrouwen	mannen	totaal	% vrouwen	% mannen
agalev	4	8	12	33,33	66,67
SP	1	18	19	5,26	94,74
VLD	4	23	27	14,81	85,19
Vlaams Blok	4	16	20	20,00	80,00
VU-ID	2	9	11	18,18	81,82
CVP	8	20	28	28,57	71,43
UF	0	1	1	0,00	100,00
<i>totaal</i>	<i>23</i>	<i>95</i>	<i>118</i>	<i>19,49</i>	<i>80,51</i>

Bron: VERSELE en JOLY

**TABEL 146: VROUWELIJK TEKORT BIJ DE VERKOZENEN VAN DE VERKIEZINGEN VAN 1999 (TEN
OPZICHTE VAN EEN 1/3 EN 1/2 STREEFCIJFER)**

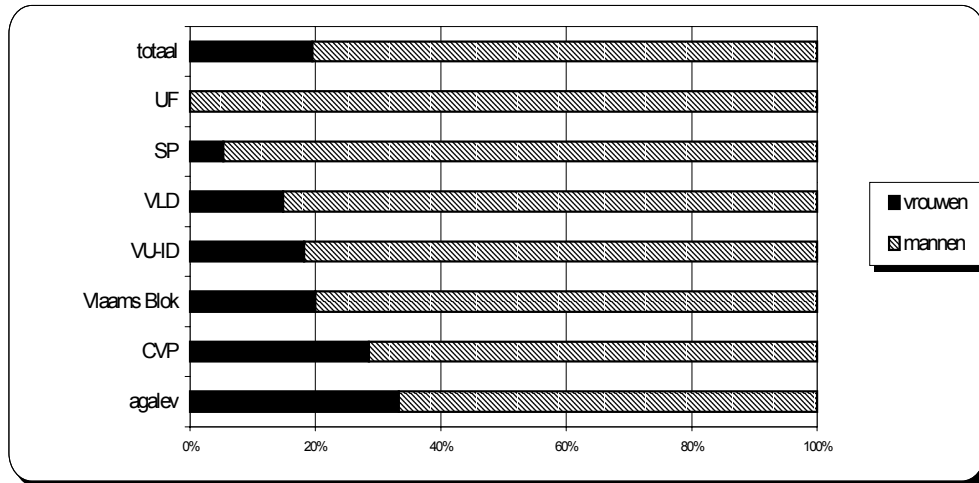
	reële aantallen		I22a. vrouwelijk tekort (streefcijfer 1/3 vrouwen)			I22b. vrouwelijk tekort (streefcijfer 1/2 vrouwen)		
	vrouwen	mannen	streefcijfer 1/3 vrouwen	aantal vrouwen tekort (n)	% vrouwen tekort	streefcijfer 1/2 vrouwen	aantal vrouwen tekort (n)	% vrouwen tekort
<i>totaal</i>	<i>23</i>	<i>95</i>	<i>33</i>	<i>10</i>	<i>13,84</i>	<i>49</i>	<i>26</i>	<i>30,51</i>

Bron: VERSELE en JOLY

Bron

De resultaten van vrouwen bij de verkiezingen van 1999 worden besproken in de reeds eerder vermelde studie van Versele en Joly.

GRAFIEK 157: SEKSERATIO VAN DE RECHTSTREKS VERKOZENEN VOOR HET VLAAMS PARLEMENT UITGESPLITST PER PARTIJ (VERKIEZINGEN 1999)

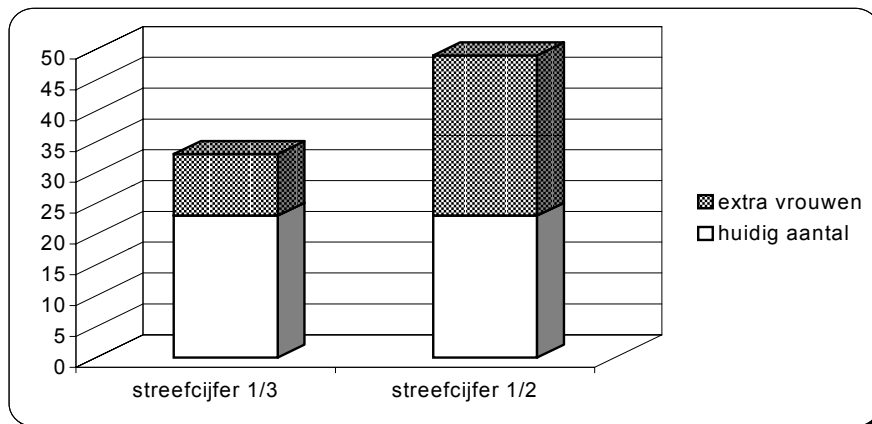

Bron: VERSELE en JOLY, bewerkingen SEIN

Grafiek 14 toont dat vrouwen 20% van de verkiesbare plaatsen voor zich namen. Dit weerspiegelt zich perfect in de verkiezingsuitslagen die weergegeven zijn in grafiek 15: één op vijf van de verkozen zetels gaat naar vrouwen. De partijen verschillen onderling sterk: Agalev behaalt het 1/3 de streefcijfer, de CVP komt dicht in de buurt. De SP behaalt een uitermate slechte score, met amper 5% vrouwelijke verkozenen.

Om de pariteit te bereiken moet het aantal vrouwelijke verkozenen meer dan verdubbelen. Om het één derde streefcijfer te behalen zouden er 10 vrouwelijke verkozenen moeten bijkomen.

GRAFIEK 158: AANTAL VROUWEN DIE EXTRA VERKOZEN Zouden MOETEN WORDEN OM DE STREEFCIJFERS VAN 1/3 EN 1/2 VROUWEN IN HET VLAAMS PARLEMENT TE BEHALEN (IN VERGELIJKING MET HET REËEL AANTAL VERKOZENEN IN 1999)

Bron: VERSELE en JOLY, bewerkingen SEIN

3.2 Aanwezigheid van vrouwen in het Vlaams parlement en in de ministerraad

Indicator 23: Aandeel vrouwen op het totaal aantal parlementsleden in Vlaanderen op een bepaald moment van de legislatuur

Indicator 24: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van de ministerraad

TABEL 147: SEKSERATIO VAN DE LEDEN VAN HET VLAAMS PARLEMENT (SEPTEMBER 2001)

	n			I23. sekseratio	
	vrouwen	mannen	totaal	% vrouwen	% mannen
agalev	4	8	12	33,33	66,67
SP	1	19	20	5,00	95,00
VLD	5	23	28	17,86	82,14
Vlaams Blok	4	18	22	18,18	81,82
VU-ID	1	10	11	9,09	90,91
CVP	9	21	30	30,00	70,00
UF	0	1	1	0,00	100,00
totaal	24	100	124	19,35	80,65

Bron: website Vlaams Parlement

TABEL 148: SEKSERATIO IN DE VLAAMSE REGERING (VANAF HET BEGIN VAN DE LEGISLATUUR IN 1999)

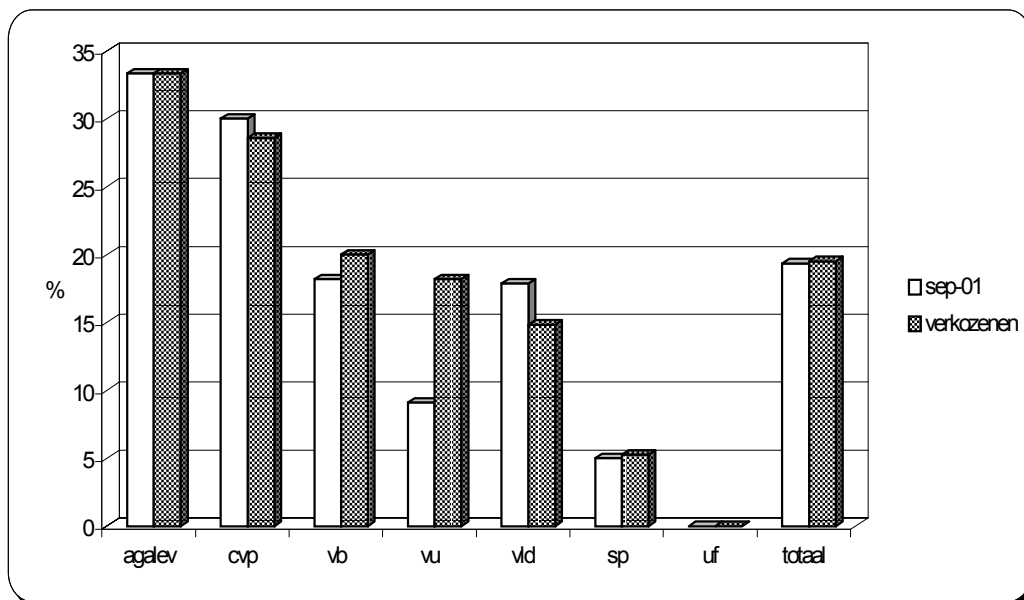
n			I24. sekseratio	
vrouwen	mannen	totaal	% vrouwen	% mannen
3	6	9	33,33	66,66

Bron: website Vlaams Parlement

Bron

We beschikken steeds over up-to-date informatie over de sekseratio bij de Vlaams Parlementsleden. De website van het Vlaams Parlement geeft een aparte vermelding van de vrouwelijke parlementsleden. Wanneer opvolgers in het parlement komen, wordt deze lijst aangepast.

GRAFIEK 159: PERCENTAGE VROUWEN IN HET VLAAMS PARLEMENT BIJ DE VERKOZENEN EN BIJ DE EFFECTIEVE LEDEN, UITGESPLITST PER PARTIJ

Bron: website Vlaams parlement, VERSELE en JOLY, bewerkingen SEIN

Naast het spel van de opvolgingen, krijgen de 118 rechtstreeks verkozen leden (of hun opvolgers) van het Vlaams parlement het gezelschap van 6 Nederlandstalige leden van de Brussels Hoofdstedelijke Raad. Bij de verkiezingen van 1999 waren dat 4 mannen en 2 vrouwen (VLD en CVP). In september 2001 verschilt de totale sekseratio van de parlementsleden niet van deze van de verkozenen. Wanneer we naar de afzonderlijke partijen kijken zijn er wel verschillen op te merken:

- bij Agalev en de SP heeft het spel van opvolgingen geen gevolg voor de sekseratio en zien we een status quo,
- de CVP en de VLD krijgen er relatief gezien vrouwen bij,
- bij het Vlaams Blok en de Volksunie daalt het percentage vrouwen.

3.3 Vlaamse adviesraden

Indicator 25: Aandeel vrouwen op het totaal aantal leden van de Vlaamse adviesraden

TABEL 149: SEKSERATIO IN DE VLAAMSE ADVIESRADEN, SITUATIE OKTOBER 2001

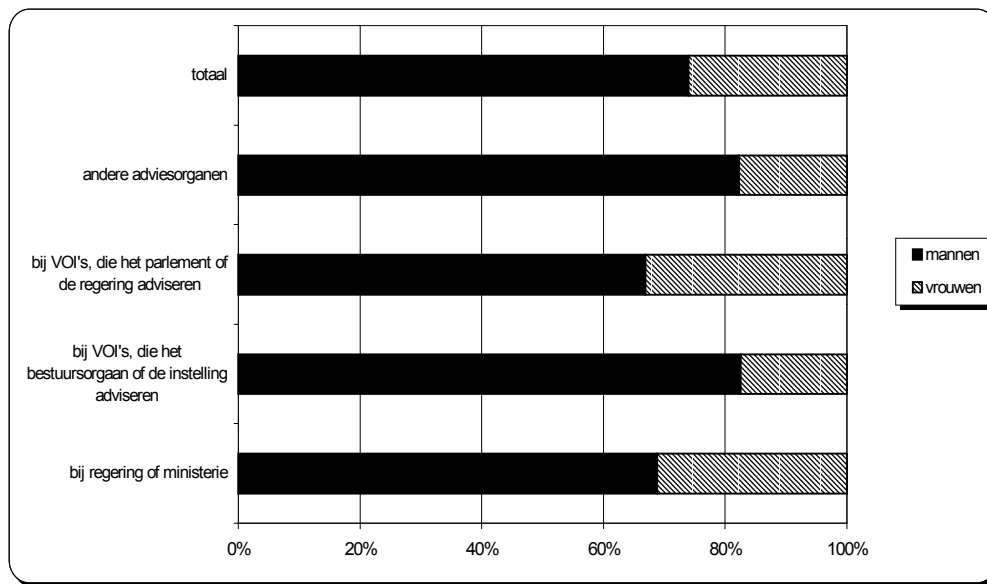
	aantal adviesraden		ingevulde mandaten			I25. sekseratio van de ingevulde mandaten	
	met gegevens	zonder gegevens	totaal	mannen	vrouwen	% mannen	% vrouwen
bij regering of ministerie	129	14	1728	1190	538	68,87	31,13
bij VOI's, die het bestuursorgaan of de instelling adviseren	80	17	1036	855	181	82,53	17,47
bij VOI's, die het parlement of de regering adviseren	47	1	801	536	265	66,92	33,08
andere adviesorganen	67	20	667	549	118	82,31	17,69
totaal	323	52	4232	3130	1102	73,96	26,04

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, bewerkingen SEIN

Bron

Het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 15 juli 1997 legt een 1/3 – 2/3 vertegenwoordiging op van mannen en vrouwen in de Vlaamse adviesraden. Later werd hier een besluit aan toegevoegd dat de mogelijkheid inbouwt om een afwijking op deze quotumregeling aan te vragen. Om de naleving van dit decreet te kunnen evalueren moet de overheid beschikken over gegevens aangaande de seksesamenstelling van de raden. De administratie Kanselarij en Voorlichting van het Ministerie beschikt over een databank met de nodige gegevens. Op basis van deze databank bracht de dienst Gelijke Kansen in Vlaanderen in mei 2000 verslag uit aan het Vlaams Parlement. De cijfergegevens die wij hier gebruiken zijn gebaseerd op een update van dit verslag.

De databank van de administratie Kanselarij en Voorlichting is nog niet volledig: er zijn 375 adviesraden bekend, maar slechts over 323 daarvan zijn gegevens over de samenstelling opgenomen in de databank.

GRAFIEK 160: SEKSERATIO IN DE VERSCHILLENDE SOORTEN VLAAMSE ADVIESRADEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (oktober 2001), bewerkingen SEIN

Het decreet van 15 juli 1997 is van toepassing op alle adviesorganen die een onderdeel vormen van het besluitvormingsproces op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest. We kunnen drie categorieën onderscheiden naargelang de beleidsinstantie die de raden adviseren, aangevuld met een restcategorie "andere":

- adviesorganen die de Vlaamse regering of het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap adviseren (voorbeelden: Vlaamse Sportraad, Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen...),
- adviesorganen bij de Vlaamse Openbare Instellingen (VOI's) die de Vlaamse regering of het Vlaamse parlement adviseren (voorbeelden: Subregionale Tewerkstellingscomité's, SERV-raad...),
- adviesorganen die de bestuursorganen van Vlaamse Openbare Instellingen adviseren (Voorbeeld: Provinciale Comités van Kind en Gezin...).
- andere adviesraden.

De quotumregeling geldt uiteraard slechts op het niveau van de individuele adviesraden: elke raad moet aan de regel voldoen. Toch kunnen we eveneens evalueren of over het geheel genomen de adviesraden voldoende vrouwen tellen. Dit is nog niet het geval: 26% van de adviesraadsleden zijn vrouw. De adviesorganen die de regering vertegenwoordigen vanuit een Vlaamse Openbare Instelling halen het streefdoel nipt niet met 33% vrouwen. De adviesorganen die de VOI's zelf adviseren doen het dan weer minder goed, met in totaal slechts 17% vrouwen.

Indicator 26: Tekort aan vrouwen (of surplus aan mannen) om één derde of één tweede vrouwelijke leden te hebben in de Vlaamse adviesraden

TABEL 150: VROUWELIJK TEKORT IN DE VLAAMSE ADVIESRADEN, SITUATIE OKTOBER 2001

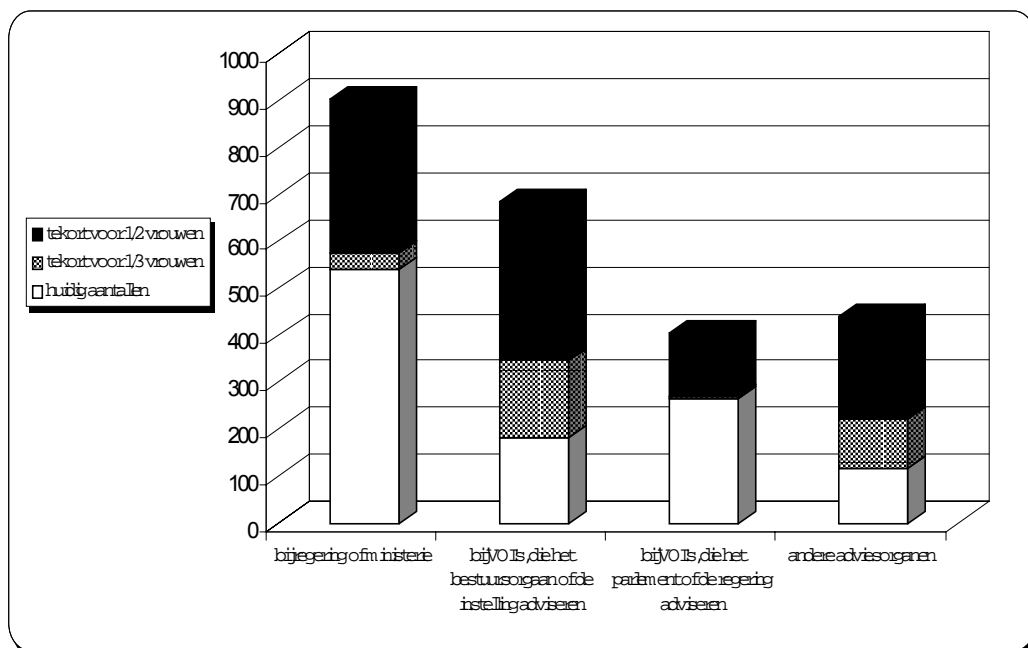
	reële aantallen		126a. vrouwelijk tekort (streefcijfer $\frac{1}{3}$ vrouwen)			126b. vrouwelijk tekort (streefcijfer $\frac{1}{2}$ vrouwen)		
	vrouwen	mannen	streefcijfer $\frac{1}{3}$ vrouwen	aantal vrouwen tekort (n)	% vrouwen tekort	streefcijfer $\frac{1}{2}$ vrouwen	aantal vrouwen tekort (n)	% vrouwen tekort
bij regering of ministerie	538	1190	576	38	2,20	864	326	18,87
bij VOI's, die het bestuursorgaan of de instelling adviseren	181	855	345	164	15,86	518	337	32,53
bij VOI's, die het parlement of de regering adviseren	265	536	267	2	0,25	401	136	16,92
andere adviesorganen	118	549	222	104	15,64	334	216	32,31
totaal	1102	3130	1411	309	7,29	2116	1014	23,96

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (oktober 2001), bewerkingen SEIN

Bron

We gebruiken hier dezelfde bron als bij indicator 25.

GRAFIEK 161: AANTAL VROUWEN DIE EXTRA TOT DE ADVIESRADEN MOETEN TOETREDEN OM HET STREEFCIJFER VAN $\frac{1}{3}$ OF $\frac{1}{2}$ VROUWEN TE BEREIKEN

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (oktober 2001), bewerkingen SEIN

Indicator 26 is de tegenhanger van indicator 25: wanneer we weten hoeveel vrouwen in de adviesraden zetelen, kunnen we berekenen hoeveel vrouwen er tekort zijn om het één derde – twee derde quotum te behalen. Om aan het wettelijk minimum te voldoen moeten er in de adviesraden waarvan de samenstelling bekend is 309 mannen plaats ruimen voor vrouwen. De adviesorganen die de VOI's adviseren hebben het grootste aantal vrouwen nodig, gevolgd door de restcategorie "andere adviesorganen". Bij de adviesorganen die vanuit de VOI's het Vlaams Parlement of de regering adviseren zijn er slechts 2 vrouwen tekort.

In de grafiek gaan we nog een stap verder door eveneens op te nemen hoeveel vrouwen er tekort zijn om de volledige pariteit te behalen. Om de samenstelling in evenwicht te brengen hebben alle adviesraden samen meer dan 1000 vrouwen extra nodig. Er is met andere woorden een overschot van 1000 mannen.

Indicator 27: Aantal adviesraden dat aan de norm voldoet

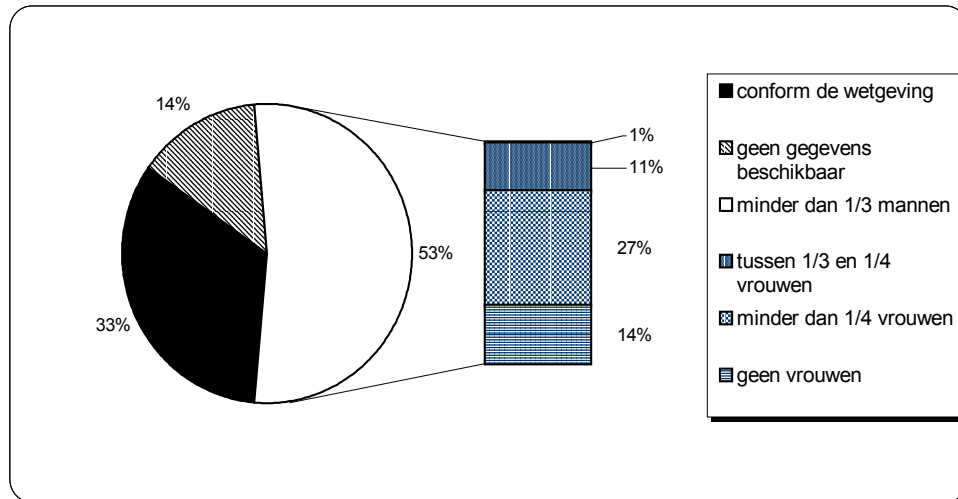
TABEL 151: VERDELING VAN HET AANTAL VLAAMSE ADVIESRADEN VOLGENS DE SEKSERATIO

	aantal adviesraden	127. % van het totale aantal adviesraden (n=372)	% van het aantal adviesraden waarvan de sekseratio bekend is (n=319)
de helft vrouwen of meer	27	7,2	8,36
tussen de helft en 1/3 vrouwen	98	26,13	30,34
subtotaal conform de wetgeving	125	33,33	38,70
minder dan 1/3 mannen	3	0,8	0,93
tussen 1/3 en ¼ vrouwen	42	11,2	13,00
minder dan 1/4 vrouwen	102	27,2	31,58
geen vrouwen	51	13,6	15,79
subtotaal niet conform de wetgeving	198	52,8	61,30
geen gegevens beschikbaar	52	13,87	
<i>totaal</i>	<i>375</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (gelijke kansen in Vlaanderen)

Bron

We gebruiken hier eveneens dezelfde bron als bij indicator 25 en 26.

GRAFIEK 162: VERDELING VAN HET AANTAL ADVIESRADEN VOLGENS DE SEKSERATIO

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (oktober 2001), bewerkingen SEIN

De 300 vrouwen die we volgens indicator 26 extra nodig hebben, zouden terecht komen in 53% van de adviesraden, namelijk deze die niet voldoen aan de norm. De meerderheid van de adviesraden (53%) voldoet niet aan het decreet van 15 juli 1997. Meer dan 1 adviesraad op 10 doet het nog steeds zonder vrouwen. Er zijn tevens 3 adviesorganen (1% van het totaal) die niet voldoen aan de wetgeving omdat ze te weinig mannelijke leden tellen. Slechts één derde van de adviesraden is samengesteld conform de wetgeving, terwijl we over 14% van de adviesraden geen gegevens hebben.

4 Besluit

- Bij de meest recente verkiezingen voor het Vlaams parlement, de provincieraden en de gemeenteraden waren in totaal minder dan één derde van de verkozenen vrouwen. De provincieraden scoren het best, het Vlaams parlement het slechtst.
- De Vlaamse regering telt verhoudingsgewijs meer vrouwen in de regering dan in het parlement. Op de andere niveaus – de gemeenten en provincies - zijn ze slechter vertegenwoordigd in de uitvoerende macht dan in de wetgevende macht.
- Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 behaalden mannen bij alle partijen met uitzondering van Agalev meer voorkeursstemmen dan vrouwen.
- Eén vierde van alle Vlaamse gemeenten telt minstens één derde vrouwen in de gemeenteraad.
- Eén vijfde van alle gemeenten telt minstens één derde vrouwen in het schepencollege. Eén vierde van alle Vlaamse gemeenten heeft een uniseks mannelijk schepencollege.
- De OCMW-raden scoren goed wat de aanwezigheid van vrouwen betreft: in totaal is meer dan één derde van de OCMW-raadsleden vrouw. Binnen het vast bureau – het uitvoerend orgaan van de OCMW's – vinden we net geen 30% vrouwen.
- Meer dan 6 op 10 OCMW's tellen meer dan één derde vrouwen.
- Slechts één derde van de adviesraden die onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap vallen voldoen aan de quotaregeling en hebben minstens een derde vrouwen onder hun leden.

BIBLIOGRAFIE

Demografie

BEKAERT, A., e.a. (red.), *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2000*. SPE, Brussel, 2001.

DEBOOSERE, P., LESTHAEGHE, R. en SURKYN, J., *Evolutie van de nationale, regionale en gemeentelijke vruchtbaarheidsniveaus in België, 1989-1999*. Steunpunt Demografie, VUB, Brussel, 2000.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Elektronische VRIND*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, maart 2002, (website), <http://fred.vlaanderen.be/statistieken/basissta/vrind/gezondheid/nataliteit%20en%20mortaliteit/GEZONATA006.xls>.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Profiel Vlaanderen 1999*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, maart 2002, (website), http://fred.vlaanderen.be/statistieken/basissta/excel/pro99/bev_pr99.xls.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *VRIND, Vlaamse Regionale Indicatoren 2000*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, 2001.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK, *Bevolkingsstatistieken 1995*, NIS, Brussel, nummer 1, 1995.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK, *Bevolkingsstatistieken 2000*, NIS, Brussel, 2000.

Gezondheid

AERTGEERTS, B., BUNTINX, F., FEVERY, J., ANSOMS, S., De prevalentie van alcoholafhankelijkheid en alcoholmisbruik in de huisartsenpraktijk in Vlaanderen. In: *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 56 (3), p 177-186, 2000.

BEKAERT, A., e.a. (red.), *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2000*. SPE, Brussel, 2001.

Belgische man vaker depressief. Het Laatste Nieuws, 07/02/2002, via (website),
<http://fred.vlaanderen.be/statistieken/nieuwsarch/2002februari/depressief.htm>.

CGSO Trefpunt, *Abortus in België*. CGSO, Gent, februari 2002, (website),
<http://www.cgso.be/feiten/feiten.htm>.

CLOOTS, H., e. a. (red.), *Gezondheidsindicatoren 1999*. Ministerie van de Vlaamse
Gemeenschap, Brussel, 2001.

VOGELS, M., *Beleidsnota 2000-2004 Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen*. Vlaamse Regering,
Kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, Brussel, 2000.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *VRIND, Vlaamse Regionale Indicatoren 2000*.
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel,
2001.

RADFORD, T., Weighty epidemic spans the globe. *Guardian Weekly*, 28 februari – 6 maart
2002, p 24.

SASSE, A., VAN KERSSCHAEVER, G., STROOBANT, A., De epidemiologie van aids en hiv-
infectie in België, toestand op 31 december 2000. WIV, Dienst Epidemiologie, Brussel,
2001.

VERECKEN, C., *Jongeren en Gezondheid 2000*, RUG, februari 2002, (website),
<http://allserv.rug.ac.be/~cvereck/hbhc/index.htm>.

VERENIGING VOOR ALCOHOL- EN ANDERE DRUGPROBLEMEN., *Alcohol, illegale drugs en
medicatie. Recente ontwikkelingen in Vlaanderen*. VAD, 2001.

WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VOLKSGEZONDHEID – LOUIS PASTEUR, *Gezondheidsenquête te
1997*. WIV, februari 2002, (website),
<http://www.iph.fgov.be/epidemo/morbidat/NL/MbframNL.htm>.

Welzijn

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *VRIND, Vlaamse Regionale Indicatoren 1998*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, 1999.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK *Enquête naar de Arbeidskrachten 2000*. NIS, 2001.

RIJKSDIENST VOOR PENSIOENEN, *Jaarverslag 2000*. RVP, februari 2002, (website), <http://www.onprvp.fgov.be>

VOGELS, M., *Beleidsnota 2000-2004 Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen*. Vlaamse Regering, Kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, Brussel, 2000.

Arbeid

ANKER, R., *Gender and jobs. Sex segregation of occupations in the world*. International Labour Office, Geneva, 1998.

DE OLDE, C., SLINKMAN, E., *Het glazen plafond. Een inventarisatie van cijfers, literatuur en onderzoek met betrekking tot de doorstroom van vrouwen naar de top*. Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid, 's Gravenhage, 1999.

FEDERAAL MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID, *De federale maatregelen ter vermindering van de sociale bijdragen vanuit het oogpunt van gelijke kansen tussen mannen en vrouwen, onderzoek gerealiseerd door Thomas De Meyer en Estelle Ceulemans onder toezicht van Professor Daniëlle Meulders in het kader van het project job+ met de steun van het Europees Sociaal Fonds*. Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, Directie gelijke kansen, 2000.

LANDUYT, R., *Beleidsnota 2000-2004 Werkgelegenheid*. Vlaamse Regering, Kabinet van de Vlaamse minister van Werkgelegenheid en Toerisme.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *VRIND, Vlaamse Regionale Indicatoren*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, 2000.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Strategisch Plan Werkgelegenheid. Monitoring van de beoogde beleidseffecten. Stand van zaken oktober 2001*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Werkgelegenheid. Brussel, 2001.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK *Enquête naar de Arbeidskrachten 2000*. NIS, 2001.

STEUNPUNT WAV, *De arbeidsmarkt in Vlaanderen, 2000, jaarboek*. Steunpunt WAV-Leuven: Katholieke Universiteit Leuven, Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming, 2000.

Cultuur

ANCIAUX, B., *Beleidsnota 2000-2004 Cultuur*. Vlaamse Regering, Kabinet van de Vlaamse minister van Cultuur, Jeugd, Stedelijk Beleid, Huisvesting en Brusselse Aangelegenheden, Brussel, 2000.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *VRIND, Vlaamse Regionale Indicatoren 1999*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap: Administratie Planning en Statistiek, Brussel, 2000.

Onderwijs

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs. Schooljaar 1999-2000*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Brussel, november 2000.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Vlaamse onderwijsindicatoren in internationaal perspectief. Editie 1999*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Brussel, 1999.

VANDERPOORTEN, M., *Beleidsnota 2000-2004 Onderwijs en Vorming*. Vlaamse Regering, Kabinet van de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming, Brussel, 2000.

VLAAMSE INTERUNIVERSITAIRE RAAD, *Statistische gegevens betreffende het personeel aan de Vlaamse universiteiten. Telling 1-2-01*. VLIR, Brussel, september 2001.

Politieke besluitvorming

VLAAMSE REGERING. *Evaluatieverslag over de toepassing van het decreet van 15 juli 1997 houdende de invoering van een meer evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in adviesraden. Verslag aan het Vlaams Parlement.* Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2000.

